

808.058

๖๒๖๖

๖.๖

การวิเคราะห์สารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่เน้นการประกวดหนังสือ
ของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ
ระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2538

ปริญญานิพนธ์

ของ

วรรณ ชัยเลิศ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาเอกภาษาไทย

มีนาคม 2541

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกริก ยืนพันธ์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม)

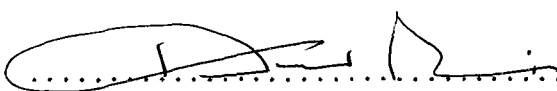
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกริก ยืนพันธ์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์อุษณา กาญจนทัต)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ 13 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2541

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม ประธานที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกริก ยืนพันธ์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ และอาจารย์อุษณา กาญจนทัต กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบระลึกถึงพระคุณของบิดา มารดาที่เคารพอย่างสูง ผู้คอยห่วงใยและเป็นที่กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบพระคุณเรือโทหญิงวรรณิ ประทุมพันธ์ และพันจ่าโททานุ แจ่มจิตร พี่สาวและน้องชายของผู้วิจัย ได้ช่วยเหลือด้านการพิมพ์มาโดยตลอดจนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ อาจารย์นพพล ชัยเลิศ ผู้คอยส่งเสริม และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย ตลอดเวลา จนกระทั่งปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

วรรณภา ชัยเลิศ

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	5
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2	จิตวิทยาพัฒนาการสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น.....	20
	พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่นตอนต้น.....	21
	ความต้องการของวัยรุ่น.....	25
	ความสนใจของวัยรุ่นตอนต้น.....	26
3	วิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นฉบับคณะกรรมการประกวด ประเภทสารคดี.....	29
	คู่มือเลี้ยงปลาตู้.....	30
	เนื้อเรื่อง.....	30
	กลวิธีการนำเสนอ.....	31
	สารประโยชน์.....	39
	เที่ยววัดโพธิ์.....	40
	เนื้อเรื่อง.....	40
	กลวิธีการนำเสนอ.....	43
	สารประโยชน์.....	50

แม่ชอบฟ้ากว้าง.....	52
เนื้อเรื่อง.....	52
กลวิธีการนำเสนอ.....	54
สารประโยชน์.....	61
ราชบุรีมีโอ่ง.....	65
เนื้อเรื่อง.....	65
กลวิธีการนำเสนอ.....	66
สารประโยชน์.....	70
มรดกไม้.....	71
เนื้อเรื่อง.....	71
กลวิธีการนำเสนอ.....	71
สารประโยชน์.....	78
บันทึกจากเกาหลีใต้.....	81
เนื้อเรื่อง.....	81
กลวิธีการนำเสนอ.....	82
สารประโยชน์.....	87
ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์.....	90
เนื้อเรื่อง.....	90
กลวิธีการนำเสนอ.....	91
สารประโยชน์.....	96
ประวัติภาพยนตร์ไทย.....	99
เนื้อเรื่อง.....	99
กลวิธีการนำเสนอ.....	101
สารประโยชน์.....	107

หนังตะลุง.....	109
เนื้อเรื่อง.....	109
กลวิธีการนำเสนอ.....	110
สารประโยชน์.....	115
คนปาดตาล.....	118
เนื้อเรื่อง.....	118
กลวิธีการนำเสนอ.....	120
สารประโยชน์.....	128
นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม.....	131
เนื้อเรื่อง.....	131
กลวิธีการนำเสนอ.....	133
สารประโยชน์.....	138
ปราสาทเมืองต่ำ.....	140
เนื้อเรื่อง.....	140
กลวิธีการนำเสนอ.....	141
สารประโยชน์.....	146
4 คุณสมบัติของหนังสือสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น ที่ชนะการประกวด.....	151
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	161
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	161
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	161
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	162
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า	163
ข้อเสนอแนะ	164

บรรณานุกรม	165
------------------	-----

ประวัติย่อของผู้วิจัย	170
-----------------------------	-----

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วัยเด็กเป็นวัยที่สนใจสิ่งรอบตัว โดยเฉพาะเรื่องราวที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ หนังสือเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่จะสนองตอบความสนใจ แม้ว่าในปัจจุบันจะนิยมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ แต่หนังสือยังมีความสำคัญและนิยมอ่านกันอยู่ ดังที่ จินตนา ไบกาซุยิ (ม.ป.ป. : 45) กล่าวว่า "แม้แต่ในยุคสมัยนี้ ซึ่งถือว่าเป็นยุคแห่งข่าวสาร (Information Age) เป็นยุคแห่งความรู้เรื่องเฟื่องฟูทางวิชาการและเทคโนโลยี และแทบทุกวงการจะนิยมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media) โดยเฉพาะจะนิยมใช้คอมพิวเตอร์กันอย่างแพร่หลาย เพื่อช่วยในการทำงานหรือเพื่อช่วยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ก็ตาม แต่มีความจริงปรากฏอยู่อย่างหนึ่งว่า สื่อชนิดหนึ่งยังคงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และทวีจำนวนอยู่เสมอ นั่นคือ 'หนังสือ' ทั้งที่เป็นตำรา หนังสือวิชาความรู้ทางวิชาการ สารคดี และบันเทิงคดีต่าง ๆ หนังสือเป็นเครื่องมือสื่อสารความคิดที่เกือบจะเก่าแก่ที่สุดตั้งแต่ได้กำเนิดมา จวบจนในยุคปัจจุบันที่มีเครื่องมือสื่อสารชนิดใหม่ ๆ มากมายเกิดขึ้น แต่หนังสือก็ยังเป็นเครื่องมือสื่อสารที่นิยมใช้อย่างกว้างขวางในปัจจุบัน"

นอกจากนี้ รัชฎวณ อินทรกำแหง (2517 : 8) ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือว่า "หนังสือคือสิ่งมหัศจรรย์ชิ้นเอกของโลก มหัศจรรย์เพราะทันสมัยอยู่เสมอ สนองความต้องการได้ทุกโอกาส ทุกเวลา ทั้งยังเป็นการลงทุนอย่างประหยัดและได้ผลตอบแทนที่ไม่ได้ ดังนั้น หนังสือจึงมีบทบาทช่วยเสริมความรู้ เป็นสื่อที่หาง่ายไม่ต้องลงทุนมากนัก" ส่วนนิสา ชูโต, กล่อมจิตต์ พลายเวช และกานต์มณี ศักดิ์เจริญ (2526 : 65) ได้กล่าวถึงหนังสือที่เด็กอ่านว่า หนังสือมีบทบาทเป็นตัวกำหนดทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่งทั้งทางตรงและทางอ้อมในการปูพื้นฐานแนวความคิดและค่านิยมต่าง ๆ ให้แก่เด็ก โดยเฉพาะในวัยเด็ก 10 - 14 ปี อันเป็นวัยเริ่มต้นการรับรู้และรับสิ่งแวดล้อมได้รวดเร็ว

ฉะนั้นหนังสือย่อมมีคุณค่าต่อเด็กไม่เลือกเพศ ไม่เลือกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยเด็กอายุ 10 - 14 ปี ซึ่งเป็นวัยก่อนวัยรุ่นหรือวัยรุ่น ดังที่ สมุล รัตตากร (2529 : 5) กล่าวถึงอายุวัยรุ่นว่า วัยรุ่นมีช่วงอายุระหว่างเริ่มต้นเมื่อ 11, 12, 13 ปี สิ้นสุดลงเมื่ออายุ 20,

21 ปี ซึ่งรัชนี้ แพรณมิตร (2523 : 2) อ้างคำกล่าวของ เฮอรัลด์ เกี่ยวกับวัยรุ่นว่า เป็นวัยแห่งปัญหา เป็นวัยที่มีความเคร่งเครียดทางอารมณ์ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคมอย่างมากมาย ในขณะที่ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง และต้องการอาหารไปเสริมสร้างอย่างมากขึ้น สมองและจิตใจก็ต้องการอาหารตา อาหารใจมาหล่อเลี้ยงเช่นกัน ฉะนั้นเพื่อสนองอารมณ์ ช่วยตอบคำถามต่าง ๆ และเป็นเพื่อนผู้ใกล้ชิดที่คอยให้กำลังใจ จึงต้องอาศัยหนังสือเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญที่จะให้คุณประโยชน์

หนังสือเป็นเสมือนเพื่อน เป็นตัวประสานรอยต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยรุ่น ทำให้วัยรุ่นไม่สับสน ว้าวุ่นใจ มีสิ่งยึดเหนี่ยว เพิ่มความรู้ เพิ่มประสบการณ์ ทั้งยังช่วยในการปรับตัว ดังที่ รัชจวน อินทรกำแหง (2517 : 108, 114) กล่าวว่า หนังสือที่ประสานรอยต่อระหว่างวัยรุ่นกับวัยเริ่มเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ได้สนิทแนบเนียน โดยไม่ให้เกิดตะเข็บหรือรอยต่อนั้นได้ หนังสือที่สามารถจะทำหน้าที่เช่นนั้นได้ ย่อมต้องเขียนด้วยศิลปะอันประณีต ด้วยมีความมุ่งหมาย ด้วยมีสาระและด้วยความสุจริตใจ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือหรือวรรณกรรมชนิดใด และหนังสือเรื่องนั้นย่อมสมควรแก่การเลือกหาสำหรับวัยรุ่นเป็นอย่างยิ่ง

สารคดีเป็นวรรณกรรมชนิดหนึ่งที่ทำให้ความรู้และความบันเทิงควบคู่กันไป โดยเฉพาะสารคดีจะช่วยให้เด็กเพิ่มพูนประสบการณ์ เพื่อจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าและช่วยสร้างสรรค์ให้ชาติพัฒนา ซึ่งการพัฒนาคนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ จากรายงานการสัมมนาปัญหาเรื่องหนังสืออ่านสำหรับเด็กกลุ่มอายุ 11 - 16 ปี กล่าวว่า "การพัฒนาประเทศที่ตรงจุดและมีผลอันยาวนานคือการพัฒนาที่ตัวบุคคล และวิธีพัฒนาที่ดีที่สุดคือเริ่มพัฒนาแต่ด้วยเยาว์..." (กรมวิชาการ. 2510 : 22) วัยเยาว์ย่อมหมายรวมถึงวัยก่อนวัยรุ่นหรือวัยรุ่นด้วย ดังนั้นการส่งเสริมให้รักการอ่านเป็นการพัฒนาบุคคลที่ดีที่สุด

ปัจจุบันโลกเรามีการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน มีการค้นคว้าวิจัยพบสิ่งแปลกใหม่ในสาขาต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะเผยแพร่ในรูปสารคดี มีทั้งสารคดีชีวประวัติ สารคดีสัตว์ สารคดีวิชาการ ซึ่งมีคุณค่าควรแก่การส่งเสริมให้เด็กอ่าน ดังที่ จินตนา ไบกาชยี่

(2530 : 47) กล่าวถึงหนังสือที่ชนะการประกวดว่า การตัดสินการประกวดหนังสือนั้น นอกจากจะให้หลักเกณฑ์การพิจารณา หรือหลักการประเมินคุณค่าโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ยังมีส่วนแตกต่างกับการประเมินประเภทอื่น ๆ ในแง่ที่ว่า จะต้องเปรียบเทียบกันว่าเล่มใดดีกว่ากัน ไม่เพียงแต่หนังสือมีคุณค่าในตัวเองเท่านั้น แต่คุณค่านั้นจะต้องดีเด่นเหนือกว่าเล่มอื่น ๆ อีกด้วย หรือจะพูด

อีกนัยหนึ่ง หนังสือเล่มที่ชนะการประกวดจะต้องมีความริเริ่ม มีสิ่งใหม่ที่เหนือกว่าเล่มอื่น และสิ่งใหม่นั้นควรจะอยู่ในเกณฑ์การประเมินทั่ว ๆ ไปนั่นเอง

ปี พ.ศ. 2515 เป็นปีหนังสือสากล ประเทศไทยได้เริ่มจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติขึ้นเป็นครั้งแรก ตามประกาศเชิญชวนขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งชาติสหประชาชาติ (UNESCO) กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดำเนินการ โดยร่วมมือกับสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย งานนี้ได้มีต่อมาเป็นประจำทุกปีจนถึงปัจจุบัน โดยได้รับความร่วมมือด้วยดีจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหนังสือทั้งทางราชการและเอกชน มีกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งจัดให้มีการประกวดหนังสือดีเด่นประจำปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตหนังสือดี ส่งเสริมการอ่านหนังสือ (งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ. 1 - 8 เมษายน 2522 : ไม่มีเลขหน้า)

หนังสือที่ประกวดโดยเฉพาะกลุ่มหนังสือสำหรับเด็ก ผู้วิจัยสนใจที่จะวิเคราะห์ ได้แก่ หนังสือสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (12 - 14 ปี) ที่ชนะการประกวดหนังสือของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ เนื่องจากหนังสือสารคดีมีบทบาทในการส่งเสริมความรู้สำหรับเด็กในวัยเยาว์ เป็นอาหารสมองที่มีคุณค่าเสริมสร้างสติปัญญา เพื่อสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ทั้งยังเป็นการปลูกฝังนิสัยในการรักการอ่าน การวิเคราะห์หนังสือสารคดีดังกล่าว จะเป็นทางหนึ่งที่จะชี้ให้เห็นว่า หนังสือสารคดีที่ดีมีประโยชน์ มีความถูกต้อง ควรมีลักษณะเช่นไร เป็นการหาแนวทาง หามาตรฐานสำหรับผู้เขียนและสำนักพิมพ์ ได้มีทิศทางในการจัดทำหนังสือประเภทนี้ให้เป็นหนังสือที่มีคุณภาพ และยังเป็นแนวทางในการเลือกอ่านหนังสือสารคดีที่มีคุณค่า ให้ตรงกับ ความสนใจในการอ่านสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นได้อย่างเหมาะสม

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์สารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (12 - 14 ปี) ที่ได้รับรางวัลดีเด่นจากการประกวดหนังสือของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ในด้านเนื้อเรื่อง กลวิธีการนำเสนอ และคุณค่าที่เหมาะสมควรได้รับรางวัล

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบลักษณะการเขียนสารคดี และการสร้างสรรค์หนังสือซึ่งมีส่วนในการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ของเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับรางวัลดีเด่นจากการประกวดระหว่างปี

พ.ศ. 2523 - 2538 และเป็นแนวทางในการเขียน การปรับปรุงหนังสือสารคดี สำหรับเด็ก ก่อนวัยรุ่นแก่นักเขียนและผู้ผลิตหนังสือ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะหนังสืออ่านสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นประเภท สารคดีที่คณะกรรมการประกวดปี พ.ศ. 2523 - 2538 ของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือในงานสัปดาห์ หนังสือแห่งชาติเฉพาะที่ได้รับรางวัลดีเด่น จำนวน 12 เรื่อง คือ

1. ปี พ.ศ. 2523 คู่มือเลี้ยงปลาตู้ โดย วิริยะ สิริสิงห
2. ปี พ.ศ. 2527 เทียววัดโพธิ์ โดย สุทธิลักษณ์ อัทธวงศ์
3. ปี พ.ศ. 2528 แม่ชอบฟ้ากว้าง โดย กล้อง สลับลาย
4. ปี พ.ศ. 2529 ราชบุรีมีโอ่ง โดย ปรีดา ปัญญาจันทร์
5. ปี พ.ศ. 2530 มรดกไม้ โดย จารุพงษ์ จันทรเพชร
6. ปี พ.ศ. 2531 บันทึกจากเกาะหลีไต้ โดย ประพนธ์ เรืองณรงค์
7. ปี พ.ศ. 2532 ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ โดย สมชาย

เดชะพรหมพันธุ์

8. ปี พ.ศ. 2534 ประวัติภาพยนตร์ไทย โดย โดม สุขวงศ์
9. ปี พ.ศ. 2535 ห้างตะลุง โดย ปรีชา นุ่นสุข
10. ปี พ.ศ. 2536 คนปาดตาล โดย วิญญู บุญยงค์
11. ปี พ.ศ. 2537 นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม โดย จุฬารักษ์ ดาริห์กุล
12. ปี พ.ศ. 2538 ปราสาทเมืองต่ำ โดย สมัย สุทธิธรรม

สำหรับปี พ.ศ. 2524, 2525, 2526 และ 2533 ไม่มีหนังสืออ่านสำหรับเด็กก่อน วัยรุ่นประเภทสารคดี ที่ได้รับรางวัลดีเด่น

นิยามศัพท์เฉพาะ

เด็กก่อนวัยรุ่น หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 12 - 14 ปี

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาจิตวิทยาพัฒนาการสำหรับเด็กวัยรุ่น และความสนใจในการอ่านของวัยรุ่น
2. ศึกษาหลักเกณฑ์การเขียนสารคดี
3. วิเคราะห์สารคดีตามขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าทั้ง 12 เล่ม ในด้านต่าง ๆ

ต่อไปนี้เป็น

3.1 เนื้อเรื่อง

3.2 กลวิธีการนำเสนอ

- การดำเนินเรื่อง
- การใช้ภาษา
- การใช้องค์ประกอบอื่น

3.3 สารประโยชน์

4. ศึกษาคุณค่าของหนังสือที่ขึ้นทะเบียนการประกวด
5. เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical

Description)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์สารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น ที่ขึ้นทะเบียนการประกวดหนังสือของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ มีดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสนใจในการอ่านของเด็กวัยรุ่น
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสารคดี
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สารคดีสำหรับเด็กและเด็กวัยรุ่น

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสนใจในการอ่านของเด็กวัยรุ่น

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสนใจในการอ่าน ผู้วิจัยจะกล่าวเฉพาะความสนใจในการอ่านของเด็กอายุ 12 - 14 ปีเท่านั้น ซึ่ง รัญจวน อินทรกานแหง (2517 : 96 - 97) ได้จำแนกความสนใจในการอ่านตามลำดับอายุ ดังนี้

อายุ 12 ปี เด็กชายชอบเรื่องที่มีการจบอย่างขมวดปมไว้ให้คิด ชอบอ่านหนังสือเกือบทุกชนิด พงศมัย ประวัติศาสตร์ ชีวประวัติ กีฬา ฯลฯ เด็กหญิงส่วนมากชอบเรื่องเกี่ยวกับชีวิตในบ้านในโรงเรียน ชอบเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ มากขึ้น เรื่องพงศมัยยังคงชอบอยู่ และเริ่มอ่านนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่ และบางทีก็ชอบเรื่องเกี่ยวกับอาชีพด้วย ในวัยนี้เด็กหญิงเริ่มอ่านเกือบทุกอย่างเหมือนกัน

อายุ 13 ปี เด็กชายยังคงชอบเรื่องเครื่องยนตร์กลไก แต่ให้ยุ่งยาก ซับซ้อนขึ้น ชอบเรื่องเกี่ยวกับงานอดิเรก การเพาะปลูกความงามของร่างกาย เด็กหญิงคงอ่านนวนิยายของผู้ใหญ่ต่อไป ไม่ชอบหนังสือที่เป็นหลักวิชาจนเกินไป เริ่มชอบหนังสือคำประพันธ์ บทละคร เรื่องเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงก็ยังคงชอบอยู่

อายุ 14 ปี อยู่นี้เข้าสู่วัยรุ่นเต็มที่แล้ว ความสนใจจะเริ่มพุ่งเป้าไปในแนวใดแนวหนึ่ง โดยเฉพาะ อยู่นี้อาจจะอ่านหนังสือน้อยลง แต่จะชอบอ่านนิตยสารมากขึ้น เด็กชายชอบอ่านชีวประวัติ ประวัติศาสตร์ การเดินทาง เครื่องยนตร์กลไกต่าง ๆ ชอบหนังสือที่มีแผนผังแบบแปลน บางคนอาจเริ่มอ่านหนังสือรัก ๆ ใคร่ ๆ บ้าง แต่เรื่องนั้นจะต้องรวดเร็วทันใจ เด็กหญิงคงชอบหนังสือสำหรับผู้ใหญ่มากขึ้น ชอบเรื่องรักใคร่ที่จะสะเทือนอารมณ์ มักติดใจเรื่องราวที่แต่งเกินความจริงง่าย ๆ อยู่นี้เป็นระยะที่ควรให้การแนะแนวการอ่านมากที่สุด บางคนอาจสนใจหนังสือเกี่ยวกับอาชีพมากขึ้น และยังสนใจบทละครคำประพันธ์ด้วย

นอกจากนี้ รัชฎา อิศรางกูร (2517 : 98 - 99) ยังได้สรุปข้อสังเกตเกี่ยวกับความสนใจในการอ่านของวัยรุ่น ดังนี้

เด็กชายและเด็กหญิง มีความสนใจการอ่านที่แตกต่างกัน วัยรุ่นชายพอใจหนังสือที่มีความเคลื่อนไหวเร็ว เอาจริงเอาจังและไม่ชวนสะเทือนใจ โดยเฉพาะอายุ 13 - 14 ปีขึ้นไป จะชอบอ่านเรื่องสารคดี ส่วนวัยรุ่นหญิงจะอ่านนวนิยาย ชอบเรื่องของการความรัก แต่ความแตกต่างนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความเคยชิน และรสนิยมของแต่ละบุคคลประกอบด้วย ส่วนปัจจัยที่ทำให้วัยรุ่นเพศเดียวกันสนใจอ่านแตกต่างกันก็คือ อายุ สติปัญญา รวมทั้งสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีกด้วย สำหรับรูปแบบของหนังสือมีส่วนส่งเสริม หรือบั่นทอนความสนใจในการอ่านของวัยรุ่นด้วยเหมือนกัน วัยรุ่นไม่ชอบหนังสือที่หนาและใหญ่เกินไป

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสนใจในการอ่านของเด็กวัยรุ่น มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

วาสนา วีรพลิน (2504 : 60) ได้สำรวจและศึกษาเด็กวัยรุ่นทั้งชายและหญิง จำนวน 373 คน ซึ่งศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ในโรงเรียน 3 แห่ง ในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา หนังสือที่เด็กวัยรุ่นทั้งชายและหญิงนิยมอ่านอยู่ในอันดับสูงมี 3 ประเภท คือ นวนิยายและวรรณคดี ความรู้ทางวิชาการและสารคดี สำหรับสารคดีทั้งนักเรียนชาย และนักเรียนหญิงนิยมอ่านคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ใกล้เคียงกับความรู้ทางวิชาการ นักเรียนชาย นิยมอ่านสารคดีทั่วไปเป็นอันดับหนึ่ง และนิยมอ่านสารคดีท่องเที่ยว และชีวประวัติเป็นอันดับ รองลงมา สำหรับนักเรียนหญิงนิยมอ่านสารคดีชีวประวัติเป็นอันดับหนึ่ง สารคดีท่องเที่ยวเป็น อันดับสอง สารคดีทั่วไปเป็นอันดับสาม

วัน สังข์สะอาด (2505 : 105) ได้สำรวจการใช้เวลาว่างของนักเรียนใน โรงเรียนวิสามนัญและอาชีวศึกษา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 500 คน สรุปผลความ สนใจในการอ่านว่า

1. นักเรียนชายในโรงเรียนของกรมวิสามนัญศึกษา อ่านหนังสือประเภทความรู้ ประวัติศาสตร์ สารคดี สูงกว่านักเรียนในโรงเรียนของกรมอาชีวศึกษา อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ส่วนนักเรียนหญิงในโรงเรียนของกรมวิสามนัญศึกษา อ่านหนังสือประเภทเบาสมอง นิทาน นิยาย เรื่องตลกขบขัน สูงกว่านักเรียนในโรงเรียนอาชีวศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อ่านหนังสือประเภทความรู้ ประวัติศาสตร์ สารคดี สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับการอ่านหนังสือ ประเภทอื่น ๆ มีจำนวนผู้อ่านแตกต่างกันบ้าง แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. นักเรียนหญิงอ่านเรื่องเบาสมอง นิทาน นวนิยาย เรื่องตลกขบขัน สูงกว่า นักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญ อัตราส่วนร้อยละของนักเรียนหญิงที่ชอบอ่านเรื่องชีวิต มีมากกว่า นักเรียนชายเล็กน้อย และอัตราส่วนร้อยละของนักเรียนชายที่ชอบอ่านข่าว สารคดี และเรื่อง เกี่ยวกับอาชญากรรมนั้นมีมากกว่านักเรียนหญิงเล็กน้อย แต่ความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องเหล่านี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผลการวิจัยของ วาสนา วีรพลิน และวัน สังข์สะอาด เกี่ยวกับความสนใจ ในการอ่าน มีผลใกล้เคียงกันว่า นักเรียนส่วนใหญ่ทั้งชายและหญิง นิยมอ่านนิทาน นวนิยาย เรื่องเบาสมอง หนังสือความรู้ทั่วไป ประวัติศาสตร์ และสารคดี

บรรจง นิวาสะบุตร (กรมวิชาการ. 2510 : 105) ได้สำรวจความสนใจและความต้องการหนังสือของนักเรียนโรงเรียนสตรีวัดปลับปลา ซึ่งมีอายุระหว่าง 13 - 16 ปี จำนวน 100 คน ผลปรากฏว่าความสนใจและความต้องการมี ดังนี้

ก. วรรณคดี	23 เปอร์เซนต์
ข. วิทยาศาสตร์	20 เปอร์เซนต์
ค. สารคดี	17 เปอร์เซนต์
ง. นิติสารและการ์ตูน	15 เปอร์เซนต์
จ. หนังสืออ้างอิง	10 เปอร์เซนต์
ฉ. หนังสือแปล	9 เปอร์เซนต์
ช. หนังสือผู้ใหญ่ที่เด็กสนใจ	6 เปอร์เซนต์

วรณี สุนทรเวช (กรมวิชาการ. 2510 : 111) ได้สำรวจความสนใจและความต้องการในการอ่านของนักเรียนอายุ 11 - 16 ปี โดยสุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนพระโขนง ปทุมคงคา และโรงเรียนดาราคาม จำนวน 120 คน ผลปรากฏว่า ประเภทหนังสือที่เด็กอายุ 11 - 13 ปีชอบอ่านเรียงตามลำดับคือ

1. หนังสือที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และนิทาน นิยาย
2. หนังสือพิมพ์และหนังสือเรียน
3. วรรณคดี
4. สารคดี
5. นิติสาร

บุพผา ทวีสุข (2516 : 59) ได้ศึกษาความสนใจในเนื้อหาแบบเรียนวรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนรัฐบาล 12 แห่ง จำนวน 500 คน ผลตอนหนึ่งปรากฏว่า นอกเหนือจากแบบเรียน นักเรียนชอบทั้งสามประเภทคือ สารคดี ร้อยกรอง และร้อยแก้ว สำหรับสารคดีชอบวิทยาศาสตร์ ภาษา และวรรณคดี การท่องเที่ยว สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเมือง การแพทย์ ศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรม ธุรกิจการค้า เทคนิค อุตสาหกรรมและเกษตรกรรม

นิตยา บุญสิงห์ (2517 : 115 - 116) ได้ศึกษาความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อเนื้อหาแบบเรียนวรรณคดีไทยในโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนรัฐบาล

ในกรุงเทพมหานคร 9 แห่ง จำนวนนักเรียน 300 คน ผลตอนหนึ่งปรากฏว่า นอกเหนือจากแบบเรียนแล้วนักเรียนสนใจเรื่องต่อไปนี้อย่างยิ่งตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ นวนิยายลึกลับสอบสวน นิทานไทย นวนิยายพจญภัย นิทานต่างชาติ ละคร นวนิยายวิทยาศาสตร์ สารคดีวิทยาศาสตร์ ประวัติบุคคลสำคัญ สารคดี และนวนิยายประวัติศาสตร์ เป็นต้น

จากรายงานการสำรวจความสนใจและรสนิยมในการอ่านของเด็ก และเยาวชนไทย ของกรมวิชาการ (2520 : 12 - 13) ได้สำรวจนักเรียนประถมปลายในกรุงเทพมหานคร นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายทั่วประเทศ และครูที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ทั่วประเทศ โดยเฉพาะหนังสือสารคดี ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

การเลือกอ่านเป็นอันดับ 1 นักเรียนประถมตอนปลายและมัธยมฯ ชอบอ่านประวัติบุคคลมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เรื่องที่ให้ความรู้ทั่วไป และนักเรียนประถมฯ ชอบอ่านประวัติสถานที่เป็นอันดับ 3 บทความเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นอันดับที่ 4 นักเรียนมัธยมฯ ชอบอ่านบทความเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นอันดับ 3 ประวัติสถานที่เป็นอันดับที่ 4

การเลือกอ่านเป็นอันดับที่ 2 นักเรียนทั้งสองระดับชอบอ่านประวัติสถานที่มากที่สุด รองลงมาได้แก่ เรื่องที่ให้ความรู้ทั่ว ๆ ไป ประวัติบุคคล บทความเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การเลือกอ่านเป็นอันดับที่ 3 นักเรียนทั้งสองระดับชอบอ่านประวัติสถานที่มากที่สุด รองลงมาได้แก่ เรื่องความรู้ทั่ว ๆ ไป บทความเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

จากงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมด ที่เกี่ยวกับความสนใจในการอ่านของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สรุปได้ว่า สารคดี เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่เด็กในวัยดังกล่าวสนใจอ่าน ซึ่ง อรพินท์ สวัสดิพันธ์ (2510 : 6) ได้เห็นว่า เด็กควรได้อ่านหนังสือที่ตรงกับความสนใจของเขา เพื่อให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสารคดี

ความหมายของสารคดี

คำว่า สารคดี พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 803) ได้ให้ความจำกัดความไว้ว่า หมายถึง เรื่องที่เขียนขึ้นจากหลักฐานจริงไม่ใช่จินตนาการ

ส่วนนักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของสารคดีไว้หลายท่านดังนี้

เจือ สตะเวทิน (2517 : 7) ให้ความหมายสารคดีไว้ว่า สารคดี ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Non - Fiction และ Feature กล่าวคือ Non - Fiction แปลว่าไม่ใช่เรื่อง

สมมติ เป็นเรื่องที่มีสาระมีคุณค่าทางสติปัญญา เป็นเรื่องทางวิชาการเป็นพื้น ส่วน Feature ใช้ในวงการหนังสือพิมพ์ หมายถึง บทความเด่น (Feature Article) บทความเด่นเช่นนี้ ในภาษาไทยก็เรียกสารคดีเหมือนกัน มีชื่อเรียกกันว่า สารคดีสำหรับหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร ดังนั้น คำว่าสารคดีในภาษาไทยตรงกับภาษาอังกฤษ 2 คำ คือ โดยนัยกว้างตรงกับ Non - Fiction และโดยนัยแคบตรงกับคำว่า Feature

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2518 : 10) กล่าวถึง ความหมายของสารคดี ไว้ว่า คือวรรณกรรมที่ให้ความรู้หรือความคิดเห็นที่เป็นคุณประโยชน์ แต่หนังสือสารคดีบางเรื่อง ถึงแม้ว่าผู้เขียนจะเจตนาให้ความรู้ แต่สำนวนภาษาและกลวิธีในการเสนอความรู้และความ คิดเห็นนั้น มีมาตรฐานเยี่ยงยั้งจึงให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านไปด้วยอีกโสดหนึ่ง อย่างไรก็ตาม หนังสือสารคดีเป็นวรรณกรรมที่ผู้แต่งเจตนาให้ผู้อ่านใช้สติปัญญา มิได้มุ่งจะใช้อารมณ์

วิฑูร โสภางศ์ (2530 : 13) กล่าวถึงสารคดีว่า คือวรรณกรรมที่มีเนื้อหาสาระ มุ่งจะให้ความรู้ ความคิด และข้อเท็จจริง ซึ่งอ้างหลักฐานหรือระบุแหล่งที่มาได้ แม้สารคดี จะไม่ใช่วรรณกรรมที่มุ่งให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน แต่ก็มีสารคดีเป็นจำนวนมากสามารถทำให้ ผู้อ่านเพลิดเพลินได้ ไม่แพ้วรรณกรรมจำพวกบันเทิงคดี

จากความหมายของสารคดีดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า สารคดี คือ วรรณกรรม ประเภท ร้อยแก้ว ที่มุ่งให้ความรู้และความเพลิดเพลินไปพร้อมกัน

การเขียนสารคดีสำหรับเด็กวัยรุ่น

การเขียนสารคดีสำหรับเด็กวัยรุ่น มีนิตกวิชาการบางท่านได้กล่าวถึง ดังนี้

รัฐจวน อินทรกำแหง (2517 : 106 - 107) ได้สรุปรายงานการสัมมนาเรื่อง "หนังสืออ่านสำหรับเด็กกลุ่มอายุ 11 - 16 ปี" ซึ่งจัดขึ้นที่ศูนย์วัสดุการศึกษา กระทรวง ศึกษาธิการเมื่อ พ.ศ. 2509 เกี่ยวกับลักษณะวรรณกรรมวัยรุ่น โดยเฉพาะการเขียนสารคดี ดังนี้

1. การเขียนสารคดีมุ่งหมายให้อ่านได้สารประโยชน์ การเลือกเรื่องเขียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ มุ่งสาระ พดุงธรรมะ คุณความดี (ในข้อนี้จำเป็นมากสำหรับสารคดีด้านจริยธรรม)
2. เนื้อหาของเรื่อง ควรมีความน่า ตัวเรื่อง และข้อสรุป
3. มีส่วนประกอบที่เข้าใจ เช่น ยกเรื่องอุทาหรณ์ ภาพประกอบ ตลอดจนมี

คำคม คติพจน์ ข้อคิด

4. ในข้อสรุปอาจมีคำถาม – คำตอบ ไว้บททวนความรู้ด้วย

สมุล รัตตากร (2529 : 49 – 51) ได้กล่าวถึงลักษณะหนังสือสารคดีและประเภทสารคดีสำหรับวัยรุ่น ดังนี้

ลักษณะหนังสือสารคดีที่ดีประกอบด้วย

1. เรื่องที่จะเขียนจะต้องเป็นความจริง
2. เรื่องที่จะเขียนจะต้องเป็นที่พอใจของผู้อ่าน ก็คือเรื่องที่อยู่ในความสนใจของพวก

วัยรุ่น

3. เรื่องที่จะเขียนจะต้องมีความสำคัญต่อผู้อ่านคือวัยรุ่น เช่น เป็นแนวทางในการเลือกอาชีพ ช่วยให้เรียนเก่ง ช่วยให้รู้ว่าเมื่อมีเวลาว่างควรจะทำอะไร เป็นต้น

สารคดีสำหรับวัยรุ่น แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่

1. สารคดีทั่วไป ได้แก่ สารคดีที่ให้ความรู้และความเพลิดเพลินแก่วัยรุ่น ในเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนใจของวัยรุ่น เช่น เรื่องถามคนเก่ง ชีวิตนี้มีทางเลือก สิว สิว สิว เป็นต้น
2. สารคดีชีวประวัติ ได้แก่ สารคดีที่ให้ความรู้และความเพลิดเพลินแก่วัยรุ่น ในเรื่องบุคคลสำคัญและบุคคลดีเด่น

3. สารคดีท่องเที่ยว ได้แก่ สารคดีที่ให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน ในเรื่องการท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น นาทิพย์เมืองโบราณ เที่ยวใต้หวัน เป็นต้น

นอกจากนี้ สมุล รัตตากร (2529 : 59 – 61) ยังได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการเขียนเนื้อเรื่องหนังสือสารคดี เพื่อให้เป็นที่พอใจของวัยรุ่น มีดังนี้

1. วิธีเขียนควรมีความตื่นเต้น เร้าใจ
2. มีการย้ายทางตอน เพื่อเน้นในสิ่งที่น่าสนใจหรือทำให้เกิดความประทับใจ

ไว้น้ำใจ ให้ประพจน์นิบัติตาม

3. มีการใส่วงเล็บบ้างบางครั้ง ช่วยไม่ให้เบื่อหน่าย คล้ายกับเป็นเรื่องเฉพาะระหว่างผู้เขียนผู้อ่านโดยตรง

4. ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษากึ่งแบบแผน บางครั้งอาจค่อนข้างภาษาปาก มีการสอดแทรกอารมณ์ขันบ้าง

5. ใช้ประโยคที่มีรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น ใช้บทสนทนาบ้าง คำถามคำตอบบ้าง

6. เมื่อประสงค์จะให้ข้อเท็จจริงใด ๆ ขอให้บอกกล่าวโดยตรงและชัดเจน ไม่ต้อง อ้อมค้อมหรือพูดกำกวม

7. การเขียน ควรมีความหลักแหลม น่าฟังและหมั่นปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ วิจารณ์ ชอบคนเก่ง

8. อ่านแนวการเขียนสารคดีที่มีอยู่ในตลาดหนังสือ แล้วนำมาปรับปรุงเป็นรูปแบบ การเขียนของตนเอง

9. การเขียนสรุปลักษณะสำคัญ ทั้งลักษณะเด่นและลักษณะย่อยที่สำคัญ

10. การเลือกใช้ถ้อยคำ ควรเหมาะสมกับเวลา สถานที่และบุคคล ตรงความหมาย มีน้ำหนักสะกดการันต์ถูกต้อง

11. การเขียนให้เข้ม สั้น ตรงจุด ทั้งท้ายกะทัดรัด ประทับใจ

วิริยะ สิริสิงห์ (2537 : 118) ได้กล่าวถึงสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชนว่า มีเนื้อหาสาระในวิชาต่าง ๆ คล้ายกับสารคดีผู้ใหญ่ เพียงแต่จะไม่ละเอียดลึกซึ้งจนเกินกว่าที่เด็ก จะเข้าใจได้ นอกจากจะให้เด็กได้รับความรู้ในวิชานั้น ๆ ตามฐานะแล้ว ยังต้องการให้เด็กที่ อ่านได้รับความสนุกสนาน ได้แนวทางเป็นแบบอย่าง ได้อุดมคติที่ดีในการดำเนินชีวิตด้วย การเขียนสารคดีก็เหมือนกับงานเขียนวรรณกรรมอื่น ๆ คือ ต้องมีแก่นเรื่อง (จุดประสงค์ของ ผู้เขียน) โครงเรื่องและการดำเนินเรื่อง

จากการศึกษาการเขียนสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. เนื้อเรื่องให้ความรู้ มุ่งสารประโยชน์ ผดุงคุณธรรม เป็นแบบอย่างในการ ดำเนินชีวิต
2. ต้องมีการวางเค้าโครงเรื่อง มีความน่า เนื้อเรื่อง และข้อสรุป
3. มีกลวิธีการเขียนที่ประทับใจ เขียนอย่างตรงไปตรงมา สำนวนภาษาอ่านแล้วให้ ความรู้สึกตื่นเต้นเร้าใจ
4. มีส่วนประกอบที่เร้าใจ เช่น ภาพประกอบ ข้อคิด คติพจน์ เป็นต้น

การวิเคราะห์สารคดี

การวิเคราะห์สารคดีสำหรับเด็กและเยาวชน อินทรกำแหง (2517 : 114) ได้กล่าว ถึงหลักในการพิจารณา ดังนี้

1. เนื้อหาสาระมีแก่นสาร ความยากง่ายพอเหมาะแก่วัย
2. วิธีเขียนไม่ซับซ้อน ชวนอ่าน เข้าใจง่าย เร้าอารมณ์ให้ติดตาม
3. สำนวนภาษาสั้น กระชับรัด สละสลวย คมคาย ให้อรรถและอารมณ์แก่ผู้อ่าน ไม่ใช่ศัพท์เฉพาะวิชาเกินความจำเป็นจริง ๆ
4. มีส่วนประกอบที่สำคัญ เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าหาความรู้ได้สะดวก เช่น อภิธานศัพท์ (คำอธิบายศัพท์) สารบัญที่จะเอียงเพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นขอบเขตของเรื่อง และลำดับตอนของการเรียบเรียงดังนี้ (การรวบรวมรายละเอียดของเรื่องทั้งหมดที่กล่าวถึงในหนังสือ เรียงลำดับตัวพยางค์แล้วให้เลขที่หน้าหนังสือซึ่งมีเรื่องนั้นอยู่) ภาพประกอบตามความจำเป็นของเนื้อเรื่องจะทำให้เรื่องเป็นที่สะดุดตาและน่าสนใจยิ่งขึ้น

สิ่งที่พิจารณาเป็นพิเศษคือ วิธีเขียนที่มีลีลาอ่าน มีชีวิต มีความเคลื่อนไหว ทำให้เรื่องวิชาการที่ดูยาก หนัก นั้นชวนอ่านและเข้าใจง่าย ไม่เกิดความรังเกียจที่จะอ่านหนังสือ สารคดีหรือวิชาการนั้น ๆ และข้อสำคัญที่สุดก็คือ เนื้อหาสาระนั้นต้องถูกต้อง

วิธีการวิเคราะห์เนื้อเรื่องสารคดี

เนื่องจากสารคดีเป็นวรรณกรรมที่มุ่งให้ความรู้แก่ผู้อ่าน ดังนั้นเนื้อหาในสารคดีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่ง รัชฎวณ อินทรกำแหง, สมพันธ์ เลขาพันธ์ และประทีป วาทิกทินกร (2521 : 65 - 66) กล่าวถึงการพิจารณาเนื้อหาของสารคดีว่า ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและสมบูรณ์ เสนอความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่วนสารคดีประเภทใดจะแบ่งถึงเนื้อหาในแง่ใดนั้น ก็จะต้องพิจารณาให้ละเอียดลงไปอีก ดังนี้

1. ประเภทประวัติศาสตร์ เนื้อหาสาระต้องถูกต้องตามทฤษฎีปัจจุบัน ถ้ามีการสันนิษฐานก็ต้องมีหลักฐานและเหตุผลที่น่าเชื่อถือ ไม่มีการบิดเบือน
2. ประเภทชีวประวัติ เนื้อหาจะต้องตรงต่อความเป็นจริง ผู้เขียนต้องไม่มีอคติด้วยประการใด ๆ
3. ประเภทท่องเที่ยว ควรมีเนื้อหาที่ให้ความรู้ ความบันเทิง และประสบการณ์ที่แปลกใหม่น่าสนใจ รวมทั้งมีข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้
4. ประเภทวิทยาศาสตร์ เนื้อหาจะต้องถูกต้องแม่นยำ และทันต่อความเปลี่ยนแปลง ทั้งยังให้หลักการที่เชื่อถือได้

5. ประเภทปรัชญา เนื้อหาต้องชัดเจนแจ่มแจ้ง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจลึกซึ้งถึงหลักการหรือความคิดที่กล่าวถึง

ถวัลย์ มาศจรัส (2538 : 123) กล่าวถึงเนื้อหาของสารคดี สรุปได้ว่า สารคดีมีรูปแบบการเขียนที่เป็นลักษณะเฉพาะ จะต้องมามีที่มาจากร่องจริง มุ่งแสดงข้อมูล ให้ความรู้แก่ผู้อ่าน และมีแง่คิดต่อผู้อ่านประเด็นใดประเด็นหนึ่ง

วิธีวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอสารคดี

การเขียนสารคดีเพื่อให้ผู้อ่าน เกิดความรู้ความเข้าใจโดยง่าย ผู้เขียนต้องเขียนลำดับความ เรียบเรียงสาระสำคัญต่าง ๆ รู้จักการใช้ถ้อยคำภาษาอย่างเหมาะสม อ่านแล้วเกิดความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินไปด้วย รวมทั้งการใช้องค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ ภาพประกอบ ข้อคิด คำคมแทรกไปด้วย ซึ่ง รัญจวน อินทรกำแหง, สัมพันธ์ เลขะพันธุ์ และประทีป วาทิกทินกร (2521 : 66 – 67) กล่าวถึงการพิจารณากลวิธีการเขียนสารคดี ดังนี้

1. การวางโครงเรื่องและการดำเนินเรื่อง แม้จะไม่ต้องมีชั้นเชิงมากเท่านวนิยายหรือเรื่องสั้น แต่ก็มียกวิธีต่าง ๆ ซึ่งนำเอาใจใส่ไม่น้อย เช่น

- การเรียงลำดับเวลาที่เกิดก่อนหลัง หรือเรียงลำดับตามสถานที่และทิศทาง
- การเรียงลำดับความสำคัญ หรือจากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย
- การเรียงลำดับเหตุผล

2. การสร้างความสนใจ ชักชวนให้ผู้อ่านติดตามเรื่อยไป โดยไม่เกิดความเบื่อหน่าย เช่น

- การเปิดเรื่องหรือเริ่มเรื่องที่เรียกร้องความสนใจ
- การสอดแทรกความคิด หรือเหตุการณ์ปัจจุบันที่น่าสนใจ
- การสร้างความเพลิดเพลิน และก่อให้เกิดความบันเทิงใจด้วยวิธีต่าง ๆ

เช่น การยกตัวอย่างแปลก ๆ เล่านิทาน เกร็ด แทรกมุขตลก และให้แง่คิดที่ชวนขัน เป็นต้น

- การปิดเรื่องที่ก่อให้เกิดความซาบซึ้งประทับใจ อยากติดตามอ่านต่อไป

วิพุธ โสภวงศ์ (2530 : 38) กล่าวถึงการดำเนินเรื่องในสารคดีว่า หมายถึง การลำดับความให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจได้โดยง่าย หรืออาจเป็นการเรียบเรียงให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างสาระสำคัญต่าง ๆ ที่ผู้เขียนประสงค์จะสื่อถึงผู้อ่าน... การพิจารณา

กลวิธีเสนอเรื่อง อาจจะต้องพิจารณาไปพร้อม ๆ กับลักษณะรูปแบบ การวางโครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการจัดสัดส่วนของเรื่อง

เนื่องจากสารคดีมีรูปแบบเฉพาะในการเขียน ดังนั้นผู้อ่านจะได้สัมผัสกับการใช้สำนวนภาษา ที่จะให้เกิดความรู้และความเพลิดเพลินไปพร้อมกัน การใช้สำนวนภาษาจึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเนื้อหาสาระ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงการใช้ภาษาในสารคดี โดยเฉพาะสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชน ดังเช่น

ปราณี เชียงทอง (2525 : 233) กล่าวถึงการใช้ภาษาในการเขียนเรื่องประเภทสารคดีสำหรับเด็กว่า การใช้ภาษาเป็นสิ่งจำเป็นมากที่จะต้องตรงความหมาย หลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์หรือคำที่ยากเกินไป ใช้คำตรงความหมายเหมาะสมกับข้อความ ใช้คำสั้น ง่าย กระชับ รัดกุม การสะกดการันต์ควรให้ถูกต้อง

จินตนา ใบกาชูยี (2530 : 51) กล่าวถึงสำนวนภาษาและโวหารในหนังสือสำหรับเด็กสอดคล้องกับ ปราณี เชียงทอง ว่า ภาษาต้องถูกต้อง เหมาะสมกับวัย ไม่หยาบคาย สำนวนภาษาปาก คำคะนอง หรือคำสแลงใช้ได้ แต่ต้องสะกดให้ถูกต้องตามหลักพจนานุกรม

ถวัลย์ มาศจรัส (2538 : 123) กล่าวถึงภาษาสารคดีแตกต่างไปจาก ปราณี เชียงทอง และจินตนา ใบกาชูยี สรุปความได้ว่า ภาษาสารคดีจะใช้ภาษาที่เป็นแบบแผน คือเป็นคำสุภาพ ใช้ภาษาที่มีศักดิ์ของคำในระดับเดียวกัน ไม่นำภาษาสแลงเข้ามาใช้ ไม่มีการตัดทอนหรือลดทอนรูปประโยค น้ำเสียงของคำจะมีลักษณะ เครื่องขรมเป็นกลาง หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่เป็นโวหาร ยืดเยื้อ แต่สามารถทำให้ภาษานุ่มนวลน่าอ่านได้ด้วยสำนวนภาษาของผู้เขียนเอง

กลวิธีการนำเสนอในสารคดี นอกจากการดำเนินเรื่อง การใช้สำนวนภาษาแล้ว ผู้เขียนยังต้องใช้องค์ประกอบอื่น ๆ เพื่อให้งานเขียนมีความสมบูรณ์และสามารถเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่านดังคำกล่าวของ รัชพร ชังชาติ (2531 : 131) ว่า การเขียนเรื่องประเภทสารคดีสำหรับเด็กจะต้องมีส่วนประกอบที่เร้าใจ อาทิ มีการสอดแทรกคติพจน์ คำคม สุภาษิต ข้อคิด และอุทาหรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนมีการจัดภาพเพื่อเร้าใจให้น่าอ่านมากขึ้น โดยเฉพาะภาพประกอบในสารคดีมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ วิริยะ สิริสิงห์ (2537 : 119) กล่าวถึง การเขียนสารคดีว่าควรมีภาพประกอบด้วย เพราะภาพเป็นสิ่งจูงใจให้เด็กอยากรู้ และอยากอ่านเรื่องราวเกี่ยวกับภาพนั้น ๆ

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่าน กล่าวถึงภาพประกอบในสารคดีทั่วไป สารคดีสำหรับเด็กและเยาวชน ดังเช่น

ลมุล รัตตากร (2529 : 54) กล่าวถึงภาพประกอบเพื่อให้สารคดีเป็นที่ดึงดูดใจ วัยรุ่นควรมีภาพประกอบด้วย แม้ว่าภาพประกอบอาจจะลดจำนวนลงเมื่อเปรียบเทียบกับหนังสือเด็กเล็ก ภาพดังกล่าวจะเป็นภาพถ่ายหรือภาพวาดก็ได้ แต่ต้องเป็นภาพที่มีคุณภาพดี และช่วยส่งเสริมเนื้อเรื่องให้เด่นชัด ภาพถ่ายจะต้องให้ผู้อ่านได้สาระที่ "เป็นจริง" กว่าภาพวาด แต่ถ้าต้องการขยายส่วนหนึ่งส่วนใดออกมาให้ชัดเจน อาจจะต้องใช้ภาพวาดด้วยก็ได้

พรจันทร์ จันทิมล และคนอื่น ๆ (2534 : 17 - 18) กล่าวถึงภาพประกอบในสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชนว่า จัดเป็นหัวข้อสำคัญที่สุดเพราะการบรรยายด้วยตัวอักษรเพียงอย่างเดียว ไม่ช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ชัดเจนแจ่มแจ้งมากนัก การมีภาพของสิ่งที่กล่าวถึงมาประกอบเอาไว้ด้วย จะทำให้เข้าใจได้ถูกต้องรวดเร็ว นอกจากนี้ยังเปรียบเสมือนหลักฐานอ้างอิงที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง เพิ่มความรู้ สมจริง สมจริงให้แก่เรื่องอย่างดียิ่ง โดยเฉพาะภาพถ่าย

- เป็นภาพถ่ายเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ต้องการบอกเล่าในเรื่อง
- เป็นภาพถ่ายหรือภาพคัดลอกเรื่องราว หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กล่าวถึง
- เป็นภาพถ่ายของแหล่งข้อมูลหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์
- มีคำบรรยายได้ภาพชัดเจน
- ถ้าจำเป็นต้องใช้ภาพเขียน ควรเขียนขึ้นจากข้อมูลที่ได้รับการค้นคว้ามาแล้วเป็นอย่างดี

อย่างดี

- ภาพประกอบสารคดีทุกภาพจะต้องสามารถสอบถามความถูกต้องได้
- มีขนาดใหญ่ชัดเจน น่าสนใจ และเพิ่มความรู้ในการอ่านสารคดีมากขึ้น

มาลี บุญศิริพันธ์ (2535 : 105) กล่าวถึงภาพประกอบสารคดีที่นิยมกันทั่วไปประกอบด้วย

1. ภาพลายเส้น หรือภาพวาด ได้แก่ ภาพที่เขียนขึ้นด้วยดินสอหรือหมึก ไม่ต้องการรายละเอียดมากนัก เหมาะสำหรับการประกอบการอธิบายเนื้อหา

2. ภาพถ่าย แสดงความละเอียดอ่อนของเรื่องราว เป็นการเสริมสาระอารมณ์ที่อธิบายในข้อเขียนของผู้เขียน

3. ภาพศิลป์ ได้แก่ ภาพเขียนที่ผู้เขียนจะนำมาประกอบเรื่องให้ดูสวยงาม มากกว่าจะมุ่งแสดงสาระในเนื้อหา

จากการศึกษาวิธีการวิเคราะห์สารคดีสำหรับเด็กและเด็กวัยรุ่น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. เนื้อเรื่อง พิจารณาอย่างละเอียดตามลักษณะประเภทของสารคดีนั้น ๆ เนื้อหาสาระถูกต้องตามความเป็นจริง มีหลักฐานและเหตุผลที่น่าเชื่อถือ

2. กลวิธีการนำเสนอ ได้แก่

2.1 การดำเนินเรื่อง ได้แก่ การลำดับความให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจโดยง่าย มีความสัมพันธ์กันตลอดเรื่อง

2.2 สำนวนภาษา ได้แก่ การใช้คำถูกต้องตรงความหมาย ใช้คำสั้น กระชับรัดสะกดการันต์ถูกต้องตามพจนานุกรม ประโยคอ่านเข้าใจง่ายและเหมาะสมกับวัย หลีกเลียงคำศัพท์หรือคำที่ยากเกินไป

2.3 องค์ประกอบอื่น ได้แก่ ภาพประกอบ ข้อคิด คำคม ส่วนภาพประกอบในสารคดีมีความจำเป็น เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ถูกต้อง รวดเร็ว จะเป็นภาพถ่ายหรือภาพวาดก็ได้ แต่ต้องช่วยส่งเสริมเนื้อเรื่องให้เด่นขึ้น

3. สารประโยชน์ สารคดีเป็นวรรณกรรมที่มุ่งเสนอความรู้และความบันเทิง ดังนั้นผู้อ่านจะได้รับความรู้ในด้านต่าง ๆ แนวความคิด คุณธรรม อรรถรสทางภาษา เป็นต้น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สารคดีสำหรับเด็กและเด็กวัยรุ่น

สุนทรี มีพร้อม (2522 : 199 - 200) ได้วิเคราะห์สารคดีสำหรับเด็กและการประกวด เนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติระหว่างปี 2515 - 2519 เป็นหนังสือบันเทิงคดี 13 เล่ม สารคดี 4 เล่ม โดยเฉพาะสารคดี ได้แก่ เรื่องพระราชวังบางปะอิน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัฒนธรรมโบราณที่บ้านเชียง และแม่โพสพ โดยวิเคราะห์ด้านเนื้อเรื่อง การวางเค้าโครงเรื่อง การเสนอเรื่อง สำนวนภาษา องค์ประกอบที่เร้าใจในการอ่าน และสารประโยชน์ ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า เนื้อเรื่องส่วนใหญ่ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นไทย การเสนอเรื่องเป็นหนังสือที่ให้ความรู้เป็นส่วนใหญ่ แต่ขณะเดียวกันก็ได้รับความเพลิดเพลินไปด้วย การลำดับเรื่องเป็นไปตามลำดับไม่สับสน สำนวนภาษามักเป็นการอธิบายและบรรยาย ซึ่งจะได้ใจความและช่วยให้เข้าใจเรื่องราวได้ดีขึ้น ภาพประกอบเป็น

องค์ประกอบที่เร้าใจให้ผู้อ่านสนใจและติดตาม ภาพส่วนใหญ่เป็นภาพถ่ายของจริง มีสีสวย สดใส ช่วยทำให้เด็กสนใจได้

วัลลภา วิทยารักษ์ (2527 : 110 - 118) วิจัยเรื่องความคิดเห็นของครู และนักเรียนเกี่ยวกับคุณค่าของสารคดี ที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งหมด 14 เรื่อง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ทั้งครูและนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า หนังสือสารคดีเหล่านี้มีคุณค่าในระดับมาก ได้แก่ คุณค่าด้านศิลปะการประพันธ์ คุณค่าด้านความคิด คุณค่าด้านศีลธรรมและจรรยาบรรณ ด้านเนื้อเรื่องส่วนใหญ่ให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมไทยสมัยต่าง ๆ ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและสังคม การเสริมสร้างความสามัคคี ตัวอย่างในการดำรงชีวิต สำนวนภาษาอ่านเข้าใจไม่วกวน บางเรื่องนิยมใช้ภาษาพูดเป็นกันเอง ซึ่งเหมาะสมกับเนื้อหา การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับ มีเทคนิคการสร้างเรื่องที่น่าสนใจ มีคติเตือนใจ ยกสุภาษิต แฝงข้อคิดหลักซึ่งคมคายและยกอุทาหรณ์ประกอบ

วรรณิ ศิริสุนทร (2527 : 157 - 159) วิเคราะห์หนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กและการประกวด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2523 เป็นหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ระดับก่อนวัยรุ่น) สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบ่งเป็นหนังสือบันเทิงคดี 9 เรื่อง สารคดี 7 เรื่อง วิเคราะห์ด้านเนื้อหา ภาพประกอบ การใช้ภาษา ผลการวิเคราะห์สรุปว่า ด้านเนื้อหา มีเพียงสารคดีเรื่องเดียวที่มีคุณภาพตามเกณฑ์อยู่ในระดับมาก ได้แก่ เรื่องวัดของเรา เพราะมีเนื้อเรื่องไม่ยาวเกินไป ให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา การปฏิบัติตนในสังคม เข้าใจถึงวัฒนธรรมในสมัยก่อน ด้านภาพประกอบพบว่า หนังสือมีคุณภาพดีมาก มีลักษณะที่ดี คือ ภาพขนาดใหญ่ มีชีวิต และมีความเคลื่อนไหว ภาพสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และอธิบายเรื่องได้ ด้านการใช้ภาษามีเพียงเรื่องเดียวที่มีคุณภาพ คือ เรื่องวัดของเรา ภาษาที่ใช้มีคำที่อ่านออก คำที่เข้าใจความหมาย คำที่ก่อให้เกิดภาพพจน์ และคำที่ใช้เหมาะสมกับวัย และเนื้อเรื่อง ซึ่งตรงกับลักษณะของภาษาหนังสือสำหรับเด็กประเภทสารคดีคือ เข้าใจง่าย กระชับรัดกุม วิธีเขียนมีลีลาอ่าน มีความเคลื่อนไหว

จากงานวิจัยดังกล่าวที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์สารคดีสำหรับเด็ก และเด็กวัยรุ่น มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน สามารถสรุปได้ว่า เนื้อเรื่องส่วนใหญ่ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย การใช้ภาษาอ่านเข้าใจง่าย เหมาะสมกับวัย ภาพประกอบมีความสำคัญในการเร้าใจ ให้เด็กสนใจอ่านสารคดี

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสนใจในการอ่านของเด็กวัยรุ่น การเขียน
 สารคดีและการวิเคราะห์สารคดีสำหรับเด็กวัยรุ่น ประมวลเป็นหัวข้อเพื่อใช้ในการวิเคราะห์
 ดังนี้

1. เนื้อเรื่อง เพื่อศึกษาว่าเนื้อหาแต่ละตอนมีรายละเอียดอย่างไร มีความถูกต้อง
 เป็นความจริง มีสาระแก่นสาร ความยากง่ายเหมาะสมกับวัยและตรงกับความสนใจในการอ่าน
 หรือไม่
2. กลวิธีการนำเสนอ เพื่อศึกษาว่า มีการจัดลำดับความรู้ความคิดตามลำดับก่อนหลัง
 มีส่วนนำ เนื้อเรื่องและสรุปอย่างไร การใช้สำนวนภาษา เหมาะสมกับเนื้อความกับวัย
 อ่านเข้าใจง่ายหรือไม่ และการใช้องค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ ภาพประกอบ เหมาะสมกับ
 เนื้อเรื่องหรือไม่
3. สารประโยชน์ เพื่อศึกษาว่าเนื้อเรื่องให้ความรู้ในด้านใดบ้าง
4. ศึกษาคุณสมบัติของหนังสือ ที่ทำให้ชนะการประกวด

บทที่ 2

จิตวิทยาพัฒนาการสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น

วัยรุ่น หมายถึง วัยที่กำลังอยู่ในระหว่างการเตรียมตัวเพื่อเป็นผู้ใหญ่เป็นวัยที่มีวุฒิภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์ เป็นระยะที่ทุกอย่างในร่างกายและจิตใจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อายุของวัยรุ่นจะอยู่ช่วง 11 - 21 ปี การแบ่งระยะของวัยรุ่นนี้มักจะแบ่งตามความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย โดยแบ่งออกเป็นสองระยะคือ

ระยะวัยรุ่นตอนต้น เริ่มตั้งแต่อายุ 13 หรือ 14 ปี จนถึงอายุ 17 ปี

ระยะวัยรุ่นตอนปลาย ตั้งแต่อายุ 17 ปี จนถึง 21 ปี (สุภัททา ปิณฑะแพทย์,

2527 : 151)

ลักษณะของวัยรุ่น

1. เป็นวัยแห่งการเสริมสร้าง (Period of Reconstruction) ในวัยนี้ความเจริญเติบโตทางร่างกายจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และจะค่อยช้าลงในตอนปลาย
2. เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง (Period of Transformation) ในวัยนี้เป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับชีวิตของวัยรุ่นมากมาย ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจและความรู้สึกนึกคิด
3. เป็นวัยที่มีความคิดอยากเป็นอิสระ (Period of Independence) โดยเริ่มคิดพึ่งพาตนเอง อยากเรียนรู้ความผิดพลาดด้วยตัวเองมากกว่าที่จะเรียนรู้จากคำสั่งสอน ชอบโต้เถียงถ้าได้รับการขัดขวางอย่างรุนแรง มักมีความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจและหาทางออกในทางผิด ๆ เช่น หนีออกจากบ้าน
4. เป็นวัยที่ต้องเผชิญปัญหา (Period of Problems) โดยวัยนี้เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตซึ่งเรียกว่าวัยวิกฤต ปัญหาต่าง ๆ ในการปรับตัวมักเกิดขึ้นเสมอ การตัดสินใจอย่างรวดเร็ว วู่วาม แสดงออกทางด้านอารมณ์อย่างรุนแรง โดยเรียกอีกอย่างว่า เป็นวัยพายุบุแคม และความเครียด (สุรางค์ จันทน์เอม, 2525 : 47)

จากการที่ร่างกายมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายนั้น มีผลทำให้ด้านจิตใจและความนึกคิดเปลี่ยนแปลงไปด้วย แต่ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่สำคัญที่สุด ชีวิตเมื่อเติบโต

เป็นผู้ใหญ่จะร่ำเรียนหรือไม่ จะปรับตัวเข้ากับสังคม หรือจะหาตนให้เป็นปัญหาของสังคมขึ้นอยู่กับช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ดังนั้นการศึกษาพัฒนาการต่าง ๆ ของวัยรุ่น จะทำให้เข้าใจถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กได้ดีขึ้น เพื่อเป็นการช่วยให้วัยรุ่นเข้าอยู่ร่วมในสังคมได้เป็นอย่างดี

พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่นตอนต้น

สถานภาพของวัยรุ่นไม่แน่นอน คือมีความรู้สึกสับสนในสภาพของความเป็นเด็ก และบทบาทที่ควรจะทำในช่วงชีวิตผู้ใหญ่ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ จะมีผลต่อการเกิดทัศนคติและความรู้สึกที่รุนแรงมาก ฉะนั้นวัยรุ่นจึงพยายามที่จะแสดงความรู้สึกหรือทัศนคติของตนต่อบิดา มารดาและครู โดยกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อเรียกร้องความสนใจ ซึ่งในช่วงนี้เป็นช่วงที่มีปัญหามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องการเรียน อาชีพและเพื่อนเป็นต้น และยังเป็นช่วงของการมีพัฒนาการทางด้านร่างกายอย่างรวดเร็วระยะนี้ แต่ถ้าผ่านช่วงนี้ไปแล้ว พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่นจะเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม นอกจากนั้นยังเป็นช่วงระยะเวลาของการพัฒนาการบุคคล ให้ก้าวเข้าสู่ผู้ใหญ่ได้อย่างเต็มที่ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และอารมณ์อีกด้วย

พัฒนาการทางด้านร่างกายของวัยรุ่นตอนต้น

การเจริญเติบโตทางร่างกายจะมีความสมบูรณ์อย่างเต็มที่ เมื่อเด็กสิ้นสุดในระยะวัยรุ่นตอนต้น คือเด็กจะมีความพร้อมเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ทั้งลักษณะภายในและภายนอกร่างกาย เช่น เรื่องของความสูงวัยรุ่นจะสูงเต็มที่ มีน้ำหนักตัวเต็มที่ ความสมบูรณ์ของร่างกายได้ลักษณะของผู้ใหญ่มากขึ้น กล้ามเนื้อมีความหนักความสามารถ รวมทั้งความเจริญทางเพศ แม้จะยังไม่พัฒนาสมบูรณ์เต็มที่นัก แต่ก็สามารถทำให้เด็กเกิดความเปลี่ยนแปลงทางจิตใจได้ ซึ่งในเรื่องของการพัฒนาการทางด้านร่างกาย จะมีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพของการกินอาหารและสุขภาพของแต่ละบุคคล ฉะนั้นจึงจัดได้ว่าพัฒนาการทางร่างกายจะเริ่มมีความสมบูรณ์เต็มที่

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น

ในระยะวัยรุ่นที่กำลังเติบโตมีการเปลี่ยนแปลงของต่อมต่าง ๆ ภายในร่างกาย ซึ่งก่อให้เกิดการผันแปรทางด้านอารมณ์ อารมณ์ที่เกิดในวัยรุ่นจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับอารมณ์ที่เกิดใน

วัยเด็ก ซึ่งประกอบด้วย ความกลัว ความโกรธ ความรัก ความรู้สึกสนุกสนานร่าเริง ความยินดี ความอิจฉาริษยา และความอยากรู้อยากเห็น เป็นต้น แต่พฤติกรรมการแสดงออกจะแตกต่างจากวัยเด็ก วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความรู้สึกรวดเร็วต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและแต่ละบุคคลจะมีการตอบสนองที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับ จะมีการแสดงออกตามบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล และตามพฤติกรรมที่เคยกระทำมาก่อนจนกลายเป็นนิสัย การเรียนรู้ในการควบคุมอารมณ์ของวัยรุ่นนั้น ก็เพื่อที่จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

อารมณ์ที่สำคัญ ๆ ของวัยรุ่นตอนต้น ได้แก่

1. ความโกรธ

ความโกรธที่ไม่สามารถควบคุมได้ ปฏิกริยาแสดงออกตามระดับสังคมที่เด็กได้มีการเลียนแบบ คือเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำจะมีการแสดงออกตามความก้าวร้าวขณะที่เขาโกรธ มากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง โดยเฉพาะเด็กชายไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีเท่ากับเด็กหญิง

2. ความกลัว

ความกลัว วัยรุ่นตอนต้นกลัวสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ คือกลัวเสียชื่อเสียง กลัวการอยู่คนเดียว กลัวการผิดพลาด กลัวการทำงานที่ไม่ได้ผล การตอบสนองต่อความกลัวของวัยรุ่นคือการหลีกเลี่ยงไปจากสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความกลัว

3. ความวิตกกังวล

ความวิตกกังวลเป็นลักษณะหนึ่งของความกลัว มีสาเหตุมาจากการใช้จินตนาการมากกว่าที่จะมีสาเหตุจริง ๆ ความกังวลใจนี้เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นโดยใช้ระยะเวลายาวนานมากกว่าความกลัว เรื่องที่วัยรุ่นทั้งชายและหญิงเกิดความกังวลใจมากที่สุด คือเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเพื่อน การคบเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ

4. อารมณ์ริษยา

อารมณ์ริษยานี้จะเป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคลมีความรู้สึกว่าคุณไม่มีที่แน่นอน วัยรุ่นตอนต้นเริ่มมีความสนใจเพศตรงข้าม แต่เมื่อไม่ได้รับความสนใจหรือการยอมรับ จะทำให้เกิดความริษยา รวมทั้งการริษยากลุ่มเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่า การแสดงออกจะเป็นลักษณะที่ว่ามีพฤติกรรมบ่อยกลับเป็นเด็กอีกครั้ง หรืออาจจะใช้กำลังทุบตีบุคคลที่ตนริษยา สำหรับวัยรุ่นที่มีวุฒิภาวะอาจใช้วาจาถากถางแทนการทุบตี

5. อารมณ์รัก

อารมณ์รัก เป็นอารมณ์ที่ก่อให้เกิดสภาวะยินดี วัยรุ่นจะเบนเข็มจากบิดามารดา ไปสู่บุคคลที่ตนนิยมยกย่อง เมื่อรักบุคคลใดแล้วจะพยายามทำทุกวิถีทาง เพื่อให้คนที่ตนรักมีความสุข การแสดงออกต่อความรักนั้น มักแสดงออกอย่างเปิดเผย

6. อารมณ์ร่าเริง

อารมณ์ร่าเริงจะเกิดขึ้นต่อเมื่อวัยรุ่นสามารถทำงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้ อารมณ์ร่าเริงจะแสดงออกทางใบหน้า ยิ้ม หัวเราะ และเสียงดังโดยเฉพาะในหมู่เพื่อนฝูงด้วยกัน

7. ความอยากรู้อยากเห็น

วัยรุ่นจะมีความอยากรู้อยากเห็นโดยเฉพาะเรื่องเพศ จะนำไปสู่การอยากลอง เพราะฉะนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสม ควรเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่

พัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่นตอนต้น

การคบเพื่อนเป็นเรื่องหนึ่งที่แสดงความเจริญเติบโตทางสังคมของวัยรุ่น เด็กหญิงเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น จะมีเพื่อนรวมกลุ่มประมาณ 3 คน ส่วนเด็กวัยรุ่นชายจะรวมกลุ่ม 4 - 5 คน ซึ่งเป็นเพื่อนที่ดีที่สุดในชีวิต การเลือกคบเพื่อนเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดของวัยรุ่น เพราะอนาคตจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีลักษณะอย่างไรรั้น การคบเพื่อนในวัยนี้ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลสำคัญที่สุด เพราะต่างได้รับอิทธิพลซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทัศนคติความสนใจ ค่านิยมและพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อนจะเป็นผู้วิเศษที่จะบันดาลความสุข ความร่าเริงได้ โดยจะให้ความสำคัญกับพ่อแม่ น้อยลง ดังนั้น อิทธิพลของกลุ่มของหมู่คณะจึงมีความสำคัญยิ่ง วัยรุ่นชอบรวมกลุ่มกัน เล่นแบบกัน อิทธิพลของกลุ่มจะค่อย ๆ ลดลงเมื่อวัยรุ่นมีอายุมากขึ้น สำหรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทาง ด้านความสนใจและกิจกรรมของวัยรุ่น จะเกิดในช่วงอายุ 12 - 14 ปีมากที่สุด โดยสืบเนื่องมาจากสภาพที่เปลี่ยนจากเด็กมาสู่ผู้ใหญ่ วัยรุ่นจะมีการเลียนแบบผู้ใหญ่ กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่กระทำกัน เช่น การดื่มเหล้า การขับรถยนต์หรือมีกิจกรรมทางเพศ ดังนั้นการปรับตัวของวัยรุ่น จะต้องอาศัยการปรับตัวที่ผ่านมามาตั้งแต่ในระยะตอนต้นของชีวิต กล่าวคือถ้า วัยรุ่นคนใดได้รับการพัฒนาทางสังคม ที่ประสบผลสำเร็จมาก่อนก็จะมีแนวโน้มว่า งานพัฒนาการ ทางด้านสังคมของวัยรุ่นตอนต้น ก็จะสามารถประสบผลสำเร็จได้ดี ไม่ว่าวัยรุ่นจะเผชิญกับ สถานการณ์อย่างใดก็ตาม

พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของวัยรุ่นตอนต้น

ระยะวัยรุ่นตอนต้นนี้ ระบบประสาทเจริญเติบโตเต็มที่ ทำให้ความสามารถทางสมองเพิ่มขึ้น ความจำดี มีสมาธิ การแก้ปัญหาดี สามารถให้คำจำกัดความที่เป็นนามธรรมได้ มีความคิดสร้างสรรค์ เด็กระยะนี้ชอบวิพากษ์วิจารณ์ ชอบทดลองหาความจริง สนใจด้านวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ศิลธรรมอันลึกซึ้ง มีจินตนาการสูงและกว้างขวางขึ้น การใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมและสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ได้

พัฒนาการทางด้านศีลธรรมของวัยรุ่นตอนต้น

ในวัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับศีลธรรม ตั้งแต่วัยเด็กไปสู่อะไรที่ควร ระเบียบนี้เด็กควรจะมีพื้นฐานทางศีลธรรมที่มั่นคงพอสมควร เพื่อเป็นสิ่งที่เขาจะได้ยึดเมื่อประสบปัญหาต่าง ๆ หน้าที่สำคัญที่สุดของบิดามารดา ผู้ปกครอง จะต้องพยายามเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักศีลธรรม ที่เรียนรู้มาตั้งแต่เด็ก กับหลักประเพณีปฏิบัติตน นอกจากนั้นก็ต้องฝึกให้วัยรุ่นเกิดวินัยในตนเอง โดยการอธิบายกันด้วยเหตุผลมากกว่าการบังคับขู่เข็ญ ให้เกิดสำนึกในหน้าที่ของตน

พัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพของวัยรุ่นตอนต้น

วัยรุ่นในช่วงระยะเริ่มแรกนั้น จะวิตกกังวลเกี่ยวกับสิ่งที่ดีและไม่ดีในตัวเขา โดยการเปรียบเทียบกับเพื่อนฝูง นอกจากนั้นวัยรุ่นยังคำนึงถึงบุคลิกภาพ ซึ่งมีส่วนสำคัญในเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคม วัยรุ่นเกิดความกระตือรือร้น ที่จะปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับบุคลิกภาพของเขาเอง เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม และยอมรับทัศนคติที่ผู้อื่นมีต่อตัวเขา ดังนั้น ถ้าวัยรุ่นคนใดที่ไม่สามารถปรับตัวได้ จะเป็นอันตรายยิ่งสำหรับผู้นั้น จะมีผลทำให้รู้สึกท้อแท้วิตกกังวลสูง มีความก้าวร้าว หรืออาจจะถดถอยพฤติกรรมไปสู่วัยเด็กอีกด้วย ตรงข้ามกับวัยรุ่นที่มีการปรับตัวดี จะมีบุคลิกภาพดี ความคิดอ่านดี มีความมั่นใจกับทุก ๆ สภาพการณ์ (วัลลภา อิศริยวงศ์, 2530 :

72 - 83, 86 - 88)

จากลักษณะการพัฒนาการของวัยรุ่นตอนต้นพอสรุปได้ว่า ช่วงวัยรุ่นตอนต้นมีการเจริญเติบโตของร่างกายที่เห็นได้ชัดเจน ทำให้ด้านจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ต่าง ๆ มีการพัฒนาไปด้วย การปรับตัวในช่วงนี้จึงมีความสำคัญยิ่ง เด็กวัยรุ่นจะปรับตัวเข้ากับหมู่คณะ เข้ากับ

สังคมได้ดีหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของบิดา มารดา ผู้ปกครอง ต้องช่วยกันประทับประคองและส่งเสริมให้เด็กวัยรุ่นมีพัฒนาการที่เหมาะสม เพื่อจะได้มีผลถึงการพัฒนาศักยภาพ ให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพที่ดีต่อไปในอนาคต

ความต้องการของวัยรุ่น

ความต้องการคือความรู้สึกอยากได้ ซึ่งทำให้เกิดแรงผลักดัน แรงจูงใจและก่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ที่จะพยายามให้บรรลุถึงความมุ่งหมายและความต้องการ

ความต้องการของวัยรุ่นแบ่งได้ดังนี้

1. ความต้องการทางเพศ เมื่อย่างเข้าสู่วัยรุ่นโดยเฉพาะต่อมเพศ ที่ผลิตฮอร์โมนออกมาเพื่อควบคุมการถึงวุฒิภาวะทางเพศ ทำให้วัยรุ่นพยายามหาทางออกเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้น ควรมีการให้ความรู้ทางด้านเพศศึกษาแก่เด็ก

2. ความต้องการได้รับอิสระ พ่อแม่จะใกล้ชิดลูกดูแลเอาใจใส่มาตลอด แต่พอลูกเข้าสู่วัยรุ่นเขาจะพยายามแสวงหาความจริง และพยายามยืนอยู่ด้วยลำแข้งของตนเอง ดังนั้น พ่อแม่ที่ฉลาดควรรู้จักผ่อนปรน ปล่อยให้ลูกเป็นตัวของตัวเองบ้าง

3. ความต้องการที่จะหาเลี้ยงตนเอง การหาเงินด้วยตนเองทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ และ เป็นการพิสูจน์ว่าตนโตแล้วควรที่จะมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น

4. ความต้องการที่จะได้รับความนับถือจากสังคม เด็กต้องการให้สังคมยอมรับว่าโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว โดยจะพยายามทำตัวให้เหมือนผู้ใหญ่

5. ความต้องการในปรัชญาชีวิตที่น่าพอใจ เด็กวัยรุ่นจะถามเรื่องราวที่ตนอยากรู้ อย่างมีเหตุผล ถ้าได้รับคำตอบที่ไม่พึงพอใจก็จะพยายามซักถามจนกว่าจะได้คำตอบที่พอใจ ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องส่งเสริมเด็กให้ได้สร้างปรัชญาชีวิต ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพสังคม (สุรางค์ จันทน์เอม. 2525 : 66 - 67)

นอกจากนี้ความต้องการของเด็กและวัยรุ่นจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพราะว่าอายุของเด็กและวัยรุ่นคาบเกี่ยวกัน ซึ่งสามารถสรุปความต้องการได้ดังนี้

1. เด็กทุกคนต้องการที่จะปรับปรุงสมรรถภาพในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น เพื่อจะได้มีส่วนในการผลิตเครื่องอุปโภค บริโภค

2. เด็กทุกคนต้องการที่จะบำรุงสุขภาพให้ดี เพื่อให้มีร่างกายสมบูรณ์

3. เด็กทุกคนต้องการที่จะเข้าถึงสิทธิและหน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อจะได้ปฏิบัติตนให้เหมาะสมในการที่ตนเป็นสมาชิกของชุมชน เป็นพลเมืองของประเทศชาติ และของโลก
4. เด็กทุกคนต้องการที่จะเข้าใจความสำคัญของครอบครัว และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะนำความสุขมาสู่ครอบครัว
5. เด็กทุกคนต้องการทราบปัญหาเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน
6. เด็กทุกคนต้องการที่จะเข้าใจวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และความเจริญทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเกี่ยวกับธรรมชาติของโลกและมนุษย์
7. เด็กทุกคนต้องการที่จะปรับปรุงความสามารถ ที่จะซาบซึ้งถึงคุณค่าของความสวยงาม ความไพเราะของวรรณคดี ศิลปะ ดนตรี และธรรมชาติ
8. เด็กทุกคนมีความต้องการที่จะมีความสามารถในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรู้จักแบ่งเวลานั้นให้พอเหมาะกับกิจกรรมของตน
9. เด็กทุกคนต้องการเคารพผู้อื่นและมีความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี
10. เด็กทุกคนต้องการปรับปรุงความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล ที่สามารถที่จะแสดงความคิดเห็นของตน ตลอดจนสามารถอ่านและฟังได้อย่างเข้าใจ
11. เด็กทุกคนต้องการความรักและความอบอุ่นจากบิดามารดาและครูอาจารย์
12. เด็กทุกคนต้องการความปลอดภัยในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น
13. เด็กทุกคนต้องการความสำเร็จและมีชื่อเสียงในชีวิต
14. เด็กทุกคนต้องการให้ผู้ใหญ่สนใจและเห็นความสำคัญของตน (สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม. 2522 : 27 - 28)

ความสนใจของวัยรุ่นตอนต้น

ความสนใจของวัยรุ่นตอนต้น จะเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและสังคม ความสนใจขึ้นอยู่กับเพศ ระดับสติปัญญา สภาพแวดล้อม ดังนั้น จึงมีลักษณะแตกต่างกันออกไป และมีลักษณะของความสนใจเป็นอย่างมาก ซึ่งความสนใจสามารถจำแนกออกเป็นลักษณะที่สำคัญได้ 6 ชนิด ดังนี้

1. สนใจกิจกรรมสันทนาการ

เนื่องจากวัยรุ่นมีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบมากขึ้น ทั้งหน้าที่ในครอบครัวและกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ มีผลทำให้วัยรุ่นสนใจกิจกรรมเฉพาะอย่างเท่านั้น และสนใจอย่างจริงจังมากขึ้นได้แก่

เกมกีฬา เช่น วายน้ำ ฟุตบอล เทนนิส เป็นต้น

การอ่าน วัยรุ่นจะชอบอ่านนวนิยาย รักหวานซึ้ง ชอบอ่านหนังสือพิมพ์ หรือเรื่องที่ตื่นเต้น

การดูภาพยนตร์ โดยเฉพาะเรื่องหวานซึ้ง เด็กวัยรุ่นจะเลียนแบบเรื่องการแต่งกาย บุคลิกภาพของตัวเอง

การฟังวิทยุและดูโทรทัศน์ วัยรุ่นจะชอบรายการที่เกี่ยวกับเรื่องราวตื่นเต้น ลึกลับ เรื่องการสอบสวน

การพักผ่อนว่าง วัยรุ่นมักจะชอบพักผ่อนว่างว่าตนเองเป็นวีรบุรุษ วีรสตรี ซึ่งทำให้เป็นการเสียเวลา

2. ความสนใจในกิจกรรมทางสังคม

วัยรุ่นจะสนใจในเรื่องการจัดเลี้ยงต่าง ๆ การพูดคุยเพื่อให้ประสบความสำเร็จในที่ชุมชน การพูดแบบใดจึงจะได้รับการยอมรับจากสังคม และการจัดเป็นกลุ่ม การช่วยเหลือผู้อื่น ตลอดจนกิจการบ้านเมือง

3. ความสนใจในตนเอง

วัยรุ่นจะให้ความสนใจในตนเองมาก เป็นเพราะผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย โดยเฉพาะเรื่องของเครื่องแต่งกาย ทรงผม ขนาด รูปร่าง ลักษณะผิวหนัง ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นที่ดึงดูดใจจากบุคคลอื่น การสนใจในตนเองของวัยรุ่น จะมีผลช่วยให้วัยรุ่นมีพัฒนาการเรื่องความมั่นใจในตนเองได้มากวิธีหนึ่ง แต่ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับโอกาสและฐานะทางครอบครัวด้วย

4. ความสนใจในอาชีพ

เมื่อวัยรุ่นเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา จะเริ่มสนใจเรื่องเกี่ยวกับอาชีพที่เขาจะต้องประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะเด็กชายจะสนใจเรื่องอาชีพมากกว่าเด็กหญิง เด็กหญิงจะคิดถึงเรื่องการแต่งงานมากกว่า

5. ความสนใจโรงเรียน

วัยรุ่นจะสนใจโรงเรียน ทำให้เด็กจะตำหนิเรื่องต่าง ๆ ของโรงเรียนซึ่งเด็กจะได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มเพื่อน ผู้ปกครอง และการประสบผลสำเร็จในการเรียน นอกจากนี้ยังสนใจในการบันทึกประจำวัน สนใจอิสรภาพ

6. ความสนใจศาสนา

วัยรุ่นจะให้ความสนใจศาสนา โดยมีความสงสัยความเชื่อทางศาสนา ดังนั้นสิ่งที่จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถคลี่คลายปัญหาได้นั้น ก็จะต้องเข้าไปสังเกตตามสภาพการณ์จริง ๆ (ประยูรศรี มณีสร. 2532 : 37 - 40)

บทที่ 3

วิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นฉบับคณะกรรมการประกวด ประเภทสารคดี

หนังสือประเภทสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น ที่คณะกรรมการประกวด ปี พ.ศ. 2523 - 2538 ของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ มีทั้งหมด 12 เล่ม คือ

1. คู่มือเลี้ยงปลาตู้
2. เทียววัดโพธิ์
3. แม่ชอบฟ้ากว้าง
4. ราชบุรีมีไอ้
5. มรดกไม้
6. บันทึกจากเกาหลีใต้
7. ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์
8. ประวัติภาพยนตร์ไทย
9. หนังสือเล่ม
10. คนป่าดงตาล
11. นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม
12. ปราสาทเมืองต่ำ

การวิเคราะห์หนังสือประเภทสารคดี จะใช้หลักเกณฑ์ดังนี้คือ

1. เนื้อเรื่อง
2. กลวิธีการนำเสนอ
 - การดำเนินเรื่อง
 - การใช้ภาษา
 - ภาพประกอบ
3. สารประโยชน์

คู่มือเลี้ยงปลาตู้

คู่มือเลี้ยงปลาตู้ โดย วิริยะ สิริสิงห ขมรมเด็ก 2523 เป็นหนังสือที่คณะกรรมการประกวดในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2523

1. เนื้อเรื่อง

ข้อแนะนำสำหรับผู้เริ่มเลี้ยงปลา คือ ตู้ปลาควรมีขนาดใหญ่ เป็นตู้สี่เหลี่ยม มีกรอบโลหะยึด ขนาดบรรจุน้ำ 40 ลิตรเป็นอย่างน้อย โดยใช้เลี้ยงปลาขนาดกลางประมาณ 12 ตัว อุณหภูมิของน้ำในตู้ปลาไม่ต่ำกว่า 65 องศาฟาเรนไฮต์ เปลี่ยนชนิดอาหารทุก ๆ 4 วัน ต้องทำความสะอาดตู้ปลา และอุปกรณ์ทุกชนิดที่เกี่ยวกับการเลี้ยงปลาด้วยการแช่น้ำเกลือ เพื่อฆ่าเชื้อราและเชื้อโรคบางชนิด

ปลาเลี้ยงดูสวยงาม แบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ คือ ชนิดออกลูกเป็นตัว ชนิดออกลูกเป็นไข่ ชนิดก่อกอหวอดและปลาชนิดกินเศษอาหาร

ปลาชนิดออกลูกเป็นตัว เป็นปลาที่เลี้ยงง่าย จะสืบพันธุ์ได้เมื่ออายุ 8 เดือน เมื่อปลาท้องแก่ให้สังเกตที่จุดดำหรือปานดำตรงบริเวณใกล้ครีบทวารจะเป็นสีเข้มจัด แยกแม่ปลาใส่กระชอนตาห่างพอสมควร แขนงอยู่ในตู้ เพื่อกันไม่ให้กินลูกตัวเอง ลูกปลาเกิดใหม่ต้องเลี้ยงไว้ต่างหาก ปลาที่ออกลูกเป็นตัว ได้แก่ ปลาหางนกยูง ปลาหางดาบ ปลาสโอด ปลาเข็ม เป็นต้น

ปลาชนิดออกลูกเป็นไข่ ตัวเมียจะไข่ออกมาติดไว้กับก้อนหินหรือต้นไม้ในน้ำ แล้วตัวผู้ก็ปล่อยน้ำเชื้อออกมาผสม เมื่อออกไข่หมดแล้วให้แยกพ่อปลา แม่ปลาออกจากตู้ ปลาชนิดนี้ได้แก่ ปลาเทวดา ปลาม้าลาย ปลาเสือสุมาตรา ปลาทอง ปลาออสการ์ และปลาแสงนีออน ซึ่งเป็นปลาที่เลี้ยงยากที่สุด แต่ก็สวยที่สุด เป็นต้น

ปลาชนิดก่อกอหวอด ตัวผู้พองอากาศติดกับใบไม้ในน้ำ แล้วพองไข่ที่ตัวเมียไข่ออกมาไปติดไว้กับหวอด ปลาชนิดนี้ได้แก่ ปลากัด ปลาพาราไดส์ กระดี่แคระ กระดี่สามจุด กระดี่จูบ กระดี่มุก เป็นต้น

ปลาชนิดกินเศษอาหารหรือปลาเก็บขยะ ควรใส่ไว้ในตู้ปลา เพราะจะกินเศษอาหารที่เหลือจากปลาที่เราต้องการเลี้ยง ปลาเก็บขยะได้แก่ ปลาแมว ปลาพระร่วง ปลาดุก ปลาแขยง ปลาเทศบาล เป็นต้น

การเลี้ยงปลาให้มีสุขภาพดี จะต้องคำนึงถึงจำนวนปลาพอสมควร ระดับอุณหภูมิของน้ำในตู้ปลาเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ความถ่วงจำเพาะของน้ำมีค่าเป็น 1 แสงไฟที่ส่องไปที่ตู้ปลาให้ได้สามในสี่ส่วนของปริมาณ แสงไฟ การจับปลาต้องระมัดระวังไม่ให้แปลเป็นแผล ปลาที่ป่วยเป็นโรคให้ใช้ยาที่ใช้กับเด็กอ่อน หรือเกลือป่น 2 ช้อนชาครึ่ง

อุปกรณ์บางอย่างสำหรับตู้ปลา ได้แก่ เทอร์มอมิเตอร์ และเครื่องปั๊มอากาศ เครื่องปั๊มอากาศมี 2 ชนิดคือ ใช้ไฟฟ้ากระแสสลับหรือใช้ไฟฟ้าในบ้านทั่ว ๆ ไป และไฟฟ้ากระแสตรงจากแบตเตอรี่หรือถ่านไฟฉาย

จากเรื่องคู่มือเลี้ยงปลาตู้ ผู้เขียนได้รวบรวมประสบการณ์ที่เคยเลี้ยงปลามาก่อน ทั้งปลาประเภทสวยงาม และปลาที่เลี้ยงไว้เป็นอาหาร พร้อมทั้งได้รวบรวมหลักและข้อคิดจากหนังสืออื่น ๆ หลายเล่ม มารวมกันเข้ากับข้อมูลที่ผู้เขียนมีอยู่เดิม ดังนั้น เนื้อหาสาระของเรื่องนี้จะให้ประสบการณ์ ให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจจะเลี้ยงปลาตู้ หรือผู้ที่เคยเลี้ยงปลาตู้มาแล้ว และไม่ประสบผลสำเร็จ อาจจะเปลี่ยนใจกลับไปเลี้ยงปลาตู้ใหม่ หรืออาจจะเปลี่ยนใจไม่เลี้ยงปลาตู้อีกต่อไปก็เป็นได้ เพราะความรู้ที่ผู้เขียนเสนอเรื่องราวอย่างละเอียด ทำให้ผู้อ่านมองเห็นความยุ่งยาก ความพิถีพิถัน ความละเอียดอ่อน ความประณีตในการดูแลปลาตู้ แต่อย่างไรก็ตาม การได้ชมปลาที่กำลังแหวกว่ายอยู่ในตู้ ทำให้ผู้ชมปลาเกิดความเพลิดเพลิน เกิดความรู้สึกรักและเมตตาสัตว์อีกด้วย

เรื่องคู่มือเลี้ยงปลาตู้นี้จะสนองความต้องการของวัยรุ่น ให้สามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรู้จักแบ่งเวลาให้พอเหมาะกับกิจกรรม และความสนใจอ่านเรื่องเกี่ยวกับงานอดิเรก เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง บางคนสนใจหนังสือเกี่ยวกับอาชีพด้วย การเลี้ยงปลาตู้นอกจากจะเป็นงานอดิเรกแล้ว ถ้าปลาที่เลี้ยงสามารถแพร่พันธุ์ได้มากมาย และหากได้ปลาแข็งแรง สมบูรณ์ สวยสดก็สามารถนำไปจำหน่าย เป็นการเพิ่มรายได้อีกด้วย

2. กลวิธีการนำเสนอ

การดำเนินเรื่อง

เรื่องคู่มือการเลี้ยงปลาตู้ เป็นสารคดีที่เสนอความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงปลาตู้ เพื่อให้ได้ปลาที่มีสุขภาพแข็งแรง สวยงาม สามารถแพร่พันธุ์ลูกปลาเป็นจำนวนมาก การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับให้ความรู้เป็นขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ให้คำแนะนำสำหรับผู้เริ่ม

เลี้ยงปลา การเตรียมอุปกรณ์ คือ ตู้สำหรับเลี้ยงปลา ราคาของปลาเลี้ยงสวยงามแต่ละชนิด จำนวนและขนาดของปลาเพื่อความเหมาะสมกับตู้ และความมุ่งหมายของผู้เลี้ยง ทั้งนี้เพื่อจุดประสงค์ให้ผู้อ่านได้ความรู้ ความเข้าใจวิธีการเลี้ยงปลาตู้ รวมทั้งปัญหาของการเลี้ยงปลาตู้ เป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจก่อนที่จะกล่าวถึงการเตรียมตู้ปลาอย่างละเอียด

การเริ่มเรื่อง

ผู้เขียนกล่าวถึง ข้อแนะนำสำหรับผู้เริ่มเลี้ยงปลา และข้อควรคำนึงของผู้เริ่มเลี้ยงปลาตู้ ให้ข้อมูลค่อนข้างละเอียด ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ที่จะเริ่มเลี้ยงปลาตู้ ได้มีการเตรียมพร้อมทั้งอุปกรณ์การเลี้ยง ข้อคำนึงในการเลือกปลาให้เหมาะสมกับตู้ปลา ดังตัวอย่างการกล่าวถึงตู้ปลาดังนี้

"ตู้เลี้ยงปลามีหลายชนิดและหลายขนาด แต่ตู้เลี้ยงปลาที่ขนาดใหญ่ จุน้ำตั้งแต่ 8 ลิตรขึ้นไป จะต่อเป็นตู้กระจกสี่เหลี่ยมมีกรอบโลหะยึด ส่วนตู้ปลาขนาดเล็กลงมาซึ่งบางครั้งก็ทำด้วยแก้ว หรือกระจกฉนวน ๆ และทำเป็นรูปทรงกลม อ่างแก้วสำหรับเลี้ยงปลามีข้อดีหลายประการ เช่น ไม่เกิดการรั่วซึมของน้ำในอ่างแก้วและทำความสะดวกง่ายกว่าตู้ปลาชนิดกรอบโลหะ แต่อ่างแก้วก็แตกง่ายต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง ข้อเสียอีกประการหนึ่งของอ่างแก้วก็คือ มองเห็นปลาในอ่างได้ลึกมากกว่าในตู้แบบใช้กรอบโลหะ

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 10 - 11)

นอกจากนี้ผู้เขียนใช้วิธีตั้งคำถามพร้อมคำตอบ ทำให้น่าสนใจ แทนที่จะอธิบายไปเลย อันจะทำให้ดูเป็นวิชาการเกินไป คือ

"ตู้เลี้ยงปลาควรมีขนาดสักแค่ไหน คำตอบก็คือ ตู้เลี้ยงปลายิ่งมีขนาดโตเท่าใดยิ่งดีเท่านั้น ตู้ขนาดใหญ่จะทำให้ปลาปลอดภัยยิ่งขึ้น"

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 9)

การเริ่มเรื่องในบางตอน ผู้เขียนจะกล่าวถึง สาเหตุของปัญหา และวิธีแก้ไขเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ หากพบปัญหาดังกล่าว จะได้ทราบสาเหตุแล้วจะได้แก้ไขได้ถูกต้อง เช่น

"ปัญหาอย่างหนึ่งที่นักเลี้ยงปลาหน้าใหม่จะพบอยู่เสมอคือ ปลาที่เลี้ยงไม่ออกไข่ ออกลูกตัวน้อย ๆ ให้สนใจเสียที ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่าอุณหภูมิของน้ำที่เลี้ยงต่ำเกินไป จำเป็นต้องเพิ่มอุณหภูมิขึ้นอีกเล็กน้อย ปลาจึงจะผสมพันธุ์ออกไข่และออกลูก"

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 16)

การเสนอเนื้อเรื่อง

เมื่อผู้อ่านได้ทราบรายละเอียดถึงวิธีการเลี้ยงปลาตู้แล้ว ผู้เขียนจึงดำเนินเรื่องคือการเตรียมตู้ปลา ชนิดของปลาตู้ ซึ่งมี 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ชนิดออกลูกเป็นตัว ชนิดออกลูกเป็นไข่ ชนิดก่อกอหวอด และปลาชนิดกินเศษอาหาร รวมถึงการเลี้ยงปลาให้มีสุขภาพดี อุปกรณ์บางอย่างสำหรับตู้ปลา การดำเนินเรื่องในแต่ละหัวข้อ ผู้เขียนจะให้ความรู้ด้วยการอธิบายอย่างละเอียด เช่น หัวข้อชนิดของปลาตู้ อธิบายที่ละชนิดเป็นขั้นเป็นตอน คือ กล่าวถึงลักษณะของปลา วิธีเพาะพันธุ์ อาหารของปลา โรคที่เกิดกับปลาบางชนิด และวิธีการรักษา ดังตัวอย่างปลาชนิดก่อกอหวอด ได้แก่ ปลากัด

"ปลากัดเป็นปลาพื้นเมืองของไทย...พันธุ์ลูกทุ่ง ตัวเล็กกว่าลูกหม้อ และลักษณะตัวค่อนข้างยาว... วิธีเพาะพันธุ์เมื่อปลากัดโตเต็มที่ และต้องการจะเพาะพันธุ์ ก็คัดเลือกปลากัดตัวผู้และตัวเมียที่ได้ลักษณะตามต้องการ... อาหารของปลากัด ปลากัดเป็นปลาที่มีความอดทนยิ่ง อดอาหารได้นานเป็นเดือน และกินอาหารได้หลายชนิด แต่อาหารที่ผู้เลี้ยงส่วนมากนิยมให้ก็คือ ลูกน้ำ ไรน้ำ หนอนกึ่งสด... โรคที่เป็นกับปลากัด โรคที่พบเสมอ ๆ กับปลากัดคือ โรคเกี่ยวกับตา... วิธีแก้ที่ง่ายที่สุดก็คือ จับปลาไปแช่ไว้ในน้ำที่มีไบฮูทวางแห้งแช่อยู่..."

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 59 - 70)

ในการกล่าวถึงเครื่องมืออากาศ ผู้เขียนได้นำบทความเรื่องเครื่องมืออากาศในตู้ปลาของอาจารย์นุกูล กระจาย แห่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อให้ผู้อ่านใช้

เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมืออากาศเองได้ ดังนั้น การเสนอเรื่องในตอนนี้จะให้รายละเอียด ชัดเจนดีมาก พร้อมทั้งภาพประกอบลายเส้น ประกอบการอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจ เช่น

"เครื่องมืออากาศมี 2 ชนิด คือ ชนิดที่ใช้ไฟฟ้ากระแสสลับ หรือใช้กับไฟฟ้าในบ้านทั่ว ๆ ไป... จะเห็นได้ว่าในหนึ่งรอบหรือหนึ่งไซเคิลแรงเคลื่อนเป็น 0 สองครั้ง ดังนั้นเมื่อเราต่อขดลวดของเรา เข้ากับไฟสลับแล้วเอาแผ่นเหล็กสปริงมาอยู่ใกล้ ๆ แท่งเหล็กจะถูกดูดเข้าด้วยแรงแม่เหล็ก..."

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 109 - 110)

นอกจากนี้ในการเสนอเรื่องบางตอน ผู้เขียนจะเสนอเป็นคำแนะนำให้ผู้อ่านปฏิบัติตาม พร้อมกับบอกเหตุผล ทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความจริงใจที่ผู้เขียนมีต่อผู้อ่านหรือผู้ที่ จะเริ่มเลี้ยงปลา เช่น

"วิธีที่ดีที่สุดในการเลือกปลาเพื่อนำมาเลี้ยงก็คือ ดูลักษณะของปลานั้น ๆ เช่น ดูขนาด สี และความแข็งแรง ผู้เลี้ยงปลาใหม่ ๆ ส่วนมากมักจะเลือกปลาด้วยดูสีของปลานั้นเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะปลาที่สีสวยแต่อ่อนแอ ตัวเล็กบอบบางเกินไป เมื่อนำไปเลี้ยงอาจจะตายหรือถ้ารอดก็จะให้ลูกที่ไม่ดีนัก นับว่าเสียเวลาโดยใช่เหตุ"

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 32)

เป็นที่น่าสังเกตว่าการอธิบายหน้า 28 เรื่อง ปลาประเภทเลี้ยงดูสวยงาม แบ่งเป็น 4 ประเภทใหญ่ ตามลำดับ คือ ชนิดออกลูกเป็นตัว ชนิดออกลูกเป็นไข่ ชนิดก่อหวอด และปลาชนิดกินเศษอาหาร แต่ในการเสนอเนื้อเรื่องแยกเป็นแต่ละชนิดอย่างละเอียด ผู้เขียนจะเรียงลำดับใหม่ คือ เริ่มจากชนิดออกลูกเป็นตัว ชนิดก่อหวอด ชนิดออกลูกเป็นไข่ และปลาชนิดกินเศษอาหาร ซึ่งอาจจะทำให้ผู้อ่านสับสนอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ดีถ้าผู้อ่านรู้จักสังเกตก็จะเข้าใจเนื้อเรื่อง สำหรับการจัดเรียงย่อหน้าข้างกัน 2 ย่อหน้า คือ ในหน้า 52 กับ หน้า 54 ส่วนหน้า 53 เป็นภาพปลาชนิดไนท์หรือปลาสอดไฟใหญ่

การจบเรื่อง

สำหรับเรื่องนี้ไม่มีการสรุปเรื่อง มีแต่ภาคผนวกท้ายเล่มเป็นการเสนอความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อเรื่อง แบ่งเป็น 3 ตอนด้วยกันคือ ตอนแรกเป็นคำถามพร้อมคำตอบ การเขียนในลักษณะนี้ ทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินไปกับข้อความ ไม่เป็นวิชาการมากนัก จะเป็นคำถามสั้น ๆ กระทัดรัด เช่น

ปลามีการนอนหลับหรือไม่

อาจจะกล่าวได้ว่าปลาก็มีการ "ง่วงหาว" ซึ่งก็ถือเสมือนว่า เป็นการพักผ่อนนอนหลับของปลา

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 116)

ใน "โลกของปลา" ก็มีปลากระเทย จริงหรือไม่

จริง มีการพบเสมอ ๆ และพบในปลาหลายชนิด เช่น ปลาแฮร์ริ่งที่เป็นกระเทยก็มี

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 121)

สำหรับคำตอบบางหัวข้อ ผู้เขียนจะอ้างอิงรายงานจากนักวิชาการหรือเล่าเรื่องประกอบคำตอบ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้อย่างละเอียด และยังให้ความเพลิดเพลินอีกด้วย

"ดร.ฮัต เอ็ม สมิธ เคยเขียนรายงานไว้ว่า ปลาทองที่มีอายุสี่หรือห้าปี และเลี้ยงอย่างสมบูรณ์จะวางไข่คราวละ 7,000 ฟอง"

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 121)

"ปลาเทวดาเป็นปลาที่ร้องไห้ต่อสภาพดินฟ้าอากาศอย่างมาก... มีเรื่องเล่ากันว่าชาวเกาะแคนนารี ซึ่งประกอบอาชีพส่วนใหญ่ทำเหมืองแร่ ในการทำเหมืองแร่ต้องขุดอุโมงค์ลงไปถึง ๆ บางแห่งมีก๊าซพิษอยู่ในอุโมงค์ หากคนงานลงไปทันทีก็อาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ ชาวเมืองแคนนารีจึงใช้ปลาเทวดาหย่อนลงไปเหมืองก่อน

หย่อนลงไปสักพักหนึ่งจึงสาวเชือกขึ้นมาดูถ้าปลาเทวดาตาย หรือแสดงอาการผิดปกติ แสดงว่าอุโมงค์นั้นเมื่อกำขึงคนงานลงไปไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ชาวเกาะจึงเรียกปลาชนิดนี้ว่าปลาเทวดา เพราะเป็นปลาช่วยชีวิตของพวกเขา"

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 132)

ตอนที่สอง เป็นการแจกแจงความรู้ สรุปลักษณะของปลา เช่น

ชื่อปลา	ถิ่นกำเนิด	การแพร่พันธุ์	อุณหภูมิ	นิสัย	ข้อเท็จจริง
สอดมอลลี	อเมริกา	ออกลูกเป็นตัว	60 - 80	รักสงบ	เกี่ยวกับนิสัย อย่างมาก การสืบพันธุ์ ออกลูกง่าย ผสมพันธุ์ง่าย เพียงปล่อย ตัวผู้กับตัวเมีย ให้อยู่ร่วมกัน เท่านั้น
เสือสมุทร	สมุทร	ออกลูกเป็นไข่	70 - 80	ว่องไว	ใช้เวลาออก ไข่ 2 - 3 ชั่วโมง กินไข่ ตัวอ่อนได้ เต็มที่ใน 8 เดือน

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 134)

ตอนสุดท้ายหน้า 136 เป็นตารางแสดงโรคที่เป็นกับปลาเขตร้อน พร้อมกับแสดงรูปปลาด้วย ซึ่งมีทั้งหมด 5 ตารางรูป ได้แก่ โรคจุดขาวหรือหิด โรคเชื้อรา โรคฝี ทางและครีบขาด และเกร็ดต่าง

การใช้ภาษา

เนื่องจากเรื่องนี้เป็นการเล่นความรู้ทางวิชาการ เกี่ยวกับการเลี้ยงปลาตู้ ผู้เขียนจะใช้ถ้อยคำสามัญ ง่ายแก่การเข้าใจทันที โดยมีจุดประสงค์ให้ผู้อ่านสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้ เช่น

"ฟาปิตู้ปลา ฟาปิตู้ปลาซึ่งเป็นแผ่นกระจกนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมิใช่น้อย ฟาปิตจะช่วยป้องกันปลาในตู้กระโดดออกมาออกตู้ ช่วยควบคุมการระเหยของน้ำในตู้ปลา..."

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 12)

"ปลาเข็มเป็นปลาชอบน้ำกร่อย ดังนั้นในตู้เลี้ยงจึงต้องเติมเกลือป่น 1 ช้อนชาต่อ น้ำ 4 ลิตร ตัวผู้ชอบต่อสู้และชอบพาท่าสู้แต่ไม่จริงจัง"

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 56)

ความที่ผู้เขียนมีประสบการณ์ในการเลี้ยงปลามา บางตอนจะใช้ถ้อยคำอย่างพูดคุยกับ ผู้อ่าน เช่น

"อาหาร ท่านอาจให้อาหารไม่พอกับความต้องการของปลา ทั้ง ๆ ที่ท่านก็ให้อาหาร จนเหลือเฟืออยู่แล้ว ให้สังเกตดูว่าอาหารที่ให้นั้น ปลาแย่งกันกินหรือว่าปลาไม่ค่อยกิน"

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 34)

"แต่ถ้าต้องการจะเลี้ยงปลาเข็มจริง ๆ ปัญหาเรื่องแมลงนั้นคงแก้ไขได้ไม่ยากนัก โดยการใส่ลูกน้ำไว้ในตู้เลี้ยงปลาเข็ม ลูกน้ำจะกลายเป็นยุง ตอนกลายเป็นยุงนั้นมันจะลอกคราบออกจากลูกน้ำ ตอนนั้นแหละยุงยังต้องเกาะอยู่ที่ผิวหน้า ปลาเข็มก็ได้โอกาสจับกินเป็นอาหารได้"

(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 57)

การอธิบาย นอกจากจะใช้คำง่าย ๆ สั้นกะทัดรัดแล้ว ยังทำให้มองเห็นภาพตามไปด้วย เช่น

"การเก็บปลาที่กระโดดตกลงบนพื้นมีหลายวิธี วิธีง่ายที่สุดก็คือ ใช้สวิงเปี่ยกรอบไปที่ตัวปลา เมื่อปลาดิ้นเผยตัวขึ้นจากพื้นก็รีบวัดสวิงให้ห่างขึ้น ปลาก็จะติดอยู่ที่สวิง"
(คู่มือเลี้ยงปลาตู้ : 26)

สำหรับการสะกดคำ มีบางคำที่สะกดไม่ถูกต้องอยู่บ้าง เช่น ในหน้า 73 ว่า "แล้วยังเป็นหลาที่โง่อีกด้วย" คำว่า "หลา" ที่ถูก คือ "ปลา" ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการตรวจและพิสูจน์อักษรเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นหนังสืออ่านสำหรับเด็ก เด็กควรได้อ่านหนังสือที่มีการสะกดถูกต้อง

นอกจากนี้ การใช้ถ้อยคำบางคำ ผู้เขียนใช้ถ้อยคำคลุมเครือ เช่น หน้า 70 ว่า "จับปลาไปใส่ไว้ในน้ำที่มีใบหูกวางแคอยู่" ควรจะเปลี่ยนเป็น "จับปลาไปใส่ไว้ในน้ำที่มีใบหูกวางแห้งแคอยู่" จะทำให้ความหมายชัดเจนขึ้น

ภาพประกอบ

เรื่องคู่มือเลี้ยงปลาตู้นี้ ภาพประกอบมีทั้งภาพถ่ายและภาพวาดลายเส้น ภาพทั้งหมดเป็นภาพขาวดำ ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายหากเป็นภาพสี จะดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านได้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปลาแต่ละชนิดที่ผู้เขียนอธิบายว่า เป็นปลาเลี้ยงดูเพื่อสวยงาม ถ้าภาพประกอบเป็นภาพสี จะทำให้น่าสนใจเล่มนี้อ่านมากสำหรับผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่น และได้เป็นแรงกระตุ้นเพื่อให้เกิดความสนใจอยากเลี้ยงปลามากกว่านี้ สำหรับภาพวาดลายเส้นประกอบ การอธิบายให้รายละเอียดชัดเจนดี เช่น ภาพหน้า 31 ภาพที่ 2 เป็นภาพแสดงลักษณะของปลาตัวผู้และปลาตัวเมีย ทำให้เห็นความแตกต่างชัดเจนคือ ครีบทวารตัวผู้จะแหลม ส่วนครีบทวารตัวเมียจะบาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านหรือผู้เลี้ยงปลา จะได้อ่านรู้จำแยกเพศปลาได้ถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการเลือกปลาผสมพันธุ์ นอกจากนี้ภาพหน้า 38 และ 39 เป็นภาพวาดลายเส้นแสดงลักษณะหางของปลานกยูงได้ชัดเจนดี ทำให้ผู้อ่านรู้จักปลาหางนกยูงมากขึ้น

สำหรับภาพหน้า 35 เป็นภาพปลาตัวเดียว ผู้เขียนอธิบายประกอบภาพว่า "กระต๊มูก" ซึ่งปลากระต๊มูกเป็นปลานิดก่อกวอด และข้อความในหน้าดังกล่าวนี้เป็นข้อความที่กล่าวถึงปลานิดออกลูกเป็นตัว ดังนั้นควรจะนำภาพนี้ไปประกอบในเรื่องปลานิดก่อกวอด จะเหมาะสมกว่า แต่อย่างไรก็ตามภาพทั้งหมดที่ผู้เขียนเสนอ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดี ทำให้หนังสือมีคุณค่าอ่านมากขึ้น

3. สารประโยชน์

สารคดีเรื่องนี้ให้ความรู้โดยตรงและเป็นประโยชน์มาก สำหรับผู้ที่คิดจะเลี้ยงปลาตู้ หรือผู้ที่เริ่มลงมือเลี้ยงปลาตู้ โดยที่ผู้เขียนให้รายละเอียดชัดเจนดีมาก เพราะผู้เขียนได้ใช้ประสบการณ์ที่เคยเลี้ยงปลามาก่อน ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นข้อเสนอแนะ วิธีการเลี้ยงปลานิดต่าง ๆ ซึ่งไม่เหมือนกันหรือแม้แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเลี้ยงปลา และวิธีการแก้ไข ซึ่งสารประโยชน์พอสรุปได้ดังนี้

3.1 ให้ความรู้พื้นฐานในการศึกษาเรื่องการเลี้ยงปลาตู้ ตั้งแต่การเตรียมตู้ปลา อุปกรณ์ในการเลี้ยงปลา จนกระทั่งวิธีการเลี้ยง การเพาะพันธุ์ปลานิดต่าง ๆ

3.2 นำความรู้จากวิธีการเลี้ยงปลาไปทดลองเลี้ยงปลาตู้ สำหรับเป็นงานอดิเรก ความสวยงามของปลาตู้ ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ความสดชื่น ผ่อนคลายความเครียด

3.3 ความรู้ที่ได้จากวิธีการผสมพันธุ์ปลา เพื่อให้ได้ลูกปลามาก ๆ เป็นลูกปลาที่แข็งแรง สมบูรณ์ มีสวยงาม และเป็นที่ยอมรับของตลาด เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้หรือเลี้ยงเพื่อการค้าต่อไป

เรื่องคู่มือการเลี้ยงปลาตู้ ผู้เขียนได้นำประสบการณ์จากการที่เคยเลี้ยงปลามาก่อน และรวบรวมตำราหลายเล่มมาเป็นเนื้อหาเรียบเรียงเป็นหนังสือเล่มนี้ ทำให้ผู้อ่านได้ทราบข้อมูลจากธรรมชาติที่เป็นจริง ปัญหาที่ผู้เขียนประสบมา ผู้อ่านจะได้เข้ามาแก้ไขปรับปรุงวิธีการเลี้ยงปลาตู้ เพื่อไม่ให้ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นอีก สารคดีเรื่องนี้จึงเป็นตำราที่มีคุณค่า สำหรับผู้อ่านที่ต้องการจะเลี้ยงปลาตู้ จะได้ไม่ประสบปัญหาปลาตายหรือปัญหาการขาดทุน และเรื่องนี้อาจเป็นแนวการใช้เวลาว่างของวัยรุ่นให้เป็นประโยชน์ ด้วยการเลี้ยงปลาตู้ และตรงกับความสนใจการอ่านเรื่องเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง

การดำเนินเรื่อง ผู้เขียนลำดับความเป็นไปตามขั้นตอนอย่างละเอียด โดยเริ่มตั้งแต่ให้ข้อแนะนำสำหรับผู้เริ่มเลี้ยงปลา การเตรียมตู้ปลา และชนิดของปลาที่ละชนิด ปิดเรื่องด้วย

การเสนอเป็นภาคผนวกมีทั้งหมด 3 ตอนด้วยกัน สำหรับการจัดเรียงข้อความ มีข้อความซ้ำกัน 1 ย่อหน้า และการนำเสนอประเภทปลาในเนื้อเรื่อง จะวางหัวข้อสลับเปลี่ยนกันจากที่กล่าวไว้ในตอนแรก แต่อย่างไรก็ตามก็จัดว่าอยู่ในเรื่องเดียวกันคือ ประเภทของปลา การใช้ภาษาเป็นลักษณะการอธิบายอย่างละเอียด ใช้ถ้อยคำง่าย ๆ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ทันที มีคำที่สะกดไม่ถูกต้องอยู่บ้างไม่กี่คำ ภาพประกอบเนื้อเรื่องเป็นภาพถ่ายและภาพวาดลายเส้น ภาพทั้งหมดเป็นภาพขาวดำ ประกอบเนื้อเรื่องให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ถ้าใช้ภาพสีดี เพราะในเนื้อเรื่องจะกล่าวถึงปลาที่เลี้ยงเพื่อความสวยงาม จะทำให้สารคดีเรื่องนี้ น่าอ่านมาก สารประโยชน์ที่ผู้อ่านหรือผู้ที่เริ่มเลี้ยงปลาได้รับก็คือ การนำความรู้ไปใช้เลี้ยงปลาตั้งเป็นงานอดิเรก เพื่อการค้าขายหรือเพื่อเป็นอาหารก็ได้

เที่ยววัดโพธิ์

เที่ยววัดโพธิ์ โดย สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ สุริยวิสาสน์ 2527 เป็นหนังสือที่ชนะการประกวด ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2527

1. เนื้อเรื่อง

หลังปี พ.ศ. 2231 ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีผู้สร้างวัดโพธารามขึ้นในกรุงเทพมหานคร เมื่อถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 โปรดให้ปฏิสังขรณ์วัดโพธาราม และสร้างถาวรวัตถุที่สำคัญ ๆ ขึ้นใหม่ จนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 ได้ปฏิสังขรณ์วัดนี้ครั้งใหญ่ มีการจารึกความรู้เก่า ความรู้ใหม่ ลงบนแผ่นศิลาประดับไว้บริเวณวัดเป็นจำนวนมาก เพื่อเผยแพร่ความรู้สู่ประชาชนศิลาจารึกแบ่งออกเป็น 8 หมวด คือ

หมวดประวัติวัด เป็นเรื่องการปฏิสังขรณ์วัด และสิ่งต่าง ๆ ว่าอยู่ที่ใดในบริเวณวัด

หมวดวรรณคดี เป็นจารึกที่แสดงผลงานของกวี ในสมัยรัชกาลที่ 3 เช่น เรื่องนารายณ์สิบปาง เรื่องเบ็ญต่นรามเกียรติ์ ฯลฯ

หมวดสุภาษิต จารึกไว้ที่พระระเบียงพระมหาเจดีย์ เช่น จารึกฉันทกฤษณาสอนน้อง จารึกฉันทพาสสอนน้อง ฯลฯ

หมวดทำเนียบ มีทำเนียบสมณศักดิ์ ทำเนียบหัวเมือง ผู้ครองเมือง และจารึกภาพคนต่างชาติ

หมวดอนามัย ให้ความรู้เรื่อง โยคะ ประกอบด้วยจารึกโคลงภาพฉัตตณ ตาม
ผนังศาลารายรอบวัด ผู้ฝึกโยคะเป็นประจำ จะทำให้ร่างกายแข็งแรง และรูปทรงได้สัดส่วน
สวยงาม

หมวดประเพณี ได้แก่ จารึกเรื่องรามัญหุงข้าวทิพย์ เรื่องมหาสงครามด์ และจารึก
วิจิตรระบวนแห่กฐินพยุหยาตราทางชลมารค

หมวดพุทธศาสนา เกี่ยวกับเรื่องพุทธประวัติ ชาดกเรื่องต่าง ๆ เรื่องพระพุทธรูป ฯลฯ
หมวดตำรายา มีจารึกเกี่ยวกับสมุนไพรโรค และตำรายาไทย
สิ่งที่น่าสนใจนอกจากศิลาจารึก มีดังนี้

พระพุทธรูปไสยาสน์ สร้างในสมัยรัชกาลที่ 3 เป็นพระนอนยาว 1 เส้น 3 วา จุดเด่น
ก็คือ พระพุทธรูปประทับมุกเป็นภาพมงคล 108 ประการ

ตุ๊กตาฝรั่งและจีน คือ ตุ๊กตาฝรั่งหินเขียวสูง 8 ศอกหนึ่งคู่ และตุ๊กตาจีนขุนนางฝ่าย
พลเรือน และฝ่ายนักรบอีกคู่หนึ่ง

พระอุโบสถ มีพระประธานคือ พระพุทธเทวภูมิภากร ได้ฐานพระประธานเป็นที่
ประดิษฐานพระบรมอัฐิของรัชกาลที่ 1 นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่น่าสนใจในพระอุโบสถ ได้แก่ ภาพผนัง
เสาในโบสถ์ บานประตู และบานหน้าต่าง

ภาพสลักเรื่องรามเกียรติ์ เป็นภาพสลักหุ่นบนแผ่นศิลา ติดไว้ที่ผนังระหว่างเสาเจดีย์
ที่บริเวณลานนอกพระอุโบสถ 154 ภาพ

กำแพงแก้ว อยู่รอบลานพระอุโบสถ มีซุ้มประตู 8 ซุ้ม และซุ้มสีมา 8 ซุ้ม

พระปรางค์ มี 4 องค์ อยู่ถ้ลานพระอุโบสถองค์ละมุม

พระวิหารทิศ มีประจำทั้ง 4 ทิศ พระวิหารแต่ละทิศ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป
โบราณ เช่น พระวิหารทิศเหนือ ประดิษฐานพระปาเลไลยก์ ซึ่งสร้างในสมัยรัชกาลที่ 1

พระระเบียง มี 2 ชั้น คือ ชั้นในและชั้นนอก ล้อมรอบพระอุโบสถเป็นที่ประดิษฐาน
พระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ รวม 394 องค์

พระมหาเจดีย์ มี 4 องค์ ประจำรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 รัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4

พระระเบียงพระมหาเจดีย์ ประดิษฐานพระพุทธรูปยืนฐานละ 3 องค์ รวม 135 องค์

พระเจดีย์ราย เรียงรายอยู่นอกพระเบียงพระอุโบสถ มี 17 องค์

พระเจดีย์ย่อม อยู่ตรงมุมวิหารคด รวม 20 องค์

อะ เป็นเจดีย์แบบจีน

พระมณฑป ภายในประดิษฐานตู้พระไตรปิฎก

สวามีสักวันและสระจระเข้

ศาลาการเปรียญ ประดิษฐานพระพุทธรูปศาสดา

พระวิหารคด ตั้งอยู่ทั้ง 4 มุมกำแพง

หอรบขัง มี 2 หอ

ศาลารายรอบกำแพงวัด ที่ศาลาต่าง ๆ มีจารึกตำรายาไทย

ภูเขารอบบริเวณกำแพงวัด มีทั้งหมด 26 เขา

ศาลาเจ้าพ่อกรมหลวงชุมพรฯ อยู่ในวิหารเล็กใกล้ประตูทางเข้าด้านทิศใต้ของวัด ซึ่งมีทั้งรูปปั้นและรูปถ่ายของ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

พระตำหนักवासกรี ตั้งอยู่ในบริเวณสังฆาวาสวัดพระเชตุพน เป็นที่ประดิษฐานพระอัฐิ และของใช้ต่าง ๆ ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส

จากเรื่องเที่ยววัดโพธิ์นี้ เป็นเรื่องที่ทำให้ความรู้มากมายเกี่ยวกับชีวประวัติ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม และศาสนา ซึ่งตรงกับความสนใจของวัยรุ่นในเรื่องความสนใจศาสนา ต้องเข้าไปสังเกตตามสภาพจริง ๆ (ประยูรศรี มณีสร. 2532 : 40) ดังนั้นการได้อ่านเรื่องนี้เหมือนกับการได้ไปชมวัด ได้เห็นสิ่งต่าง ๆ ของสถานที่ที่เผยแพร่ศาสนา และยังตรงกับความสนใจในการอ่านโดยเฉพาะเด็กชายอายุ 12 - 14 ปี จะชอบอ่านชีวประวัติ ประวัติศาสตร์

ผู้อ่านจะได้ทราบได้เข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย และสมบัติของชาติอันมีค่า ที่น่าภาคภูมิใจ สามารถอดทนอดกลั้นต่างกันได้ นอกจากนี้ยังได้เกิดความเข้าใจว่า ในสมัยก่อนเรามีวัดเป็นศูนย์รวมของวิชาความรู้ด้านต่าง ๆ ที่ประชาชนทั่ว ๆ ไปสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ ดังนั้น หนังสือเรื่องนี้มีประโยชน์ให้สาระความรู้แก่ผู้อ่านที่เป็นเยาวชน เป็นการปูพื้นฐานการศึกษาในด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ในการศึกษาขั้นต่อ ๆ ไปในอนาคต

2. กลวิธีการนำเสนอ

การดำเนินเรื่อง

เรื่องเที่ยววัดโพธิ์ ผู้เขียนทำหน้าที่เป็นแมคคุเทศก์ นำเที่ยววัดโพธิ์ชมสถานที่และสิ่งต่าง ๆ เกือบทุกแห่ง พร้อมทั้งอธิบายความรู้ประกอบแต่ละแห่งที่น่าสนใจ อธิบายเป็นลำดับสถานที่ต่อเนื่องกัน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้รับความรู้ มองเห็นภาพเหมือนกับกำลังชมสถานที่ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ก่อนที่ผู้เขียนจะแนะนำวัดโพธิ์ จะเล่าประวัติวัดก่อน แล้วต่อด้วยการแนะนำสถานที่และสิ่งต่าง ๆ ภายในวัด จบด้วยการบอกรายได้และการบริการของวัดแก่ประชาชน การดำเนินเรื่องดังกล่าว ผู้อ่านจะได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินกับการเที่ยวชมวัด ซึ่งดีกว่าที่จะอธิบายความรู้อย่างเดียว อันจะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย

การเริ่มเรื่อง

ผู้เขียนเริ่มเรื่องโดยกล่าวแนะนำว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามว่า เป็นวัดที่มีศิลปวิทยาการ เป็นวัดที่ไม่เหมือนกับวัดอื่น ๆ เป็นการชักจูงความสนใจ ทำให้ผู้อ่านอยากรู้ อยากติดตามเรื่องต่อไปว่า ที่ไม่ซ้ำมีอะไรบ้าง คือ

"เป็นวัดซึ่งในอดีตเคยรุ่งเรือง และเลื่องลือในด้านศิลปวิทยาการ ซึ่งพระมหากษัตริย์ ทรงจัดเป็นวิทยาทานให้แก่ประชาชน เปรียบเสมือนเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทย เป็นวัดที่มีสิ่งแปลกตาน่าชมไม่ซ้ำกับวัดอื่น ๆ..."

(เที่ยววัดโพธิ์ : 7)

นอกจากนี้ผู้เขียนใช้คำว่า "ซึ่งทุกคนควรไปชม" ทำให้ยั่วทำทนายผู้อ่านต้องอ่านให้ได้ การเริ่มเรื่องดังกล่าวเป็นการเร้าความสนใจอย่างดี

การเสนอเนื้อเรื่อง

ก่อนที่ผู้เขียนจะพาชมสถานที่และสิ่งต่าง ๆ ของวัดโพธิ์ ผู้เขียนจะเล่าประวัติของวัดว่า เดิมชื่อวัดโพธารามสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะสมัยรัชกาลที่ 3 มีการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ที่สุด การเล่าประวัติย่อ ๆ ของวัดดังกล่าว ทำให้ผู้อ่าน

ได้ทราบที่มาของวัด เหมือนกับการที่เราจะศึกษาสถานที่แห่งหนึ่งเป็นพิเศษ และเราได้รู้จักภูมิหลัง หรือประวัติความเป็นมาก่อน ก็จะเป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจได้ดี เช่น

"วันหนึ่งในปี พ.ศ. 2374 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราช
ดำเนินไปพระราชทานกฐิน ณ วัดพระเชตุพน ได้ทอดพระเนตรเห็นถาวรวัตถุของวัด
ซึ่งสมเด็จพระโอยกาธิราชทรงสถาปนาไว้ 31 ปีก่อน อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม
ปรักหักพัง จึงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ที่สุดใช้เวลา 16 ปี เริ่ม
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2375 ถึง พ.ศ. 2391"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 8 - 9)

การดำเนินเรื่องต่อจากประวัติวัดคือ เรื่องการปฏิสังขรณ์วัดในสมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่ง
การปฏิสังขรณ์ครั้งนั้น เพื่อให้ให้เป็นมหาวิทยาลัยสำหรับประชาชน ผู้เขียนจะเสนอความรู้เรื่อง
จารึกวัดพระเชตุพน มีทั้งหมด 8 หมวด แต่ละหมวดจะให้ความรู้และรายละเอียดชัดเจน พร้อม
กับตัวอย่างประกอบ เช่น หมวดวรรณคดี

"กลบทกยเด่นสลักเพชร

เจ็บเรียมห่างจางรักให้ใจเรียมพล

แรมไกลหน้าราไกลนางร้างกลิ่นวล	ละที่เคยเลยที่ควรลั่นที่แค้น
ไม่ควรทิ้งมิ่งขาดทางหมางข้อทุกข์	ข้อนอกสองข้อไอ้สุขขุไอ้แสน
ก่อนเราทำกรรมเราแท้แก่เราแทน	โศกเหลือห่วงทรงเหลือแน่นแสนแล้วนาง"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 11)

การอธิบายหมวดศิลาจารึกหมวดต่าง ๆ เป็นการนำชมศิลาจารึก โดยผู้อ่านไม่รู้ตัว
ค่อย ๆ แทรกความรู้ไปด้วย ชมสถานที่ไปด้วย ต่อจากนั้นผู้เขียนได้กล่าวกับผู้อ่านให้ชมสิ่ง
ต่าง ๆ ที่น่าสนใจตามลำดับสถานที่ เรียงตามจุดต่าง ๆ โดยเริ่มตั้งแต่ชมพระพุทธไสยาสน์
ต่อด้วยชมตุ๊กตาฝรั่งและจีน ซึ่งอยู่ตรงทางเข้าไปสู่พระวิหารพระพุทธไสยาสน์ ชมพระอุโบสถ

ภาพสลักเรื่องรามเกียรติ์ ที่ติดไว้ที่ผนังระหว่างเสาเฉลี่ยบริเวณลานภายนอกพระอุโบสถ ฯลฯ จนถึงบริเวณสังฆาวาสวัด ชมพระตำหนักवासกรี เป็นที่สุดท้ายที่เข้าชม

สถานที่หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เข้าชม ถ้าผู้เขียนกล่าวเน้นว่าสำคัญ ผู้เขียนจะอธิบายความรู้ อย่างละเอียด เช่น นามพระพุทธรูปต่าง ๆ ดังนี้

"จุดเด่นอย่างหนึ่งในองค์พระนอนก็คือ พระพุทธรูปประทับมุกงามแปลกตา พระพุทธรูปยาว 5 เมตร กว้างข้างละ 1 เมตรครึ่ง... และภายนอกกรอบ กงจักรนั้นประดับไว้ด้วยอัญมณีรัตนมุก 108 ประการคือ รูปดอก 1 รูปแว่น ส่องพระพักตร์ 1 รูปดอกพุดซ้อน 1..."

(เที่ยววัดโพธิ์ : 17 - 18)

นอกจากนี้ ถ้าสถานที่หรือสิ่งต่าง ๆ นั้น มีประวัติหรือตำนาน ผู้เขียนก็จะเล่าเรื่อง นั้น ๆ ประกอบคำอธิบาย ทำให้ผู้อ่านสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่าย เช่น

"ได้แก่ จารึกเรื่องรามัญหุงข้าวทิพย์ จารึกไว้ที่เฉลี่ยศาลาล้อมพระอุโบสถ และ ที่บริเวณฉนวน เนื้อเรื่องเป็นนิทานคติธรรม กล่าวถึง ชาติพราหมณ์ 2 คน ที่ได้หุงข้าว บูชาเทวดาเป็นประจำจนบิดารวยขึ้น ต่อมาบิดาตายบิดาได้ภรรยาใหม่ ได้ขับไล่ ชาติเลี้ยงทั้งคู่ไปแต่เนื่องจากชาติทั้ง 2 ได้บูชาเทวดา เทวดาจึงเนรมิตปราสาทให้ อยู่ ต่อมานางผู้พี่ได้เป็นอัครมเหสีพระยาพราหมณ์ นางผู้น้องเป็นภรรยาเสนาบดี แต่ นางผู้พี่เลวการบูชาเทวดา จึงเกิดเหตุทำให้นางต้องถูกขับไล่ไปขณะมีครรภ์ แต่ เมื่อคลอดบุตรแล้วนางผู้น้องได้ทราบข่าวได้รับไปอยู่ด้วย และด้วยการกลับมาบูชาเทวดา นางจึงได้กลับคืนไปเป็นอัครมเหสี"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 16)

"พระวิหารทิศเหนือ ประดิษฐานพระพุทธรูปเลไลยก์... ในพุทธประวัติกล่าวว่า หลังจากพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้ว ประทับอยู่ ณ โขสธาราม เมืองโกสัมพี ทรง เบื่อหน่ายที่ภิกษุวิวาทกัน จึงทรงละหมู่สงฆ์ เสด็จจาริกแต่พระองค์เดียวไปยังป่า รุกขัตวัน ประทับที่ใต้ต้นสาละจำพรรษาที่นั่นพญาช้างชื่อว่า ปาเลไลยก์หัดดีได้มา

ปฏิบัติพระพุทธรองค์ โดยนาคกระบอกใส่น้ำดื่มมาถวายเป็นประจำ พญาลิงอยู่บน
ต้นไม้มองลงมาเห็นก็เกิดกุศลจิตศรัทธา จึงนำรวงผึ้งมีน้ำผึ้งอยู่เต็มลงไปถวาย
พุทธรองค์เสวยบ้าง จึงได้มีการสร้างพระพุทธรูปปางเสวยกล้วย เป็นพระ
ประจำวันของผู้เกิดวันพุธกลางคืน"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 29)

การจบเรื่อง

ผู้เขียนจบเรื่องโดยการบอกกล่าวถึงรายได้ และการบริการของวัดแก่ประชาชน
การจบเรื่องดังกล่าวเป็นการบอกให้ทราบว่า วัดโพธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีสถานที่และสิ่งที่น่าสนใจ
ที่อื่นไม่ได้ พร้อมกับได้ศึกษาหาความรู้ไปด้วย พร้อมกันนี้ผู้เขียนยกตัวอย่างคำประพันธ์ของ
มหากวีเอกสุนทรภู่ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกศรัทธาในความยิ่งใหญ่ ความงามของวัดโพธิ์อีกด้วย
คือ

"เห็นวัดโพธิ์โสภาสถาพร
สง่างามจนพริ้งทุกสิ่งอัน
โอ้วัดโพธิ์เป็นวัดกษัตริย์สร้าง
ไม่โรยร้างรุ่งเรืองดังเมืองสวรรค์"
(เที่ยววัดโพธิ์ : 43)

การใช้ภาษา

เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มุ่งเสนอความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้อ่านเป็นสำคัญ ถึงแม้จะ
เป็นลักษณะการนำเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ ก็ตาม ภาษาที่ใช้จะเป็นคำบรรยายและคำอธิบาย

ในการนำเสนอสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด ผู้เขียนจะใช้คำง่าย ๆ รูปประโยคที่กะทัดรัด
ชัดเจน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจมองเห็นภาพตามไปด้วยเหมือนกับกำลังเดินชมด้วยตนเอง เช่น

"สิ่งสะดุดตาชมอย่างหนึ่งในวัดโพธิ์คือ ตึกดาฝรั่งหินเขียวสูง 8 สอก คู่มั่นที่ใกล้
ซุ้มประตูฝรั่ง ซึ่งเป็นทางเข้าไปสู่พระวิหารพระพุทธไสยาสน์ เป็นตึกดาที่มองดูแล้วน่าขน

เพราะมีใบหน้าคล้ายคนจีน แต่แต่งตัวแบบฝรั่งโบราณ สวมกางเกงขายาว เสื้อเชิ้ต
แขนพอง มีปกคอสูง ผูกโบว์ที่คอ สองข้างอกมีระบายผ้าจีบติดไว้..."

(เที่ยววัดโพธิ์ : 19 - 20)

"อะ

เป็นเจดีย์แบบจีน เป็นเจดีย์โปร่ง ทำด้วยหินสีเขียวมี 7 ชั้น ที่ฐานมีมารแบกเจดีย์
ละ 8 ตัว ตั้งอยู่ในศาลาใกล้ทางเข้าพระอุโบสถ"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 33)

ก่อนการนำเที่ยวสถานที่บางแห่งภายในวัด ผู้เขียนจะใช้ภาษาที่ทำให้เกิดความสนใจ
ด้วยถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกระทึกใจ แล้วจึงกล่าวถึงสถานที่นั้น ๆ เช่น

"พระพุทธรูปไสยาสน์

ใครไปเยือนวัดโพธิ์แล้วไม่ได้เข้าชมพระพุทธรูปไสยาสน์ ก็เท่ากับไม่เคยไปวัดโพธิ์เลย
เพราะ เป็นพระพุทธรูปที่งดงามมาก"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 17)

"พระอุโบสถ

เป็นอีกแห่งซึ่งไม่ควรพลาดชม เพราะจะได้มีโอกาสได้ถวายบังคมพระบรมอัฐิพระบาท
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้ทรงสถาปนาวัดโพธิ์ และจะได้ชมสิ่งสวยงาม
อีกหลายอย่าง"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 21)

สำหรับการนำชมพระตำหนักवासกรี ผู้เขียนจะชักจูงความสนใจจากผู้อ่านด้วย
ข้อความที่เปรียบเทียบกับบ้านของกวีอังกฤษที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก ทำให้ผู้อ่านเห็น
ความสำคัญของสถานที่ที่น่าไปเปรียบด้วย คือ

"พระตำหนักवासกรี

กวีเป็นศรีสง่าแห่งชาติ บ้านของกวีมักได้รับการบำรุงรักษาเป็นอย่างดี และเปิดให้
ประชาชนเข้าชม เช่น บ้านของวิลเลียมเชกสเปียร์ กวีเอกของอังกฤษที่เมือง
สแตรตฟอร์ดอัปออนเอวอน เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไปชมเป็นประจำทุกวัน บ้านกวีไทย
จึงควร เป็นที่สนใจของคนไทยโดยทั่วไปเช่นเดียวกัน"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 39)

สำหรับภาษาที่เป็นคำอธิบาย ผู้เขียนจะใช้คำง่ายต่อการเข้าใจ และอธิบายละเอียด
ผู้อ่านจึงได้รับความรู้ ความเข้าใจ เช่น ภาพสลักนางระบาคู่ เป็นภาพสลักนูนบนแผ่นศิลา
มีผู้นิยมทำภาพลอก ผู้เขียนอธิบายวิธีลอกภาพว่า

"วิธีลอกภาพทำได้ง่าย คือ ใช้กระดาษสา คือ กระดาษว่าวนั่นเอง ตัดเป็นแผ่น
สี่เหลี่ยมให้พอดีกับภาพที่จะลอก ใช้ไม้ไผ่เหลาบาง ปลายหุ้มผ้ายันตรงขอบตรงมุมภาพ
ด้านบน และด้านล่างทั้งด้านซ้ายและด้านขวา ขอบละ 1 อัน แล้วใช้ผ้าหรือถุงมือ
หุ้มนิ้วชี้ซ้ายส้นนิ้วชี้ขวาที่บีบออกจากหลอดใส่กระดาษไว้แล้ว บ้ายลงบนกระดาษสา
ตามลวดลายของภาพ ให้สีติดลงบนกระดาษอย่างสม่ำเสมอ จึงจะได้ภาพงาม"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 24)

นอกจากนี้ในการนำชมศาลเจ้าพ่อกรมหลวงชุมพร เขตอุดมศักดิ์ และพระตำหนักवासกรี
ผู้เขียนจะอธิบายพระประวัติของพลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพร เขตอุดมศักดิ์
และสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส อธิบายก่อนข้างละเอียด โดยมี
จุดประสงค์เพื่อเผยแพร่พระเกียรติ ผู้อ่านจะได้รับความรู้ เกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญ และ
ตรงกับความสนใจของเด็กในวัยก่อนวัยรุ่นที่ชอบอ่านเกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญ

เนื่องจากวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร เป็นอารามหลวง
พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ขึ้น และเป็นที่ประทับของสมเด็จพระ
มหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส เป็นที่ประดิษฐานพระรูปและรูปปั้นของ พลเรือเอก
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพร เขตอุดมศักดิ์ ผู้เขียนใช้คำราชาศัพท์เกี่ยวกับ
พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศ์อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนี้

"สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระปฐมบรมกษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์เมื่อปี พ.ศ. 2325 ได้ทรงย้ายเมืองหลวงจากฝั่งธนบุรีมายังกรุงเทพมหานคร"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 8)

"กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสสิ้นพระชนม์ เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2396 พระชนมายุได้ 64 พรรษา หลังจากพระราชทานเพลิงศพ เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2397 แล้ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระอัฐิไปประดิษฐาน ณ ตำหนักवासกรี"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 41)

ภาพประกอบ

ภาพประกอบเรื่องนี้ เป็นภาพถ่ายจากของจริงทั้งหมด ภาพที่สวยงาม ประกอบการบรรยาย และการอธิบายเนื้อเรื่อง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจชัดเจนเหมือนกับการไปเดินชมด้วยตนเอง ผู้เขียนเสนอภาพประกอบทุกสถานที่ที่นำเสนอ

การเริ่มเรื่องเป็นภาพอาณาเขตของวัด แสดงให้เห็นสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัด เป็นภาพถ่ายทางอากาศ ทำให้ดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านได้ดี เพื่อจะได้ติดตามอ่านเนื้อเรื่องต่อไป สำหรับภาพในเนื้อเรื่อง ส่วนมากจะเน้นศิลปะอันงดงาม โดยเฉพาะสิ่งก่อสร้างที่ใช้ฝีมืออันประณีต ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เช่น ภาพหน้า 42 เป็นภาพขุมประตูประอุโบสถ ภาพนี้แสดงให้เห็นลวดลายไทยที่มีความสวยงามมาก

ภาพแต่ละภาพในเนื้อเรื่อง จะมีการอธิบายประกอบภาพทุกภาพ แต่เป็นที่น่าสนใจเกิดว่า ภาพหน้า 26 เป็นภาพพระพุทธรูปยืน พระหัตถ์ขวาแนบองค์ พระหัตถ์ซ้ายยกขึ้นป้อง มีข้อความอธิบายใต้ภาพว่า พระพุทธโลกนาถ แต่ในเนื้อเรื่องผู้เขียนอธิบายตรงกันข้ามกับภาพว่า

" मुखหลังประดิษฐานพระพุทธโลกนาถ... เป็นพระประธานอภัย ปางห้ามพระแก่นจันทน์ พระหัตถ์ขวายกขึ้นป้อง พระกรซ้ายแนบองค์"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 26)

ภาพประกอบดังกล่าวตรงกับความเป็นจริง คือ พระพุทธรูปยืนพระหัตถ์ขวาแนบองค์ พระหัตถ์ซ้ายยกขึ้นป้อง ณะนั้น คำอธิบายของผู้เขียนจึงยังไม่ถูกต้อง ผู้เขียนควรระมัดระวัง การเขียนให้ถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริง เพื่อความรู้ของเยาวชน

3. สารประโยชน์

เรื่องเที่ยววัดโพธิ์นี้ เนื้อหาสาระทั้งหมดมุ่งเสนอความรู้โดยตรง ผู้อ่านจะได้รับความเพลิดเพลินกับการชมสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด ซึ่งไม่มีวัดใดเหมือนแล้ว สารคดีเรื่องนี้ยังให้คุณค่าเพิ่มพูนสติปัญญาเหมือนกับเป็นตำราวิชาต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ ภาษาไทย พุทธศาสนา ศิลปศึกษา เป็นต้น สารประโยชน์มีดังนี้

3.1 ให้ความรู้ประวัติความเป็นมาของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร ว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา ชื่อเดิมว่า วัดโพธาราม ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรี วัดนี้ได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวง ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จัดให้มีการปฏิสังขรณ์ วัดและสร้างถาวรวัตถุที่สำคัญ ๆ เช่น พระอุโบสถ พระวิหารทิศ ฯลฯ จนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 ได้ปฏิสังขรณ์วัดครั้งใหญ่ เพื่อให้เป็นสถานที่รวบรวมวิชาความรู้ต่าง ๆ เปรียบเสมือนเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประชาชน

3.2 ให้ความรู้ในด้านแหล่งตำราวิชาการต่าง ๆ ในอดีต โดยเฉพาะการศึกษาจากแผ่นศิลาจารึกมีทั้งหมด 8 หมวด เช่น หมวดทำเนียบ ความรู้เทียบได้กับวิชาสังคมศึกษา หมวดสุภาษิต ความรู้เทียบได้กับจริยศึกษา เป็นต้น สำหรับความรู้ในด้านอื่นมีอีกมากมาย เช่น ประวัติและตำนานพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ประวัติพระมหาเจดีย์ ประวัติตุ๊กตาฝรั่งและจินตนาการจากศิลาจารึก

3.3 ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญ คือ พระประวัติพลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระบิดาแห่งกองทัพเรือไทย และพระประวัติของสมเด็จพระสมเด็จเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส รัตนกวีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประวัติบุคคลสำคัญที่ได้สร้างคุณงามความดี สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมประเทศชาติ จะเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้อ่านที่เป็นเยาวชนอีกด้วย

3.4 ให้อรรถาธิบายเกี่ยวกับการรักษา อนุรักษ์เอกลักษณ์ของชาติ ได้แก่ ศิลปะที่เป็นสิ่งประดิษฐ์และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดปัญญา ถ่ายทอดฝีมือ ดังนั้นผู้อ่านที่เป็น

เยาวชน จะมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์สมบัติของชาติ ให้อยู่คู่กับชาติ สามารถรอดต่างชาติได้
เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้เขียนจะพยายามบอกให้ผู้อ่านที่จะเป็นอนาคตของชาติ และผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้องในการดูแลรักษา ให้ทราบว่าสิ่งของบางชิ้นที่มีคุณค่าได้หายไป บางชิ้นลบเลือนไป
เช่น

"จารึกวีรกรรมชนแห่งถิ่นพยุหยาตราทางสถลมารค อยู่ที่พระระเบียงพระมหาเจดีย์
...จารึกนี้ลบเลือนหมดแล้ว"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 19)

การดูแลรักษาสมบัติของชาติ จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ต้องพึงระมัดระวังไม่ให้สิ่งที่ยัง
เหลืออยู่ลบเลือนหรือสูญหายไปอีก ค่าเตือนของผู้เขียนจึงมีคุณค่าอย่างยิ่งที่ผู้อ่าน ผู้ที่มี
ส่วนเกี่ยวข้องดังกล่าวมาไปคิด นำไปปฏิบัติเพื่อให้วัดโพธิ์เป็นวัดที่เชิดหน้าชูตาของชาติไทย
ตลอดไป

เรื่องเที่ยววัดโพธิ์ เนื้อหาสาระให้ความรู้แก่ผู้อ่านมากมาย โดยผู้เขียนแนะนำให้
ผู้อ่านชมสถานที่ และสิ่งต่าง ๆ ภายในวัด พร้อมกับแทรกความรู้ด้านต่าง ๆ ไปด้วย จาก
ประสบการณ์ความรอบรู้อื่น ซึ่งวิชาของผู้เขียน ดังนั้นผู้อ่านที่เป็นเยาวชนจะได้รับคุณค่าทาง
ด้านสติปัญญา การดำเนินเรื่อง โดยการบอกประวัติความเป็นมาของวัดก่อน ต่อจากนั้นผู้เขียน
จะเป็นนักคุเทศก์นำชมสถานที่ต่าง ๆ ที่ละจุดต่อเนื่องตามลำดับกันไป เริ่มจากแหล่งวิชาความรู้
คือ ศิลาจารึกหมวดต่าง ๆ ต่อด้วยพระพุทธไสยาสน์ ฯลฯ จนกระทั่งที่สุดท้ายอยู่บริเวณ
สังฆาวาสวัด คือ พระตำหนักวาสุกรี การนำชมสถานที่หรือสิ่งต่าง ๆ ถ้ามีประวัติหรือนาน
ผู้เขียนจะอธิบายความรู้เรื่องนั้นประกอบ การจบเรื่องสมบูรณ์งดงามด้วยคำกลอนของ
ท่านกวีเอกสุนทรภู่ ที่รำพึงถึงความโอฬารของวัดโพธิ์

การใช้ภาษาเป็นลักษณะภาษาเขียน ใช้การบรรยายและการอธิบาย ในการอธิบาย
จะใช้คำง่าย ทำให้เกิดเห็นภาพตามไปด้วย นอกจากนี้ผู้อ่านจะได้แบบอย่างการใช้คำราชาศัพท์
ที่ใช้กับพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ ภาพประกอบเพิ่มคุณค่าเนื้อเรื่องให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
ภาพประกอบเป็นภาพถ่ายจากของจริง ภาพสีสวยงามเป็นที่ดึงดูดใจให้อยากไปชมด้วยตนเอง
สารประโยชน์จากเรื่องนี้มีเป็นอเนกประการ นอกจากวัดโพธิ์จะเป็นสถานที่เผยแพร่พระพุทธศาสนา

แล้ว ยังเป็นศูนย์รวมของแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ที่ประชาชนทั่ว ๆ ไปมีโอกาสไปศึกษาค้นคว้าได้ ผู้เขียนแทรกประวัติและตำนานค่อนข้างละเอียด ทำให้ผู้อ่านเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และสามารถนำความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานการศึกษาได้

แม่ขอบฟ้ากว้าง

แม่ขอบฟ้ากว้าง โดย กล้อง สลับลาย บารุงสาส์น 2528 เป็นหนังสือที่ชนะการประกวด ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2528

1. เนื้อเรื่อง

ผู้เขียนเป็นสมาชิกโครงการเรือเยาวชนเอเชียอาคเนย์ ซึ่งเป็นการตกลงร่วมกันระหว่างรัฐบาลญี่ปุ่น และรัฐบาลของประเทศสมาชิกอาเซียน ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และบรูไน ข้อตกลงนี้ได้ทำไว้เมื่อเดือนมกราคม 2517 นำเยาวชนประเทศละ 35 คน หัวหน้าคณะเยาวชนประเทศละ 1 คน ร่วมเดินทางไปกับเรือ จุดเริ่มต้นการเดินทางพลัดถิ่น เรือจะแวะทุกประเทศ ๆ ละ 5 – 6 วัน จุดหมายปลายทางคือ ประเทศญี่ปุ่น ระหว่างการเดินทางจะมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างเสริมความเข้าใจอันดี

ปี 2527 ผู้เขียนเริ่มเดินทางจากประเทศไทย ไปสิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และญี่ปุ่น ตามลำดับ เรือโดยสารชื่อ นิปปอนมารู ก่อนการเดินทางมีกิจกรรมหลายประการที่ศูนย์เยาวชนกรุงเทพฯ ทักษิณศึกษาวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เยี่ยมค่ายอพยพ พันสีนิคม จ.ชลบุรี และงานเลี้ยงรับรองที่ทำเนียบรัฐบาล เลิกจากงานเลี้ยง เยาวชนชาติอื่น ๆ ก็แยกย้ายไปพักบ้านคนไทยที่รัฐบาลเลือกไว้ 1 คืน

เมื่อเริ่มต้นออกเดินทาง เยาวชนไทยจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญ รำอวยพร วันต่อมา มีกิจกรรมวันชาติสิงคโปร์ และมาเลเซีย เมื่อเดินทางถึงสิงคโปร์ก็แยกย้ายไปพักตามบ้านที่ Lion City ที่พักที่ผู้เขียนไปอยู่เป็นแฟลต เป็นโครงการจัดที่อยู่อาศัยให้กับประชาชน รายการทัศนศึกษาคือ ไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ เยาวชนวิทยาลัยครู

จากสิงคโปร์ไปมาเลเซียใช้เวลา 1 คืน ถึงท่าบอร์ดี เคลาง วันรุ่งขึ้นแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ไปทัศนศึกษา ผู้เขียนไปบ้านพักของบิดาแห่งการพัฒนาคือ อับดุล ราซัค ชมการทําเครื่องพิวเตอร์ ซึ่งทําด้วยตึกบนตะกั่วที่รัฐสลังงอ และเป็นสินค้าส่งออก ต่อมาได้ไปชมสุเหร่าแห่งชาติ เป็นสุเหร่าที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การวางผังเมืองของประเทศมาเลเซียสวยงามมาก ไม่มีตึกสูงระฟ้า การจราจรคล่องตัว อากาศไม่ร้อนเพราะมีป่าไม้มาก

เดินทาง 1 คืน ถึงเกาะสุมาตราเหนือ เทียวทะเลสาบโตบา ชาวบัตักมีชื่อเสียงในการร้องเพลงประกอบทําท่าง ระหว่างเกาะสุมาตราไปเกาะชวาใช้เวลาหลายวัน ฝ่ายโครงการให้จัดงานประจำปีชาวไทยและญี่ปุ่น สำหรับเยาวชนไทยแบ่งงานเป็น 2 ภาค คือภาคนิทรรศการ มีการฉายสไลด์ชีวิตไทย ๆ ฉายภาพยนตร์เที่ยวทั่วไทย จัดนิทรรศการของทีละภูมิภาคไทย สาธิตพืชไร่ต่างงาน มวยไทย ราชูมมูเม่าไทย เถิดเทิง แข่งสวิง พลายชุมพล และรําวงมาตรฐาน สำหรับญี่ปุ่นจัดได้ดีมากทั้งวิชาการและการแสดงกีฬาประจำปีชาติ

จากจาร์การ์ตาไปฟิลิปปินส์ใช้เวลาเดินทาง 5 วัน ระหว่างอยู่ในเรือจะเล่นเกมและสาธิตศิลปะประจำปีชาติ เยาวชนไทยจัดพิธีลอยกระทง ให้เยาวชนทุกชาติแต่งชุดไทย นอกจากนี้มีกิจกรรมพิธีข้ามเส้นศูนย์สูตร เป็นละครตลก ตอนจบเรื่องทําศิโยนดอกไม้มงทะเล เมื่อถึงมะนิลาไปวางพวงหรีดที่อนุสาวรีย์ ดร.โฮเซ ริซาล วีรบุรุษผู้สร้างชาติฟิลิปปินส์ ที่มาริกินาเป็นชุมชนแออัด อาชีพที่มีชื่อเสียงคือ การทํารองเท้าเป็นอุตสาหกรรม ไปชมพอร์ทซานติเอโกเป็นที่กักขังวีรบุรุษฟิลิปปินส์ ฟิลิปปินส์มีมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยมากมายทั้งของรัฐและเอกชน

จากมะนิลาถึงญี่ปุ่นใช้เวลา 6 วัน คณะเยาวชนต้องเตรียมจัดกระเป๋าเดินทาง ต้องกลับโดยสารเครื่องบิน ที่โตเกียวคณะเยาวชนไปเยี่ยมคํานันนายกรัฐมนตรีนาคาโซเน ญี่ปุ่นเป็นชาติที่มีระเบียบแบบแผน ช่วงพักกับครอบครัวญี่ปุ่นแยกกันเป็นกลุ่ม ๆ ผู้เขียนอยู่กลุ่มบีไปเยี่ยมชมเมืองฟูกูอิ เมืองหลวงของมณฑลฟูกูอิ ซึ่งมีชื่อเสียงเกี่ยวกับอุตสาหกรรมทอผ้า การทํากะดําและเซรามิค ต่อด้วยไปชมเมืองโอโนะ ผู้เขียนพักอยู่บ้านที่เป็นชาตินิยมแท้ ๆ

เมื่อกลับมายังโตเกียวอีกครั้ง คณะเยาวชนร่วมกันทำกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนท้องถิ่น วันรุ่งขึ้นไปชมโรงปฏิบัติงานของคณิกาการ วันสุดท้ายที่โรงแรมแปซิฟิกด้วยพิธีอำลา

เรื่องแม้ขอบฟ้ากว้าง จะตรงกับความสนใจของวัยรุ่นคือ ต้องการได้รับอิสระ แสวงหาความจริง และได้รับความนับถือจากสังคม (สุรางค์ จันทน์เอม. 2525 : 66 - 67)

และตรงกับความสนใจในอ่านเรื่องเดินทาง โดยเฉพาะเด็กชายอายุ 14 ปี เรื่องนี้เนื้อหาสาระเป็นการร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกัน จากคณะเยาวชนจากตัวแทนประเทศต่าง ๆ รวม 7 ประเทศด้วยกัน ยานพาหนะคือ เรือนิปปอน丸 เป็นเรือของประเทศญี่ปุ่น เนื้อหาของเรื่องนี้จะพาผู้อ่าน โดยเฉพาะวัยรุ่นโลดแล่นสนุกสนาน เพลิดเพลิน ตื่นเต้น ตั้งแต่หน้าแรกถึงหน้าสุดท้าย พร้อมทั้งได้สาระความรู้เกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่ และที่สำคัญ ผู้อ่านได้ทราบตัวอย่างที่ดีเกี่ยวกับการประพฤติการปฏิบัติตน ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อจะได้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. กลวิธีการนำเสนอ

การดำเนินเรื่อง

เรื่องนี้เป็นสารคดีท่องเที่ยว ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่องการเดินทาง เป็นระยะเวลา 40 วัน เล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ เริ่มต้นตั้งแต่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการเรือ ผู้อ่านจะได้ทราบจุดประสงค์ของโครงการก่อน ต่อจากนั้นผู้เขียนจะอธิบายถึงวิธีการสอบคัดเลือกตัวแทนเยาวชนไทย ให้รายละเอียดชัดเจน แนะนำคณะเยาวชนไทย 35 คน ยกเว้นตัวผู้เขียนเอง จากนั้นจะเล่าเรื่องโครงการเรือฯ เริ่มต้นที่ประเทศไทย ไปสิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และประเทศสุดท้ายคือ ญี่ปุ่น ระหว่างการเดินทาง การไปเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ การพักตามบ้านในครอบครัว 5 ประเทศดังกล่าว ผู้เขียนจะเล่าเรื่องที่ประสบพบเห็น แทรกความรู้เรื่องต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาการเดินทางอย่างละเอียด วันสุดท้ายจากกันที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นเรื่องที่น่าประทับใจ และให้ข้อคิดแก่ผู้อ่านอีกด้วย

การเริ่มเรื่อง

ผู้เขียนแนะนำให้รู้จักโครงการเรือเยาวชนเอเชียอาคเนย์ เพื่อให้ผู้อ่านจะได้เข้าใจ ได้ทราบประวัติโครงการเรือฯ รวมถึงวัตถุประสงค์ของโครงการด้วย ดังนี้

"โครงการเรือเยาวชนเอเชียอาคเนย์ (Ship for Southeast Asian Youth Program)... โครงการนี้เป็นโครงการตกลงร่วมกันระหว่างรัฐบาลญี่ปุ่นและรัฐบาลของประเทศสมาชิกสมาคมเอเชีย..."

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 2)

ผู้เขียนบอกเหตุผลที่ไปสมัครเข้าโครงการที่ทำให้ถูกใจผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่น เป็นการเร้าความสนใจในการติดตามเนื้อเรื่องเป็นอย่างดี เช่น

"ทุกอย่างที่เกิดขึ้นเริ่มจากเหตุผลของคน ๆ หนึ่ง ที่อยากรู้จักตัวเอง อยากรู้จักผู้อื่น และอยากแหวกว่ายออกจากความจำเจ ก่อนหน้านั้นหัวใจที่หัวใจมันเฉาอย่างมีสาเหตุ ซึ่งกับใครไม่ได้กลัวเสียเลย..."

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 1)

ผู้เขียนได้สรุปบทนำเรื่อง จากผลที่ได้เดินทางมาแล้วด้วยความประทับใจ ซึ่งเป็นการกระตุ้นผู้อ่านว่า เนื้อเรื่องจะประทับใจอย่างไร ดังนี้

"เรื่องราวในหนังสือเล่มนี้จะแสดงให้เห็นว่า วัตถุประสงค์ของโครงการได้บรรลุเป้าหมายแล้ว ทุกคนผูกพันและเข้าใจกันอย่างไม่น่าเชื่อว่าเวลาเพียง 48 วัน จะสร้างความรู้สึกประทับใจได้ถึงขนาดนี้"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 4)

การเสนอเนื้อเรื่อง

ผู้เขียนเล่าเรื่องเล่าเหตุการณ์ระหว่างเข้าร่วมโครงการเรือเยาวชนเอเชียอาคเนย์ สร้างความคุ้นเคยความเป็นกันเองกับผู้อ่าน โดยผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่นเหมือนผู้อ่านเป็นเพื่อนสนิท เนื้อเรื่องจะสนุกสนาน ให้ความเพลิดเพลิน เช่น

"วันที่ออกจากท่าเรือ พ่อ แม่ ญาติและเพื่อน ๆ ที่ทำงานไปส่งพอให้รู้ว่ามิได้หัวสับ กระเทียมเดียว ยายแฉั่วร้องไห้หน้าตาเป็นเฝาคั่ว เพราะแฟนไปส่ง ส่วนตัวเรานะ เรอะหวัเรอะร่า ฮ่า ฮ่า จะเสร้างไปโยคิดว่าจะไปสนุกจะไปหาวัดดูดิบ ๆ สุก ๆ มา เขียนหนังสือสักเล่มไว้เป็นอนุทิน"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 37)

ในการเล่าเรื่องหรือบรรยายเหตุการณ์ ผู้เขียนจะเล่าเรื่องค่อนข้างละเอียด บางตอนจะยกตัวอย่างประกอบให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

"อาหารที่รัฐบาลมาเลเซียเลี้ยงรับรองที่ทำเนียบรัฐบาลเหลือคณาโต๊ะ เพราะ พวกเรานักโกรก เหนื่อยจนกระเพาะดีดไปหมด กลืนอาหารก็ค่อนข้างแรง ไม่คุ้นจุมก หลายคนกินไม่ได้เลยเพราะกลืนจุน"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 49)

"โครงการเรือๆ นี้เขาจัดรายการให้เยาวชนได้รับประสบการณ์ตรงจากการส่ง ไปพักตามบ้านหรือที่เรียกว่า Home stay... แต่มีบางคนที่ไม่ค่อยรักแต่ก็ไม่ร้ายมาก พอเบาะ ๆ อย่างเช่น ทิพย์ เจอแจ๊คพอทได้ครอบครัวยุโรปที่เป็นโรคซีเฝียจทำ กับข้าว เลยกะกะให้ทิพย์กินอย่างเดียว 4 วันรวด อุ่นแล้วอุ่นอีกอยู่นั่นแล้ว"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 32)

เมื่อคณะเยาวชนไปทัศนศึกษาสถานที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ หรือวีรบุรุษของชาติ ผู้เขียนจะอธิบายและเล่าเรื่องสถานที่นั้น ๆ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อ่าน และตรงกับความ สนใจในการอ่านของเด็กวัยก่อนวัยรุ่น ซึ่งชอบอ่านชีวประวัติบุคคลสำคัญ ได้แก่ บิดาแห่งการ พัฒนาของประเทศมาเลเซีย และวีรบุรุษฟิลิปปินส์ ดังนี้

"เรามีโอกาสไปดูสถานที่ที่จัดเป็นที่ระลึกของตน อับดุล ราซัคด้วย... ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการพัฒนา ในบ้านนี้จัดเป็นที่เก็บของที่ระลึกของท่าน เป็นต้นว่า เอกสารต่าง ๆ หนังสือ คัมภีร์ ศรัย ภาพ..."

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 52 - 53)

"พวกเราก็ได้ไปชมฟอร์ทซานติเอโก ที่เคยเป็นม้อมกักขังวีรบุรุษฟิลิปปินส์ ดร.โฮเซ ริซาล คนฟิลิปปินส์รักผู้นำคนนี้มาก... เขาเกิดในยุคที่ฟิลิปปินส์ตกเป็นของสเปน ช่วงที่มีชีวิตอยู่เขาเขียนหนังสือ 2 เล่ม คือ จงปล่อยฉันให้เป็นอิสระ เรื่องนี้เพื่อต่อต้านจักรวรรดินิยมสเปน..."

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 91)

การเสนอเนื้อเรื่องบางตอน ผู้เขียนจะแทรกเรื่องข้ามันที่เกิดขึ้นระหว่างเยาวชนไทยกับเยาวชนต่างชาติ ทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลิน สนุกสนาน เช่น

"มีอยู่คืนหนึ่งฉันกำลังนอนหลับอืดสบาย... พอเปิดประตูเห็นหน้าขาว ๆ ของเพื่อนสิงคโปร์ที่อยู่ห้องตรงข้าม บอกว่าไอชอมามาไปทาบาร์ตัสักสามห่อเออะ... สักพักก่อนจะหลับก็ได้ยิน อูซซ่า และเลซีร้องไปสุดปากไปว่า โอ...ไอตายแน่ ผีตัวไว้อ แล้วฉันก็หลับทั้งยืม ๆ อย่างนั้น"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 76 - 77)

"ฉันท้อใจถ้าจะทดลองอาบน้ำแบบญี่ปุ่นบ้างจึงค่อย ๆ แง้มห้องอาบน้ำดู เสียงกรีดกรีดหยอกล้อกันของสาวญี่ปุ่นนั้นน่าสนุกสนานจริง ๆ พอแง้มได้ทีแล้วฉันก็ต้องหลับตาปี เพราะ เห็นแต่ของแท่งนั้นเลย โอ้ยไม่เอาด้วยหรอก"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 114)

สำหรับคณะเยาวชนไทยมีทั้งหมด 35 คน ผู้นำเยาวชนอีก 1 คน รวมเป็น 36 คน ผู้เขียนจะแนะนำให้ผู้อ่านรู้จักทีละคน โดยเน้นเอกลักษณ์หรือความสามารถพิเศษของแต่ละคน เป็นวิธีการเขียนที่น่าสนใจ เช่น

"อัจฉรา วงษ์เอก เจ๊อจ พี่สาวของน้อง ๆ เพื่อนซี้ของเรา มีอจอยู่บนเรือ
เท่ากับยกวงมโหรีไปไว้ทั้งคณะ เพราะอจเล่นดนตรีไทยเป็นทุกอย่าง เคยเล่นดนตรี
วงเดียวกับสมเด็จพระเทพฯ เชียวนะ ก่อนออกเดินทางอจเล่าว่า ท่านมีกระแสบ้าง
ฝากเพื่อนมาว่า อจน่าจะยังเป็นเยาวชนอยู่อีกหรือ... อจคนเก่งทำงานอยู่ที่สำนักงาน
การศึกษาท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 10)

"ดวงใจ เปรมาเนท จุ่งเป็นดาวกรีดของกลุ่ม ตีใจก็กรีด ตกใจก็กรีด เวลาจุ่ง
คุยกับต่างชาติ จะพยายามเก็บข้อมูลจากสิ่งที่คุยไม่ให้เขารู้ตัว จุ่งมีข้อมูลเด็ด ๆ หลาย
สาขา แอบถามได้"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 11)

"กนกพร แก่นจักษ์ ถ้าในโลกมีคนอย่างน้องมาก ๆ คงไม่เกิดสงคราม เพราะ
น้องมีมนุษยสัมพันธ์ยอดเยี่ยม ทำงานเก่ง เสียสละ น้องทำงานอยู่บริษัทสยามสปอร์ต
พับลิชชิง เขียนเรื่องลงนิตยสารท่องเที่ยว และทำงานแปลการ์ตูนไปด้วย"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 14)

การจบเรื่อง

วันอาทิตย์ที่สามวันนารีตะ ผู้เขียนสรุปเนื้อเรื่องทั้งหมด ด้วยข้อความที่กะทัดรัด
ไพเราะ พร้อมทั้งให้ข้อคิดสอนใจผู้อ่านที่เป็นเยาวชนได้ดีมาก คือ ความรักที่มอบให้เพื่อนด้วย
ดวงใจที่บริสุทธิ์เป็นการจบอย่างสมบูรณ์แบบ ดังนี้

"จากวันแรกที่รู้จักใครเลย จนถึงวันนี้ที่เรามีเพื่อนมากมายหลายชาติหลายภาษา
เราก็คิดแล้วว่า สิ่งหนึ่งที่เรามีเหมือนกันคือ หัวใจที่บริสุทธิ์ที่สามารถจดจำมิตรและ
ความรักที่เราได้มอบให้ และพร้อมที่จะสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมของเราให้มีคุณภาพทัดเทียมกับ
ประเทศที่มีความเจริญมากกว่า... เพลงที่พวกเราเคยร้องด้วยกันเสมอบนเรือยังกรุ่น
หูไม่รู้คลาย และคงไม่มีอีกแล้ว เหลือก็เพียงความทรงจำและความรัก จนกว่าจะพบกัน
อีก แม้ว่าขอบฟ้าจะกว้างแสนกว้างก็ตาม"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 116)

การใช้ภาษา

เรื่องนี้เป็นสารคดีท่องเที่ยว ที่ผู้เขียนเกริ่นในคำนำว่า "ผู้เขียนปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้เยาวชนหรือใครก็ได้ที่มีหัวใจเป็นเยาวชนได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เขียน ทั้งก่อนเข้าโครงการเรือเยาวชน และเมื่ออยู่บนเรือในปอนมารู รวมทั้งช่วงที่ได้ไปทัศนศึกษา และพักตามบ้านในครอบครัว 5 ประเทศอาเซียน" ดังนั้นการใช้ภาษาในเรื่องนี้จึงเป็นลักษณะ ภาษาเขียนถึงภาษาพูดและภาษาพูดเป็นหลัก ผู้อ่านจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินตั้งแต่บทนำจนจบเนื้อเรื่อง ในบางตอนจะมีคำภาษาปากและคำสแลงที่วัยรุ่นชอบใช้ซึ่งในการเขียนสารคดีสำหรับวัยรุ่นที่จะให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ภาษาปาก คำคะนองหรือคำสแลงใช้ได้ แต่ต้องสังเกตให้ถูกต้องตามหลักพจนานุกรม (จินตนา ใบกาชุย. 2530 : 51)

ในการบรรยายและการอธิบาย ผู้เขียนจะใช้คำง่าย ๆ และมีคำคะนองหรือคำสแลงปน ทำให้ถูกใจผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่น เหมือนเป็นคนกลุ่มเดียวกัน เช่น

"คุณสมบัติของคนที่โครงการเรือเยาวชนเอเชียอาคเนย์ต้องการคือ ช่างเด่นน่ารัก"

(แม่ชอบฟุ้งกว้าง : 1)

"ดวงคนเบทจะขึ้นก็ขึ้นอย่างนี้เอง ก็ได้เร็ดแค่ 40 กว่าวันแหละน่า เดียวก็กลับมาดวงจูเหมือนเดิมอีกนั่นแหละ"

(แม่ชอบฟุ้งกว้าง : 17, 20)

"ราคาของที่สิงคโปร์ถูกกว่าหาดใหญ่บ้านเราเดี๋ยวน้อย ดูกพาไปร้านหนึ่งเล็ก ๆ แต่ขายของถูกอย่างมหาเว่ยร้าย"

(แม่ชอบฟุ้งกว้าง : 45 - 46)

ในการอธิบายบางตอน ผู้เขียนจะใช้คำเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้อ่านรู้จักหรือคุ้นเคย ทำให้มองเห็นภาพชัดเจน เช่น

"ช่วงก่อนไปประมาณ 1 เดือน พวกเรายุงเป็นเลิง"

(แม่ชอบฟุ้งกว้าง : 8)

"จิตรสวยขนาดเรายกกรรมศิลป์ฯ มาไว้ที่นี่ ยืมแถมสดชื่นเหมือนทะเลยามเช้า"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 14)

"คนไทยทุกคนเห็นเรือที่ท่าเรือคลองเตย เรือใหญ่เท่าตึกขนาดย่อมสีขาว"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 17)

บางครั้งก็เปรียบเทียบกับตัวเองในวรรณคดี เช่น

"ตัวเรานี้ก็คล้ายตัวอาบู่สะขานในนิยายอาหรับราตรี ที่จับพลัดจับผลูไปเป็นพระราช
เพียงชั่วคืนก็ปลื้มเสียเหลือเกินแล้ว"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 24)

ในเนื้อเรื่องบางตอน ผู้เขียนจะใช้ภาษาในลักษณะพูดคุยกับผู้อ่าน เป็นกันเองกับผู้อ่าน
ซึ่งผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่นจะพอใจ เช่น

"อยากจะให้เยาวชนไทยทุกคนมีโอกาสได้มาสัมผัสบ้าง อย่าอยู่กันเฉย ๆ นะ
มีโอกาสก็ไปสมัครสอบแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ทั้งเป็นแบบนั้น"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 56)

"เอ้า พวกไทยจะใคร่คิดจะจีบสาวญี่ปุ่น เรือนหอคุณต้องมีท่อน้ำอุ่น น้ำเย็น และ
ขอให้มีการดาบทิชูในห้องส้วม อย่าได้ขาดนะจ๊ะ"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 75)

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังใช้คำที่อ่านแล้ว ก่อให้เกิดอารมณ์ขันอีกด้วย เช่น

"รุ่งขึ้นพวกเราไปทัศนศึกษาตามรัฐบาลมาเลเซียจัดให้ ไกด์ที่ไปกับรถของเรา
มีความสามารถอย่างหาตัวจับยาก พูดยกคนในรถหลับเกลี้ยง... ก็มันเพลียจริง ๆ นี่"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 51)

"หนุ่มผู้ตั้งใจให้ตัวเองหล่อด้วยการใส่ตุ้มหูข้างเดียว ฉันเกือบหลงรักแล้วละ ถ้า
หน้าไม่ไปเหมือนกับชิมแปนซีเจ้าเสียก่อน"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 78)

สำหรับการใช้สำนวนไทยบางสำนวน ผู้เขียนดัดแปลงสำนวนไทยของเดิม เพื่อให้
เกิดรสชาติในการอ่าน ชวนให้น่าสนใจ คือ หน้า 37 ว่า "หัวสับกระเทียมเดียว" ซึ่งไม่
ถูกต้องกับสำนวนไทยเดิมที่ว่า "หัวเดียวกระเทียมสับ" และหน้า 45 ว่า "จะไปกินเอา
ดาบหน้า"

ภาพประกอบ

ภาพประกอบในเรื่องนี้ เป็นภาพถ่ายขาวดำทั้งหมด ส่วนมากเป็นภาพคณะเยาวชน
ภาพการแสดงกิจกรรมบนเรือ ภาพมีไม่มากนัก ภาพแต่ละภาพมีคำอธิบายประกอบภาพ ยกเว้น
ภาพหน้า 9 เป็นภาพกลุ่มคณะเยาวชนไทย ภาพนี้ไม่มีการอธิบายประกอบภาพ แต่ผู้อ่านสามารถ
เข้าใจภาพได้ เพราะอยู่ในหัวเรื่องเปิดตัวละคร 35 ชีวิต

คำอธิบายภาพบางภาพ ผู้เขียนใช้คำที่แสดงความรู้สึกหรือให้อารมณ์สนุกสนาน เช่น
ภาพหน้า 60 เป็นภาพบ้านเรือนที่อยู่ริมแม่น้ำ มีคำอธิบายประกอบภาพว่า "สวรรค์เร้นที่
ทะเลสาบโตนามสุมาตราเหนือ" และภาพหน้า 106 มี 2 ภาพ เป็นภาพกลุ่มคณะเยาวชน
คำอธิบายได้ภาพแรกว่า "ลิงแสมบนสะพาน ที่ทะเลสาบคูชีริว เมืองโอโอะ" ภาพที่ 2 มีคำ
อธิบายได้ภาพว่า "รวมดาวยี่สิบกระจดกว่า ๆ หน้าวัดโอโอะ" อย่างไรก็ตามภาพประกอบใน
เรื่องนี้มีคุณค่าให้ผู้อ่านได้เพลิดเพลิน ได้พักผ่อนสายตาที่เคร่งเครียดจากการอ่านเนื้อเรื่อง

3. สารประโยชน์

สารประโยชน์สำหรับเรื่องนี้ นอกจากจะให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ที่ผู้เขียน
เดินทางไป ผู้เขียนยังได้แทรกความรู้อื่น ๆ มากมาย ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

3.1 ได้รับความรู้เรื่องวัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่ของประเทศต่าง ๆ คือ
สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นพื้นฐานการศึกษาขั้นต่อ ๆ ไปเกี่ยวกับ
ประเทศดังกล่าว เช่น

"รุ่งขึ้นไปเยี่ยมชมสภาพกีฬาของสิงคโปร์... ที่ฉันชอบที่สุด คือ ท่าเอนยนักกีฬา ยอดเยี่ยมของเขา จะมีให้ดูเรียงลำดับตามปีเป็นภาพข่าวของนักกีฬา บ้านเรายัง ไม่มีพิพิธภัณฑ์กีฬาแบบนี้ ถ้าเป็นไปได้สมาคมกีฬายานเราลองทำดูบ้างก็จะดี ได้ทั้งความรู้ และยังสนับสนุนเยาวชนรุ่นใหม่ให้รักการกีฬากันต่อ ๆ ไปด้วย"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 43)

"คนพื้นเมืองอินโดนีเซียที่เรียกว่า นาคัตตี เบล่งเสียงได้กังวานดี เล่นดนตรีเก่ง การแต่งกายก็เหมือนอินเดียแดงบนเม็กซิโก"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 61)

3.2 ได้แบบอย่างที่ดีของประเทศต่าง ๆ ที่คณะเยาวชนเดินทางไปทัศนศึกษา ซึ่งผู้อ่านสามารถนำมาใช้ มาดัดแปลงให้เข้ากับชีวิตประจำวัน ซึ่งจะได้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข เช่น ประเทศสิงคโปร์ มีระบบการกำจัดขยะดีมาก คนขนขยะมีความรับผิดชอบ การรณรงค์ปลูกต้นไม้ ปลูกแล้วหมั่นดูแลสม่ำเสมอ อาหารถ้าตักใส่จานแล้วต้องรับประทานให้หมด ถนนหนทางสะอาด ดังตัวอย่างที่ผู้เขียนสรุปตอนท้ายจากการเยือนสิงคโปร์ ซึ่งเป็นข้อคิดที่ดีมาก คือ

"รายการมาเยือนสิงคโปร์ก่อนจบลงตรงนี้ สิ่งที่น่าสนใจไม่ลืมคือ ความประหยัด สมถะ ขยัน เอาจริงเอาจัง ของคนสิงคโปร์ สิ่งเหล่านี้คือแบบอย่างที่เราประเทศอื่น ๆ ที่ยังพัฒนาได้ไม่ถึงครึ่งของเราควรเอาเป็นแบบ ไม่ต้องถึงขนาดเขาหรอก แค่ครึ่งของเรา ประเทศเราก็จะน่าอยู่มากกว่านี้เป็นแน่"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 46)

สำหรับประเทศญี่ปุ่น เป็นชาติที่มีระเบียบ แยกแยะ เป็นชาตินิยม ใช้ของที่ทำแต่ภายในประเทศเท่านั้น ทำให้เงินตราไม่รั่วไหลออกนอกประเทศ ดังตัวอย่าง

"บ้านนี้เขาใช้ซีซีทีวีทั้งบ้านเลย ไม่มีผลิตภัณฑ์ของประเทศอื่น นอกจากของญี่ปุ่นเท่านั้น ถ้าบ้านเราชาตินิยมแบบเขาบ้างก็ดี หันมาใช้ของไทย ๆ และพรมผ้าอบไทยกันให้ทั่วเมืองก็คงจะดี"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 103)

3.3 ได้ข้อคิด คิดเตือนใจ ที่ผู้เขียนแทรกไว้เมื่อกล่าวถึงบุคคลในเรื่อง แต่ถ้าลองมาพิจารณาให้ดี ๆ เป็นการสอนผู้อ่านโดยที่ผู้อ่านไม่รู้ตัว เช่น

"พูดถึงเขาวชนเรือแล้ว คนที่ถูกคิดมาทั้งหมดจะมีบุคลิกดี สดชื่น ฉลาด หัวใจไม่หงุดหงิด งุ่นง่าน เก็บกด ทุกคนมีความเอื้อเฟื้อ เพื่อแผ่ อารมณ์ขัน หันไปทางไหนก็มีแต่เสียงหัวเราะและรอยยิ้ม"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 62)

"สิโรภินายเด็กต่อเอาของชาวญมาให้... นกและคนไทยอีกหลายคนไม่ชอบฮิโรกิ มักเตือนว่า กู้อย่าไปยุ่งกับมันนะ ระวังตัวด้วย... ตราบใดที่ฉันระวังตัวก็ไม่น่าจะมีปัญหา เพราะฉันเป็นคนเคารพความประพฤติตัวเองเสมอมา"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 72 - 73)

3.4 ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีแก้เมาเรือ ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านที่จะต้องเดินทางโดยสารเรือ เช่น

"วิธีแก้เมาเรื่อนั้น ปราชญ์บนเรือเขาแนะว่า มี 3 วิธีด้วยกัน วิธีแรกให้กินยาแก้เมาเรือ วิธีที่สองคือ ออกไปสูดโอโซนนอกเรือให้ลมดีให้หน้าชาแล้วสูดหายใจลึก ๆ วิธีที่สามเป็นวิธีของเด็กพังค์ คือ กินเบียร์ ให้เมาเบียร์แทนจะได้ลืมเมาเรือ วิธีที่สามนี้ไม่เคยลองกลัวจะเมาทั้งสองอย่าง"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 74)

3.5 ได้รับความรู้เรื่องการสอบสัมภาษณ์ ผู้เขียนอธิบายประสบการณ์ในการคัดเลือกตัวแทนเยาวชนไทย ผู้อ่านสามารถนำความรู้ไปใช้หรือดัดแปลงให้เป็นประโยชน์สำหรับตัวเองได้ เช่น

"การสอบสัมภาษณ์นี้ หากเราจนค้ำตามกรรมการ แม้ขอแนะนำลูกพี่ว่า ต้องพยายามเบนความสนใจกรรมการ เขาไม่หวังว่าเราจะต้องตอบสิ่งที่เขาถามให้ได้ แต่เขาจะดูปฏิกิริยาว่า เราจะแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าอย่างไร"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 6)

เรื่องแม่ชอบฟ้ากว้าง เป็นสารคดีท่องเที่ยวโดยที่ผู้เขียนเล่าประสบการณ์การเดินทางอย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน พร้อมทั้งให้สาระความรู้ต่าง ๆ มากมาย อาทิ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ การปฏิบัติตน ข้อคิด คติเตือนใจ เป็นต้น ผู้อ่านสามารถนำความรู้ดังกล่าวมาดัดแปลงมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้

กลวิธีในการนำเสนอ ผู้เขียนจะเล่าเรื่องไปตามลำดับเหตุการณ์ เป็นไปขั้นตอน ไม่สับสน เริ่มต้นให้ผู้อ่านรู้จักโครงการเรื่อย ๆ ต่อด้วยการพาผู้อ่านท่องเที่ยว โดยการเล่าประสบการณ์ตลอดระยะเวลาการเดินทางอย่างละเอียด การจบเรื่องมีความกระชับ พร้อมทั้งข้อคิด นับเป็นการจบเรื่องที่สมบูรณ์แบบ การใช้ภาษาจะเป็นภาษาเขียนถึงภาษาพูด และภาษาพูด ผู้อ่านจะได้รับความเพลิดเพลิน สนุกสนานไปกับการใช้ถ้อยคำที่มีลักษณะอง คาสแลงปะปน น่าจะถูกใจผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่น อ่านแล้วไม่เบื่อหน่าย สำหรับภาพประกอบเป็นภาพถ่ายขาวดำ คำอธิบายประกอบภาพบางภาพผู้เขียนใช้คำที่ให้ความรู้ลึก และชวนสนุกสนานแก่ผู้อ่านอีกด้วย

2. กลวิธีการนำเสนอ

การดำเนินเรื่อง

ราชบุรีมีไ่องเป็นสารคดีที่ให้ความรู้ทางวิชาการ การประกอบอาชีพปั้นไ่องมังกร เนื้อเรื่องทั้งหมดจะนำผู้อ่านไปสัมผัสกับวิธีการปั้นไ่องมังกร ผู้เขียนอธิบายตามลำดับขั้นตอนอย่างละเอียดว่า การปั้นไ่องมังกรมี 5 ขั้นตอนด้วยกัน คือ การเตรียมดิน การขึ้นรูป การเขียนลาย การเคลือบ และการเผา เมื่อเผาเสร็จเรียบร้อยแล้วก็นำไปจำหน่ายได้

การเริ่มเรื่อง

หนังสือเรื่องราชบุรีมีไ่อง ไม่มีหมายเลขหน้า ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดหมายเลขหน้าเอง โดยกำหนดการเริ่มเนื้อเรื่องเป็นหมายเลขหน้า 1

การเริ่มเรื่องผู้เขียนจะบอกเล่ากับผู้อ่าน โดยบอกเข้าหาจุดสำคัญของเรื่องทันที คือ กล่าวถึงไ่องมังกรจังหวัดราชบุรี

"เมื่อเอ่ยถึงไ่อง หลายคนจะนึกถึงจังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะไ่องมังกรหรือไ่องลายมังกร นับเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดราชบุรีทีเดียว"

(ราชบุรีมีไ่อง : 1)

ต่อจากนั้นผู้เขียนกล่าวถึงลักษณะเด่นของไ่องมังกรจังหวัดราชบุรี คือ น้ำเคลือบไ่องกับลายมังกร ว่า

"ไ่องมังกรมีวิธีปั้นเหมือนไ่องดินเผาทั่วไป แต่จะมีน้ำเคลือบที่ใช้เคลือบไ่อง และการเขียนลายมังกรซึ่งไม่เหมือนกับไ่องของจังหวัดอื่น ๆ"

(ราชบุรีมีไ่อง : 1)

การเริ่มเรื่องดังกล่าว เป็นแบบรวบรัด สั้นกะทัดรัด ผู้อ่านสามารถเข้าใจทันทีว่า วิธีการปั้นไ่องมังกร ซึ่งแตกต่างจากไ่องทั่ว ๆ ไป ผู้อ่านจะทราบถึงเอกลักษณ์ของไ่องจังหวัดราชบุรี เป็นเรื่องชวนสนใจจากผู้อ่านว่า ลักษณะที่แตกต่างนั้น มีวิธีการปั้นไ่องที่น่าสนใจอย่างไร

การเสนอเนื้อเรื่อง

ผู้เขียนมุ่งเสนอเนื้อเรื่องทันที โดยอธิบายขั้นตอนการปั้นโอ่งมังกร อธิบายตามลำดับขั้น แบ่งเนื้อเรื่องเป็นขั้น ๆ ทั้งหมด 5 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การเตรียมดินจนถึงการเผาโอ่ง ซึ่งเป็นขั้นสุดท้าย เช่น

"1. การเตรียมดิน

ดินปั้นโอ่งต้องเป็นดินเหนียว แต่ดินเหนียวที่นำมาปั้นโอ่งนั้น...

2. การขึ้นรูป

เครื่องมือสำคัญในการขึ้นรูปคือ แท่นหมุน แท่นหมุนเป็นแป้นไม้..."

(ราชบุรีมีโอ่ง : 1, 3)

การอธิบายแต่ละขั้น ผู้เขียนแทรกภาพประกอบการอธิบายทั้ง 5 ขั้นตอน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ขั้นตอนที่ 3 การเขียนลายก่อนจะเขียนลาย จะต้องแต่งผิวโอ่งให้เรียบโดยใช้สวดยหลุกกับไม้ตี ผู้เขียนจะเสนอภาพ สวดยหลุกกับไม้ตีประกอบ และในขั้นตอนนี้ยังมีภาพช่างกำลังแต่งผิวโอ่งให้เรียบ ภาพดินตืดตอก ภาพช่างกำลังเขียนลาย และภาพลายบนโอ่งที่เขียนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ภาพดังกล่าวจะทำให้คุณค่าของเนื้อเรื่องชัดเจนยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนใช้วิธีการดำเนินเนื้อเรื่องรวดเร็ว อธิบายวิธีการทำโอ่งที่สำคัญ ๆ เป็นลักษณะวิชาการ

การจบเรื่อง

หลังจากนำโอ่งออกจากเตาเผาแล้ว ผู้เขียนจบเรื่องทันทีเป็นแบบสั้น ๆ กะทัดรัด มีลักษณะเหมือนกับการเริ่มเรื่อง ไม่มีการสรุปความในเนื้อเรื่อง จบเรื่องโดยกล่าวถึงการจำหน่ายโอ่งเท่านั้น คือ

"โอ่งมังกรจากราชบุรีนี้ มีผู้นำไปจำหน่ายทั่วทุกจังหวัดในประเทศไทย"

(ราชบุรีมีโอ่ง : 11)

พร้อมกับประโยคสุดท้ายที่จบเรื่อง ผู้เขียนเสนอภาพประกอบคือ ภาพผู้ชายกำลัง
ลำเลียงใส่ยานพานะ เพื่อไปจำหน่าย

การใช้ภาษา

ภาษาที่ใช้ในเรื่องนี้เป็นภาษาง่าย ๆ มุ่งสื่อความหมายให้เข้าใจถึงวิธีการทำเป็นจุด
สำคัญของเรื่อง จะใช้เป็นลักษณะภาษาเขียนแบบอธิบายเป็นส่วนใหญ่

การอธิบายขั้นตอนในการทำโอ่งมังกร จะใช้ถ้อยคำง่าย ๆ สั้น กระชับ ชัดเจน
ทำให้ผู้อ่านเข้าใจทันที รวมทั้งมองเห็นภาพขั้นตอนในการทำโอ่งด้วย เช่น

"การขึ้นปากโอ่งจะต้องยกตัวโอ่งวางบนแผ่นดินอีกครั้ง แต่แผ่นดินรวนนี้จะใช้
แรงคนหมุน ข้างขึ้นปากโอ่งจะใช้ดินที่คนเตรียมดินทำเป็นเส้นไว้แล้ว มาวางวนรอบ
คอโอ่ง"

(ราชบุรีมิโอง : 4)

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการปั้นโอ่ง ถ้าเป็นศัพท์เฉพาะวิชาการ ผู้เขียนจะอธิบายโดย
ใช้การเปรียบเทียบกับสิ่งที่อ่านรู้จักคุ้นเคย เพื่อให้มองเห็นภาพก่อน และจะทำให้เข้าใจได้
ชัดเจน ซึ่งเป็นวิธีการเขียนที่ดี เช่น อธิบายเครื่องตัด และช่วยหลုပ် ว่า

"เหล็กตัด เป็นเหล็กเส้นกลมนำมาโค้งเป็นรูปตัวยู คล้ายกับคันเลื่อยผลูที่ใช้ในงาน
ฝีมือของนักเรียน"

(ราชบุรีมิโอง : 2)

"ช่วยหลုပ် เป็นคำในภาษาจีนไม่มีคำไทย เครื่องมือชนิดนี้ทำด้วยดินเผา ลักษณะ
เหมือนลูกระเบิด มีที่จับอยู่กลางลูก"

(ราชบุรีมิโอง : 5)

ภาพประกอบ

เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องที่สั้น กระทัดรัด เนื้อเรื่องมีจุดสำคัญจุดเดียวคือ วิธีการปั่นโองม้งกร ดังนั้นการจัดรูปเล่มให้เหมาะสมสวยงาม และสามารถประกอบความอธิบายให้กระจ่างชัดเจนนยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงเสนอภาพประกอบทุกหน้า

ภาพประกอบทุกภาพเป็นภาพถ่ายภาพสีเกือบทั้งหมด ยกเว้นภาพหน้า 9 และ 10 ภาพข้างกันเป็นภาพถ่ายเส้น แสดงลักษณะของเตาอุโมงค์ มีประตูเข้า 2 ประตู ด้านบนของเตาเป็นตาไว้ใส่เชื้อเพลิง อย่างไรก็ตามภาพดังกล่าวนี้เป็นภาพหนึ่งของเตาเพียงด้านเดียวไม่เห็นภาพทั้งหมดของเตา ผู้เขียนน่าจะแสดงภาพเตาหลาย ๆ ด้าน จะทำให้มองเห็นเตาที่ชัดเจนกว่านี้

เป็นที่น่าสังเกตว่า ไม่มีการอธิบายประกอบภาพ แต่เมื่ออ่านเนื้อเรื่องแล้วดูภาพประกอบก็จะเข้าใจได้ ภาพส่วนมากชัดเจนดี ทำให้เกิดความเข้าใจได้กระจ่างชัด เช่น ภาพหน้า 5 เป็นภาพข้างบนกำลังแต่งผิวโองให้เรียบก่อนเขียนลาย โดยใช้เครื่องมือ 2 ชนิด คือ สวดยหลุกกับไม้ตี พร้อมกันนี้ก็มีภาพแยกให้เห็นเครื่องมือทั้งสองอย่างชัดเจน แต่สำหรับภาพจากหน้า 9 เป็นภาพที่สอง ต่อจากภาพถ่ายเส้นดังกล่าวมาแล้ว เป็นภาพถ่ายประกอบวิธีการปั่นโองขั้นที่ 5 คือ การเผา จากภาพนี้เป็นภาพเตาเผา เนื่องจากภาพไม่ชัดเจน ทำให้ไม่เข้าใจว่าเป็นส่วนใดของเตาอุโมงค์ ถ้ามีการอธิบายข้อความประกอบภาพก็จะดี

สำหรับภาพหน้า 7 เป็นภาพโองวางหงายบนกระทะใบบัว มีคนกำลังรดน้ำเคลือบด้านนอกของโอง แต่ข้อความหน้าถัดไปซึ่งอยู่ในเรื่องเดียวกันคือ การเคลือบ ผู้เขียนอธิบายว่า

"ในการเคลือบโอง จะนำโองไปวางหงายในกระทะใบบัว ใช้น้ำเคลือบราดให้ทั่ว ด้านในโองก่อน จากนั้นจึงช่วยกันยกโองคว่ำลงในกระทะนั้น ตักน้ำเคลือบมาราดรดผิวนอกจนทั่ว"

(ราชบุรีมีโอง : 8)

จากข้อความนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า ภาพกับข้อความไม่ตรงกัน ทำให้ผู้อ่านอาจจะสับสนได้ว่า เคลือบโองด้านนอกต้องหงายโอง หรือคว่ำโอง หรืออาจจะคว่ำหรือหงายก็ได้ ผู้เขียนควรจะระมัดระวังในเรื่องข้อความที่อธิบายกับภาพประกอบต้องตรงกัน

3. สารประโยชน์

เรื่องราชบุรีมีไอนี้ ผู้อ่านจะได้รับความรู้โดยตรงเกี่ยวกับวิธีการปั้นไอน้มังกร ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี สามารถนำความรู้ไปดัดแปลงเป็นภาษาอื่น ๆ ที่มีขนาดเล็กลง และนำไปเป็นของใช้ของประดับภายในครัวเรือน ตามความต้องการได้

จากเรื่องราชบุรีมีไอนี้ เนื้อเรื่องมุ่งประเด็นสำคัญเพียงจุดเดียว คือ การปั้นไอน้มังกร ซึ่งมีที่เดียวที่จังหวัดราชบุรีเท่านั้น และยังตรงกับความสนใจในการอ่านของเด็กวัยก่อนวัยรุ่น ในเรื่องเกี่ยวกับอาชีพ กลวิธีการนำเสนอ ได้แก่ การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การเตรียมดิน จนกระทั่งเผาไอน้ และนำไปจำหน่ายได้ การลำดับความดังกล่าวกทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย มองเห็นภาพตาม โดยเฉพาะมีการใช้ภาษาเป็นภาษาเขียน อ้อยคำง่าย ๆ สั้น กระชับ ชัดเจน ตรงตามความหมาย บางคำที่เป็นศัพท์วิชาการ ผู้เขียนจะเปรียบเทียบกับสิ่งที่รู้จักกันทั่ว ๆ ไป หรือจะใช้คำอธิบายให้เห็นภาพย่อ ๆ สิ่งที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งก็คือ หนังสือเรื่องนี้ไม่มีหมายเลขหน้า ทำให้มีปัญหสำหรับผู้อ่านในการอ้างอิงหมายเลขหน้า

การใช้ภาพประกอบในเนื้อเรื่อง จะมีภาพประกอบทุกหน้าเป็นภาพถ่ายภาพสี ให้คุณค่าในการประกอบความอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจ เนื้อเรื่องชัดเจนยิ่งขึ้น ยกเว้นภาพเดียวที่ไม่ค่อยชัดเจน ภาพประกอบทั้งหมดไม่การอธิบายประกอบภาพ แต่ก็สามารถเข้าใจได้เมื่ออ่านเนื้อเรื่อง นอกจากนี้มีภาพลายเส้นซ้ำกัน ควรตัดทิ้งหรือเปลี่ยนเป็นภาพอื่น และยังมีภาพประกอบ 1 ภาพ ที่ไม่สัมพันธ์กับข้อความที่อธิบาย อย่างไรก็ตามเรื่องนี้ ให้ความรู้ เพิ่มคุณค่าทางสติปัญญาโดยตรงแก่ผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่น โดยเฉพาะเด็กชายวัย 12 - 13 ปี จะชอบอ่านเรื่องงานอดิเรก ดังนั้นการนำความรู้จากเรื่องนี้ ไปดัดแปลงเป็นงานอดิเรก ที่มีขนาดเล็กลงตามความต้องการได้

มรดกไม้

มรดกไม้ โดย จารุพงษ์ จันทรเพชร ตันอ้อ 2530 เป็นหนังสือที่ชนะการประกวด
ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2530

1. เนื้อเรื่อง

มรดกไม้เป็นเรื่องเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน ที่ทำด้วยไม้ของคนไทยใน
จังหวัดภาคเหนือตอนใต้ ได้แก่ จังหวัดพิจิตร โลก สุโขทัย พิจิตร เป็นต้น เครื่องมือเครื่องใช้
มีทั้งที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน และบางชนิดก็ไม่นิยมใช้กันแล้ว เครื่องมือเครื่องใช้มีดังนี้

เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่ โพรงกระบอกไฟ กระต่ายขูดมะพร้าว
กระซอน กะโປะหลอดห้อง ทัพพี กระจ่ำ กระบวย ขอ กล่องข้าว และแจ๊ค

เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตรกรรม ได้แก่ เคียวขอ วิ พั่ว ทะน่าน ตั่ว กระแส
เกราะ หมากจิก และไม้โปงไล่นก

เครื่องช่าง ได้แก่ รางบรรทัด ขอสกัดไม้ โกรกกราก ส่วนโยน คีมไม้ และ
ไม้ท่อนวด

หนังสือเรื่องนี้ จะตรงกับความสนใจในการอ่านของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งชอบอ่าน
หนังสือเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และสังคม เรื่องการประดิษฐ์ และงานฝีมือ
โดยเฉพาะเด็กชายจะสนใจมากกว่าเด็กหญิง ในเนื้อเรื่องจะกล่าวถึงงานประดิษฐ์ที่ทำด้วย
ไม้ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย งานประดิษฐ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นความฉลาดหลักแหลม
ของบรรพบุรุษ ที่สามารถดัดแปลงธรรมชาติที่อยู่ในพื้นบ้านมาเป็นของใช้ ให้ประโยชน์แก่การ
ดำรงชีพในชีวิตประจำวัน เมื่อได้อ่านหนังสือเรื่องนี้ จะทำให้เด็กเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้าน
ของไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายให้เยาวชน ซึ่งต่อไปจะเป็นกำลังของ
ชาติ ให้เขาเหล่านั้นร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านให้อยู่คู่ชาติต่อไป

2. กลวิธีการนำเสนอ

การดำเนินเรื่อง

เรื่องมรดกไม้ เป็นเรื่องที่ผู้เขียนได้ไปศึกษาค้นคว้า ได้ข้อมูลมาจากพิพิธภัณฑ์ส่วนตัว
ของจำเริญ เอก ตร.ทวี บุณยเขตต์ ซึ่งตั้งอยู่ ณ เลขที่ 26/43 ถนนวิสุทธิกษัตริย์ อำเภอเมือง

จังหวัดพิษณุโลก ผู้เขียนเกริ่นนำที่มาของการเขียนเรื่องมรดกไม้ วิธีการรวบรวมเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านมาไว้ที่พิพิธภัณฑ์ จากนั้นเป็นเนื้อหาของเรื่องคือ การนำไม้มาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ โดยแบ่งเป็น 4 หมวดใหญ่ ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตรกรรม เครื่องมือช่าง และเครื่องมือดักสัตว์ ในแต่ละหมวดใหญ่ จะกล่าวถึงเครื่องมือเครื่องใช้เป็นหมวด ๆ การลำดับความเป็นเนื้อเรื่องของแต่ละหมวด

การเริ่มเรื่อง

ผู้เขียนกล่าวเป็นบทเกริ่นนำ ให้ข้อมูลอย่างละเอียด แบ่งบทเกริ่นนำเป็น 3 ตอน คือ บทนำ วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นรากฐานของชีวิต และกล่าวจะเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านข้อความทั้ง 3 ตอนนี้จะทำให้ผู้อ่านทราบที่มาของการทำหนังสือเรื่องนี้ ความยากลำบากในการเก็บสะสมเครื่องมือเครื่องใช้ดังกล่าว ซึ่งสิ่งของบางชิ้นไม่มีการนำมาใช้อีกแล้ว การเริ่มเรื่องทั้ง 3 ตอน มีดังนี้

1. บทนำ ผู้เขียนได้กล่าวชี้แจงจุดประสงค์ในการจัดทำหนังสือ ดังนี้

"หนังสือมรดกไม้เล่มนี้ จะเน้นความสวยงามของรูปเล่ม และเนื้อหาที่เข้าใจง่าย เป็นเกณฑ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงพหุปัญญาของบรรพบุรุษของคนไทย ที่ได้วิวัฒนาการเครื่องมือเครื่องใช้จนกลายมาเป็นรูปลักษณะ"

(มรดกไม้ : 4)

ช่วงท้ายของบทนำนี้ ผู้เขียนได้สรุปไว้อย่างน่าสนใจ เป็นการแนะนำผู้อ่านให้ปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้เขียน อย่างเป็นกันเอง คือ

"สิ่งหนึ่งที่ผู้เขียนอยากจะฝากไว้กับหนังสือเล่มนี้ก็คือ การอนุรักษ์นั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่เราไม่จำเป็นต้องเก็บเอาของเก่าสมัยสุโขทัย ทวารวดี อโยธยาหรือยุคไหนไว้เป็นสมบัติหอรกครับ เพียงแต่เก็บรักษาและทำความเข้าใจกับสิ่งของที่พ่อแม่ปู่ย่าตายายของเราให้ไว้ก็นับได้ว่า เป็นการเริ่มต้นที่ดีอยู่แล้ว"

(มรดกไม้ : 5)

2. ตอนวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นรากฐานของชีวิต ตอนนี้เป็นคำกล่าวของจำสับเอก
 ดร.ทวี บุณยเขตต์ เจ้าของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ผู้เขียน จำสับเอกดร.ทวี
 บุณยเขตต์ ชี้แจงถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน ดังนี้

"วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นวิถีชีวิตของพลเมืองส่วนใหญ่ และถือได้ว่าเป็นสมมติฐานใจของ
 ชาวบ้าน ยังทรงคุณค่าต่อชีวิตของคนในปัจจุบัน ควรจะได้เลือกสรรนำมาใช้ร่วมกับสิ่งที่
 เป็นความเจริญของปัจจุบัน ให้พอเหมาะพอควรแก่สถานการณ์ของบุคคลและครอบครัว
 แล้วจึงดำรงชีพอยู่ได้ และเจริญขึ้นได้ทั้งในส่วนบุคคลและส่วนรวม"

(มรดกไม้ : 6)

3. ตอนกว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ผู้เขียนใช้วิธีการบรรยายถึงลักษณะและสภาพ
 แวดล้อมของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ดังนี้

"เมื่อผ่านโรงเก็บของไปแล้ว จะมีรั้วกันแบ่งที่ดินออกเป็น 2 แปลง แต่มีประตู
 สังกะสีกึ่งไม้บานหนึ่งปิดเปิดทะลุถึงกันได้ ผมต้องเดินข้ามคลองเล็ก ๆ ไปบนสะพานไม้
 แบบชั่วคราว จนพบกับบ้านไม้ 2 ชั้นสีแดง"

(มรดกไม้ : 8)

ต่อจากนั้นผู้เขียนได้อธิบายความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน และการเก็บรวบรวม
 เครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน บางชิ้นก็ได้มาด้วยความยากลำบาก การอธิบายช่วงนี้ ผู้เขียนเสนอ
 เรื่องโดยใช้บทสนทาระหว่างผู้เขียนกับจำสับเอก ดร.ทวี บุณยเขตต์ ซึ่งทำให้เรื่องสนุกสนาน
 เพลิดเพลิน มีความน่าสนใจ ดังนี้

"ถ้าเช่นนั้นลุงจำก็ต้องเดินทางบ่อย ๆ ซิคครับ" ลุงจำตอบ "คือมันอย่างนี้ครับ เวลา
 ว่างต่าง ๆ เขามาจ้างผมหล่อพระซึ่งก็เป็นอาชีพเลี้ยงครอบครัวของผม พอผมหล่อเสร็จก็
 เอาไปส่งที่วัด บางทีผมก็จะไปด้วย ถือเป็นการออกไปสืบทอดของในตัว บางครั้งต้องไป
 หลายหน เพราะไม่เจอตัวต้องนัดกันล่วงหน้า ไม่มีที่ไหนเขาอยากทำอย่างผมนี้หรอก"

ต้องควักกระเป๋าตัวเอง ไม่มีคนจ้าง เงินบำนาญของผม 2,044 บาท จ้างยามเฝ้าคนเดียวก็หมดแล้ว"

(มรดกไม้ : 10)

การเสนอเนื้อเรื่อง

การเสนอเนื้อเรื่อง ผู้เขียนจะแบ่งเครื่องมือเครื่องใช้เป็น 4 หมวด อธิบายทีละหมวด ก่อนจะกล่าวเครื่องมือเครื่องใช้แต่ละอัน ผู้เขียนจะอธิบายประโยชน์ที่ได้รับอย่างย่อ ๆ ตามลำดับเป็นเรื่อง ๆ เช่น

"เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน
เครื่องมือเครื่องใช้เหล่านี้นำมาให้
เห็นถึงความฉลาดของบรรพชน
ไทยที่รู้จักนำเอาวัสดุรอบตัวที่หาได้
ง่ายมาดัดแปลงและสร้างเป็น
เครื่องมือเพื่ออำนวยความสะดวก
กับการใช้งานในครัวเรือน"

(มรดกไม้ : 14)

สำหรับเนื้อเรื่องที่กล่าวถึงเครื่องมือเครื่องใช้แต่ละชนิด ผู้เขียนจะอธิบายสั้น ๆ บอกประโยชน์ที่ใช้ แหล่งที่ค้นพบสำหรับเครื่องมือเครื่องใช้ที่หายาก หรือไม่มีใช้ในปัจจุบันแล้ว และบอกส่วนประกอบสั้น ๆ เช่น

"กระซอน

- ใช้กรองเศษมะพร้าว
ขณะคนเอาน้ำกระทิ
- ส่วนประกอบเป็น
ไม้ไผ่ทั้งหมด"

(มรดกไม้ : 20)

"กระแส

- ใช้ชีวิตน้ำ
- พบที่บ้านเขาหลวง

อ. คิริมาศ

จ. สุโขทัย

- ส่วนประกอบเป็น

ไม้ไผ่ เชือกปอ"

(มรดกไม้ : 43)

ระหว่างการอธิบายเครื่องมือเครื่องใช้แต่ละชนิด ผู้เขียนจะเสนอภาพประกอบทุกหน้า
ทุกเรื่อง มีทั้งภาพวาดเหมือนจริง และภาพวาดเพื่อบอกขนาด และวิธีการใช้ ทำให้ผู้อ่าน
เข้าใจอย่างชัดเจน

การจบเรื่อง ผู้เขียนไม่ได้กล่าวจบเรื่อง เพียงแต่ยกข้อความกล่าวขอบคุณผู้ที่ให้ความ
ช่วยเหลือ ให้ข้อมูลในการจัดทำหนังสือเล่มนี้เท่านั้น เช่น

"ขอขอบคุณ

จำสืบเอก ดร.ทวี บุณยเขตต์ คุณณรงค์รักษ์ รักษาอานาจ

คุณประสิทธิ์ ศิลปศักดิ์ ร้านพิษณุโลกการยาง

คุณลักษณ์ เสงี่ยมโปรง คุณอภิเชก บุณยเขตต์..."

(มรดกไม้ : ไม่มีเลขหน้า)

การใช้ภาษา

เรื่องมรดกไม้^{นี้} เป็นเรื่องเสนอความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านของไทย
ภาษาที่ใช้เป็นคำง่าย ๆ สั้น กระชับรัด มุ่งสื่อความเข้าใจเป็นสำคัญ สำนวนภาษาแบ่งเป็น
2 ช่วงดังนี้

1. สำนวนภาษาในการเริ่มเรื่อง

ในการเริ่มเรื่องหรือบทนำ ผู้เขียนได้กล่าวไว้อย่างละเอียดถึง 3 ตอน ดังที่
กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนใช้ภาษาในลักษณะภาษาเขียนและกึ่งภาษาพูด ด้วยถ้อยคำง่าย ดังนี้

"ลุงจำเผยให้เห็นถึงความมุ่งมั่น ที่จะจรรโลงมรดกอันล้ำค่าเหล่านี้ต่อไป ด้วยอัน
แน่วแน่ ท่านเป็นผู้ทำให้โดยไม่เคยหวังสิ่งตอบแทนใด ๆ นานี้มากสำหรับยุคสมัยปัจจุบัน
ที่ยังคงมีคนเช่นนั้นเหลืออยู่"

(มรดกไม้ : 10)

ตอนกว่าจะเป็นพิพิธภัณฑสถาน ผู้เขียนใช้แบบบรรยายเล่าเรื่อง โดยใช้สรรพนาม
แทนตัวเองว่า ผม เป็นลักษณะพูดคุยให้ความเป็นกันเองกับผู้อ่าน เช่น

"เมื่อเปิดประตูเหล็กสีเขียวอมเทาเข้าไปข้างใน ผมก็พบกับบ้านไม้สีเหลือง 2 ชั้น"

(มรดกไม้ : 8)

ระหว่างการบรรยายบางช่วง ผู้เขียนนำธรรมชาติแวดล้อมมาประกอบการบรรยาย
เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ไม่เคร่งเครียด ซึ่งผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่นจะชอบ เพราะภาษาไม่ดูเป็น
วิชาการจนเกินไป เช่น

"ยังมีสุนัขพันธุ์ไทยแท้สีขาวด และไก่ชนอีกหลายตัวเดินเล่นให้ชมอีกด้วย เรากลับมา
นั่งพักกันที่ม้าหินอ่อนใต้ต้นมะม่วง โดยมีมดแดงหลายตัวเดินเล่นอยู่บนโต๊ะ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณ
ริมรั้วของบ้านหลังแรก"

(มรดกไม้ : 9)

2. สำนวนภาษา

ภาษาในเนื้อเรื่องเป็นการอธิบาย โดยใช้คำง่าย ๆ สั้น กระชับ ชัดเจน เนื้อหา
จะวางโครงเรื่อง ดังนี้

1. ชื่อเครื่องมือเครื่องใช้
2. การใช้ประโยชน์
3. แหล่งที่ค้นพบ (สำหรับเครื่องมือเครื่องใช้ ที่ไม่มีใช้กันแล้ว)
4. ส่วนประกอบที่สำคัญ

ราชบุรีมีไ่อง

ราชบุรีมีไ่อง โดย ปรีดา ปัญญาจันทร์ สุวีริยาสาส์น 2529 เป็นหนังสือที่ชนะการประกวด ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2529

1. เนื้อเรื่อง

ไ่องมังกรที่จังหวัดราชบุรี มีลักษณะที่แตกต่างจากไ่องที่อื่น ๆ คือ น้ำเคลือบไ่องกับลายมังกร วิธีปั้นไ่องมังกรมีขั้นตอนดังนี้ นาคินเหนียวมาหมัก 2 - 3 วันก่อน แล้วนำมาใส่เครื่องนวดโดยผสมกับทรายละเอียด ในอัตราส่วน 2 : 1 ดินที่นวดออกมาแล้วจะเป็นกองใหญ่ ต้องใช้เครื่องตัดดินให้เป็นก้อนสี่เหลี่ยม ยกดินที่ตัดแล้ววางบนแป้นหมุน ขณะเดินเครื่องจักรข้างป็นต้องใช้มือทั้งสองข้างประคองดินให้ได้เป็นรูปไ่อง ซึ่งจะมีเฉพาะตัวไ่องกับก้นไ่องเท่านั้น ต่อมายกไ่องลงจากแป้นหมุน โดยใช้เส้นเอ็นตัดก้นไ่องที่ติดกับแป้น ใช้หวงไม้สองหวงช่วยบังคับรูปทรงไม่ให้หวงเบี้ยว และนำไปผึ่งลม ยกตัวไ่องวางบนแป้นหมุนอีกครั้ง เพื่อขึ้นปากไ่องโดยใช้ดินที่ทาเป็นเส้นเบียดดินให้ติดกับคอไ่อง ช่วงนี้จะใช้แรงคนหมุน เมื่อเสร็จแล้วนำไปผึ่งลมที่ลานก่อนจะนำไ่องมาเขียนลายต้องแต่งไ่องให้เรียบโดยใช้สวญหลุกกับไม้ตี จากนั้นก็เขียนลายโดยใช้ดินเหนียวผสมกับดินขาว เรียกว่า ดินติดดอก ยกไ่องวางบนแป้นหมุน ช่วงติดลายจะแบ่งไ่องเป็น 3 ช่วงคือ ช่วงปากไ่องใช้แบบฉลุ ช่วงตัวไ่องเขียนเป็นรูปมังกร ช่วงล่างติดลายเหมือนช่วงบน เสร็จแล้วนำไ่องมาเคลือบด้วยน้ำโคลนผสมขี้เถ้า เคลือบทั้งด้านในและด้านนอก ขั้นสุดท้ายนำไ่องมาเข้าเตาเผาขนาดใหญ่ เรียกว่า เตาอุโมงค์ เเผาไ่องที่ละลาย ๆ ไปเผาติดต่อกันนาน 2 วัน เมื่อไ่องเย็นตัวลงก็คัดไ่องที่สมบูรณ์ไปจำหน่ายต่อไป

จากเรื่องราชบุรีมีไ่อง เป็นเรื่องที่เหมาะสำหรับเด็กวัยรุ่นที่ต้องการแสวงหาความรู้ เป็นการส่งเสริมการพัฒนาด้านสติปัญญา วัยนี้ชอบทดลองหาความจริง เนื้อเรื่องกล่าวถึงการปั้นไ่อง โดยเฉพาะไ่องมังกรที่จังหวัดราชบุรีซึ่งมีชื่อเสียงมานาน ถ้ากล่าวถึงไ่องจะต้องนึกถึงไ่องมังกรที่ปั้นจากจังหวัดราชบุรี ผู้อ่านส่วนมากจะคุ้นเคย เพราะเป็นภาชนะที่นิยมใช้กันตามบ้านเรือนทั่ว ๆ ไป เมื่อได้อ่านเรื่องนี้ จะทำให้ทราบขั้นตอนการทำไ่องว่ามีวิธีการอย่างไรบ้าง และเรื่องนี่ยังสนองความสนใจของเด็กวัยก่อนวัยรุ่น เรื่องการประกอบอาชีพ อาชีพการปั้นไ่องเป็นอาชีพที่น่าสนใจในการเพิ่มความรู้ให้กับผู้อ่านอีกด้วย

ตัวอย่างเครื่องมือเครื่องใช้ ที่ยังมีที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

"กระบวย

- ใช้ตักแกง น้ำแกง ขนมหที่เป็นน้ำ
- ส่วนประกอบเป็นไม้เนื้อแข็ง หวาย กระลามะพร้าว"

(มรดกไม้ : 26)

ตัวอย่างเครื่องมือเครื่องใช้ ที่ไม่มีที่ใช้กันแล้ว จะบอกแหล่งที่พบให้ทราบด้วย

"ไม้โปงไล่นก

- ใช้ทำให้เกิดเสียงดังเพื่อไล่นกในนาข้าว
- พบที่บ้านเตาไห ต.หัวรอ อ.เมือง จ.พิษณุโลก
- ส่วนประกอบเป็นไม้ไผ่ เชือกปอ"

(มรดกไม้ : 49)

เป็นที่น่าสังเกตว่า การจัดเรียงประโยคและถ้อยคำจะเป็นบรรทัดสั้น ๆ อาจเป็นเพราะเนื้อเรื่องมีน้อยหรือเพื่อให้ดูสวยงาม และให้เหมาะสมกับภาพประกอบ เช่น

"ไม้หมอนวด

- ใช้ขนาดตามท้อง
- ลำตัว หรือต้นขา
- คลายความปวด-
- เมื่อย
- ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง
- เชือก"

(มรดกไม้ : 62)

ภาพประกอบ

เรื่องมรดกไม้ ผู้เขียนชี้แจงในบทหน้า 4 ว่า "หนังสือมรดกไม้จะเน้นความสวยงามของรูปเล่ม และเนื้อหาที่เข้าใจง่ายเป็นเกณฑ์" ดังนั้นเรื่องนี้มีภาพประกอบเนื้อเรื่องตลอดทุกหน้า เครื่องมือเครื่องใช้ 1 อย่าง จะมีภาพประกอบให้ผู้อ่านเห็นลักษณะเครื่องมือเครื่องใช้อย่างชัดเจน ซึ่งมีทั้งภาพวาดเหมือนจริง เป็นภาพสีสวยงามชัดเจน และภาพวาดลายเส้นเพื่อบอกขนาด ส่วนประกอบ และวิธีการใช้ เช่น ภาพหน้า 16 ภาพโครงกระดูกไฟเป็นภาพวาดลายเส้น 2 ภาพ ภาพแรกเป็นรูปมือคนกำลังจุดได้ เพื่อให้เกิดเป็นแสงสว่าง ภาพที่ 2 เป็นภาพแสดงวิธีการจับโครงกระดูกไฟ เมื่อต้องการให้เคลื่อนย้าย ทั้งสองภาพนี้จะบอกระยะเวลาความกว้าง ความยาว ของเครื่องมือ และจะมีภาพวาดเหมือนจริง หน้า 17 ประกอบอีกภาพเพื่อให้เห็นลักษณะโครงกระดูกไฟอย่างชัดเจน

เป็นที่น่าสังเกตว่าภาพวาดเหมือนจริงจะไม่มีคำอธิบายประกอบภาพ แต่ผู้อ่านจะเข้าใจได้โดยจากเนื้อเรื่อง สำหรับภาพวาดลายเส้นที่แสดงวิธีการใช้ บางภาพมีขนาดค่อนข้างเล็ก เช่น ภาพหน้า 43 เป็นภาพกระแส ใช้วัดน้ำ ภาพแสดงคนจับเชือก 2 คน กระแสอยู่ตรงกลาง และภาพหน้า 64 แสดงวิธีการใช้ไม้หมอนวด ภาพทั้งสองดังกล่าวถ้าขยายให้ใหญ่กว่านี้อีกเท่าตัว ก็จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

จากภาพทั้งหมดที่ประกอบเรื่องนี้ ทำให้หนังสือเล่มนี้มีคุณค่า น่าสนใจ ภาพประกอบเพื่อให้เห็นลักษณะเครื่องมือเครื่องใช้ได้ชัดเจน และภาพก็มากกว่าเนื้อเรื่อง เด็กวัยรุ่นจะสนใจอ่าน โดยเฉพาะเด็กชาย เพราะเรื่องนี้เน้นงานประดิษฐ์ และเป็นงานประดิษฐ์ที่หาทำได้ยาก

3. สารบัญ

สารบัญของเรื่องนี้คือ การได้รับความรู้เรื่อง การประดิษฐ์ไม้เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ ทำให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ช่างในสติปัญญาของบรรพบุรุษไทย พอสรุปสารบัญได้ดังนี้

3.1 ให้ความรู้เรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย ในจังหวัดภาคเหนือตอนใต้ โดยการนำไม้ที่มีอยู่ในพื้นที่ มาตัดแปลงเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีพ และยัง

แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยที่ชาญฉลาด เช่น วิ ทำด้วยไม้ไผ่ ใช้พัดข้าวเปลือก หลังการนวดข้าว เพื่อให้ข้าวที่ไม่มีเมล็ดข้างใน และเศษฟางปลิวออกไป

3.2 ให้ความรู้เรื่องวิถีชีวิตการเกษตรกรรมว่า คนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ เป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีพ ดูได้จากเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น กระซอน ใช้กรองเศษมะพร้าวขณะคั้นเอาน้ำกะทิ เกราะ (บักหลก) ใช้ผูกคอวัวควาย เมื่อมันจะเดิน จะทำให้เสียงดัง ช่วยให้ลูกของมันไม่หลงฝูง

3.3 การนำความรู้จากการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ ที่ได้จากธรรมชาติของ บรรพบุรุษ มาดัดแปลงประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับการดำรงชีพในปัจจุบัน และยังเป็นการ รักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านให้คงอยู่ตลอดไป

3.4 ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ที่ผู้เขียนฝากไว้กับผู้อ่านที่เป็น เยาวชน จะเป็นกำลังใจสำคัญในการช่วยกันรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ เช่น

"สิ่งหนึ่งที่ผู้เขียนอยากจะฝากไว้กับหนังสือเล่มนี้ก็คือ การอนุรักษ์นั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่ เราไม่จำเป็นต้องเก็บเอาของเก่าสมัยสุโขทัย ทวารดี... เพียงแต่เก็บรักษาและ ทำความเข้าใจกับสิ่งของที่พ่อแม่ปู่ย่าตายายของเราให้ไว้ก็นับได้ว่า เป็นการเริ่มต้น ที่ดีแล้ว"

(มรดกไม้ : 5)

เรื่องนี้มีคิดเตือนใจที่เจ้าของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านฝากไว้กับผู้อ่าน เพื่อที่จะนำไปปฏิบัติ ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และต่อชาติบ้านเมือง คือ

"วัฒนธรรมพื้นบ้าน... ควรจะได้เลือกสรรนำมาใช้ร่วมกับสิ่งที่มีความเจริญของ ปัจจุบัน ให้พอเหมาะสมแก่สภาพของบุคคลและครอบครัว แล้วจึงจะดำรงชีพอยู่ได้ และเจริญขึ้นได้ทั้งในส่วนบุคคลและส่วนรวม...

การละเลยวัฒนธรรมพื้นบ้าน คือ การไม่รู้จักตนเอง

การละเลยวัฒนธรรมไทย คือ การไม่รู้จักชาติของตนเอง"

(มรดกไม้ : 6)

เรื่องมรดกไม้ เนื้อเรื่องกล่าวถึงงานประดิษฐ์ที่ทำด้วยไม้ ในจังหวัดภาคเหนือตอนใต้ของไทย งานประดิษฐ์เหล่านี้ เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย มรดกไม้เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และเรื่องนี้ตรงกับความสนใจในการอ่านของกอนวีย์รุ่น โดยเฉพาะเด็กชายเกี่ยวกับการประดิษฐ์และงานฝีมือ การดำเนินเรื่องเป็นไปตามขั้นตอน ตามลำดับความรู้ โดยเริ่มกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการจัดทำหนังสือเรื่องนี้ เนื้อเรื่องจัดลำดับเป็นหมวดหมู่ อธิบายขั้นตอนเป็นลักษณะเดียวกันตลอดทั้งเรื่อง ไม่มีการสรุปเรื่องเพียงแต่กล่าวขอบคุณผู้มีพระคุณในการจัดทำหนังสือเท่านั้น

การใช้ภาษาในเรื่องนี้ ด้วยถ้อยคำง่าย ๆ คำตรงตามความหมาย ผู้อ่านจะเข้าใจได้ทันที ในบทนำจะใช้ภาษาเขียน และถึงภาษาพูด ส่วนเนื้อเรื่องจะเป็นลักษณะการอธิบายสั้น ๆ ชัดเจน การเรียงประโยคและถ้อยคำเป็นบรรทัดสั้น ๆ ภาพประกอบสำหรับสารคดีนี้จะมีลักษณะเด่นมาก มีทุกหน้าทั้งภาพวาดเหมือนจริง และภาพวาดลายเส้น อธิบายส่วนประกอบเป็นภาพสี่ชัดเจน ประกอบความเข้าใจในเนื้อเรื่องได้ดี มีภาพวาดลายเส้นบางภาพที่มีขนาดเล็กไปบ้าง สารประโยชน์ที่ผู้อ่านได้รับคือ ผู้อ่านได้รู้จักเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตในการดำรงชีพของบรรพบุรุษ หรืออาจจะนำความรู้มาดัดแปลง เป็นงานประดิษฐ์ให้เกิดประโยชน์กับตนเองต่อไป

บันทึกจากเกาหลิได้

บันทึกจากเกาหลิได้ โดย ประพนธ์ เรืองณรงค์ สุวีริยาสาส์น 2531 เป็นหนังสือที่
คณะกรรมการประกวด โนในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2531

1. เนื้อเรื่อง

เกาหลิได้มีพื้นที่ประมาณ 98,914 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีที่การ
เพาะปลูกเพียง 1 ใน 4 ของพื้นที่ทั้งหมด ชาวเกาหลิสืบเชื้อสายมาจากชนเผ่าดังกัส อพยพมา
จากภาคตะวันออกของทวีปเอเชียปลายสงครามโลกครั้งที่สอง เกาหลิถูกแบ่งเป็น 2 ประเทศ
ตามเส้นขนานที่ 38 คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลิ และสาธารณรัฐเกาหลิได้

เกาหลิได้ เมืองหลวงชื่อ กรุงโซล มีภูเขาล้อมรอบเป็นวงแหวน มีรถไฟใต้ดิน
4 สาย เมืองปูซาน มีความเจริญเหมือนกับกรุงโซล มีชายทะเลที่มีชื่อเสียงชื่อ หาดเฮยอนแด
เที่ยวชมเมืองโบราณ มีอาคารบ้านเรือนบางแห่งสร้างแบบโบราณ

เกาหลิได้มีการปกครองแบบสาธารณรัฐ มีประธานาธิบดีเป็นประมุข ปัจจุบันเลือกตั้ง
โดยตรงจากประชาชน สำหรับศาสนาประจำชาติไม่กำหนด ประชาชนส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ
ที่เหลือเป็นศาสนาคริสต์ และศาสนาขงจื้อ ตัวอักษรเกาหลิเรียกว่า ฮันคิล ชื่อและสกุล เรียง
ตามลำดับคำแรกเป็นชื่อสกุล สองคำหลังเป็นชื่อบุคคล เพลงอารีดัง เป็นเพลงคลาสสิกของ
เกาหลิ

บ้านของเกาหลิจะมีห้องที่ใช้ระบบทำความร้อน เรียกว่า ฮอนโดล เนื่องจากอากาศ
หนาวมาก ถ้าเป็นอาคารหลายชั้นต้องใช้เครื่องทำความร้อนแบบไฟฟ้า อาหารเกาหลิที่มี
ชื่อเสียงมากคือ เนื้อย่างพุกโกกิ และด็อก ซึ่งทำจากแป้งข้าวเหนียว

เงินเกาหลิ เรียกว่า เงินว็อน ระบบการศึกษาปัจจุบันแบ่งออกเป็น 6 : 3 : 3 :
4 การศึกษาระดับประถมเป็นการศึกษามากบังคับไม่เก็บค่าเล่าเรียน ชาวเกาหลินิยมออก
กำลังกาย โดยการเดินขึ้นภูเขา กีฬาประจำชาติ คือ เทกวันโด นักกีฬาทีมชาติที่ได้รับ
รางวัลเหรียญทอง ถือว่าเป็นวีรบุรุษ วีรสตรี จะได้รับรางวัลมากมายจากรัฐบาล

โสมเป็นพืชสมุนไพร ชาวเกาหลิเรียกว่า อินซัม โสมที่นิยมกันมากเมื่ออายุ 6 ปี โสม
แก้โรคต่าง ๆ มีคุณค่าทางโภชนาการ และเป็นยาบำรุงเพศ

บทกวีเกาหลีนิยมมาตั้งแต่โบราณ ปัจจุบันมีลักษณะคล้ายประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย
หอสมุดแห่งชาติตั้งอยู่ที่เนินเขามัฆานใกล้ใจกลางเมือง มีสถานวิทยุกระจายเสียงประมาณ
51 สถานี โทรทัศน์ 5 สถานี

บันมูจอม เป็นสถานที่เจรจาสงบศึกสงครามเกาหลี อยู่ระหว่างชายแดนเกาหลีใต้
และเกาหลีเหนือ มีสะพานที่ไม่หวนกลับคืน และอุโมงค์ระยะทาง 44 กิโลเมตร ที่เกาหลีเหนือ
ระเบิดหินเพื่อบุกเกาหลีใต้ ที่อนุสรณ์แห่งนี้มีอนุสาวรีย์ทหารไทย และศาลาเนรศวรด้วย

การติดต่อระหว่างไทยกับเกาหลี ไทยส่งทูตไปเกาหลีครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา
ตรงกับสมัยราชวงศ์โคเรีย

หนังสือเรื่องบันทึกจากเกาหลีใต้ เป็นสารคดีท่องเที่ยว ซึ่งผู้เขียนเดินทางไปสอนวิชา
ภาษาไทย ณ มหาวิทยาลัยฮันกุก ภาษาและกิจการต่างประเทศ ณ ประเทศเกาหลีใต้ ในช่วง
เดือน มีนาคม - ธันวาคม 2530 ตามโครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์ ระหว่างมหาวิทยาลัย
ดังกล่าวกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้เขียนบันทึกสถานที่ที่ไปท่องเที่ยว ให้ความรู้เกี่ยวกับ
ประวัติศาสตร์ความเป็นมา และความรู้ทั่วไปของประเทศเกาหลีใต้

เรื่องนี้จะตรงกับความสนใจในการอ่านของเด็กวัยรุ่นตอนต้น โดยเฉพาะเด็กชาย
ชอบอ่านชีวประวัติ ประวัติศาสตร์ และการเดินทาง เรื่องนี้ผู้เขียนจะพาผู้อ่านให้รู้จักประเทศ
เกาหลีใต้อย่างละเอียด และเหมาะสำหรับผู้ที่เดินทางไปประเทศเกาหลีใต้ เพื่อประโยชน์
ในด้านต่าง ๆ จะได้ทราบข้อมูล รายละเอียดล่วงหน้าก่อน จะได้ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม
และสภาพความเป็นอยู่ นอกจากนี้เนื้อสาระของเรื่องยังให้คุณค่าสำหรับผู้่านที่เป็นเยาวชน
เป็นการปูพื้นฐานการศึกษาเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ โดยสังเขป

2. กลวิธีการนำเสนอ

การดำเนินเรื่อง

ผู้เขียนทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวประเทศเกาหลีใต้ โดยเขียนในลักษณะบันทึก
ประสบการณ์ เริ่มต้นบันทึกตั้งแต่เดือน มีนาคม - ธันวาคม 2530 ระหว่างการบันทึกการ
นำเที่ยวแต่ละเดือน ผู้เขียนจะแทรกความรู้ รายละเอียดเกี่ยวกับประเทศเกาหลีใต้ จนจบ
บันทึกประสบการณ์ การดำเนินเรื่องดังกล่าว ทำให้ผู้อ่านสนุกสนาน เพลิดเพลินกับการเที่ยวชม
สถานที่ต่าง ๆ และได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ ของประเทศนี้ไปด้วย

การเริ่มเรื่อง

ผู้เขียนเริ่มต้นบันทึกประสบการณ์การท่องเที่ยวประเทศเกาหลีใต้ ในเดือนมีนาคม 2530 โดยการเร้าความสนใจจากผู้อ่านด้วยภาพดอกไม้ มีคำอธิบายใต้ภาพว่า "ดอกมุงกุสวา ดอกไม้ประจำชาติเกาหลี" ต่อจากนั้นผู้เขียนกล่าวถึงการเดินทางจากคอนเมืองไปกรุงโซล และเริ่มนำเที่ยวชมสภาพแวดล้อมจากสนามบินคิมโปกจนถึงที่พัก การเริ่มต้นเรื่องดังกล่าว ผู้เขียนจะค่อย ๆ เพิ่มความรู้ให้ผู้อ่านทราบ ดังนี้

"จากไฟฟ้าสว่างไสวสองข้างถนน มองเห็นต้นไม้เหลือแต่ลำต้น และกิ่งก้านยืน
เรียงรายเป็นระยะ... อพาร์ตเมนต์อยู่บนเนินสูง เป็นตึก 3 ชั้นสองหลัง ถนนผ่ากลาง"
(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 9)

การเสนอเนื้อเรื่อง

ในการเสนอเนื้อเรื่อง ผู้เขียนจะนำเสนอสถานที่ต่าง ๆ แล้วสลับด้วยการแทรกความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศเกาหลีใต้ เช่น บันทึกเดือนมีนาคม นามมหาวิทยาลัยซุนกุก ภาษาและกิจการต่างประเทศ พร้อมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ต่อจากนั้นผู้เขียนเสนอความรู้เรื่อง เพลงอารีตง ความหมายคำว่า "เกาหลี" เพลงชาติเกาหลี บันทึกเดือนเมษายน กล่าวถึงการแต่งกาย ห้อง "อนโดล" ยอนทัล เทียวไปในกรุงโซล อาหารเกาหลี ตำนานและประวัติศาสตร์ ดังนั้นการเสนอเรื่องดังกล่าว เหตุการณ์ในเนื้อเรื่องจะไม่ต่อเนื่องกัน

ในการชมสถานที่แต่ละแห่ง ผู้เขียนจะอธิบายก่อนข้างละเอียด และสถานที่บางแห่งจะเสริมความรู้หรือประวัติของสถานที่นั้น ๆ ด้วย เช่น นามอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ คือ

"อาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มีลักษณะอย่างพระที่นั่งอนันตสมาคม สร้างเมื่อ พ.ศ. 2469 ครึ่งปูแบบครองเกาหลี... ห้องแสดงสิ่งต่าง ๆ เริ่มจากชั้นที่ 1 มีห้องก่อนประวัติศาสตร์ ห้องนิทรรศการพิเศษ... ห้องเครื่องปั้นดินเผาปูนซอน... ผมประทับใจเครื่องปั้นดินเผามาก และได้ความรู้ว่า สมัยโจซอนราชวงศ์ยี่ มีเครื่องปั้นดินเผาเคลือบพื้นสีขาวปนเทา เรียกว่า ชังคัมช็องจา..."

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 30 - 31)

"จากนั้นไปชมสะพานที่ไม่หวนกลับคืน เป็นสะพานไม้ข้ามลำธาร ซึ่งครั้งหนึ่งลูกเรือจำนวน 82 คน ของเรือรบสหรัฐชื่อ บูเอโบล ได้ถูกคุมขังในเกาหลีเหนือเป็นเวลานานถึง 11 เดือน ลูกเรือเหล่านี้ข้ามสะพานดังกล่าวคืนสู่โลกเสรี และพวกเขาไม่มีวันหวนกลับคืนไปสู่ที่คุมขังอีกแล้ว"

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 57)

สำหรับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประเทศเกาหลี ซึ่งไม่เกี่ยวกับการนําชมสถานที่ ผู้เขียนจะบรรยายค่อนข้างละเอียด บางเรื่องจะยกตัวอย่างประกอบอย่างชัดเจน เช่น

"ความจริงอารีดังเป็นเพลงคลาสสิกของเกาหลี เขาออกเสียงเป็น อารีริง... บางคนตอบว่า เป็นชื่อภูเขาบ้าง เป็นชื่อเพลงโบราณบ้าง ซึ่งมีจินตนาการเกี่ยวกับชายหญิงคู่หนึ่งต้องพลัดพรากจากกัน ฝ่ายหญิงได้อ้างถึงคำสาปหรือคำอธิษฐานว่า ชายคนรักจะต้องกลับมา ผมคัดเนื้อร้องส่วนหนึ่งมาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

อารีริง อารีริง อาราริโอ
อารีริง โกแกกริล นอมอกันดา...

คำแปล

อารีริง อารีริง อาราริโอ
เขากำลังข้ามเนินผาอารีริง..."

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 11)

การจบเรื่อง

ผู้เขียนจบเรื่องด้วยหัวข้อ "ลาก่อนอารีดัง" ซึ่งเป็นชื่อเพลงที่ผู้อ่านจะต้องนึกถึงประเทศเกาหลี ผู้เขียนสรุปภารกิจตามโครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์ กล่าวถึงเวลาที่ผ่านไปอย่างรวดเร็ว และความประทับใจต่อชาวเกาหลี ดินแดนเกาหลี เป็นการสรุปที่สั้นกะทัดรัดให้ความรู้สึกที่ดี ดังนี้

"หลายคนบอกผมว่าเวลาช่างผ่านไปอย่างรวดเร็ว เหมือนกับว่าอยู่ในแดนโลมเพียงไม่กี่วัน อย่างไรก็ตามความประทับใจต่อชาวเกาหลีและแดนอาร์ดัง อยู่ในความทรงจำของผมตราบนานแสนนาน"

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 110)

การใช้ภาษา

เรื่องนี้เป็นสารคดีท่องเที่ยว สลับกับนำเสนอความรู้ ดังนั้นจะใช้ภาษาในลักษณะเขียนและกึ่งภาษาพูด โดยใช้การบรรยายและอธิบายด้วยถ้อยคำง่าย ๆ ใช้คำตรงตามความหมาย เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้ทันที ดังตัวอย่าง การใช้ภาษาในการบรรยาย เช่น

"เดือนพฤษภาคม มีวันสำคัญหลายวัน คือ วันที่ 5 เป็นวันเด็กแห่งชาติ และเป็นตรงกับวันวิสาขบูชาด้วย ส่วนวันที่ 15 เป็นวันครู วันเด็กก็คล้ายคลึงกับบ้านเรา"

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 47)

สำหรับภาษาที่ใช้ในเสนอเรื่องเกือบทั้งหมด จะเป็นลักษณะการอธิบายเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นบันทึกประสบการณ์ จะใช้คำง่าย ๆ เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นภาพตาม เช่น

"อาหารเกาหลีที่มีชื่อเสียงมากคือ เนื้อย่าง พุโลโกกิ (พู = ไฟ, โกกิ = เนื้อ) บางทีใช้เนื้อหมูติดกระดูกเรียก กัลบี เขาใช้เนื้อคลุกซอว์ และน้ำมันงา แล้วย่างบนเตาแก๊สที่วางบนโต๊ะอาหาร เมื่อสุกแล้วจึงใช้ตะเกียบคีบชิ้นเนื้อจิ้มน้ำมันงา แล้วห่อเนื้อด้วยใบผักกาดหอมหรือใบงา ตามด้วยต้นหอมที่หั่นและหัวกระเทียมจิ้มพริกต๋อยอย่างเครื่องแกง"

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 23)

"ส่วนรถเมลันี่ผู้โดยสารไม่แออัดมาก... แอมีพ้อค่าและแม่ค้าจ้มนมาโฆษณาขายสินค้าได้อย่างสะดวก ส่วนมากเป็นหนังสือพิมพ์และของใช้ในครัวเรือน มีวิธีการแปลกดี คือ เริ่มต้นด้วยการอธิบายคุณภาพสินค้าเสร็จแล้วแจกสินค้าให้แก่ผู้โดยสารทุกคน จากนั้นก็เดินเก็บสินค้าคืน ใครซื้อก็จ่ายเงินตามร ค่า"

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 27 - 28)

ผู้เขียนจะแทนตัวเองว่า "ผม" เพื่อพูดคุยกับผู้อ่านเป็นการสร้างความใกล้ชิด ความเป็นกันเองกับผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านพอใจ และอยากจะติดตามอ่านเนื้อเรื่องต่อไป

"ผมชอบเรื่องตัวอักษรและภาษาเกาหลีไว้เพียงเท่านั้นก่อนครับ"

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 45)

"ความจริงผมเคยเห็นทะเล เกาะแก่งที่ภาคใต้เมืองไทยมาอย่างจำเจ แต่ที่เกาะเซจูมีความแตกต่างออกไป"

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 84)

ในการเสนอเนื้อเรื่องบางตอน เพื่ออธิบายรายละเอียดให้ชัดเจน ผู้เขียนจะใช้คำหรือประโยคเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้อ่านรู้จัก หรือคุ้นเคยเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

"ดอกกุหลาบขาว เป็นดอกไม้ประจำชาติ ฝรั่งเศส เรียก กุหลาบแห่งชาร์อน (Rose of Sharon)... เป็นดอกไม้ทนทานต่อดินฟ้าอากาศ บานระหว่างฤดูร้อนและฤดูใบไม้ร่วง บานอยู่หลายอาทิตย์ กลีบดอกสีม่วงอ่อน บางครั้งสีชมพูและบางครั้งขาวนวลขาว ลักษณะคล้ายดอกบานบุรี และดอกชบาแต่ไม่มีสร้อยเกสร"

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 14)

"กองทัพเกาหลีเหนือ... ยাত্রาทัพข้ามเส้นขนานที่ 38 เข้าโจมตีเกาหลีใต้ทันที ถ้าเปรียบเป็นการชกมวยบนเวทีเรียกว่า ฝ่ายแดงเกือบชนะ T.K.O. ในยกแรกเพราะเกาหลีใต้โดยกรุดเกือบไปตกทะเลภาคใต้ที่ชาน"

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 36)

ในการกล่าวถึงคำศัพท์ ภาษาเกาหลี ผู้เขียนจะแปลหรืออธิบายคำศัพท์ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและได้รับความรู้ไปด้วย เช่น

"อนโดล อน = อบอุ่น โดล = ก้อนหิน หมายถึง หินที่ทำให้เกิดความอบอุ่น"

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 16)

"เราแวะทานแฮชชุกก ที่ร้านเล็ก ๆ ริมทะเล แฮชชุกก แปลว่า แกงแก็กเมา... หรือชุปเลือดวัว"

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 74)

ภาพประกอบ

ภาพประกอบในเรื่องนี้เป็นภาพถ่ายและภาพวาดลายเส้น ภาพทั้งหมดเป็นภาพขาวดำ ประกอบเนื้อเรื่องได้ดีพอสมควร เช่น ภาพหน้า 17 เป็นภาพวาดลายเส้น แสดงการแต่งกายของชาวเกาหลี ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องการแต่งกายชัดเจน ทุกภาพมีคำอธิบายประกอบภาพ ยกเว้นภาพเดียวคือ ภาพหน้า 38 เป็นภาพการประชุมระดับนายทหาร ซึ่งภาพนี้อยู่ในหัวข้อ เกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ ภาพนี้ไม่มีการอธิบาย

เนื่องจากเป็นภาพขาวดำ ภาพหน้า 23 เป็นภาพอาหารเกาหลี ภาพนี้มองเห็นไม่ชัดเจนว่าเป็นอาหารประเภทอะไรบ้าง ถ้าเป็นภาพสีจะทำให้เป็นภาพอาหารที่น่ารับประทาน และน่าอ่านสนใจมากกว่านี้ และภาพหน้า 101 เป็นภาพภูเขาปกคลุมด้วยหิมะ มีต้นไม้ประกอบ ภาพนี้มีคำอธิบายประกอบภาพว่า "ซอรัคซานยามฤดูหนาว" เป็นที่น่าเสียดายถ้าเป็นภาพสีจะสวยงามมาก เพราะผู้เขียนกล่าวถึง ซอรัคซานในหน้า 97 ว่า "ชาวเกาหลีบอกว่า ซอรัคซานสวยที่สุดเมื่อมีหิมะปกคลุมในฤดูหนาว สัมกับชื่อภูเขาแปลว่า ปกคลุมด้วยหิมะ แต่ที่เห็นในฤดูใบไม้ร่วงก็ประทับใจทีเดียว"

แต่อย่างไรก็ตาม ภาพประกอบในเรื่องนี้ ก็ให้คุณค่าประกอบเนื้อเรื่องให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะเรื่องนี้ผู้เขียนให้ความรู้อย่างละเอียด เกรงว่าผู้อ่านจะเบื่อ ดังนั้นเมื่อมีภาพประกอบบ้าง จะทำให้ผู้อ่านได้พักสายตาบ้าง ถึงแม้ว่าจะเป็นภาพขาวดำก็ตามที

3. สารประโยชน์

สารคดีเรื่องนี้ให้ความรู้มากมายเกี่ยวกับประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

3.1 ได้รับความรู้ด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศเกาหลีใต้ เป็นการปูพื้นฐานในการศึกษาเกี่ยวกับประเทศในเอเชีย และเพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการเดินทางไปประเทศนี้ ความรู้ต่าง ๆ ได้แก่ ตำนานประวัติศาสตร์ การศึกษา การกีฬา การปกครอง ตัวอักษรเกาหลี ฯลฯ สำหรับความรู้เรื่องภาษาเกาหลี ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันระหว่างที่อยู่ในเกาหลีใต้ เช่น

योโบเซโย	=	ฮัลโล (พูดโทรศัพท์)
ฮันยองฮาซิมนิกา หรือฮันยองอาเซโย	=	สวัสดี
กัมซาฮัมนิดา	=	ขอบคุณ
จินเลฮัมนิดา	=	ขอโทษ

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 42)

3.2 ให้ความรู้เรื่องโสมพืชสมุนไพร โสมเกาหลีมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก โสมเป็นสมุนไพรแก้โรคต่าง ๆ มีคุณค่าทางโภชนาการ เป็นยาบำรุงเพศ รับประทานแล้วทำให้ร่างกายมีพลังและความอบอุ่น

3.3 โครงการแซมอาอีลวุนตง คือ การพัฒนาชนบทของเกาหลีใต้ รัฐบาลมุ่งสร้างชนบทให้ทันสมัย ลดช่องว่างระหว่างชนบทกับเมือง โครงการนี้จะเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา โดยการนำวิธีการปฏิบัติมาดัดแปลงให้เป็นประโยชน์ต่อชาตบ้านเมือง

3.4 ให้อธิบายให้ข้อคิดสำหรับผู้อ่าน ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องการท่องเที่ยวสถานที่ต่าง ๆ แต่ผู้เขียนสามารถนำมาฝาก นำมาเสนอแก่ผู้อ่านได้ดี เช่น

"ภาพฝาผนังบางตอนวาดเกี่ยวกับนกยูง เช่น ภาพคนฝึกวัวป่า... หลังจากนั้น วัวป่าและคนหายไป คงเหลือแต่ดวงกลมภาพสัญลักษณ์ หรือปริศนาธรรมนั้นผมเคยเห็นที่สวนโมกข์ และเคยได้รับคำอธิบายว่าจิตใจของคนเหมือนวัวป่า เมื่อฝึกจนเชื่องแล้วก็เกิดความว่างหรือสูญญตา คือ ไม่หลงติดในสิ่งใด"

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 76)

เรื่องบันทึกจากเกาหลีใต้ เป็นสารคดีท่องเที่ยว ผู้เขียนนำชมประเทศเกาหลีใต้ โดยเขียนในรูปแบบที่พักประสบการณ์ พร้อมกับเสนอความรู้เรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศเกาหลี ก่อนข้างละเอียดย เนื้อหาสาระจะตรงกับความสนใจในการอ่านของเด็กวัยก่อนวัยรุ่น โดยเฉพาะเด็กชายอายุ 14 ปี ชอบอ่านเรื่องการเดินทาง เรื่องนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เดินทางไปประเทศเกาหลีใต้ จะได้ทราบข้อมูลล่วงหน้า และสามารถปรับตัวเข้ากับการดำรงชีวิตประจำวันในประเทศนี้ได้

การดำเนินเรื่อง ผู้เขียนนำชมสถานที่ต่าง ๆ พร้อมกับอธิบายความรู้ประกอบสถานที่นั้น ๆ และสลับด้วยความรู้เกี่ยวกับประเทศเกาหลี ดังนั้นการลำดับเหตุการณ์และเนื้อเรื่อง คงไม่ต่อเนื่องกัน ผู้เขียนจบการเดินทางด้วยความประทับใจชาวเกาหลี และดินแดนเกาหลีเป็นอย่างมาก การใช้ภาษาเป็นลักษณะภาษาเขียน และกึ่งภาษาพูด เน้นการอธิบายเป็นส่วนใหญ่ ใช้คำง่าย ๆ ตรงตามความหมาย เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ทันที คำศัพท์ภาษาเกาหลีผู้เขียนจะแปลความหมายหรืออธิบายศัพท์ประกอบ ภาพประกอบเนื้อเรื่องเป็นภาพถ่ายขาวดำ และภาพวาดลายเส้น แต่ละภาพจะมีคำอธิบายประกอบภาพทุกภาพ ยกเว้นอยู่ 1 ภาพ สำหรับบางภาพ ถ้าเป็นภาพสี จะดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านได้มากกว่านี้ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เรื่องนี้ผู้อ่านจะได้รับความรู้ ได้รับรายละเอียดมากมายเกี่ยวกับประเทศเกาหลี เป็นการปูพื้นฐานความรู้เรื่องประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย และนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ตามความประสงค์ได้ นอกจากนี้ผู้เขียนได้แทรกข้อคิด คติเตือนใจฝากไว้ในสารคดีเรื่องนี้อีกด้วย

ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ โดย สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ แพร่พิทยา 2532
เป็นหนังสือที่ชนะการประกวด ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2532

1. เนื้อเรื่อง

ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า มนุษย์ ดิน น้ำ และแร่ธาตุ
มีดังนี้

ป่าไม้ช่วยจับน้ำไม่ให้เกิดน้ำท่วม เป็นสถานที่พักผ่อน เป็นที่อาศัยของสัตว์ป่า ป่าไม้
ของประเทศไทย ได้แก่ ป่าดงดิบ ป่าดงดิบเขา ป่าชายหาด ป่าสนภูเขา เป็นต้น ป่าไม้ถูก
ทำลาย คือ ไฟไหม้ป่า การใช้พื้นที่ป่าเพื่อการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ตัดถนน ดังนั้นควรป้องกัน
ไม่ให้ไฟไหม้ป่า ปลูกป่าทดแทน เป็นต้น

สัตว์ป่ามีประโยชน์คือ ใช้เป็นอาหาร ใช้แรงงาน กีฬาล่าสัตว์ ทดลองวิทยาศาสตร์
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การล่าของมนุษย์ทำให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า
จึงเป็นสิ่งจำเป็น และป้องกันไฟป่า

มนุษย์ที่มีคุณค่า คือ สุขภาพแข็งแรง มีการศึกษา พร้อมด้วยปัจจัย 4 อาชีพมั่นคง และ
มีระเบียบวินัย การอนุรักษ์มนุษย์ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมด้านศาสนา เป็นต้น

ดินเป็นแหล่งเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ดูดซับน้ำไว้ ดินมี 3 ชนิด คือ ดินทราย ดินร่วน
ปนทราย และดินเหนียว การอนุรักษ์ดินจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบในด้าน
อื่น ๆ

น้ำเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ สัตว์ ผลผลิตทางเกษตร ระบบอุตสาหกรรม คมนาคม
 ฯลฯ เราต้องเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด เช่น ปลูกพืชคลุมดินให้น้ำอยู่ในดินได้นาน การ
สร้างเขื่อนเก็บน้ำ ทดฝนเทียม เป็นต้น

แร่ธาตุเป็นเครื่องใช้รอบ ๆ ตัวเรา แร่ธาตุแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ แร่โลหะ
แร่ไม่โลหะ และแร่เชื้อเพลิง ควรใช้แร่ธาตุอย่างประหยัด คุ้มค่า เพื่อไม่ให้แร่ธาตุหมดไปจาก
โลก

เรื่องนี้จะตอบสนองความต้องการของวัยรุ่น ที่จะเข้าถึงสิทธิและหน้าที่พลเมืองในระบบประชาธิปไตย เพื่อจะได้ปฏิบัติตนให้เหมาะสมในการที่ตนเป็นสมาชิกของชุมชน เป็นพลเมืองของประเทศชาติ และของโลก (สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม, 2522 : 27) เนื่องจากเนื้อหาสาระของเรื่อง ให้ความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ เราทุกคนต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสักวันหนึ่งก็ต้องหมดไปจากโลก ดังนั้น ท้าย่างไรจึงจะทำให้ให้น้อยที่สุด นั่นคือ วิธีการอนุรักษ์ ผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่น เป็นสมาชิกของสังคม จะมีส่วนช่วยอย่างมากในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าว เนื้อหาในหนังสือจะทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้มากมาย โดยเฉพาะความรู้ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ การดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุข คือ รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ใช้ให้คุ้มค่า ใช้อย่างประหยัด และเรื่องนี้ยังตรงกับความสนใจในการอ่านเรื่องสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และสังคม

2. กลวิธีการนำเสนอ

การดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่องเป็นลักษณะสารคดีที่ให้ความรู้เชิงวิชาการ วิชาภูมิศาสตร์ เนื้อหาแบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ ส่วนที่หนึ่งกล่าวถึง ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และมนุษย์ ส่วนที่สองกล่าวถึง ทรัพยากรดิน น้ำ และบรรยากาศ ดังนั้นการเสนอเนื้อเรื่องดังกล่าวเป็นไปตามขั้นตอนแยกเนื้อเรื่องแต่ละส่วนชัดเจน ผู้อ่านจะได้รับความรู้เป็นเรื่อง ๆ ไม่สับสน เป็นวิธีการเขียนที่ตีแบบหนึ่ง สำหรับเนื้อหาแต่ละหัวข้อเรื่อง ผู้เขียนจะกล่าวเป็นย่อหน้าทุกหัวข้อเรื่อง แต่ไม่มีการสรุปเรื่อง

การเริ่มเรื่อง

ก่อนที่จะกล่าวถึงเนื้อเรื่องหรือทรัพยากรแต่ละหัวข้อ ผู้เขียนจะเสนอเป็นย่อหน้าทุกหัวข้อเรื่อง ทั้งนี้เพื่อปูพื้นฐานความรู้แก่ผู้อ่านอย่างย่อ ๆ ก่อน ได้แก่ การกล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรนั้น ๆ พร้อมกับผลกระทบเมื่อทรัพยากรนั้นถูกทำลาย ตัวอย่างเช่น

"ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และมีประโยชน์มหาศาล ป่าไม้ให้สิ่งต่าง ๆ ต่อเรามากมาย เช่น ผลิตผลชนิดต่าง ๆ จากป่าที่เรานำมาเป็นอาหาร ยารักษาโรค วัสดุก่อสร้าง... แต่ถ้าเราทำลายป่าไม้ให้หมดไปเหลือแต่ต้นไม้เล็ก ๆ หรือเหลือแต่ต้นหญ้า ทำให้ความชื้นในอากาศลดน้อยลง ฝนตกน้อยลง..."

(ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ : 5)

"สัตว์ป่า หมายถึง สัตว์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ... มนุษย์ที่เข้ามาพร้อมความเจริญ มักเป็นนักล่าและนักบริโภคนสัตว์ป่า บางครั้งนอกจากฆ่าสัตว์ป่าเพื่อเป็นอาหารแล้ว ยังมีการจับสัตว์ป่าประเภทต่าง ๆ ขายเป็นสินค้าทั้งในและต่างประเทศ..."

(ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ : 17)

ในตอนท้ายของบทนำ ผู้เขียนได้ย้ำเตือนให้ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรนั้น ๆ ซึ่งเป็นการเรียกร้องและขอความเห็นใจจากผู้อ่าน เช่น

"เรามีพื้นที่ป่าไม้ลดลงทุก ๆ ปี นี่คือปัญหาของเรา เราจึงควรเริ่มทำความเข้าใจกับป่าไม้และรู้แนวทางอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไว้ให้อยู่กับเราให้มาก เพื่ออนาคตของเราทั้งชาติ"

(ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ : 5)

"มนุษย์เราได้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบถ้วนกันทุกคน... ผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ก็มีปรากฏและเพิ่มมากขึ้น ถึงเวลาแล้วที่เราต้องมาพิจารณาตัวเราเองด้วย"

(ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ : 30)

การเสนอเนื้อเรื่อง

ผู้เขียนแบ่งเนื้อเรื่องเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ในหนึ่งส่วนจะมีหัวข้อเรื่องที่มีแนวเหมือนกัน ได้แก่ การกล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ ประเภทของทรัพยากร (เฉพาะทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรแร่ธาตุ) การสูญเสียหรือปัญหาที่เกิดขึ้น และการอนุรักษ์ การดำเนินเรื่องในลักษณะนี้จะ เป็นไปตามขั้นตอน ผู้อ่านจะไม่สับสน และในแต่ละหัวข้อผู้เขียนจะเสนอความรู้อย่างละเอียด เช่น

"ป่าสนภูเขา มีความแตกต่างไปจากต้นสนที่พบตามชายฝั่งทะเล คือ สนภูเขาเป็น สนสองใบ และสนสามใบ ขึ้นอยู่ตามภูเขาสูงในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ในจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง เลย ศรีสะเกษ สุรินทร์ และอุบลราชธานี เป็นต้น"

(ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ : 10)

"เรามักพบปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับน้ำ 3 ประการ คือ ประการแรกการมีน้ำน้อยเกินไป ขาดแคลนน้ำซึ่งอาจเนื่องมาจากฝนตกน้อย ทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้พื้นที่เพื่อการเพาะปลูก"

(ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ : 60)

การเสนอเนื้อเรื่องเกือบทุกหัวข้อย่อย ผู้เขียนจะเสนอภาพประกอบเนื้อเรื่อง พร้อมทั้งคำอธิบายภาพอย่างละเอียด เป็นการเสริมเนื้อเรื่องให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้ผู้อ่านไม่เบื่อหน่าย เพลิดเพลินไปกับการดูภาพประกอบ และได้รับความรู้เพิ่มขึ้นอีกด้วย การเสนอเรื่องดังกล่าวเป็นจุดเด่นที่น่าสนใจ น่าอ่านมากสำหรับสารคดีเรื่องนี้ เช่น

หน้า 50 ภาพที่ 2 เป็นภาพการปลูกไร่มันสำปะหลัง มีคำอธิบายประกอบภาพว่า "การปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นพืชที่ดูดเอาสารอาหารจากดินเป็นจำนวนมาก เป็นต้นเหตุหนึ่งที่ทำให้ดินจืดอย่างรวดเร็ว ขอให้สังเกตดินที่ปลูกมีสีขาวแสดงว่าอุดมสมบูรณ์น้อย"

หน้า 62 ภาพแรก เป็นภาพการระบายน้ำ มีคำอธิบายประกอบภาพว่า "การระบายน้ำไปตามคลองที่ขุดขึ้น เป็นการกระจายน้ำไปใช้ประโยชน์ในบริเวณที่ขาดแคลนน้ำ น้ำถูกใช้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น"

เป็นที่น่าสังเกตว่า ก่อนการเสนอเนื้อเรื่องในแต่ละหัวข้อ ผู้เขียนจะเสนอเป็นบทนำดังที่กล่าวแล้วในการเริ่มเรื่อง แต่ไม่มีการจบเรื่องหรือสรุปเนื้อเรื่องของแต่ละหัวข้อ

การใช้ภาษา

เรื่องนี้เป็นสารคดีที่ให้ความรู้ทางวิชาการ วิชาภูมิศาสตร์ การใช้ภาษาจะเป็นภาษาเขียนในลักษณะการบรรยาย และการอธิบาย โดยจะใช้ถ้อยคำง่าย ๆ ตรงตามความหมาย ประโยคเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน ผู้อ่านจะเข้าใจได้ทันที ตัวอย่างภาษาในลักษณะการบรรยาย เช่น

"การสงวนรักษาสัตว์ป่าให้ดำรงอยู่ภายในประเทศของเราให้มาก ๆ นั้น ควรเป็นที่พึงปรารถนาของทุก ๆ คน เพราะยังมีสัตว์ป่ามากเท่าไร ย่อมแสดงถึงความเจริญทางจิตใจของประชากรมากเท่านั้น"

(ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ : 23)

ตัวอย่างภาษาในลักษณะการอธิบาย เช่น

"เมื่อฝนตก น้ำฝนส่วนหนึ่งจะไหลไปบนผิวดิน อีกส่วนหนึ่งจะซึมลงสู่ดินชั้นล่าง สำหรับบริเวณที่เป็นป่าไม้ ต้นไม้จำนวนมากจะช่วยซับน้ำให้อยู่กับดิน"

(ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ : 6)

ผู้เขียนใช้คำสรรพนามว่า "เรา" ซึ่งหมายถึง ตัวผู้เขียน ผู้อ่านและทุก ๆ คน ให้รู้คุณค่าของทรัพยากร คำสรรพนามดังกล่าวจะทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าจะต้องมีส่วนรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีส่วนเป็นเจ้าของด้วย เช่น

"เรามีพื้นที่ป่าไม้ลดลงทุก ๆ ปี นี่คือปัญหาของเรา เราจึงควรเริ่มทำความเข้าใจกับป่าไม้ และรู้แนวทางอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไว้ให้อยู่กับเราให้มาก เพื่ออนาคตของเราทั้งชาติ"

(ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ : 5)

"ถึงเวลาแล้วที่เราต้องมาพิจารณาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้ง 3 ชนิดว่า เราได้ใช้อย่างถูกต้องหรือไม่ คุ่มค่าหรือไม่ และเราพยายามอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างจริงจังหรือไม่..."

(ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ : 43)

สำหรับการใช้ภาษาบางตอนที่เกี่ยวข้องกับการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ โดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า ผู้เขียนจะใช้ถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกเสียสละ พร้อมทั้งใช้คำทบทวนองประชดประชัน เพื่อจะให้ผู้ที่มีส่วนทำลายทรัพยากรดังกล่าว เกิดความสำนึกและจะได้ไม่คิดกระทำอีก เช่น

"เพราะความหวังของเราอยู่ที่คนรุ่นหลัง ที่มีความรักในสัตว์ อันเป็นพื้นฐานแห่งการอยู่รอดของสัตว์ป่าในอนาคต ที่เรากำลังความหวังกับคนรุ่นหลังก็เพราะเราหวังอะไรไม่ได้กับคนรุ่นปัจจุบันของเรานั่นเอง"

(ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ : 17)

"สัตว์ป่าบางประเภทถูกล่าเพราะความสนุกของมนุษย์ การสูญเสียสัตว์ป่าในลักษณะนี้
ผู้ล่ากลับได้รับความภาคภูมิใจมากกว่าความรู้สึกเสียใจที่ทำลายชีวิตผู้อื่น"

(ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ : 20)

นอกจากนี้ผู้เขียนจะใช้คำถามเพื่อสนทนากับผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านช่วยตอบคำถามด้วย
เช่น

"เราจะแก้ไขอย่างไรดี เราจะทำอย่างไรจึงจะช่วยให้เยาวชนของเรารักสัตว์
มากขึ้นกว่านี้"

(ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ : 17)

"ในส่วนนี้เราควรจะทำอย่างไรจึงจะเก็บน้ำให้อยู่ในดินนาน ๆ เพื่อให้เกิด
ประโยชน์แก่พืช"

(ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ : 61)

ภาพประกอบ

ภาพประกอบในเรื่องนี้เป็นภาพถ่าย ภาพสี สวยงาม ชัดเจนทุกภาพ ภาพประกอบมี
เกือบทุกหัวข้อย่อย ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้ชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมกับได้รับความเพลิดเพลิน
ในการดูภาพประกอบ และเป็นการพักผ่อนสายตาจากการอ่านเนื้อเรื่อง ภาพแต่ละภาพจะมี
คำอธิบายประกอบภาพละเอียด คำอธิบายบางภาพเพิ่มรายละเอียดให้แก่เนื้อเรื่อง ดังที่กล่าว
แล้วในการเสนอเนื้อเรื่อง

สำหรับภาพหน้า 75 เป็นภาพเตาที่กำลังจุดไฟ มีคำอธิบายใต้ภาพว่า "พลังงานจาก
ก๊าซให้ความร้อนในการหุงต้มหรืออุตสาหกรรมทั่วๆ ไป เมื่อใช้แล้วหมดสิ้นไป ไม่สามารถนำกลับ
มาใช้ได้อีก" ภาพนี้ให้ความชัดเจนเหมือนกับกำลังมองดูของจริง และภาพหน้า 77 เป็นภาพ
พลอยทับทิม มีคำอธิบายใต้ภาพว่า "พลอยทับทิม รัตนชาติที่มีราคาสูงของประเทศไทย" ภาพ
พลอยทับทิมเป็นสีชมพูเข้ม หรือที่เรียกกันติดปากว่าสีทับทิม ภาพนี้สวยงามมาก ทำให้ผู้อ่าน
ชมภาพแล้ว อยากจะเห็นของจริง

ดังนั้นสารคดีเรื่องนี้ นอกจากเนื้อหาจะให้ความรู้ ให้คุณค่ามากมายแก่ผู้อ่านแล้ว ภาพประกอบยังมีคุณค่า ประกอบเนื้อเรื่องให้หนังสือเล่มนี้ น่าหยิบมาอ่านมาก

3. สารประโยชน์

สารคดีเรื่องนี้ให้ความรู้แก่ผู้อ่านโดยตรง เพราะมนุษย์เราได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ เมื่อใช้ไปสักวันหนึ่งก็ต้องหมดไปจากโลก ทว่าอย่างไรเราจะใช้ได้คุ้มค่า และรู้จักใช้อย่างประหยัด สารคดีเรื่องนี้จะให้คำตอบ ข้อเสนอแนะ และข้อคิด ดังนี้

3.1 ให้ความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า มนุษย์ ดิน น้ำ และแร่ธาตุ ทรัพยากรเหล่านี้ให้ประโยชน์มากมายในการดำรงชีพของมนุษย์ ถ้าเกิดความเสียหาย เกิดปัญหาหรือเกิดการเปลี่ยนแปลง จะมีผลกระทบต่อภาวะแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เช่น การตัดไม้ทำลายป่า จะทำให้ดินขาดพืชคลุมดิน น้ำจะท่วมเพราะไม่มีต้นไม้ช่วยซับน้ำไว้ในดิน พืชจะตกล้มเพราะมีแต่ความแห้งแล้ง ขาดน้ำในการชลประทาน ไม่มีพลังน้ำในการผลิตไฟฟ้า และมีผลกระทบถึงปัญหาทางสังคม ฯลฯ

3.2 ได้รับความรู้เรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อทรัพยากรดังกล่าวให้ประโยชน์กับมวลมนุษย์ทั้งหลาย จะได้มีความเป็นอยู่อย่างผาสุก สภาวะแวดล้อมดี เช่น การอนุรักษ์ดิน โดยการปลูกพืชคลุมดิน ปลูกพืชบำรุงดิน และการป้องกันไม่ให้ให้น้ำท่วม เป็นต้น

3.3 ให้ความรู้เรื่องพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า เช่น สัตว์ป่าสงวนมี 9 ชนิด ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ได้แก่ แรด กระซู่ กูปรีหรือโคไพร ควายป่า ละองหรือละมั่ง สมัน (สุพรรณิการ์แล้ว) ทราयหรือเนื้อทราย เลียงผาหรือเยื้องหรือกุลาหรือโคร่า และ กวางผา

3.4 ให้ข้อคิด และคติเตือนใจแก่ผู้อ่าน ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เช่น

"การพัฒนาจิตใจ เพื่อให้เกิดความรักและ เมตตาต่อสัตว์ จึงควร เริ่มตั้งแต่เยาวชนของเรา และเริ่มอย่างจริงจัง"

(ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ : 23)

"พลังความสามารถจากร่างกาย กำลังกายถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดี... พลังความสามารถทางจิต มนุษย์ที่ดีต้องมีความรู้สึกนึกคิดที่พร้อมด้วยคุณธรรม คือ มีความสามารถแยกแยะความผิด ถูก ชั่ว ดี นอกจากนั้นยังมีความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ ทำให้เป็นนักคิดนักประดิษฐ์"

(ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ : 30)

นอกจากนี้ผู้เขียนได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรนั้น ๆ เช่น

"การป้องกันต้นเหตุที่ทำให้เกิดไฟไหม้ป่า... การป้องกันจึงควรเข้มงวดกับคนที่สัมพันธ์กับป่าไม้ให้มาก เช่น นักท่องเที่ยวหรือชาวชนบทที่ต้องอาศัยป่าไม้เพื่อประโยชน์บางอย่าง"

(ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ : 29)

"ทุก ๆ ปีเราสูญเสียชีวิตประชากรโดยอุบัติเหตุบนท้องถนนจำนวนมาก... ดังนั้นถ้าเราพยายามตั้งเตือน ดูแลผู้ขับรถที่สัญจรไปมาให้อยู่ในความไม่ประมาท ไม่ดื่มสุราขณะขับรถในขณะเมาสุรา และควรลดการเผาหญ้าหรือฟางข้าวในนา..."

(ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ : 36)

เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์นี้ เนื้อหาสาระเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวผู้อ่านมาก การดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความเป็นอยู่ที่ดี สภาวะแวดล้อมดี เพราะรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกวิธี สำหรับเรื่องนี้ยังตรงกับความต้องการของวัยรุ่น ในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมในฐานะที่เป็นสมาชิกของประเทศชาติและของโลก และตรงกับความสนใจในการอ่านเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และสังคม อีกด้วย การดำเนินเรื่องเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับหัวข้อ ไม่สับสน โดยแบ่งเนื้อเรื่องเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ แต่ละส่วนย่อยจะกล่าวเป็นบทนำก่อนการเสนอเนื้อเรื่องจะวางหัวข้อเป็นแนวเดียวกันทุกเรื่อง การเสนอเรื่องที่เด่นสำหรับสารคดีเรื่องนี้คือ ภาพประกอบพร้อมทั้งคำอธิบายประกอบอย่างละเอียด ภาพประกอบเป็นภาพถ่ายสี สวยงาม ชัดเจน ทำให้สารคดีเรื่องนี้น่าอ่าน น่าสนใจ น่าติดตามเป็นอย่างมาก

สำหรับการใช้ภาษาเป็นภาษาเขียน ในลักษณะการบรรยาย และการอธิบายด้วยถ้อยคำที่ง่ายต่อการเข้าใจ จะมีการตั้งคำถามและถ้อยคำที่แสดงอารมณ์ และความรู้สึกบ้าง ทำให้เนื้อเรื่องมีชีวิตชีวาขึ้น ไม่ถึงกับเป็นวิชาการจนเกินไป และเหมาะสำหรับผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่น ผู้อ่านจะได้รับสารประโยชน์มากมาย สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่ดี นอกจากนี้ผู้เขียนแทรกข้อคิด คติสอนใจ และข้อแนะนำ ผกไว้กับผู้อ่านโดยเฉพาะเยาวชน อีกด้วย

ประวัติภาพยนตร์ไทย

ประวัติภาพยนตร์ไทย โดย โคม สุวงศ์ กรุสภา 2534 เป็นหนังสือที่ชนะการประกวด ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2534

1. เนื้อเรื่อง

โทมัส อัลวา เอดิสัน ชาวสหรัฐอเมริกา ประดิษฐ์ภาพยนตร์เป็นคนแรก เมื่อปี พ.ศ. 2432 เรียกว่า คิเนโตสโคป ดูได้ที่ละคน ปี พ.ศ. 2438 หลุยส์ และออกุสต์ แห่งตระกูลลูมิแอร์ ประเทศฝรั่งเศส พัฒนาภาพยนตร์ของเอดิสัน จนดูได้หลายร้อยคน เรียกว่า ซีเนมาโตกราฟ ปี พ.ศ. 2439 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คนไทยพระองค์แรกที่เข้าชมภาพยนตร์ของเอดิสัน ขณะประทับที่ประเทศสิงคโปร์ วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2440 บริษัทลูมิแอร์ ได้บันทึกภาพยนตร์การเสด็จฯ เยือนกรุงเบิร์น ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ของพระเจ้ากรุงสยาม เป็นการถ่ายภาพยนตร์ม้วนแรกในโลกเกี่ยวกับชนชาติไทย

10 มิถุนายน 2440 มีการฉายภาพยนตร์ขึ้นในสยามเป็นครั้งแรก โดยเก็บค่าดูจากสาธารณชน พ.ศ. 2448 คณะฉายภาพยนตร์เร่จากญี่ปุ่น สร้างโรงฉายภาพยนตร์เป็นการถาวรขึ้นที่บริเวณวังวัดชัยชนะสงคราม เรียกว่า ห้างญี่ปุ่น ต่อมาจึงมีการจัดตั้งโรงภาพยนตร์ขึ้นมากมายทั้งกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 7 รัฐบาลออกกฎหมาย เรียกว่า พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พุทธศักราช 2473 เพื่อให้เจ้าพนักงานตรวจพิจารณาภาพยนตร์ทุกเรื่อง

การถ่ายทำภาพยนตร์ครั้งแรกในสยาม เมื่อปี พ.ศ. 2443 โดยฝีพระหัตถ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทองแถมถวัลยวงศ์ กรมหลวงสรรพสาตรศุภกิจ พระเจ้าน้องยาเธอในรัชกาลที่ 5 ส่วนใหญ่เป็นภาพยนตร์บันทึกพระราชกรณียกิจ ในพระราชพิธีสำคัญ ๆ ในสมัยรัชกาลที่ 6 พระเจ้าน้องยาเธอพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ทรงจัดตั้งกองภาพยนตร์เผยแพร่ข่าวขึ้นในกรมรถไฟหลวง และรับจ้างผลิตภาพยนตร์ทั่ว ๆ ไป ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7 เป็นยุคการถ่ายทำภาพยนตร์สมัครเล่น ในหมู่เจ้านายและโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งสมาคมภาพยนตร์สมัครเล่นแห่งสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ แต่ก็ล้มเลิกไปหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง

สำหรับภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกคือ เรื่องนางสาวสุวรรณ สร้างปี พ.ศ. 2466 โดย นายเฮนรี เอ. แมคเร ผู้อำนวยการสร้างจากฮอลลีวูด ใช้คนไทยแสดง ซึ่งมีกรมรถไฟหลวง และกรมสรรพหลวงช่วยเหลือในการถ่ายทำ เป็นการร่วมมือระหว่างสองชาติ ต่อมาพี่น้องตระกูลวสุวัตน์ เจ้าของกิจการโรงพิมพ์และหนังสือพิมพ์รายวันศรีกรุง ได้ตั้งบริษัทกรุงเทพ ภาพยนตร์ และสร้างภาพยนตร์บันเทิงเรื่องแรกสำเร็จคือ เรื่องโชคสองชั้น ออกฉายในปี พ.ศ. 2470 เป็นภาพยนตร์เงียบ และในปีนี้อเองบริษัทวอนเนอร์บราเดอร์ แห่งสหรัฐอเมริกา เริ่มสร้างภาพยนตร์เสียงจนประสบผลสำเร็จ สำหรับในประเทศไทยภาพยนตร์เสียงเรื่องแรก คือ เรื่องหลงทาง ออกฉายปี พ.ศ. 2475 โดยคณะพี่น้องวสุวัตน์ ต่อมาจัดตั้งเป็นบริษัท ภาพยนตร์เสียงศรีกรุง และได้สร้างคาราประวัตศาสตร์ภาพยนตร์ไทยคู่แรกคือ จารัส สุวคนธ์ และมานี สุนันธุ์ ต่อมาบริษัทภาพยนตร์ไทยหรือไทยฟิล์ม ซึ่งมีเครื่องฉายภาพยนตร์ที่ได้มาตรฐาน ประกอบด้วยคนหนุ่มซึ่งสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ เช่น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล นายพจน์ สารสิน เป็นต้น จนถึงสมัยบริษัทปรีดีภาพยนตร์ นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินแทนพระองค์ สร้างภาพยนตร์ไทยพูดภาษาอังกฤษเรื่องแรก และเรื่องเดียวคือ เรื่องพระเจ้าช้างเผือก จัดฉายพร้อมกันในกรุงเทพฯ สิงคโปร์ และนิวยอร์ก ในปี พ.ศ. 2484

พ.ศ. 2471 เริ่มมีการแปลอักษรต่างประเทศ บนจอภาพยนตร์ขณะกำลังฉายโดยผ่าน เครื่องขยายเสียง ต่อมาพัฒนาเป็นพากย์เสียงภาษาไทยให้ภาพยนตร์เสียงในฟิล์มที่มาจาก ต่างประเทศ โดยนั่งพากย์ใส่ไมโครโฟนผ่านเครื่องขยายเสียง ทำให้ภาพยนตร์แบ่งเป็น 2 สาย คือภาพยนตร์ไทยเสียงในฟิล์ม และภาพยนตร์ไทยพากย์ เมื่อเกิดขาดแคลนฟิล์มภาพยนตร์ มีผู้สร้าง ภาพยนตร์ไทยพากย์บางรายนิยมใช้ฟิล์ม 16 มิลลิเมตร ระบบสีธรรมชาติ จนกระทั่งเพื่อผูกมาก ในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2496 มีการสร้างภาพยนตร์ไทยระบบ 35 มิลลิเมตร เสียงในฟิล์ม สีธรรมชาติ โดยเฉพาะเรื่องสันติ - วิณา ได้รับรางวัลที่ 3 ในการประกวด ภาพยนตร์แห่งชาติเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ ณ กรุงโตเกียว

ตั้งแต่ พ.ศ. 2506 เป็นต้นมา ระบบภาพยนตร์ไทยพากย์ 16 มิลลิเมตร กลับมาเฟื่องฟู อีก มีการแข่งขันโฆษณากันอย่างแพร่หลาย วิธีการถ่ายทำ และการเสนอเรื่องเป็นระบบสูตร สำเร็จคือ มีเนื้อหาผสมทุกสัญชาติ และระบบผูกขาดนักแสดงคู่พระคู่นาง โดยเฉพาะมิตร ชัยบัญชา และเพชรา เชาวราษฎร์ จนกระทั่งปี 2513 มิตร ชัยบัญชา ประสบอุบัติเหตุ

เสียชีวิตระหว่างการถ่ายทำภาพยนตร์ มีผลทำให้ภาพยนตร์ 16 มิลลิเมตร ต้องสิ้นสุดไปโดยปริยาย ต่อจากนั้นอีก 1 ปี เป็นการเริ่มต้นภาพยนตร์ยุคปัจจุบันคือ ภาพยนตร์ไทยมาตรฐาน 35 มิลลิเมตร เสียงในฟิล์ม นักสร้างภาพยนตร์จะแบ่งเป็น 2 ความคิด คือ ยึดในสูตรสำเร็จเก่า ๆ สร้างพระเอก นางเอก มาแทนมิตร ชัยบัญชา และเพชรรา เขวราษมณีร์ และอีกกลุ่มหนึ่งสร้างภาพยนตร์ไทยโดยเน้นให้เป็นงานศิลปะ เช่น เป๊ยก โปสเตอร์

ปี พ.ศ. 2520 รัฐบาลขึ้นอัตราภาษีศุลกากรการนำเข้าภาพยนตร์จากต่างประเทศ ทำให้ภาพยนตร์ไทยเฟื่องฟู มีการสร้างภาพยนตร์เพิ่มขึ้นมากมาย จนกระทั่งปี 2524 จำนวนการผลิตภาพยนตร์ไทยลดลงอย่างมาก เพราะภาพยนตร์ต่างประเทศเข้ามามีบทบาทใหม่ในตลาดของไทย รวมถึงการพัฒนากิจการวิทยุโทรทัศน์ครอบคลุมทั่วประเทศ และการแพร่หลายของเครื่องเล่นแถบบันทึกภาพโทรทัศน์ สำหรับผู้กำกับการแสดงภาพยนตร์ไทยที่มีชื่อเสียง ในปัจจุบันได้แก่ ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล เชิด ทรงศรี ยุทธนา มุกดาสนิท และวิจิตร คุณาวุฒิ สำหรับวิจิตร คุณาวุฒิ ได้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาภาพยนตร์ เป็นคนแรก เมื่อปี พ.ศ. 2530

จากเรื่องประวัติภาพยนตร์ไทยนี้ ผู้เขียนค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือเก่าในหอสมุดแห่งชาติ และการออกสัมภาษณ์บุคคลเก่า ๆ ในวงการภาพยนตร์ เนื้อเรื่องจะสนองความสนใจของผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่นเรื่องความสนใจในอาชีพ คือ อาชีพการสร้างภาพยนตร์ นอกจากนี้ได้วัยรุ่นจะสนใจอ่านชีวประวัติดารานักภาพยนตร์ เรื่องรัก เรื่องชีวิต นวนิยายเรื่องยาว ดังนั้น สารคดีเรื่องนี้จะให้ความรู้เรื่องที่มาของการสร้างภาพยนตร์ไทย ซึ่งมีทั้งยุคเฟื่องฟูและตกต่ำสลับกัน ทำให้ผู้อ่านรู้สึกตื่นเต้น สนุกสนาน ได้รับสาระความรู้ไปด้วย เหมือนกับการได้อ่านนวนิยายเรื่องหนึ่ง

2. กลวิธีการนำเสนอ

การดำเนินเรื่อง

เรื่องประวัติภาพยนตร์ไทย เป็นลักษณะสารคดีที่ให้ความรู้ทางวิชาการ การดำเนินเรื่องคล้ายกับการบรรยายทางวิชาการ ในลักษณะดาราเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยเริ่มกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการประดิษฐ์เครื่องถ่ายภาพยนต์ ต่อด้วยการนำมาฉายในสยาม ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งคนไทยสามารถถ่ายทำภาพยนตร์เองได้ ทั้งภาพยนตร์สารคดี

และภาพยนตร์บันเทิง การบรรยายเนื้อเรื่อง ผู้เขียนจะนำเสนอตามเหตุการณ์ที่ตั้งไว้เป็น หัวข้อเรื่อง เป็นเรื่อง ๆ ดังนั้นการลำดับเวลาจึงไม่ต่อเนื่องกัน ทั้งนี้ผู้อ่านจะได้รับความรู้เป็น หัวข้อ ๆ

การเริ่มเรื่อง

ผู้เขียนจะปูพื้นฐานการประดิษฐ์ภาพยนตร์ครั้งแรกของโลก ให้ผู้อ่านเข้าใจก่อนพอสังเขป แล้วค่อยดึงความสนใจไปสู่การตระเวนฉายภาพยนตร์ต่าง ๆ ไปทั่วโลก ซึ่งหัวข้อต่อมา ก็เริ่มเข้ามาสู่กำเนิดภาพยนตร์สยาม การเรียกร้องความสนใจดังกล่าว ทำให้ผู้อ่านอยากจะติดตามเรื่องต่อไปว่า ภาพยนตร์เข้ามาสู่สยามได้อย่างไร เช่น

"พี่น้องลูมิแอร์ได้ผลิตเครื่องฉายภาพยนตร์นับร้อยเครื่อง และฝึกช่างฉายภาพยนตร์ นับร้อยคนเป็นตัวแทนของตน ตระเวนออกไปจัดฉายภาพยนตร์ เก็บค่าดูจากสาธารณชนตามเมืองต่าง ๆ ทั่วโลก นับตั้งแต่ปี 2439 เป็นต้นมา"

(ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทย : 2)

การเสนอเนื้อเรื่อง

การเสนอเนื้อเรื่อง ผู้เขียนจะกำหนดหัวข้อใหญ่ก่อน แล้วต่อยอดด้วยหัวข้อย่อย ผู้อ่านจะได้รับความรู้ตามเนื้อหาสาระที่กำหนดในแต่ละหัวข้อ เช่น หัวข้อใหญ่ "กำเนิดภาพยนตร์" หัวข้อย่อยคือ กำเนิดภาพยนตร์โลก กำเนิดภาพยนตร์ในสยาม กำเนิดโรงภาพยนตร์ในสยาม กำเนิดการสร้างภาพยนตร์ในสยาม เป็นต้น การเสนอเรื่องดังกล่าว จะเรียงลำดับเนื้อเรื่องตามกำหนดหัวข้อเป็นเรื่อง ๆ ดังนั้นการเรียงลำดับเวลาจะต่อเนื่องเฉพาะในแต่ละหัวข้อย่อยเท่านั้น เช่น

"กำเนิดโรงภาพยนตร์ในสยาม

นับจากปี 2440 เป็นต้นมา ได้มีคณะฉายภาพยนตร์เร่จากต่างประเทศเดินทางเข้ามาจัดฉายภาพยนตร์... จนกระทั่งปี 2447 มีคณะฉายภาพยนตร์เร่จากญี่ปุ่น... เมื่อปี 2475 พร้อมทั้งโปรดฯ ให้จัดตั้งบริษัทสวสีมา จำกัด..."

(ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทย : 4 - 8)

"กำเนิดการสร้างภาพยนตร์ในสยาม

การถ่ายภาพยนตร์ในสยามเริ่มขึ้นโดย... ตั้งแต่เมื่อปี 2443 เป็นต้นมา...
และโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง สมาคมภาพยนตร์สมัครเล่นแห่งสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์
ขึ้นในปี 2473..."

(ประวัติภาพยนตร์ไทย : 8 - 10)

เนื่องจากเรื่องนี้เป็นลักษณะตำราประวัติศาสตร์ การบรรยายเนื้อเรื่องแต่ละเหตุการณ์
เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจชัดเจนแจ่มแจ้ง ไม่เกิดการสับสน ผู้เขียนจะเน้นปี พ.ศ. ในการบรรยาย
เหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น

"ปี 2505 รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม
ซึ่งเป็นผลจากนโยบายเร่งรัดพัฒนาประเทศ และต่อมาในปี 2507 รัฐบาลก็ประกาศ
ยอมรับ..."

ปี 2512 รัฐบาลยอมให้สิทธิบัตรส่งเสริมการลงทุนแก่ผู้สร้างภาพยนตร์..."

ก่อนปี 2510 มีผู้สร้างภาพยนตร์ระบบมาตรฐาน..."

(ประวัติภาพยนตร์ไทย : 44 - 45)

ในการบรรยายหัวข้อเรื่องภาพยนตร์ไทยปัจจุบัน เพื่อให้ผู้อ่านสนใจในเนื้อเรื่องและ
ประกอบความเข้าใจ ผู้เขียนจะยกตัวอย่าง ชื่อภาพยนตร์ ปีที่สร้างและผู้สร้างภาพยนตร์
เช่น

"ผลงานภาพยนตร์ไทยของกลุ่มผู้สร้างรุ่นใหม่ที่สำคัญ และดีเด่นในระยะนี้ เช่น
"เจาสมิง" (2516) ของ เปียก โปสเตอร์ "เทพธิดาโรงแรม" (2516) และ
"ความรักครั้งสุดท้าย" (2518) ของ ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล "พยัคฆ์ร้ายไทยดิบ"
(2518) และ "ขุนศึก" (2519) ของ สักกะ จารุจินดา "ข้าวนอกนา" (2518)
และ "ประสาธน์" (2518) ของ เปียก โปสเตอร์"

(ประวัติภาพยนตร์ไทย : 52)

"ผลงานภาพยนตร์ไทยเรื่องสำคัญในระยะเฟื่องฟูนี้ เช่น "วัยอลวน"
(โพล์สตาร์ 2520) โดย เป๊ยก โปสเตอร์ "เพื่อนรัก" (โพล์สตาร์ 2520) โดย
สั๊กกะ จารุจินดา"

(ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทย : 53 - 54)

นอกจากนี้ การบรรยายหัวข้อเรื่องภาพยนตร์บันเทิง ที่มีบทบาทต่อการภาพยนตร์
ไทย เพื่อประกอบการบรรยายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนสรุปแนวเรื่องประกอบ ผู้อ่านจะได้ทราบ
รายละเอียดเพิ่มขึ้นคือ

"ผลเก่า" ของบริษัท เชิดชัยภาพยนตร์ โดยเชิด ทรงศรี ออกฉายปี 2520
เป็นภาพยนตร์ที่สร้างจากนิยาย ชีวิตรักของหนุ่มสาวไทยพื้นบ้าน สมัยก่อนสงครามโลก
ครั้งที่สองของ ไม้ เมืองเดิม เป็นนิยายซึ่งเคยมีผู้นำไปสร้างเป็นภาพยนตร์และละคร
โทรทัศน์มาก่อนแล้ว และประสบความสำเร็จทุกครั้ง เพราะความกินใจของความรัก
เชิงตำนานโสกันต์กรรมมอมตะทานองเดียวกับโรมิโอ - จูเลียต

"ครูบ้านนอก" ของบริษัท ดวงกมลมหรสพ โดยสุรสีห์ ผาธรรม ออกฉายปี 2521
สร้างจากนิยายของ กัทธาน คนโค แสดงเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่และสภาพปัญหา
ของชนบททุรกันดารในภาคอีสานอย่างจริงจัง"

(ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทย : 54)

สำหรับเรื่องนี้ไม่มีการสรุปเรื่อง มีแต่การปิดท้ายหัวข้อเหตุเฟื่องฟูและตกต่ำ
โดยกล่าวถึงผู้กำกับการแสดงภาพยนตร์คือ วิจิตร คุณาวุฒิ ศิลปินแห่งชาติ สาขากวีนิพนธ์
เป็นคนแรก เป็นการปิดท้ายที่น่าสนใจ น่าภาคภูมิใจสำหรับวงการภาพยนตร์ คือ

"ผลงานเกียรติยศของเขา คือ "ลูกอีสาน" ภาพยนตร์ซึ่งได้รับการยกย่องว่า
เป็นงานภาพยนตร์ที่ศิลปะของชาติ วิจิตร คุณาวุฒิ ได้รับการคัดเลือกจาก สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขากวีนิพนธ์ เมื่อปี 2530
นับเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขานี้เป็นคนแรก"

(ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทย : 57)

การใช้ภาษา

ภาษาที่ใช้ในเรื่องนี้ เป็นภาษาเขียนในลักษณะคำบรรยายเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ของประวัติศาสตร์ไทยได้ชัดเจน ผู้เขียนจะใช้ถ้อยคำง่าย ๆ ด้วยรูปประโยคที่กะทัดรัด ชัดเจน เหมาะสมกับผู้อ่านที่เป็นเยาวชน เช่น

"ผู้แสดงเป็นพระเอกคือ มานพ ประภารักษ์ ซึ่งคัดได้จากผู้สมัคร นางเอกคือ ม.ล.สุจิตร์ อิศรางกูร นางเอกละครร้องและรำ ลือชื่อขณะนั้น ส่วนผู้ร้ายคือ หลวงภตรกรรณโกศล ตัวโกงจากนางสาวสุวรรณ"

(ประวัติศาสตร์ไทย : 18)

"มนต์รักลูกทุ่ง ก้ากับการแสดงโดย รังสี ทศนพยัคฆ์ ซึ่งมีผลงานสร้างและกำกับ ภาพยนตร์ไทย 16 มิลลิเมตร พากย์ มาแล้วมากมาย"

(ประวัติศาสตร์ไทย : 46)

ในการบรรยาย ถ้ามีคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในวงการภาพยนตร์ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและได้รับความรู้ ผู้เขียนจะอธิบายอย่างละเอียด หรือยกตัวอย่างประกอบ เช่น คำศัพท์ว่า ภาพยนตร์เงียบ และระบบสูตรสำเร็จ คือ

"เพราะภาพยนตร์ไทยที่สร้างกันออกมาในระยะนี้ ล้วนเป็นแบบภาพยนตร์เงียบ คือ ไม่มีการบันทึกเสียงใด ๆ การบรรยายเรื่องและบทเจรจาของตัวละคร จะใช้ตัวอักษรบรรยายสลับกับภาพ"

(ประวัติศาสตร์ไทย : 20)

"วิธีการถ่ายทำและวิธีการนำเสนอเรื่อง ก็ได้รับการสั่งสมจนกลายเป็นระบบสูตรสำเร็จ เช่น ภาพยนตร์ไทยเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไร จะต้องมียุทธนาวีรวมทุกระสุนทุกชาติ คือ มีทั้งชีวิตต่อสู้ โศกเศร้ากินใจ มีลึกลับตื่นเต้น มีชกต่อยโลดโผน

มีช่วยวนทางเพศ มีรักหวานชื่นใจ มีตลกตะนอง และทุกเรื่อง จะต้องจบอย่างลงเอย ด้วยดีมีสุข"

(ประวัติภาพยนตร์ไทย : 41)

ในการบรรยายบางตอน ผู้เขียนจะใช้ภาษาเขียนปนภาษาพูดบ้าง ไม่ดูเป็นวิชาการเกินไป ไม่เคร่งเครียด การใช้ภาษาดังกล่าวผู้อ่านจะมองเห็นภาพตาม ดังนี้

"และเวลานั้นนักพากย์ไม่ต้องยืนโค้งคอบากย์ผ่านโทรทัศน์อยู่ข้างจออีกต่อไป แต่นักพากย์ได้ไมโครโฟนผ่านเครื่องขยายเสียงกระจายออกทางลำโพงดังลั่นไปทั่วโรง"

(ประวัติภาพยนตร์ไทย : 33)

"มนต์รักลูกทุ่ง กำกับการแสดงโดย รังสี ทัศนพยัคฆ์... ออกฉายครั้งแรกที่ โรงภาพยนตร์โคลีเซียม กรุงเทพฯ นานติดต่อกันถึง 6 เดือน ทำสถิติรายได้สูงถึง 9 ล้านบาท ก่อให้เกิดความตื่นตะลึงไปทั่ว"

(ประวัติภาพยนตร์ไทย : 46)

ภาพประกอบ

ภาพประกอบในเรื่องนี้ เป็นภาพถ่ายจากของจริง และภาพจากภาพยนตร์ ส่วนมากจะเป็นภาพขาวดำ เป็นภาพประวัติศาสตร์ บางภาพมีอายุเกือบถึง 100 ปี เช่น ภาพหน้า 5 เป็นภาพจากภาพยนตร์บันทึกเหตุการณ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จถึงกรุงสตอกโฮล์มเมื่อปี พ.ศ. 2440 สำหรับภาพสีจะมีเพียงไม่กี่ภาพ เช่น ภาพหน้า 45 เป็นภาพในบิตภาพยนตร์เรื่อง มนต์รักลูกทุ่ง ภาพสีสันสวยงาม

สำหรับภาพปกหน้า เป็นภาพถ่ายขาวดำ คือ ภาพช่างกำลังถ่ายภาพยนตร์ กล้องที่ใช้ถ่ายทำเป็นกล้องสมัยเก่า ภาพนี้ทำให้ดูเหมาะสมกับชื่อเรื่อง และทำให้เร้าความสนใจจากผู้อ่าน ให้ติดตามว่าภาพยนตร์ไทยมีประวัติความเป็นมาอย่างไร

จากการที่ผู้เขียนกล่าวในคำนำว่า "เราเกือบจะไม่มีหนังสือเกี่ยวกับประวัติหนังไทย ให้ได้อ่านกันเลย" แสดงว่า การค้นคว้า รวบรวมข้อมูลค่อนข้างลำบาก หายาก ดังนั้นภาพประกอบเรื่องจึงมีไม่มากนัก ภาพทั้งหมดที่ผู้เขียนเสนอในเรื่องนี้ ก็ให้ความรู้ ให้คุณค่า ทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลิน ได้เห็นภาพประวัติศาสตร์ เสริมสร้างสติปัญญาแก่ผู้อ่านได้ดี

3. สารประโยชน์

ประวัติภาพยนตร์ไทย เป็นหนังสือที่สนองความสนใจในการอ่านของเด็กวัยก่อนวัยรุ่น ที่มีการพัฒนาทางด้านสติปัญญาและสังคม ดังนั้นประโยชน์ที่ได้รับได้แก่เรื่องดังต่อไปนี้

3.1 ให้ความรู้เรื่อง ประวัติความเป็นมาของการประดิษฐ์ภาพยนตร์โลก คือ โทมัส อัลวา เอดิสัน ชาวสหรัฐอเมริกา ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งได้นักภาพยนตร์มาฉายในสยาม เมื่อปี พ.ศ. 2440 ที่โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ ถนนเจริญกรุง ทำให้คนไทยได้รับความเพลิดเพลินทางสายตา กับสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ซึ่งเคยดูแต่ภาพถ่ายเป็นภาพนิ่ง การดูภาพยนตร์ที่มีการเคลื่อนไหวเหมือนธรรมชาติจริง ๆ จนกระทั่งปัจจุบันภาพยนตร์เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์สารคดี ภาพยนตร์บันเทิง โดยเฉพาะภาพยนตร์ที่ออกฉายทางวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าแทบทุกครัวเรือนจะมีวิทยุโทรทัศน์

3.2 ให้ความรู้เกี่ยวกับ พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พุทธศักราช 2473 เป็นกฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานตรวจพิจารณาภาพยนตร์ทุกเรื่อง ก่อนที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้นำออกฉายเผยแพร่สู่สาธารณชน เพราะจุดประสงค์คือ ป้องกันมิให้ภาพยนตร์ที่อาจมีพิษภัยต่อสังคมและบ้านเมืองถูกนำออกฉาย ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็ยังคงบังคับใช้จนทุกวันนี้

3.3 ให้ความรู้เรื่องประวัติความเป็นมา ของการสร้างภาพยนตร์ไทยอย่างละเอียด ซึ่งตำราเกี่ยวกับประวัติภาพยนตร์ไทยมีน้อยมาก ดังนั้นหนังสือเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อเยาวชนที่จะใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาเรื่องราวของภาพยนตร์ไทย และให้คุณค่าสำหรับผู้ที่จะประกอบอาชีพสร้างภาพยนตร์ ผู้กำกับการแสดง และนักแสดงภาพยนตร์ เป็นต้น

3.4 ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภาพยนตร์ไทย โดยเฉพาะภาพยนตร์ที่ให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชาติ เช่น ภาพยนตร์บันทึกเหตุการณ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ เยือนยุโรป ภาพยนตร์ไทยบันเทิงที่เน้นให้เห็นคุณค่า และวัฒนธรรมไทย เป็นต้น ดังนั้นควรจะมีการเก็บรักษาให้คงสภาพ เพื่อเป็นสมบัติของชาติต่อไป

เรื่องประวัติภาพยนตร์ไทย เนื้อเรื่องให้ความรู้ประวัติการประดิษฐ์ภาพยนตร์ การสร้างภาพยนตร์ไทย ซึ่งจะสนองความสนใจของวัยรุ่นตอนต้นเกี่ยวกับเรื่องกิจกรรมสันทนาการ ได้แก่ การดูภาพยนตร์ การฟังวิทยุ และการดูโทรทัศน์ นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาคุณค่าทางด้านสติปัญญาแก่ผู้อ่านและเป็นพื้นฐาน เป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับภาพยนตร์ไทยต่อไป สำหรับการดำเนินเรื่อง ผู้เขียนจะอธิบายตามหัวข้อเรื่อง อธิบายเป็นเรื่อง ๆ ดังนั้นการลำดับเวลา ลำดับเหตุการณ์ของเนื้อเรื่องจะไม่ต่อเนื่องกัน ผู้อ่านอาจจะสับสนบ้าง แต่ถ้าพิจารณาอ่านทีละหัวข้อเรื่อง ก็จะเข้าใจเนื้อเรื่องได้ การใช้ภาษาในการเสนอเรื่อง จะเป็นลักษณะภาษาเขียนที่ใช้คำบรรยายเป็นส่วนใหญ่ บางตอนอาจจะแทรกภาษาถึงภาษาพูดบ้างเล็กน้อย ทำให้ผู้อ่านไม่เคร่งเครียด ถ้อยคำที่ใช้จะเป็นคำที่เข้าใจง่าย ประโยคสั้นกะทัดรัด ชัดเจนดี

สำหรับภาพประกอบในเนื้อเรื่องจะเป็นภาพถ่าย และภาพถ่ายจากภาพยนตร์ ซึ่งภาพส่วนมากจะเป็นภาพขาวดำ เพราะเนื้อเรื่องเป็นประวัติ ความเป็นมา การถ่ายภาพดังกล่าวจะใช้ฟิล์มขาวดำ ส่วนภาพสีก็มีบ้างไม่กี่ภาพ ภาพทั้งหมดจะให้คุณค่าประกอบเนื้อเรื่องให้สมบูรณ์ สารประโยชน์ที่ได้รับ จะเพิ่มความรู้ เพิ่มสติปัญญาแก่ผู้อ่าน เรื่องนี้ผู้เขียนได้ใช้ความพยายามค้นคว้าอย่างสุดความสามารถ เพราะหนังสือเกี่ยวกับประวัติภาพยนตร์ไทยมีน้อยมาก ดังนั้นจึงเป็นข้อคิดสำหรับเยาวชนให้ช่วยกันรักษา จัดเก็บภาพยนตร์ไทย ตำราเกี่ยวกับภาพยนตร์ไทย และจะได้พบว่าประวัติความเป็นมาของภาพยนตร์ไทย ช่างน่าสนใจ น่าฟัง และน่าภาคภูมิใจ

หนังตะลุง

หนังตะลุง โดย ปรีชา นุ่นสุข องค์การคำของครุสภา 2535 เป็นหนังสือที่ชนะการประกวด ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2535

1. เนื้อเรื่อง

หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงของชาวภาคใต้ของไทย มีทั้งบทพากย์ และบทเจรจา การทำรูปหนังตะลุง โดยการวางรูปลงในแผ่นหนังสัตว์ แล้วตัดออกมาและระบายสี ใช้ไม้ตบตีสำหรับถือ วัฒนธรรมการเล่นหนังหรือละครเงา ปรากฏในแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ของโลก มาแต่โบราณ สำหรับหนังตะลุงของไทยไม่ทราบประวัติความเป็นมาที่แน่ชัด จากความเห็นของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านประมวลได้ว่า หนังตะลุงคงจะได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมอินเดีย เพราะตัวละครตัวหลัก ๆ ของเรื่อง จะเป็นตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ได้เข้ามาสู่ประเทศไทยโดยเริ่มที่จังหวัดพัทลุง จึงได้ชื่อว่า หนังตะลุง หนังตะลุงจะแสดงในงานเฉลิมฉลองเป็นส่วนใหญ่ ในปัจจุบันเปลี่ยนเป็นด้านธุรกิจ การหารายได้ สำหรับการแสดงจะเป็นไปตามลำดับอย่างละเอียด ตามวิธีการทุกอย่าง ดังนั้นกว่าจะเริ่มเนื้อเรื่องก็ใช้เวลาค่อนข้างดึก

องค์ประกอบในการแสดง ได้แก่ คณะหนังตะลุง ประกอบด้วย นายหนังหรือผู้เล่น ซึ่งเป็นคนพากย์ และคนเล่นดนตรี เครื่องดนตรี ได้แก่ กลอง ฆ้อง จิ่ง โหม่ง ปี่ และ กรับ โรงหนังตะลุงยก 4 เสา ยกพื้นสูงด้านหน้าใช้ผ้าขาวบางซึ่งเป็นจอ กว้างยาวประมาณ 5 X 10 ฟุต ในโรงมีตะเกียงหรือดวงไฟแขวนไว้ใกล้จอ รูปหนังตะลุงทุกคณะต้องมี ได้แก่ ฤาษี พระอิศวร ปราชนพาท เจ้าเมือง พระนาง ยักษ์ ตัวตลก เทวดา รูปหนังเหล่านี้ จะเก็บไว้ในแผงหนัง โดยวางเป็นระเบียบและตามศักดิ์ของรูป

ขนบนิยมในการแสดงมี 2 ลักษณะ คือ การเล่นเพื่อความบันเทิง และเพื่อประกอบพิธีกรรม การเล่นเพื่อความบันเทิง มีลำดับขั้นตอนในการเล่น คือ ตั้งเครื่องเบ็กรโรง โหมโรง ออกฤาษี ออกรูปพระอิศวร ออกรูปปราชนพาท ออกรูปบอกเรื่อง เกี้ยวจอ ตั้งนามเมือง แสดงเรื่อง การเล่นที่สนุกที่สุดคือ ตอนประชันกันหีละหลาย ๆ คณะ ถ้าคณะใดมีคนดูมากที่สุดจะเป็นผู้ชนะเลิศ สำหรับการเล่นเพื่อประกอบพิธีกรรม มี 2 อย่าง คือ พิธีครอบมือ และ พิธีแก้บน

ภาพยนตร์ที่ใช้ในหนังตะลุงมีหลายชนิด และมีที่ใช้ต่างกัน เช่น ร่ายโบราณ ใช้ในบทตั้งธรรมเนียมสาร ตอนออกกรุญาติ กลอนลอคโหม่ง ใช้ในบทพรรณนาความโศกเศร้า ลีลากลอน จะมีความเนิบช้า เป็นต้น การบรรยายและบทเจรจา ต้องใช้ความสามารถของผู้เซ็คเป็นอย่างมาก ซึ่งจะมีผลทำให้ได้รับความนิยมจากผู้ชม หนังตะลุงจะมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ปนอยู่ เช่น การบูชาครูหมอจะให้คุ้ม รูปหนังมีความศักดิ์สิทธิ์ ต้องเล่นด้วยความเคารพ เป็นต้น สำหรับนายหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของชาวชนบทภาคใต้ เช่น หนังหนูจันทร์ หนังจำเนียร และหนังเลื่อน พานยาว เป็นต้น

หนังสือเรื่องหนังตะลุงนี้ จะสนองความต้องการของวัยรุ่นที่จะหาเลี้ยงตนเอง และความต้องการที่จะหาซึ่งถึงคุณค่าของศิลปะและดนตรี เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องของอาชีพการแสดงหนังตะลุงของชาวชนบทภาคใต้ของไทย ซึ่งการแสดงมหรสพชนิดนี้ เป็นที่นิยมมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน หนังตะลุงเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่แสดงเอกลักษณ์ของชาวชนบทภาคใต้ ซึ่งผู้อ่านจะมีส่วนช่วยกันอนุรักษ์ สืบทอด ให้ดำรงคู่ชาติไทยต่อไป นอกจากนี้การแสดงหนังตะลุง โดยเฉพาะนายหนังต้องมีความสามารถเฉพาะตัวหลายอย่าง ต้องมีเสียงดี ทาเสียงได้หลายเสียง มีความรอบรู้ มีปฏิภาณไหวพริบ มีอารมณ์ขัน คุณสมบัติเหล่านี้จะเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้อ่าน ในด้านความเป็นศิลปิน ซึ่งจะต้องเกิดจากการฝึกฝน การสังเกต ความอดทน ดังนั้นเรื่องหนังตะลุงนี้ เนื้อหาจะเพิ่มพูนความรู้ ให้คุณค่าทางด้านสติปัญญาแก่ผู้อ่านอย่างคุ้มค่า

2. กลวิธีการนำเสนอ

การดำเนินเรื่อง

เรื่องหนังตะลุงนี้ เนื้อหาสาระได้มาจากการรวบรวมความรู้จากตำรา จากประมวลความคิดเห็นจากนักวิชาการ และการศึกษาจากสภาพความเป็นจริง การดำเนินเรื่องเป็นไปตามขั้นตอน ลำดับความรู้ต่อเนื่องกัน พร้อมทั้งให้รายละเอียดชัดเจน ผู้อ่านจะเข้าใจได้ง่าย ลักษณะการเสนอเรื่องแบบงานเขียนทางวิชาการ คือ กล่าวถึงประวัติความเป็นมา พร้อมทั้งข้อสันนิษฐานของนักวิชาการหลาย ๆ คน เมื่อผู้อ่านได้ทราบรายละเอียดที่มาของหนังตะลุงแล้ว ผู้เขียนจะดำเนินเรื่องต่อเนื่องคือ โอกาสและกำหนดเวลาในการแสดง เพื่อปูพื้นฐานความเข้าใจในเรื่อง ต่อจากนั้นจะอธิบายองค์ประกอบในการแสดง และวิธีการแสดงอย่างละเอียด ทำให้ผู้อ่านบางคนที่ไม่เคยดูหนังตะลุงมาก่อน จะมองเห็นภาพคณะหนังตะลุงด้วยความเข้าใจได้ชัดเจน ตอนจบเรื่องกล่าวเป็นบทสรุป รวบรวมความรู้ได้สั้นกะทัดรัด

การเริ่มเรื่อง

ผู้เขียนเริ่มเรื่องโดยกล่าวถึง ความหมายของคำว่า "หนังตะลุง" เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ รู้จักชื่อเรื่องก่อนที่จะศึกษารายละเอียดต่อไปคือ

"พจนะ - สารานุกรมของเปลื้อง ณ นคร ได้ให้ความหมายของคำว่า หนังตะลุงไว้ว่า

ตะลุง น. เส้าประโคน, เส้าสำหรับผูกช้าง การมหรสพอย่างหนึ่ง ใช้หนังสลักเป็นรูปภาพเล็ก ๆ เรียกว่า หนังตะลุง, ถด., น.หนังควน"

(หนังตะลุง : 2)

ต่อจากความหมาย ผู้เขียนบอกกล่าวถึงจุดที่สำคัญของการแสดงหนังตะลุง และการทำตัวหนังตะลุง การเริ่มเรื่องดังกล่าวนี้ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพย่อ ๆ ของเนื้อเรื่องก่อน เป็นการจูงใจ และอยากจะติดตามเนื้อเรื่องว่ามีรายละเอียดอย่างไรบ้าง ก็คือ

"หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งของชาวยักษ์ใต้ มีทั้งบทพากย์และบทเจรจา... การทำรูปหนังตะลุงจะต้องวาดรูปสมมุติลงในแผ่นหนังสัตว์ต่าง ๆ เช่น หนังวัว หนังควาย... โดยนำแผ่นหนังมาแช่ในน้ำส้ม นํามาชุติให้บางใสแล้วจึงให้ตั้งวาดรูปพระ รูปนาง รูปยักษ์ ตามที่ต้องการ ต่อจากนั้นก็ตัดออกมาเป็นรูปและระบายสีแล้วใช้ไม้ขีดสำหรับขีดหรือปักที่หน้าจอ ใส่มือและผูกติดกับมือถือสำหรับเชิด"

(หนังตะลุง : 2)

การเสนอเนื้อเรื่อง

การเสนอเนื้อเรื่องเป็นลักษณะงานเขียนเชิงวิชาการ มีลำดับเป็นขั้นตอน เริ่มเนื้อเรื่องด้วยการกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการเล่นหนังว่า เป็นอารยธรรมเก่าแก่ของโลกมาแต่โบราณ สำหรับของไทยผู้เขียนไม่ได้สรุปว่ามาอย่างไร แต่จะใช้ข้อสันนิษฐานของนักวิชาการหลาย ๆ คน เพื่อให้ผู้อ่านใช้วิจารณญาณเอง การเสนอเรื่องดังกล่าวทำให้ผู้อ่านโดยเฉพาะวัยรุ่นจะชอบ เพราะให้ตัดสินใจเอง เช่น

"เสริมวิทย์ เรณูมาศ เห็นว่าเรารับวิธีการแสดงหนังตะลุงมาจากชาว...

1. มาจาก หนังไทลุง (ไทลุง คือ ไทยที่อพยพมาอยู่ทางภาคใต้)
2. มาจาก หนังตะลุง จะลุง หมายถึง เส้าผูกช้าง..."

(หนังตะลุง : 4)

"เขมะชาติ กาฬสุวรรณ มีความเห็นว่า หนังตะลุงเกิดขึ้นที่เขายาไธสง ตามลัษะรัตน์
อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง..."

(หนังตะลุง : 7)

การเสนอเนื้อหาแต่ละตอน ส่วนมากผู้เขียนจะแบ่งเนื้อเรื่องเป็นข้อ ๆ คือ มีทั้งข้อหัว
ข้อใหญ่ และข้อย่อย ทำให้อ่านง่าย ไม่สับสน ดังนี้

"องค์ประกอบในการแสดง

1. คณะหนังตะลุง...
2. เครื่องดนตรีของหนังตะลุง...
 1. กลอง 1 ลูก ...
 2. ทับ 2 ลูก ...
3. โรงและอุปกรณ์ประกอบโรง..."

(หนังตะลุง : 16 - 20)

การเสนอเนื้อเรื่องแต่ละตอน จะมีภาพประกอบชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่อง
ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การจบเรื่อง

ผู้เขียนใช้หัวข้อว่า "บทสรุป" โดยสรุปเนื้อเรื่องที่สำคัญได้กะทัดรัด ชัดเจน พร้อมกับ
ชี้ให้เห็นความสำคัญของมหรสพประเภทนี้ ที่จะ เป็นสื่อถึงชาวชนบทได้ดี ดังนั้นจึงจัดได้ว่าเป็น
บทสรุปที่สมบูรณ์แบบ เช่น

"ในบางด้านจะมีหนังสืออยู่หลายเล่ม อีกทั้งรูปแบบการแสดง... ดังนั้น หนังสือจึงมีอำนาจบันดาลใจของประชาชนในชนบทของภาคได้ยิ่งกว่าสื่อประเภทใด ๆ มหรศพระภิกษุนี้จึงสามารถพัฒนาคุณภาพของชาวบ้านในชนบท ซึ่งเป็นประชากรกลุ่ม เป้าหมายเพื่อดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของทางราชการได้เป็นอย่างดี"

(หนังสือ : 54 - 55)

การใช้ภาษา

ภาษาที่ใช้ในเรื่องนี้ เป็นลักษณะการบรรยายและการอธิบาย โดยใช้คำง่าย ๆ รูปประโยคที่กะทัดรัด ชัดเจน ซึ่งเหมาะกับผู้อ่านที่เป็นเด็กก่อนวัยรุ่น ตัวอย่างภาษาการบรรยาย เช่น

"โอกาสที่หนังสือจะแสดง คือ งานสมโภชหรืองานเฉลิมฉลอง ส่วนงานมงคลนั้น แต่เดิมจะไม่นิยม เพราะเชื่อว่าทำให้ไม่เป็นมงคลแก่เจ้าของงาน"

(หนังสือ : 12)

สำหรับภาษาที่ใช้ในการอธิบาย จะใช้ถ้อยคำง่าย ๆ สื่อความหมายชัดเจน ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องค่อนข้างยาก ผู้อ่านจะมองเห็นภาพตามไปด้วย เช่น

"ออกฤๅษี ฤๅษีเป็นรูปครู ออกเขตเพื่อถวาระครู และปัดเป่าเสนียดจัญไรต่าง ๆ วิธีเขตใช้ไม้เท้า ออกล่อจอตระมุขวา มุขซ้าย และกลางจอตระครั้ง แล้วเหาะผ่าน จอจากขวาไปซ้าย ลอยหลังช้า ๆ เป็นจังหวะจากมุขจอตระซ้ายกลับมาขวา"

(หนังสือ : 28)

การอธิบายบางตอน ผู้เขียนจะยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ อย่างชัดเจน เช่น

"สำหรับบทพากย์ร้ายมนตร์มีหลายสำนวน ในที่นี้จะยกตัวอย่างเพียงสำนวนเดียว
ดังนี้

โอมนะข้าจะไหว้พระบาทเจ้าทั้งสามพระองค์
พระอิศวรผู้ทรง พระยาโคตสุภราชฤทธิรอน..."

(หนังสือละ : 30)

"กลบทคำตาย นิยมใช้ตอนออกอุบาย โดยเฉพาะตอนตั้งเมืองเริ่มจับบทยักษ์และ
บทพญาครุฑ เช่น
ขอสาธกยกเรื่องถึงเมืองยักษ์
อาณาจักรตั้งตติศพิมาย
ในเมืองหัตถหารชานาญศึก
ได้ปราบศึกสำเร็จไว้เสร็จสรรพ"

(หนังสือละ : 43 - 44)

ลักษณะเด่นการใช้ภาษาในเรื่องนี้ ถ้าคำใดหรือข้อความใดผู้เขียนต้องอธิบาย
ความหมาย หรืออธิบายความรู้เพิ่มเติม ผู้เขียนจะใช้เครื่องหมายขลิติดกับคำหรือข้อความที่
อธิบายไว้เป็นพิเศษเพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจขึ้น ซึ่งเครื่องหมายดังกล่าวมีใช้มากมาย เช่น

"ในสมัยก่อนคณะหนังสือละมีประมาณ 9 - 12 คน ประกอบด้วย นายหนังสือ (ผู้เล่น)
2 คน นั่งทางหัวหยวก (ส่วนโคนของต้นกล้วยที่ใช้ปักรูปหนังสือ)"

(หนังสือละ : 16)

"การบรรเลงดนตรี นอกจากโหมโรง (ชาวใต้เรียก สงโรง)"

(หนังสือละ : 20)

ภาพประกอบ

ภาพประกอบในเรื่องนี้เป็นภาพถ่าย ภาพสีทุกภาพ สำหรับภาพหน้าปกเป็นภาพตัวหนังสือสวยสดงดงาม ภาพนี้สามารถเรียกร้องความสนใจให้อยากติดตามอ่านเนื้อเรื่องต่อไป และภาพในเนื้อเรื่อง ส่วนมากก็จะเป็นภาพตัวหนังสือ ซึ่งสอดคล้องกับชื่อเรื่อง เช่น ภาพหน้า 31 เป็นภาพตัวหนังสือ พระอิศวรทรงโค เป็นภาพที่สวยงาม เน้นความงาม ความอ่อนช้อยของลวดลายในการฉลุหนังสัตว์ แสดงให้เห็นฝีมือและศิลปะอันประณีตของช่างแกะหนัง นอกจากนี้ก็มีภาพการเชิดรูปต่าง ๆ และภาพเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่นหนังตะลุง เช่น ภาพหน้า 37 เป็นภาพนายหนังกำลังเชิดรูปฤๅษี ภาพดังกล่าวทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ภาพประกอบทุกภาพในเรื่องนี้ จะมีข้อความอธิบายประกอบภาพด้วยข้อความที่กะทัดรัด ชัดเจนดี เช่น ภาพหน้า 13 เป็นภาพการแสดงหนังตะลุง 2 ภาพ ภาพแรกอธิบายว่า นายหนังกำลังแสดง ภาพที่ 2 อธิบายว่า การแสดงหนังตะลุง กำลังเชิดรูปฤๅษี ส่วนภาพหน้า 31 เป็นภาพพระอิศวรทรงโค อธิบายประกอบภาพด้วยบทพากย์ร่ายมนตร์ 1 บท เป็นการอธิบายประกอบภาพซึ่งแตกต่างจากภาพอื่น ๆ คือ

"เอาหนังโคมมาทำเป็นรูปพระอิศวรนายณ์เจ้า

อาทิตย์เมื่อลับแล้ว

แสงสว่างกระจ่างไป

ภาพจากหน้า 3 ข้อความอธิบายได้ภาพว่า การแกะรูปหนังตะลุง ภาพหน้านี้เป็นภาพช่างกำลังแกะหนัง แต่เป็นที่น่าเสียดายเห็นคนไม่ได้ม้วน ทำให้ไม่เห็นวิธีการแกะรูปหนัง เน้นแต่รูปตัวหนังสือที่แกะเรียบร้อยแล้วซึ่งนำไปเชิดได้ ดังนั้นภาพจึงไม่สามารถให้ความเข้าใจได้ชัดเจนพอ อย่างไรก็ตามภาพประกอบในเรื่องนี้ ก็ให้คุณค่าประกอบเนื้อเรื่องให้เข้าใจได้พอสมควร

3. สารประโยชน์

เรื่องหนังตะลุงนี้ ผู้อ่านจะได้รับความรู้เรื่องการแสดงมหรสพ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวชนบทภาคใต้ของไทย ได้สืบทอดกันมาครั้งบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน มีดังนี้

3.1 ให้ความรู้เรื่องประวัติความเป็นมาของหนังตะลุงว่า หนังตะลุงได้รับวัฒนธรรมมาจากต่างชาติมากกว่าจะคิดขึ้นเอง โดยเฉพาะมีวัฒนธรรมอินเดียปะปนอยู่ด้วย โดยสังเกตจากตัวรูปหนัง เช่น รูปฤๅษี รูปพระอิศวร เครื่องทรงของตัวหนังเป็นแบบอินเดีย

3.2 ให้ความรู้เรื่องวิธีการแสดงหนังตะลุงค่อนข้างละเอียด หนังตะลุงเป็นอาชีพหนึ่งที่หารายได้ให้กับคณะหนัง สำหรับผู้อ่านที่ไม่เคยดูการแสดงหนังตะลุง เมื่อได้อ่านเรื่องนี้จะเข้าใจ จะเห็นภาพตามไปด้วย

3.3 ให้ความรู้ด้านศิลปะการแกะตัวหนัง ที่แสดงให้เห็นฝีมืออันประณีต ซึ่งแสดงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย เป็นความภาคภูมิใจของคนไทย ไม่มีชาติใดเสมอเหมือน

3.4 ให้ความรู้เรื่องคำภาษาถิ่นภาคใต้ ซึ่งผู้เขียนได้แทรกไว้ในเนื้อเรื่องหลายคำ ผู้อ่านสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาภาษาถิ่นได้บ้าง ดังตัวอย่าง

- แผลงกินรูป หมายถึง นายหนังตะลุงที่มีคุณสมบัติหลายอย่าง
- รูปกาก หมายถึง รูปเบ็ดเตล็ดและรูปตลกที่ไม่สำคัญ
- ชะโรง หมายถึง การแสดงหนังตะลุงโดยปล่อยที่เต็ดเพื่อเรียกคนดูให้

มากที่สุด

- แก่เหมูรย หมายถึง พี่แก่บน

3.5 ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุงซึ่งเป็นมหรสพที่เข้าถึงประชาชน โดยเฉพาะครอบครัวในชนบทภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความคิด ทักษะ และพฤติกรรมของตัวละคร จะมีอิทธิพลไปสู่ผู้ชมตั้งแต่เด็กจนถึงคนชรา ดังนั้นอาจเป็นข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาล ในการใช้มหรสพชนิดนี้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนในท้องถิ่น อันหมายถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติด้วย ดังเช่นบทสรุปว่า

"หนังตะลุงจึงมีอำนาจบันดาลใจของประชาชน ในชนบทของภาคใต้ยิ่งกว่าสื่อประเภทใด ๆ มหรสพประเภทนี้จึงสามารถพัฒนาคุณภาพของชาวบ้านในชนบท ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินงานต่าง ๆ ของทางราชการได้เป็นอย่างดี"

(หนังตะลุง: 55)

3.6 ให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ ที่มีอิทธิพลต่อคณะหนังตะลุง เมื่อประพุดตามความเชื่อแล้วจะเป็นสิ่งที่ดี มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ เช่น ความเชื่อเรื่องการบูชาครูและบรรพบุรุษที่นายหนังแต่ละคนสืบเชื้อสายมา ต้องมีการบูชาเช่นพัสตามโอกาสครูหมอก็จะให้คุณ เป็นต้น

จากเรื่องหนังตะลุง เป็นสารคดีเชิงวิชาการให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพ การเชิดหนังตะลุง ซึ่งรวมถึงวิธีการทำตัวหนัง ศิลปะการเล่นดนตรีประกอบการเชิดหนังตะลุง และความสามารถเฉพาะตัวของนายหนัง ซึ่งต้องเชิดตัวหนัง รวมทั้งการบรรยายและเจรจาไปด้วย ดังนั้นเรื่องนี้จะสนองความต้องการของวัยรุ่นในเรื่องการประกอบอาชีพ ความต้องการที่จะรู้คุณค่าของศิลปะและดนตรีอีกด้วย กลวิธีในการนำเสนอ ผู้เขียนเสนอความรู้เป็นไปตามลำดับ ได้แก่ การนำเสนอเรื่องโดยเสนอความสำคัญของการแสดงหนังตะลุง การทำตัวหนังตะลุง การเสนอเนื้อเรื่อง ให้ผู้อ่านทราบประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมการเล่นหนัง สำหรับหนังตะลุงของไทย ผู้เขียนเสนอเรื่องโดยการประมวลความคิดของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ให้ผู้อ่านใช้วิจารณญาณเอง ต่อจากนั้นเป็นเนื้อเรื่องเกี่ยวกับหนังตะลุงอย่างละเอียด ผู้เขียนเสนอเรื่องเป็นหัวข้อ ๆ ทำให้อ่านเข้าใจง่าย การจบเรื่องผู้เขียนกล่าว คือ สรุปความสำคัญของเรื่องพร้อมกับข้อคิดไว้อย่างน่าสนใจ นับเป็นการจบเรื่องที่สมบูรณ์

การใช้ภาษาในเรื่องนี้เป็นลักษณะการบรรยาย และการอธิบาย ถ้อยคำที่ใช้เป็นคำง่าย ๆ กระชับ ชัดเจน ผู้เขียนจะนิยมใช้เครื่องหมายขลิตหรือวงเล็บ ประกอบการอธิบาย คำศัพท์หรือการอธิบายความรู้เพิ่มเติม นอกจากนี้จะยกตัวอย่างข้อความประกอบการอธิบาย รวมทั้งการเสนอภาพประกอบ ซึ่งเป็นภาพถ่าย ภาพสีสวยงามทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นภาพตัวหนัง เป็นการเพิ่มพูนสติปัญญา ประสพการณ์แก่ผู้อ่านเกี่ยวกับอาชีพการแสดงหนังตะลุง ซึ่งเป็นมรดกของชาวชนบทภาคใต้ของไทย ที่นิยมดูกันตั้งแต่เด็กจนถึงคนแก่ชรา มรดกชนิดนี้มีอิทธิพลต่อความเข้าใจชีวิต ความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมของทุกคนในครอบครัว

คนปาดตาล

คนปาดตาล โดย วิญญู บุญยงค์ ดันอ้อ 2535 เป็นหนังสือที่ชนะการประกวด
ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2535

1. เนื้อเรื่อง

เขารู้ในแต่ละวัน คนที่มีอาชีพปาดตาลต้องเตรียมตัวไปปาดตาลเพื่อรองน้ำตาลสด
เนื่องจากต้นตาลมีความสูงชันมาก ต้องใช้พะยอมที่ได้มาจากไม้ไผ่ป่าหรือไม้ไผ่ลําชะลอกพาดผูก
ติดกับต้นตาล อุปกรณ์ที่ใช้ในการปาดตาล ได้แก่ มีดปาดตาล ผักมีด กระบอกตาลที่ทำจาก
ไผ่สีสุก ไม้เคี่ยมใส่ในกระบอกตาลเพื่อกันน้ำตาลบูด

น้ำตาลที่เก็บได้ในแต่ละวัน ๆ ละ 2 ชั่ง เรียกว่า น้ำตาลเช้า น้ำตาลบ่าย น้ำตาล
เช้าจะมีปริมาณมากและมีรสชาติดีกว่าน้ำตาลบ่าย การเก็บเป็นหน้าที่ของภรรยาที่จะนำน้ำตาลสด
มาเคี่ยวกันบูด โดยใช้กระทะใบแก้วขนาดใหญ่วางบนเตาดินพอกแบบสามเส้า โดยเคี่ยวไปขายไป
ถ้าขายไม่หมดก็จะเคี่ยวจนข้นหรือแห้งเป็นก้อน เรียกว่า น้ำตาลโตนด อุปกรณ์ที่ใช้กวนน้ำตาล
ได้แก่ ไม้กระหนวน และไม้กระแทก

การขายน้ำตาลโตนด มี 2 ประเภท คือ ขายเป็นน้ำตาลสดที่อุ่นแล้วกับขายเป็น
น้ำตาลปึกหรือน้ำตาลปึก น้ำตาลสดจะขายได้ง่ายกว่าน้ำตาลปึก เพราะมีลูกค้ามาซื้อถึงบ้าน
ผู้ซื้อจะซื้อไปขายอีกต่อหนึ่งโดยจะเติมน้ำตาลทรายขาวกับน้ำเปล่า เพื่อให้ได้ปริมาณมากขึ้น
สำหรับน้ำตาลปึกส่วนใหญ่ผู้ทำน้ำตาลจะนำออกไปขายเอง

น้ำตาลจะมีมากและมีคุณภาพในช่วงหน้าแล้ง ส่วนหน้าฝนคุณภาพน้ำตาลจะน้อยที่สุด
เพราะมีน้ำฝนเจือปนอยู่ด้วย น้ำตาลจะให้คาร์โบไฮเดรตที่จำเป็นสำหรับร่างกาย พืชที่ให้
น้ำตาลมากที่สุดและดีที่สุด ได้แก่ พืชตระกูลปาล์ม น้ำตาลที่ได้จากตาลโตนดจะมีรสหอม
หวานสนิท เนื้อจะละเอียด น้ำตาลที่ได้จากมะพร้าวจะมีรสหอมหวานออกเค็ม เนื้อจะไม่ละเอียด
คล้ายเม็ดทราย

ต้นตาลมีชื่อทางภาษาอังกฤษว่า Palmyra Palm ชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า Borassus
Flabellifer วงศ์ Palmae ตาลโตนดมีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศอินเดียและมลายู ตาลโตนด
เป็นปาล์มที่มีดอกไม่สมบูรณ์เพศแบบแยกดอกตัวผู้ ตัวเมียอยู่คนละต้น ผลมีขนาดใหญ่ประมาณ

6 - 8 นิ้ว เมล็ดอ่อนเรียกว่า ลอนตาล เมล็ดแก่เรียกว่า จาวตาล ตาลโตนดจะออกดอกและผลเมื่ออายุประมาณ 12 - 15 ปี ตาลโตนดปลูกได้ในดินทุกชนิดจึงทำให้พบต้นตาลขึ้นอยู่ทั่วประเทศไทยและทั่วโลก สำหรับประโยชน์ของตาลโตนด ในสมัยก่อนได้นำใบตาลมาจากริกหนังสือ นำมาใช้เป็นพัด ใช้บังแดด บังฝน ปัจจุบันอาชีพทำน้ำตาลโตนด น้ำตาลสด ลดจำนวนลงมาก จะนิยมเก็บผลตาลอ่อนไปขาย ซึ่งได้ราคาดีกว่า นอกจากนี้ยังขาดผู้สืบทอดอาชีพปาดตาล เพราะนิยมส่งลูกหลานให้เรียนหนังสือในระดับสูง ๆ หรือไม่มีปัญหาเรื่องค่าเช่าที่ดินไม่คุ้มกับรายได้การปาดตาล และยังมีกรณที่ที่ดินที่เคยปลูกตาลไปใช้ประโยชน์ทางด้านอื่น ๆ ตามความเจริญของบ้านเมือง การอนุรักษ์ที่ไม่มีผลทำให้เกษตรกรจ้กค้าไม้ห้มาหาประโยชน์จากต้นตาลกันมากขึ้น

เนื่องจากต้นตาลมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย ความเป็นอยู่ของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นเราคนไทยจึงควรช่วยกันอนุรักษ์ต้นตาลให้อยู่คู่กับชาติเราต่อไป

จากเรื่องคนปาดตาลนี้ เป็นเรื่องที่มุ่งให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพปาดตาล น้ำตาลสดมาขาย การทำน้ำตาลปีบหรือน้ำตาลปึก ซึ่งจะตรงกับความสนใจของเด็กวัยรุ่นในเรื่องการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต เรื่องเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เกี่ยวกับความสนใจในการอ่าน ซึ่งเด็กวัยรุ่นทั้งชายและหญิงจะชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับอาชีพ และเด็กหญิงยังชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับชีวิตในบ้านอีกด้วย เรื่องนี้ยังสนองความต้องการของวัยดังกล่าวในเรื่องที่จะหาเลี้ยงตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ การประกอบอาชีพปาดตาล เป็นอาชีพหนึ่งที่เพิ่มพูนความรู้ให้เด็กวัยรุ่น

ในเนื้อเรื่องจะกล่าวถึงการช่วยกันทํามาหากินภายในครอบครัว สามีนขึ้นต้นตาลไปปาดตาล ภรรยา และลูก ๆ น้ำตาลสดมาอ่อน โดยการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการอ่านไว้พร้อม ฉะนั้นในเรื่องนี้เด็กวัยรุ่นจะเห็นตัวอย่างถึงความรับผิดชอบในหน้าที่ ความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ หัวหน้าครอบครัวและบุตรชายต้องเป็นต้นตาลที่สูงชัน ถ้าพลาดพลั้งนั้นหมายถึงความตาย แต่คนปาดตาลก็ไม่ย่อท้อเพื่อจะได้เงินมาเลี้ยงครอบครัว นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้เน้นการอนุรักษ์ต้นตาล โดยชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของตาลโตนด ตั้งแต่ลำต้น ใบ ดอก ผล น้ำตาล ฯลฯ เพราะในปัจจุบันไม่นิยมปลูกต้นตาล เกรงว่าต่อไปในอนาคตไม่มีต้นตาลเราก็จะไม่มีน้ำตาลสดอันหอมหวานได้ดื่ม ไม่มีน้ำตาลปีบหรือน้ำตาลปึกที่มีรสหอมหวานสนิท มาประกอบอาหารหวานลาวกันอีก

2. กลวิธีการนำเสนอ

การดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่องในลักษณะสารคดีที่ให้ความรู้ทางวิชาการ เป็นเรื่องที่ผู้เขียนนำผู้อ่านเข้าไปสัมผัสกับชีวิตของคนปาดตาล เนื้อหา มี 2 ตอนด้วยกัน คือ ตอนแรกกล่าวถึง การประกอบอาชีพปาดตาล การขายน้ำตาลสด และการเคี้ยวน้ำตาลปึก อีกตอนหนึ่งกล่าวถึงความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตาล การเสนอเรื่องดังกล่าวผู้เขียนต้องการให้รายละเอียดอาชีพการปาดตาล เป็นจุดสำคัญของการดำเนินเรื่อง จึงได้เสนอไว้ในอันดับแรก การจบเรื่องโดยสรุปให้เห็นคุณค่าของตาลโตนด

การเริ่มเรื่อง

ผู้แต่งใช้บทกลอนจากเรื่อง นิราศเมืองเพชร ของสุนทรภู่ มหาวีเอกของกรุงรัตนโกสินทร์ ที่กล่าวถึงคนปาดตาล ดังนี้

"ทั่วประเทศเขตแคว้นแดนพริบพรี เห็นจะเข้าไปไม่ทันแต่ต้นตาล
ที่พวกท้าวโตนดประโยชน์ทรัพย์ มีดสำหรับเห็นข้างอย่างทหาร
พะองยาวก้าวเดินเป็นทะยาน กระบอกตาลแขวนกันคนละพวง
แต่ใจคิดว่าใครเข้าไปขอ ให้กินพออิ่มอุทรบ่อ่อนหวง
ได้ชื่นลิ้นน้ำตาลพ้อหวานทรวง"

(คนปาดตาล : 9)

การเริ่มเรื่องในลักษณะนี้เป็นการดึงดูดความสนใจของเด็กวัยรุ่นให้สนใจ "ตาลโตนด" ว่า ตาลโตนดมีประโยชน์อย่างไร โดยเฉพาะน้ำตาลสดมีความหอมหวานน่าลิ้มลองนั้นได้มาด้วยความยากลำบาก ทำให้ผู้อ่านอยากติดตามเนื้อเรื่องว่าจะมีรายละเอียดอย่างไร

นอกจากนี้ผู้เขียนได้พรรณาประกอบการเริ่มเรื่อง ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพคนปาดตาลอย่างละเอียด การเตรียมตัวไปปาดตาลต้องไปพจญกับความสูงเพื่อให้ได้น้ำตาล แต่น้ำตาลคนปาดตาลก็หวานหอมยิ่งกว่าน้ำตาล คือ มีน้ำใจดียิ่งนัก ดังนี้

"รอยยิ้มบนใบหน้ากับน้ำใจที่หวานหอมเสียยิ่งกว่าความหวานที่กลั่นกรองออกมาจาก
จวงตาล ยังคงปรากฏอยู่บนใบหน้าของพวกเขาด้วยความเชื่อและจริงใจ ต่อทุกผู้ทุกคนที่
ผ่านมาหรือแวะ เข้าเยี่ยมเยียน"

(คนปาดตาล : 13)

การเริ่มเรื่องดังกล่าวทำให้น่าสนใจ น่าติดตาม ผู้เขียนยังได้เปรียบเทียบกับวันเวลา
ที่มหากวีเอกสุนทรภู่กล่าวไว้เมื่อ 200 กว่าปีมาแล้วว่า คําพรรณนาของท่านก็ยังทันสมัยอยู่เสมอ
อดีตเป็นอย่างไร ปัจจุบันก็ยังเป็นอย่างนั้น

การเสนอเนื้อเรื่อง

หลังจากการเตรียมตัวไปปาดตาลแล้ว ผู้แต่งดำเนินเรื่องต่อเนื่องกัน โดยกล่าวถึง
ต้นตาล วิธีการป็นขึ้นต้นตาล วิธีการรองน้ำตาล การปาดน้ำตาล ซึ่งผู้เขียนจะอธิบายอย่าง
ละเอียด เช่น

"ย้ายป็นขึ้นไปปาดจวงตาล เก็บกระบอกลูกเอากระบอกลูกใหม่แขวนรองรับหยด
น้ำตาลที่จะไหลซึมรวมกันเป็นหยดทีละหยด จากต้นนั้น มาต้นนี้"

(คนปาดตาล : 15)

การเสนอเนื้อเรื่องเป็นไปตามลำดับเหตุการณ์ มีการอธิบายเป็นขั้น ๆ บอกวิธีทำ
ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น การร่อนน้ำตาลสด

"ขั้นแรก

เทน้ำตาลที่ได้จากกระบอกลูกใส่รวมกันในปิ่น หรือภาชนะที่เตรียมไว้ จากนั้น
วางกระทะเปล่าที่ได้จัดเตรียมไว้แล้วบนเตา...

"ขั้นที่สอง

เทน้ำตาลสดทั้งหมดลงในกระทะใบบัว โดยผ่านกระซอนที่มีผ้าขาวบางซ้อนอยู่
สำหรับกรองเอาฟองน้ำตาล และเศษไม้เคี่ยมออก..."

(คนปาดตาล : 47)

บางตอนผู้เขียนได้แทรกข้อคิดประกอบการบรรยาย และแฝงคติธรรมให้ได้เรียนรู้
ได้เห็น เช่น

"ความหนุ่มและความแข็งแรงที่เหนือกว่า ย่อมทำให้เขาได้แสดงความกตัญญูต่อ
ผู้บังเกิดเกล้า ด้วยการชิงทำงานเสียจนเกือบหมด เหลือไว้แต่ที่ต้นต้ายพอกำลังของ
บิดาที่จะป่วยเป็นไข้ไป เพื่อเป็นกำลังใจคนแก่ว่า ยังมีค่า มีความหมายและสามารถ
ทำงานได้"

(คนปาดตาล : 16)

ลักษณะเด่นของการดำเนินเนื้อเรื่องคือ ผู้เขียนจะกล่าวถึงเรื่องใดจะขึ้นเป็นหัวข้อ
ก่อนทุกครั้งแล้วค่อยอธิบาย ลักษณะนี้ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพย่อ ๆ ก่อน เช่น

"อุปกรณ์ เครื่องใช้ในการปาดตาล

นอกเหนือจากกางเกงขาเกวี่ครึ่งแข้งหรือกางเกงขาสั้นซึ่งสะดวกในการ
ป่ายปีน..."

"มีดปาดตาล

เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างสูงสุดและขาดไม่ได้ในการทำงานนี้ ลักษณะมีดปาดตาล
แตกต่างจากมีดชนิดอื่น ๆ ตรงที่ส่วนคมมีความโค้งกลมมาก..."

(คนปาดตาล : 23, 24)

ระหว่างการอธิบาย ผู้เขียนจะเสนอภาพประกอบอย่างชัดเจนเกือบตลอดเนื้อเรื่อง
ทำให้ผู้อ่านเข้าใจยิ่งขึ้น เช่น ภาพอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการปาดตาล ได้แก่ มีด ผักเก็บมีด
กระบอกลด ไม้เคี่ยม ภาพอุปกรณ์การร่อนน้ำตาลสด การเคี่ยวน้ำตาลปึก เป็นต้น ลักษณะ
ดังกล่าวทำให้ผู้อ่านไม่เกิดความเบื่อหน่ายทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องวิชาการ ให้ความรู้ ให้สาระ
การอธิบายบางตอนจะมองเห็นภาพว่า ผู้เขียนได้เข้าไปสัมผัสกับชีวิตจริง ๆ ของคนปาดตาล
เช่น

"อาทิตย์ยิ่งสูง แดดสายยิ่งร้อนจัด ไม่ใช่สิ่งดีสำหรับร่างกายที่มีเพียงกางเกงขาก๊วย สีดำกับหมวกสานเก่า ๆ เท่านั้น การเริ่มทำงานในขณะที่แดดยังอ่อนโยนและไม่ร้อนแรง จนสามารถเผาผิวเนื้อให้ส่ำร้อน จึงเป็นการเริ่มต้นของวันที่ดีที่สุด"

(คนปาดตาล : 15)

การจบเรื่อง

ผู้เขียนยังใช้หัวข้อสรุปเรื่องก่อน แล้วค่อยเขียนสรุป วิธีการเขียนนี้เหมือนกับการดำเนินเนื้อเรื่อง คือ

"ถือเป็นต้นไม้คู่ชาติ

จากเรื่องราวของต้นตาลที่เกี่ยวพันกับความเป็นมาของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของวัฒนธรรมไทย..."

(คนปาดตาล : 84)

การจบเรื่องดังกล่าว มีความกระชับ ชัดเจน เป็นการสรุปเนื้อหาทั้งหมดให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของตาลโตนต และยังชักชวนให้ช่วยกันอนุรักษ์ตาลโตนต ให้เป็นต้นไม้คู่ชาติต่อไป การกล่าวเช่นนี้เพราะผู้เขียนเล็งเห็นว่า ผู้ที่จะช่วยอนุรักษ์ต้นตาลได้นั้นได้แก่ เยาวชนของชาติ ที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไป ถือว่าเป็นการจบเรื่องที่สมบูรณ์ คือ

"... นอกจากนั้นยังได้นำต้นมาใช้ นำผลมากิน เอาน้ำจากดอกมาทำน้ำตาลตาลจึงเป็นต้นไม้มาก่อนที่ให้ประโยชน์กับบ้านคู่มือเมืองไทยมาโดยตลอด ฉะนั้นอนุชนรุ่นหลังจึงควรอนุรักษ์ต้นตาลให้มีชีวิตดำรงอยู่คู่ประเทศไทยต่อไป"

(คนปาดตาล : 84)

การใช้ภาษา

เรื่องคนปาดตาล เป็นเรื่องการเสนอความรู้ในการประกอบอาชีพของชาวสวนตาล การทำน้ำตาลปีบ เป็นอุตสาหกรรมภายในครัวเรือน ภาษาที่ใช้เป็นลักษณะภาษาเขียนและ

ทั้งภาษาพูด ส่วนมากจะเป็นภาษาเขียน โดยจะเน้นการบรรยายให้เห็นภาพ การอธิบายวิธีการทำ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างชัดเจน ลักษณะการใช้ภาษามีดังนี้

ในการบรรยายเล่าเรื่อง ผู้เขียนจะใช้คำง่าย ๆ เน้นคำที่เห็นภาพ ทำให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลิน มองเห็นภาพตามไปด้วย และจะไม่เกิดความเบื่อหน่าย ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องแสนธรรมดา ผู้อ่านจะได้สัมผัสกับเรื่องที่มีชีวิตชีวา เช่น

"เสียงกระบอกไม้ไผ่ที่นำมาตัดเป็นปล้อง เปิดปากทางด้านบนเพื่อกันปิดตันกันรั่วซึม กระบอกกันดังก๊อ๊กก๊าก ยามก้าวเดินไปตามคันนา ซึ่งมองเห็นหมู่ตาล ไม้ยืนต้นสูงชันที่มีความหอมหวานอยู่บนยอด โกลกลิบสุดสายตา"

(คนป่าตาล : 13)

"ส่วนใหญ่ผักมีตาดตาลทำด้วยไม้ 2 ชั้นประกบกัน โดยจุกสิ่งให้เข้ารูปมีดและสามารถเห็บเอาได้สะดวก คนป่าตาลมักทำผักมีดของตนเอง ที่มีฝีมือมาก และรักสวยรักงามก็สลักลวดลายลงใบ ที่ยึดถือโซ่กลางก็ลงคาถาอาคมไว้"

(คนป่าตาล : 27)

ตอนเริ่มเนื้อเรื่อง ผู้เขียนกล่าวถึงการดำเนินชีวิตประจำวันของคนป่าตาลคือเตรียมตัวไปป่าตาล ด้วยสากวนพรรณนาโวหาร ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพตามและซาบซึ้งในธรรมชาติตามที่ผู้เขียนพรรณนา

"มีเหมือนกันสำหรับบางคนที่ไม่รอให้ดวงอาทิตย์ขึ้น พอแสงเงินแสงทองสาดขึ้นจับขอบฟ้าก็ถอนหาบกระบอกตาลเดินออกจากบ้าน มุ่งหน้าสู่หมู่บ้านสูงเสียดฟ้าที่ยืนตะค่อมอยู่ในความสลับयरุ่มอรุณ ประมาณเสียว่าเมื่อเดินลัดเลาะคันนาไปจนถึงต้นตาลของตนอาทิตย์ก็จะโผล่พ้นทิวไม้ขึ้นมาพอดี..."

(คนป่าตาล : 15)

บางตอนจะพบว่า ผู้เขียนใช้ลักษณะกึ่งภาษาพูดในการบรรยายปนกับภาษาเขียน ลักษณะนี้เองได้ก๊วยก่อนวัยรุ่นจะชอบอ่าน เพราะจะเป็นธรรมชาติจริง ๆ เช่น

"อาหารเข้าที่เริ่มต้นก่อนเวลาปกติ เสร็จสิ้นลงเพียงเลือกสามเอาไว้ในครัว
ผู้พี่และลูกชายวัยหนุ่มหยิบคานกระบอกตาลขึ้นบ้าง พร้อมมีดปาดอันคมกริบในเปลวแสง
ทำด้วยไม้เหน็บเชือกหรือเข็มขัดคาดเอว หมวกสานใบเก๋สวมหัวกันแดดสายคาดสอง
ลงมาแยงตา จนอาจพลาดทำเสียหลักหล่นลงมาจากความสูงนับสิบเมตร"

(คนปาดตาล : 11)

"ย้ายเป็นขึ้นไปปาดวงตาล เก็บกระบอกเก่าเอากระบอกใหม่แขวนรองรับหยด
น้ำตาลที่จะไหลซึมรวมกันเป็นหยด ทล่ะหยด จากต้นนั้น มาต้นนั้นทองหิวจึงลงนั่ง
บังเงาพุ่มไม้ หยิบห่อข้าวมาเปิบกิน พอท้องเต็มก็คว่ำมีดเหน็บเอวเป็นย้ายขึ้นไปอีก"

(คนปาดตาล : 15)

ในการเสนอเนื้อเรื่องนี้จะเน้นจุดสำคัญ 2 ตอน คือ การปาดตาลเพื่อให้ได้น้ำหวาน
และการทำน้ำตาลปีบ ทำได้ 2 วิธีคือ รongจากดอกตาลและเจาะยอดอ่อนจากลำต้น ดังนั้น
ผู้เขียนจะใช้วิธีการอธิบายขั้นตอนต่าง ๆ อธิบายวิธีการทำเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่อง ภาษา
ที่ใช้ในการอธิบาย จะใช้คำง่าย ๆ สั้น กระชับรัด ชัดเจน โดยมุ่งความรู้แก่ผู้อ่าน เช่น

"ความสูงชันมากกว่า 80 ฟุตของตาลแต่ละต้น ทำให้คนปาดตาลต้องคิดค้นเครื่อง
ช่วยในการปีนปีน เขาแก้ปัญหานี้ได้อย่างง่ายดาย เพียงใช้ไม้ไผ่ป่าหรือไม้ไผ่ลั่นมะลอก
ซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษอยู่ที่ลำต้นตรง มีแขนงข้างลำที่พืดถี่ท้าว นามาลิดใบ ติดกิ่งแขนงให้
เหลื่อมกันพอที่จะเหยียบลงไปได้อย่างสะดวกสบาย ผูกเข้ากับลำต้นตาล ต่างบันไดช่วยให้
การปีนขึ้นไปบนยอดสะดวกและง่ายดายมากขึ้น ไม้ไผ่ที่นำมาผูกกับลำต้นตาลนี้ คนปาดตาล
พากันเรียกว่า พะอง"

(คนปาดตาล : 20)

"ชั้นที่สาม

เมื่อเพนซ์ตาลใส่กระทะและติดไฟในเตาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ต้องคอยเติมฟืนในเตาให้ไฟลุกอยู่ตลอดเวลา พื้นที่ใช้ในการเคี่ยวน้ำตาล ส่วนหนึ่งได้จากผลแก่ตาลใบตาล ที่เหลือเป็นพื้นที่หาได้ตามพื้นที่ใกล้เคียง ส่วนใหญ่เป็นไม้สะแกและไม้ไผ่ที่ใช้ทำพะองที่ผู้ไม่สามารถใช้งานได้แล้ว"

(คนปาดตาล : 49)

สำหรับการอธิบายประกอบภาพบางภาพ ผู้เขียนจะใช้ประโยคที่สื่อความเข้าใจง่ายแล้วยังแทรกอารมณ์ ความรู้สึก ทำให้ผู้อ่านคล้อยตามได้ เช่น ภาพหน้า 26 เป็นภาพคนปาดตาลเสียบมีดเข้าพนักมีด โดยอธิบายว่า

"มีดมีดหรือบล็อคมัดที่ทำขึ้นเองจากแผ่นไม้ประกบกัน เพื่อป้องกันคมของมีดที่อย่าให้บาดใครเขี้ยว เจ็บปวดเหลือเกิน"

ภาพหน้า 2 เป็นภาพหมู่ตาลโดนด อธิบายว่า

"หมู่ตาลโดนด สูงเสียดฟ้าอยู่กลางทุ่ง"

จะเห็นได้ว่า การใช้สำนวนภาษาในเรื่องนี้ ผู้เขียนจะอธิบายชัดเจนด้วยถ้อยคำง่าย ๆ เลือกใช้คำได้เหมาะสมกับความหมาย อธิบายละเอียดชัดเจน ให้ความรู้ อธิบายวิธีการทาง่ายต่อการเข้าใจ ให้คุณค่า เพิ่มพูนประสบการณ์ นอกจากนี้ยังใช้สำนวนภาษาแบบบรรยายเล่าเรื่องโดยแทรกอารมณ์ ความรู้สึก ทำให้ผู้อ่านคล้อยตาม เกิดความเพลิดเพลินในการอ่านสารคดีเรื่องนี้ และจะไม่เกิดความเบื่อหน่าย

ภาพประกอบ

ภาพประกอบในเรื่องนี้ เป็นภาพถ่ายทั้งหมด โดยมีทั้งภาพสีสวยงามและภาพขาวดำ การใช้ภาพถ่ายทำให้ผู้อ่านเห็นสภาพตามความเป็นจริง

ภาพสี่ ได้แก่ ภาพหน้าปก ภาพหลังปกและต่อด้วยภาพประมวลเนื้อเรื่องที่สำคัญทั้งหมด ก่อนขึ้นเรื่อง ภาพดังกล่าวเป็นภาพที่สวยงาม ภาพชัดเจน สำหรับภาพหน้าปกเป็นภาพที่สามารถอธิบายชื่อเรื่องได้ชัดเจน คือ ภาพคนกำลังปีนขึ้นต้นตาล โดยใช้พะองที่ผูกติดกับต้นตาล เพื่อจะไต่ปาดตาล พร้อมกับกระบอกตาลใบรองน้ำตาล และภาพเสริมหน้าปกอีก 2 ภาพ คือ ภาพคนปาดตาลหากระบอกตาล กับภาพบรรยายของคนปาดตาลกำลังอุ้มน้ำตาลสด จากภาพหน้าปกนี้สามารถเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่านได้ว่า คนที่กำลังปีนต้นตาลที่สูงชัน เพื่อให้ได้น้ำตาลสดมันคุ้มค่ากับการเสี่ยงชีวิตหรือไม่ ถ้าพลาดหรือประมาทเพียงนิดเดียว นั่นคือ การแลกด้วยชีวิต ซึ่งผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่นจะชอบการผจญภัย ชอบเรื่องตื่นเต้น เร้าใจ ภาพดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่หนึ่งที่เร้าใจความสนใจของวัยรุ่นให้ติดตามเนื้อเรื่องต่อไปว่า จะมีสิ่งที่น่าสนใจอะไรบ้าง ส่วนภาพปกหลังเป็นภาพคนปาดตาลกำลังปีนต้นตาลเช่นเดียวกันกับปกหน้า แต่การปีนใช้วิธีต่างกัน

ต่อจากปกเรื่องเป็นภาพที่รวบรวมเนื้อเรื่องที่สำคัญ ๆ เช่น ภาพวิธีการปาดตาล ภาพการอุ้มน้ำตาลสด ภาพเครื่องมือที่ใช้เกี่ยวน้ำตาลสด และภาพผลผลิตจากต้นตาล เป็นต้น ภาพสุดท้ายนี้เป็นภาพที่ฝากข้อคิดไว้กับเยาวชนคือ ภาพต่อตาลที่ถูกตัดต้นไปขายในราคาถูกทำให้ไม่สามารถรองน้ำตาลได้อีกต่อไป ภาพแต่ละภาพผู้เขียนจะอธิบายประกอบทุกภาพอย่างชัดเจน สำหรับภาพที่น่าสนใจ ได้แก่ ภาพน้ำตาลสดใส่น้ำแข็ง 2 แก้ว เปรียบเทียบกันระหว่างน้ำตาลสดที่ยังไม่ได้อุ่นจะมีสีขาว กับน้ำตาลสดที่อุ่นแล้วจะมีสีเหลือง ภาพนี้เป็นภาพที่สวยงามสดใส มองดูแล้วสามารถเรียกน้ำย่อยให้อยากจะลิ้มลองน้ำตาลสด

ภาพประกอบคำอธิบายในเนื้อเรื่อง เป็นภาพขาวดำทั้งหมด แต่ละภาพจะมีคำอธิบายประกอบภาพเกือบทุกภาพ ยกเว้นภาพหน้า 44 กับ หน้า 66 ไม่มีคำอธิบายแต่เมื่อดูภาพแล้วก็เข้าใจภาพได้ ภาพขาวดำนี้บางภาพเป็นภาพซ้ำกับภาพสีดังกล่าวข้างต้น แต่ภาพขาวดำจะขยายใหญ่กว่า การซ้ำภาพนี้เป็นภาพที่อธิบายประกอบข้อความในเนื้อเรื่อง ซึ่งก็ทำให้ผู้อ่านเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

ภาพหน้า 72 เป็นภาพแม่บ้านลวกกระบอกตาลด้วยน้ำร้อน เพื่อทำความสะอาดกระบอกตาล ภาพนี้ควรจัดไว้ในช่วงการอธิบายกระบอกตาล ซึ่งอยู่ในหน้า 29 จะเหมาะสมกว่า เพราะจะทำให้ภาพกับเนื้อเรื่องมีความสัมพันธ์กัน

ภาพจากหน้า 60 นั้น เป็นภาพเข้านินแหม่มพิงสำหรับทำน้ำตาลปึก ซึ่งข้อความหน้า 60 เป็นการอธิบายถึงไม้กระแทกว่า เป็นไม้ดีดเหล็กสับที่ใช้กวนน้ำตาลต่อจากไม้กระหนวน

ภาพดังกล่าวจึงไม่สัมพันธ์กับข้อความ ภาพไม้กระแทกกลับไปปรากฏอยู่ที่หน้า 70 ซึ่งภาพไม้กระแทก ควรนำมาประกอบหน้า 60 จะเหมาะสมกว่า ผู้อ่านจะได้มองเห็นภาพทันทีที่อ่านเนื้อเรื่อง

สำหรับภาพท้ายเล่ม คือ ภาพหน้า 86 กับ 87 เป็นภาพลูกหลิน น้อยภาณีและป้าแฉ่ม น้อยภาณี ผู้เขียนกล่าวขอบคุณทั้งสองท่านที่ให้ข้อมูล แสดงวิธีขึ้นตาล ปาดตาล ทำน้ำตาล ให้ความอนุเคราะห์ในการทำสารคดีนี้ ภาพดังกล่าวเป็นภาพประกาศคุณูปการ ที่ผู้เขียนนำมาเสนอ จะเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้อ่านในเรื่องการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

เป็นที่น่าสนใจว่าเรื่องคนปาดตาลนี้ จะมีภาพประกอบเกือบทุกหน้า ข้อดีก็คือภาพจะเป็นการอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจข้อความในเนื้อเรื่องยิ่งขึ้น และเป็นการพักสายตาของผู้อ่านที่ไม่ต้องคร่ำเคร่งกับตัวหนังสือมากนัก ภาพประกอบเรื่องนี้มีคุณค่า เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง เหมาะสมกับวัยก่อนวัยรุ่นที่จะอ่านสารคดี ได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลินไปด้วย

3. สารประโยชน์

เรื่องคนปาดตาล เป็นเรื่องที่ผู้เขียนมุ่งเสนอความรู้เกี่ยวกับการปาดตาล เพื่อให้ได้น้ำตาลสด การทำน้ำตาลปึก และความรู้ทั่ว ๆ ไปของตาลโตนดตั้งเนื้อ

3.1 ให้รู้ประวัติความเป็นมาของต้นตาล ว่ามีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศอินเดียและมาลายู ส่วนต้นตาลในเมืองไทยไม่มีหลักฐานว่า มีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศไทยหรือไม่ การขยายพันธุ์ทำได้โดยวิธีใด รู้ว่าคนไทยรู้จักต้นตาลมานานแล้วตั้งแต่สมัยสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงได้จัดให้มีการเทศนาสั่งสอนประชาชนในตาล หรือแม้แต่ตาลปัตรที่พระใช้มีมาจากตาล

3.2 ให้ความรู้เรื่องการปาดตาลเพื่อร่อนน้ำตาลสด ซึ่งเป็นอาชีพหนึ่งที่ต้องเสี่ยงชีวิตเป็นต้นตาลที่สูงชัน ประมาณ 90 ฟุตหรือมากกว่านั้น รายได้จากการปาดตาลน้อย แต่ก็ยังมีอาชีพอยู่ในปัจจุบัน ผู้อ่านจะทราบวิธีการปาดตาล อุปกรณ์ที่ใช้ในการปาดตาล เมื่อได้น้ำตาลสดมาแล้วก็จะนำมาม้วน ถ้ามีปริมาณมากขายไม่หมดก็จะเคี่ยวเป็นน้ำตาลปึกหรือน้ำตาลป็นต่อไป

3.3 ช่วยให้เห็นประโยชน์ที่ได้จากต้นตาล โดยเฉพาะน้ำตาลปึกที่เอามาจากน้ำตาลสด ซึ่งใช้ชีวิตประจำวันของคนไทยส่วนใหญ่ จะนำน้ำตาลปึกมาประกอบอาหารทั้งหวาน

และหวาน น้ำตาลปึกที่ได้จากตาลจะมีความหอมอร่อยกว่าน้ำตาลมะพร้าว ผู้เขียนบรรยายลักษณะของน้ำตาลโตนดกับน้ำตาลมะพร้าว ทำให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของน้ำตาลโตนด ดังนี้

"น้ำตาลที่ได้จากตาลโตนดจะมีรสหอมหวานสนิท เนื่อน้ำตาลจะเหนียวละเอียด มีลักษณะเป็นปึกหรือบรรจุในปึก ส่วนน้ำตาลที่ได้จากมะพร้าวจะมีรสหอมหวานออกเค็ม หอมน้อยกว่าน้ำตาลโตนด น้ำตาลมีความชื้นค่อนข้างมาก เวลาเคี้ยวต้องใช้เวลาานกว่าจะแห้ง... น้ำตาลที่ได้จากมะพร้าวจะมีเนื้อไม่ละเอียด หากเอามือบดดูจะเห็นเป็นเม็ด ๆ คล้ายเม็ดทราย เวลาเก็บใส่ปี๊บจะมีความเหลวมากกว่าน้ำตาลโตนด"

(คนปาดตาล : 73 - 74)

3.4 ให้ความรู้ทางด้านเกษตรกรรมเรื่องการปลูกต้นตาล โดยนำเมล็ดเก่ามาเพาะ จะออกดอกและผลเมื่ออายุประมาณ 12 - 15 ปีขึ้นไป ตาลโตนดปลูกได้ในดินทุกชนิด

3.5 ให้ความรู้เรื่องการเลือกซื้อน้ำตาลปึกหรือน้ำตาลปึก ถ้าเป็นของแท้ให้สังเกตน้ำตาลจะมีสีเข้ม กลิ่นหอม สำหรับน้ำตาลที่มีสีขาวจัด ขาวมาก ผู้ทําน้ำตาลจะใช้ผงฟอกขาว เรียกว่า ผงซัก เป็นสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ดังนั้นผู้อ่านจึงควรหลีกเลี่ยง ไม่ซื้อน้ำตาลที่มีสีขาวดังกล่าว

3.6 ให้ออกคิดเกี่ยวกับการช่วยกันอนุรักษ์ตาลโตนด เพราะต้นตาลในปัจจุบันไม่ค่อยนิยมปลูกกัน เพราะเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ที่ดินนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านอื่นทำให้รายได้สูงกว่าการปลูกตาลมากนัก ดังนั้นผู้เขียนจึงพยายามชี้ให้เห็นคุณค่า และประโยชน์จากต้นตาล ถ้ามีโอกาสให้ช่วยกันปลูกต้นตาล อนุรักษ์ต้นตาล ไม่อย่างนั้นเราจะไม่มีน้ำตาลสดที่หอม หวาน อร่อย ชื่นใจ ได้ต่อกัน และไม่มีน้ำตาลปึกที่มีรสหอมหวานสนิทมาประกอบอาหารอีกต่อไป

เรื่องคนปาดตาลนี้ จะตรงกับความต้องการและความสนใจในการอ่านของเด็กวัยก่อนวัยรุ่น เรื่องการประกอบอาชีพ เนื้อหาสาระจะให้ความรู้โดยตรงกับผู้อ่าน ให้รู้จักวิธีการได้น้ำตาลสด วิธีการทําน้ำตาลปึก ซึ่งในปัจจุบันไม่นิยมปลูกต้นตาล ดังนั้นจุดประสงค์ให้ผู้อ่านที่เป็นเยาวชนช่วยกันอนุรักษ์ ช่วยกันปลูกต้นตาลให้อยู่คู่วัฒนธรรมไทยต่อไป สำหรับการดำเนินเรื่องแบ่งได้เป็น 2 ตอน โดยผู้เขียนให้ความสำคัญในตอนแรกมากกว่าตอนที่ 2 การจบเรื่อง จบได้กระชับ ชัดเจนดี

การใช้ภาษาในการเสนอเรื่อง จะเป็นลักษณะการบรรยายและอธิบายด้วยถ้อยคำ
ง่าย ๆ ชัดเจน มีบางตอนที่ผู้เขียนแทรกพรรณนาโวหาร แทรกสำนวนกึ่งภาษาพูดบ้าง ซึ่ง
ทำให้เนื้อเรื่องน่าอ่าน มีชีวิตชีวขึ้น ภาพประกอบเป็นภาพถ่ายทั้งหมด มีทั้งภาพสีสวยงาม
ชัดเจน และภาพขาวดำ ประกอบความเข้าใจเนื้อเรื่องให้ชัดเจนขึ้น มีภาพบางภาพที่ควรจัด
ให้สัมพันธ์กับข้อความในเนื้อเรื่อง

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม โดย จุฬารักษ์
ดาร์ห์กุล องค์การคำของคุรุสภา 2536 เป็นหนังสือที่คณะกรรมการประกวด ในงานสัปดาห์
หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2537

1. เนื้อเรื่อง

กรุงศรีอยุธยาได้รับการสถาปนาขึ้นในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ในปี พ.ศ. 1893
ตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นชุมทางแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน้อย และแม่น้ำป่าสัก กรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่
ในบริเวณเมืองเดิม มีชื่อว่า อโยธยา เป็นเมืองสำคัญของแคว้นละโว้ หรือลพบุรี การย้าย
เมืองจากอโยธยามาตั้งอยู่กรุงศรีอยุธยา เพราะเกิดหิวอดกโรคระบาด เมื่อก่อสร้างพระนคร
เสร็จแล้ว ได้มีการขุดคูเมืองทางด้านทิศตะวันออก ที่เป็นพื้นดินของเมืองอโยธยาเดิม ดังนั้น
กรุงศรีอยุธยาจึงมีน้ำล้อมรอบทั้งสี่ด้าน ในรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช กรุงศรีอยุธยา
ได้รวบรวมแคว้นสุพรรณภูมิ และสุโขทัยไว้ในอาณาจักร มีการค้าขายกับจีน รวมทั้งบูรณะปฏิสังขรณ์
วัดวาอารามที่สำคัญ ๆ เป็นจำนวนมาก

ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 ยึดเมืองพระนครหลวงของกัมพูชาได้
และทศพรย์สมบัติมีค่ามาเป็นจำนวนมาก สมัยนี้มีชาวโปรตุเกสส่งทูตมาเจริญไมตรี ทำให้
กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางแห่งอาณาจักร เมื่อเกิดสงครามกับพม่า ต้องเสียกรุงศรีอยุธยาใน
รัชกาลสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช พ.ศ. 2112 เมื่อกรุงศรีอยุธยาได้รับอิสรภาพ เริ่มฟื้นฟู
มั่งคั่งสมบูรณ์ มีพ่อค้านานาชาติตั้งหลักแหล่งในเมืองมากมาย จนกระทั่งมีความเจริญก้าวหน้า
ทางวิชาการ และเป็นยุคทองของศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์
มหาราช ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ กรุงศรีอยุธยาได้เป็นศูนย์กลางของ
พระพุทธศาสนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และความรุ่งเรืองในด้านศิลปสถาปัตยกรรม
และวรรณกรรม ในที่สุดปี พ.ศ. 2310 กรุงศรีอยุธยาต้องเสียเอกราชให้แก่พม่า บ้านเมือง
ถูกทำลายเสียหายยับเยิน

เหตุผลที่ทำให้กรุงศรีอยุธยา มีความเจริญมั่นคงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการ
เมือง ก็คือ สภาพทำเลที่ตั้งในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มีความอุดมสมบูรณ์ด้านกลีกรรรม

เป็นเมืองท่าศูนย์กลางคมนาคมทางน้ำ ติดต่อกับทั้งต่างประเทศและหัวเมืองภายใน รวมทั้งทางบกด้วย ทำให้เป็นชุมทางการค้าขาย การติดต่อกับชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวยุโรป ทำให้เกิดความก้าวหน้าแก่บ้านเมืองหลาย ๆ ด้าน เช่น การสร้างป้อมปราการ สะพาน อ่างเก็บน้ำ การประปา ฯลฯ นอกจากนี้กรุงศรีอยุธยามีสภาพเป็นเกาะที่มีแม่น้ำล้อมรอบทุกทิศ มีแนวกำแพงโดยรอบพระนครยาวประมาณ 12.4 กิโลเมตร ภายในกำแพงเมืองมีลำคลองหลายสาย เพื่อเป็นเส้นทางคมนาคม ยังเป็นแหล่งส่งน้ำเข้าใช้ในหัวเมือง และระบายน้ำของเมืองอีกด้วย สำหรับพระราชวังที่สำคัญ ๆ มี 3 แห่ง คือ

พระราชวังหลวง สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังหลวง ขึ้นอยู่ทางฝั่งพระรามในปัจจุบัน ต่อมารัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ขยายพระราชวังหลวง ไปทางทิศเหนือ พระราชวังเดิมให้เป็นวัดคือ วัดพระศรีสรรเพชญ์

พระราชวังจันทร์เกษม หรือวังหน้า สมเด็จพระมหาธรรมราชาโปรดเกล้าฯ ให้สร้าง เพื่อพระราชทานแก่พระราชโอรส คือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ณ บริเวณที่ว่างด้านทิศตะวันออก

วังหลัง อยู่ริมกำแพงเมืองด้านทิศตะวันตก แต่เดิมเป็นส่วนหลวง ต่อมาสร้างเป็นวังพร้อมกับวังหน้า เป็นที่ประทับของสมเด็จพระเอกาทศรถ พระราชนุชาสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

เมื่อกรุงศรีอยุธยาถูกพม่าทำลาย ในปี พ.ศ. 2310 สืบมาถึงรัชสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดเกล้าฯ ให้รื้ออิฐกำแพงเมืองเก่า ตลอดจนป้อมปราการ เพื่อนำไปสร้างกรุงเทพมหานคร และเกรงว่าจะเป็นที่ซ่อนสมุทกัณฑ์ผู้คนจะยากต่อการปราบปราม ครั้นในรัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้รื้อศิลาแรงในเขตพระราชวังหลวง เพื่อก่อสร้างพระปรางค์ และภูเขาทองวัดสระเกษ และช่วงก่อน พ.ศ. 2475 กระทรวงวัฒนธรรมได้อนุญาตให้รื้อวัดและโบราณสถานของพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำอิฐออกขายเพื่อเป็นรายได้บำรุงพระศาสนา แต่กระนั้นโบราณสถานก็ยังเหลืออยู่อีกถึง 211 แห่ง ที่มีความงดงามและคุณค่าทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ซึ่งปัจจุบันกรมศิลปากรได้ทำหน้าที่บูรณรักษา บูรณะ และพัฒนาให้เป็น "อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา"

หนังสือเรื่องนี้ จะสนองความต้องการของวัยก่อนวัยรุ่น ที่จะเข้าถึงสิทธิและหน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อจะได้ปฏิบัติตนให้เหมาะสมในการที่ตนเป็นสมาชิกของชุมชน เป็นพลเมืองของประเทศชาติและของโลก (สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม.

2522 : 27) เนื้อหาในหนังสือจะทำให้ทราบรายละเอียด ความเป็นมาในอดีตของนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มหานครที่ยิ่งใหญ่แห่งหนึ่งของโลก และยังเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านสถาปัตยกรรม ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ นอกจากนี้เนื้อหาสาระจะตรงกับความต้องการในการอ่านของเด็กวัยก่อนวัยรุ่น โดยเฉพาะเด็กชายชอบอ่านหนังสือชีวประวัติ และประวัติศาสตร์ เนื้อเรื่องจะสร้างความภาคภูมิใจ ความชื่นชมให้กับผู้อ่าน ที่สมบัติของชาติที่หาค่ามิได้นี้ เขาคือผู้หนึ่งที่รู้ประวัติความเป็นมาของชาติไทยเรา จะได้ช่วยกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งมีใช้แต่เป็นมรดกของคนไทยเท่านั้น ยังเป็นมรดกของทุกคนในโลกอีกด้วย

2. กลวิธีการนำเสนอ

การดำเนินเรื่อง

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม ผู้เขียนดำเนินเรื่องโดยบรรยายและอธิบาย เริ่มกล่าวถึงการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกรุงศรีอยุธยา ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งราชธานี จนกระทั่งเสียเอกราชให้แก่พม่าถึงสองครั้ง รวมระยะเวลาแห่งความเจริญรุ่งเรืองทั้งหมด 417 ปี ทำให้ผู้อ่านทราบประวัติกรุงศรีอยุธยาตามลำดับ ต่อจากนั้นผู้เขียนกล่าวย้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยาอย่างละเอียด และสภาพที่ตั้งโบราณสถานพระราชวัง การจบเรื่องได้สรุปถึงความเจริญรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยา และขอให้ผู้อ่านช่วยกันอนุรักษ์มรดกโลกแห่งนี้

การเริ่มเรื่อง

ผู้เขียนเริ่มเรื่องด้วยการกล่าวถึงความสำคัญ ความยิ่งใหญ่ของกรุงศรีอยุธยา จนกระทั่งวัดสุทัศน์ที่ที่เหลืออยู่ ได้รับคัดเลือกเป็นนครประวัติศาสตร์มรดกโลกทางวัฒนธรรม การเริ่มต้นดังกล่าวเป็นการชักจูงความสนใจจากผู้อ่านให้สนใจ ให้ติดตามเนื้อเรื่องต่อไปว่า ความยิ่งใหญ่ การพัฒนาบ้านเมืองนั้น มีประวัติความเป็นมาอย่างไร เช่น

"กรุงศรีอยุธยาอดีตราชธานีของราชอาณาจักรไทย ที่มีอายุมาร่วมหกร้อยกว่าปี
ยังเป็นรอยอดีตที่อยู่ในความทรงจำ... กรุงศรีอยุธยาได้กลายเป็นศูนย์กลางของ
การเมือง การปกครอง การเศรษฐกิจ และศิลปวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

เจียงไต้้น ด้วยเหตุนี้เรื่องราวของกรุงศรีอยุธยาจึงมีเพียงจะน่าสนใจแต่ใน
ประวัติศาสตร์สำหรับชาติไทยเท่านั้น แต่กรุงศรีอยุธยายังจะเป็นนครประวัติศาสตร์
และแหล่งอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกอีกด้วย"

(นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม : 1)

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้กล่าวถึงความงดงาม ความเจริญรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยา
โดยน่าวรรณกรรมของศรีปราชญ์ มาประดับการบรรยาย ผู้อ่านจะชอบพอใจอ่าน
บทประพันธ์ การเริ่มเรื่องดังกล่าวจึงจัดได้ว่าดี ดังนี้

"อยุธยาที่ยังฟ้า	ลงดิน แลฤา
อณาจบุญเพรงพระ	ก่อเกื้อ
เจดีย์ลออินทร	ปราสาท
ในทาบทองแล้วเนื้อ	นอกโสรหม"

(นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม : 2)

การเสนอเนื้อเรื่อง

ผู้เขียนเสนอเนื้อเรื่องตามลำดับหัวข้อดังนี้ การพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ความ
เจริญรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยา สภาพที่ตั้งกรุงศรีอยุธยา โบราณสถานและพระราชวังหลวง
พระราชวังจันทร์เกษม และวังหลัง ในการเสนอเนื้อเรื่องแต่ละหัวข้อ ผู้เขียนจะกล่าวนำเรื่อง
ก่อนเพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพรวม ๆ ของเนื้อเรื่องแต่ละหัวข้อ ซึ่งเป็นการดึงดูดความสนใจให้
ติดตามอ่านรายละเอียดของเรื่องต่อไป เช่น หัวข้อเรื่องความเจริญรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยา
คือ

"เหตุผลที่ทำให้กรุงศรีอยุธยาสามารถตั้งมั่นมีความเจริญมั่นคง ทั้งทางเศรษฐกิจ
สังคม และการเมือง เป็นมหานครที่ยิ่งใหญ่... กรุงศรีอยุธยาจัดได้ว่าเป็นเมือง
อู่ข้าวอู่น้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ และแหล่งชุมนุมชนที่ใหญ่ที่สุดในที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา"

(นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม : 26)

เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องอย่างชัดเจน ผู้เขียนจะยกตัวอย่างงานวรรณกรรมเป็นหลักฐานยืนยันให้ข้อความดังกล่าวมีน้ำหนักขึ้น และทำให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลิน ชานซึ่งในความไพเราะของวรรณกรรมอีกด้วย

"ภาพเสื่อมของราชอาณาจักรพระนครศรีอยุธยา สะท้อนออกมาให้เห็นดังปรากฏในเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยาตอนหนึ่งว่า

... ด้วยพระมหากษัตริย์มิได้ทรงทศพิธราชธรรม

จึงเกิดภัยเป็นมหัศจรรย์สืบหมประการ

คือเดือนดาวดินฟ้าจะอาเพศ

อุบัติเหตุเกิดทั่วทุกทิศาน..."

(นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม : 21 - 22)

เมื่อก้าวถึงความงาม ความเจริญรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยา ผู้เขียนยกตัวอย่างจดหมายเหตุของชาวต่างชาติ ที่กล่าวถึงกรุงศรีอยุธยาในครั้งนั้น ทำให้ผู้อ่านรู้สึกภาคภูมิใจในฐานะที่เป็นคนไทย ที่อดีตชาติของเราเป็นชาติที่มีอารยธรรม เช่น บันทึกของ โยส เขาเดินชาวฮอลันดา ว่า

"เท่าที่ข้าพเจ้าทราบ พระมหากษัตริย์สยามเป็นบุคคลที่ร่ารวยที่สุดในภาคตะวันออกนี้ ยังไม่ปรากฏว่ามีพระมหากษัตริย์องค์ใดในแถบนี้ของโลก ที่จะมีเมืองหลวงใหญ่โตมโหฬาร วิจิตรพิสดาร และสมบูรณ์พูนสุขเหมือนกับพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรนี้..."

(นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม : 32)

และจดหมายเหตุ หมอแอมป์เฟอร์ ชาวเยอรมัน พรรณนากรุงศรีอยุธยาในช่วงรัชสมัยสมเด็จพระเพทราชา เช่น

"ในกรุงมีโบสถ์วิหารอยู่ทั่วทุกหนทุกแห่ง มีบริเวณพอสมกับถนนและเต็มไปด้วยสถูปเจดีย์ปิดทองขนาดต่าง ๆ ความใหญ่โตไม่เท่าโบสถ์ของเรา (โบสถ์ในคริสต์ศาสนา) แต่ความงามภายนอกนั้นยิ่งกว่ามากนัก เพราะมีช่อชั้นหลังคางอนซ้อนสลับ

กันเป็นอันมาก ด้านหน้าปัดทอง มีบันไดลาด มีเสาค้ำเสาเสริม และเครื่องประดับ
ประดาอื่น ๆ อีกมาก..."

(นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม : 37)

การจบเรื่อง

ผู้เขียนจบเรื่องได้ชัดเจน โดยสรุปเน้นถึงความเจริญรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยา
โดยศึกษาจากหลักฐานที่เหลืออยู่ พร้อมกับย้ำเตือนให้ผู้อ่านช่วยกันอนุรักษ์มรดกโลกแห่งนี้
ไว้ตลอดกาล คือ

"จากหลักฐานที่เหลืออยู่ให้ศึกษา ทำให้ทราบได้ว่ากรุงศรีอยุธยานั้น มีกำแพงเมือง
ซึ่งเป็นแนวป้องกันเมือง โดยรอบยาว 12 กิโลเมตรเศษ... แม้ว่าเราจะไม่อาจพลิก
ฟื้นคืนอดีตอันรุ่งเรืองให้กลับคืนมาได้ หากแต่เพียงได้มีการช่วยกันทะนุบำรุง รักษา
วัดกุสุมาณที่เป็นเครื่องยืนยันถึงความเจริญรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยาที่ผ่านมา ก็จะมี
ได้ว่าเป็นการรักษาคูณค่าของมหานครที่ยิ่งใหญ่แห่งนี้"

(นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม : 56)

การใช้ภาษา

เรื่องนี้เป็นสารคดีที่เสนอความรู้ทางวิชาการ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ภาษาใน
การเสนอเรื่องโดยใช้การบรรยาย และการอธิบายเป็นหลัก คำที่ใช้เป็นแบบแผนเหมาะสมกับ
เนื้อเรื่อง ในการบรรยาย จะใช้คำง่าย ๆ ประโยคชัดเจน ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ทันที เช่น

"การย้ายจากเมืองอโยธยาเดิมทางด้านทิศตะวันออก มาสร้างพระนครขึ้นใหม่นั้น
มีสาเหตุมาจากเกิดหิวดกโรคระบาด เจ้านาย ขุนนาง และผู้คนคงเสียชีวิตกันมาก
เพราะในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาเองก็ระบุว่า เมื่อสร้างพระนครใหม่แล้ว
สมเด็จพระรามาธิบดีโปรดเกล้าฯ ให้ขุดศพเจ้าแก้ว เจ้าไทย ซึ่งเป็นอหิวดกโรคสิ้น
พระชนม์ขึ้นพระราชทานเพลิงศพ ณ วัดป่าแก้ว"

(นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม : 8)

สำหรับการบรรยายตอนเสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่ข้า ผู้เขียนจะใช้ถ้อยคำที่แสดงอารมณ์ แสดงความรู้สึกเสียตาย ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามไปด้วย เช่น

"แต่นั้นกรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยาที่สิ้นสภาพพระราชธานี บ้านเมืองถูกทำลายย่อยยับ ปราสาทราชวัง วัดวาอารามและบ้านเรือนถูกเผาผลาญ... กรุงศรีอยุธยาถูกล่อยทิ้ง ให้โรยราเป็นป่าและที่อยู่ของสิ่งสาธาสัตว์ในที่สุด"

(นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม : 23 - 24)

ภาษาในการอธิบาย โดยเฉพาะการกล่าวถึงสภาพที่ตั้งกรุงศรีอยุธยาและโบราณสถาน ผู้เขียนจะอธิบายค่อนข้างละเอียด ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพตามไปด้วย เช่น

"แม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งไหลมาจากทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเมือง ได้ไหลอ้อมลงไปทางทิศใต้ ทำให้ด้านทิศตะวันตกของเมืองเป็นกระพุ้ง แล้วจึงไหลไปทางทิศตะวันออก จากนั้นวกไปทางทิศใต้..."

(นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม : 42)

และจดหมายเหตุของชาวต่างชาติที่เคยมาอยู่กรุงศรีอยุธยา ได้อธิบายสภาพบ้านเมืองของกรุงศรีอยุธยาอย่างละเอียด ทำให้มองเห็นภาพตามไปด้วย เช่น

"ตัวพระนครมีกำแพงอิฐล้อมรอบ ทางด้านใต้ และด้านเหนือสูงราว 4 ฟาทมกึ่ง มีเชิงเทินหอรบแน่นหนาและแข็งแรง แต่ด้านอื่น ๆ... กำแพงเมืองนี้มีประตูเล็ก ๆ เปิดออกแม่น้ำหลายแห่ง ภายในกำแพงมีเชิงเทินสำหรับวางปืนใหญ่ห่างกันเป็นระยะ ๆ..."

(นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม : 34)

ภาพประกอบ

ภาพประกอบในเรื่องนี้ เป็นภาพถ่ายโบราณสถาน โบราณวัตถุ และภาพแผนที่ ภาพทั้งหมดเป็นภาพสี โดยเฉพาะภาพถ่าย สีสดใสสวยงาม ชัดเจน ดูแล้วเกิดความเพลิดเพลิน

ประกอบเนื้อเรื่องให้ผู้อ่านเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นภาพประกอบในเรื่องนี้ เป็นสิ่งเร้าใจผู้อ่านให้ติดตามเนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดี

ภาพหน้า 19 เป็นภาพวาด ข้อความประกอบคำอธิบายภาพว่า "รูปสีน้ำมันกรุงศรีอยุธยาที่ชาวฝรั่งเศสเขียนขึ้นในปลายสมัยพระเจ้าปราสาททอง ประมาณ พ.ศ. 2181" ภาพนี้ทำให้ผู้อ่านมองเห็นเกาะกรุงศรีอยุธยา มีน้ำล้อมรอบ ภายในเกาะเป็นสิ่งก่อสร้างที่เป็นพระราชวัง วัดวาอาราม ถนน คู คลอง ภาพนี้เน้นความเจริญ ความงดงามทางด้านศิลปะการก่อสร้าง ทำให้ผู้อ่านที่เป็นเยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นกรุงศรีอยุธยามหานครที่ยิ่งใหญ่ ที่สามารถรอดสายตาชาวโลกได้ว่า คนไทยเป็นชาติที่มีอารยธรรมมีวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรืองมาก่อน

ภาพหน้า 14 เป็นภาพถ่าย ภาพโบราณวัตถุเป็นรูปช้างทรงของพระมหากษัตริย์ มีคำอธิบายใต้ภาพว่า "เครื่องทองและเครื่องราชกกุธภัณฑ์ ที่ขุดพบได้จากกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ สมัยอยุธยาตอนต้น" ภาพดังกล่าวเป็นภาพขยายใหญ่ เน้นที่โบราณวัตถุเป็นสีเหลืองทอง สวยงามมาก รวมทั้งความงดงาม ประณีต อ่อนช้อยของลวดลายไทย ภาพนี้สามารถโน้มน้าวจิตใจเยาวชนให้อ่อนโยนตามไปด้วย

3. สารประโยชน์

เรื่องนี้เป็นสารคดีวิชาการ เชิงวิชาประวัติศาสตร์ ให้คุณค่าพัฒนาทางด้านสติปัญญา พร้อมกับปลูกฝังเยาวชนให้รักสมบัติของชาติไทย และได้เป็นสมบัติของโลก ให้สิ่งที่เหลืออยู่คู่ชาติต่อไป สรุปสารประโยชน์ได้ดังนี้

3.1 ให้ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา ที่มีอายุถึง 417 ปี ตั้งแต่เริ่มก่อสร้างราชธานีในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ให้ชื่อว่า "กรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยามหาจักรีบรมราชธานี" มีการก่อสร้างพระราชวัง วัดวาอารามมากมาย และการติดต่อกับต่างประเทศ จนกลายเป็นมหานครที่ยิ่งใหญ่ แต่ในที่สุดเกิดความขัดแย้งในการชิงราชสมบัติเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้กรุงศรีอยุธยาเสื่อม และถูกทำลายในที่สุด

3.2 ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยามหานครที่ยิ่งใหญ่ ในที่สุดต้องล่มสลายเหลือแต่รอยอดีต เป็นคดีเตือนใจ สอนใจแก่อนุชนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี การร่วมมือร่วมใจ รวมพลังความสามัคคีเท่านั้น ทำให้ชาติบ้านเมืองอยู่รอดได้

3.3 โบราณสถาน โบราณวัตถุ มีความงดงามด้านศิลปะ สถาปัตยกรรมจะเป็นพื้นฐานในการศึกษาด้านดังกล่าวแก่เยาวชน

เรื่องนครประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม เนื้อหาสาระมุ่งเน้นถึงอดีตที่มีการพัฒนาจนกลายเป็นมหานครที่สวยงาม ที่ยิ่งใหญ่ ปัจจุบันโบราณสถาน โบราณวัตถุที่เหลืออยู่ช่วยกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนี้ไว้ และเรื่องนี้ยังตรงกับความสนใจในการอ่านของเด็กวัยก่อนวัยรุ่น โดยเฉพาะเด็กชายอีกด้วย การดำเนินเรื่องตามความสำคัญของหัวข้อเรื่องที่กล่าวถึง การลำดับเหตุการณ์จึงไม่ต่อเนื่องกัน การเริ่มเรื่องโดยกล่าวชักจูงให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของมหานครนี้ การเสนอเนื้อจะบรรยายค่อนข้างละเอียด พร้อมทั้งยกตัวอย่างวรรณกรรม ยกตัวอย่างจดหมายเหตุของชาวต่างชาติเพื่อสนับสนุนข้อความให้ชัดเจน การจบเรื่อง โดยชักชวนให้ผู้อ่านช่วยอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมนี้ไว้ตลอดกาล เป็นการจบที่ได้ใจความ กระชับรัดดี

การใช้ภาษาในเรื่องนี้เป็นลักษณะการบรรยายและการอธิบาย ใช้คำง่าย ๆ เป็นแบบแผน ผู้อ่านสามารถเข้าใจทันที ประโยคชัดเจน ภาพประกอบ เนื้อเรื่องเป็นภาพถ่าย ภาพวาด และแผนที่ เป็นภาพสีสวยงาม ชัดเจนดี ประกอบเนื้อเรื่องให้มีคุณค่าเสริมความเข้าใจได้เป็นอย่างดี

ปราสาทเมืองต่ำ

ปราสาทเมืองต่ำ โดย สมัย สุทธิธรรม ครุสภา 2537 เป็นหนังสือที่ชนะการประกวดในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2537

1. เนื้อเรื่อง

เมื่ออาณาจักรกัมพูชาแยกออกเป็นอาณาจักรเจนละบกและอาณาจักรเจนละน้ำ ในสมัยเมืองพระนคร พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 กษัตริย์พระองค์สุดท้ายแห่งกัมพูชา แผ่ขยายอำนาจมายังอีสานตอนใต้ของประเทศไทยได้นำวัฒนธรรมของเขมรคือ การสร้างปราสาทหรือศาสนสถานที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย ตามลัทธิไศวนิกายศาสนาฮินดู เพื่อประโยชน์ทางศาสนา เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม

ปราสาทแยกออกเป็น 3 ประเภท คือ ปราสาทศิรี ปราสาทซึ่งสร้างขึ้นเพื่ออุทิศให้แก่บรรพบุรุษ และปราสาทหรือเทวาลัย สำหรับปราสาทเมืองต่ำจัดอยู่ในประเภทปราสาทหรือเทวาลัย ที่อยู่ในชุมชนระดับต่าง ๆ ที่พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์แผ่ขยายไปถึง

ปราสาทเมืองต่ำตั้งอยู่บนพื้นที่ราบกว้าง ระหว่างเขาพนมรุ้งและเขาปลายบัด ณ บ้านโคกเมือง หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 9 ต.จระเข้มาก อ.ประโคนชัย จ.บุรีรัมย์ การสร้างปราสาทสันนิษฐานว่า มีการก่อสร้างขึ้นมาสองครั้งคือ ช่วงแรกเป็นกลุ่มกำแพงหินศิลาแลงด้านนอก และกลุ่มของระเบียงคดด้านใน ซึ่งเป็นศิลปะแบบบาปวนตอนต้นคือในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 16 ช่วงที่สองเป็นกลุ่มปราสาทอิฐภายใน และระเบียงคดชั้นในบางส่วนเป็นศิลปะแบบบาปวนตอนกลาง ผังของปราสาทมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน ดังนี้

1. กำแพงด้านนอก ก่อด้วยศิลาแลงสีเหลี่ยมขนาดใหญ่ ล้อมรอบบริเวณปราสาททั้ง 4 ด้าน ตรงกลางของกำแพงแต่ละด้านจะเป็นซุ้มประตูหรือโคปุระ สำหรับซุ้มประตูด้านทิศตะวันตก ยังมีร่องรอยการตกแต่งที่ยังไม่เสร็จ เพราะความเชื่อที่ว่าปราสาทหรือศาสนสถานเป็นที่สถิตของผีเทพหรือดวงพระวิญญาณ

2. สระน้ำศักดิ์สิทธิ์ เป็นรูปตัวแอล (L) 4 สระ อยู่ถัดจากกำแพงเข้ามา ล้อมรอบระเบียงคดที่อยู่ภายในทั้ง 4 ด้าน ที่มุมของสระทุกมุมสลักเป็นรูปหัวพญานาคชูคอ 5 เศียร ที่ขอบสระเป็นลำตัวของพญานาค

3. ระเบียงคดและปรางค์อิฐ กลุ่มของระเบียงคดภายในประกอบด้วย ชุ่มประตู่ทั้ง 4 ด้าน ปัจจุบันพังทลายเกือบหมด ระเบียงคดด้านในก่อด้วยหินทรายทำเป็นห้องแบบระเบียงคดทั่วไป สำหรับองค์ปรางค์อิฐมีทั้งหมด 5 องค์ ปัจจุบันเหลือเพียง 4 องค์

โครงสร้างของผังปราสาทอาจจะเป็นยันต์ในรูปของมณฑล ในลัทธิตันตระ หรือเป็นรูปจักรวาลแบบคติฮินดู จากการสันนิษฐานถึงศิลปะการก่อสร้างของปราสาท แสดงให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนเมืองโบราณมาก่อน เป็นชุมชนขนาดใหญ่ หรือเป็นปราสาทแห่งอาณาจักรพมหาราช ที่มีการปกครองอย่างเป็นระบบ ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ดำเนินการซ่อมแซม บูรณะปราสาทเมืองต่ำแห่งนี้ให้คงสภาพเดิมทุกประการ

สารคดีเรื่องปราสาทเมืองต่ำนี้ จะตรงกับความสนใจในการอ่านของวัยก่อนวัยรุ่น ซึ่งชอบอ่านหนังสือที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเด็กชาย เรื่องนี้ผู้เขียนได้เดินทางไปศึกษาโบราณสถานแห่งนี้ พร้อมทั้งค้นคว้าข้อมูลและการสันนิษฐานจากนักวิชาการ เนื้อหาของเรื่องจะทำให้ผู้อ่านทราบประวัติความเป็นมา สภาพสังคม ความเป็นอยู่ ความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของบรรพบุรุษ และยังเหลือรอยอดีตเป็นศาสนสถาน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา ถึงแม้จะเป็นศิลปะของขอม แต่โบราณสถานแห่งนี้ก็ตั้งอยู่ ณ อีสานตอนใต้ของประเทศไทย ดังนั้นผู้อ่านที่เป็นเยาวชน จะมีส่วนช่วยในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมแห่งนี้ไว้ เพื่อเป็นสมบัติของชาติต่อไป

2. กลวิธีการนำเสนอ

การดำเนินเรื่อง

ปราสาทเมืองต่ำ เป็นเรื่องที่ถูกผู้เขียนเห็นความสำคัญ ความงดงามของโบราณสถานแห่งนี้ และได้ไปชมก่อนที่จะกรมศิลปากรจะทำการบูรณะ เป็นการแสดงถึงความตั้งใจ ความอดุสหาของผู้เขียน ดังนั้นเนื้อหาสาระต่าง ๆ เกี่ยวกับปราสาทเมืองต่ำ จึงน่าสนใจน่าติดตาม

ก่อนที่จะเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับปราสาทเมืองต่ำ ผู้เขียนได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการสร้างปราสาทขอม แล้วจึงกล่าวถึงปราสาทเมืองต่ำ ที่ตั้งและโบราณสถานแวดล้อมที่มีความงดงามทางด้านศิลปะการก่อสร้าง ปิดท้ายด้วยการสรุป ข้อเสนอแนะจากสิ่งก่อสร้างว่าเป็นอาณาจักรที่เคยรุ่งเรืองมาในอดีต การดำเนินเรื่องจึงเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ตามลำดับความรู้ ผู้อ่านจะเข้าใจเนื้อเรื่องอย่างต่อเนื่อง

การเริ่มเรื่อง

ผู้เขียนเล่าความเป็นมาของปราชสาทหอม ว่านิยมสร้างในดินแดนต่าง ๆ ที่กษัตริย์ของหอมแผ่อำนาจไปถึง และเลยมายังอีสานตอนใต้ของประเทศไทย จุดประสงค์เพื่อประโยชน์ทางศาสนา ทางเศรษฐกิจหรือการเมืองและวัฒนธรรม

การเริ่มเรื่องดังกล่าว เป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจให้ผู้อ่านรู้จักปราชสาทหอม ผู้เขียนอธิบายค่อนข้างละเอียด เพิ่มพูนสติปัญญาแก่ผู้อ่านทันที เช่นตัวอย่าง การกล่าวถึงประเภทของปราชสาท ดังนี้

"ปราชสาทหรือเทวาลัย หมายถึง ปราชสาทหรือเทวาลัยที่มีอยู่ในชุมชนระดับต่าง ๆ ตั้งแต่หมู่บ้านไปจนถึงชุมชนเมืองใหญ่ ๆ หรือเป็นมงคลในขอบเขตสิมมาต่าง ๆ ที่พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์พระองค์นั้น ๆ แผ่ขยายกว้างเข้าไปถึง"

(ปราชสาทเมืองดำ : 7)

ในตอนท้ายของประวัติความเป็นมา ผู้เขียนได้สรุปศัพท์ 3 คำคือ ปราชสาท กู่ และปรางค์ เป็นการปิดท้ายการเริ่มเรื่องได้อย่างน่าสนใจ คือ

"ด้วยเหตุนี้เอง 'ปราชสาท' ซึ่งเป็นคำที่คนในเขตอีสานใต้ใช้เรียกกัน และผู้คนทางแถบอีสานกลาง หรือคนลาวที่ประเทศลาว มักเรียกว่า 'กู่' ส่วนคนภาคกลางมักจะเรียกว่า 'ปรางค์' นั้น จึงมีปรากฏอยู่มากมายในดินแดนของประเทศไทย ลาว และกัมพูชาดังที่เห็นกันอยู่ในทุกวันนี้"

(ปราชสาทเมืองดำ : 10)

การเสนอเนื้อเรื่อง

การเสนอเนื้อเรื่องเป็นไปตามขั้นตอน ก่อนขึ้นเนื้อเรื่องปราชสาทเมืองดำ ผู้เขียนเกริ่นถึงปราชสาทที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักกันทั่วไป คือ ปราชสาทหินผามาย จังหวัดนครราชสีมา และปราชสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ แล้วจึงกล่าวถึงปราชสาทเมืองดำ เช่น

"หากจะเอ่ยชื่อ ปราสาทหินพิมาย... หรือในด้านศิลปกรรมที่วิจิตรงดงาม ซึ่งผู้สร้างได้บรรจงแกะสลัก... ปราสาทเมืองต่ำเป็นศาสนสถานหรือโบราณสถานแห่งหนึ่ง ในจำนวนหลาย ๆ แห่ง ที่มีความงดงามทั้งด้านสถาปัตยกรรมและด้านศิลปกรรมแบบขอมที่น่าสนใจ"

(ปราสาทเมืองต่ำ : 12)

เนื่องจากผู้เขียนเกริ่นในคําว่า ได้ไปศึกษาโบราณสถานแห่งนี้ด้วยตนเอง ดังนั้นผู้เขียนจึงอธิบายวิธีเดินทางไปปราสาทเมืองต่ำได้ 3 ทาง อธิบายอย่างละเอียด ชัดเจน ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพ และสามารถเดินทางไปปราสาทเมืองต่ำได้ถูกต้อง เช่น

"ถ้าหากเดินทางมาจากอำเภอนางรอง ตามทางหลวงแผ่นดิน (โชคชัย-เดชอุดม) จากนางรองออกมาเพียง 15 กิโลเมตร ก็จะถึงทางแยกที่มีป้ายบอกโบราณสถานพนมรุ้งเลี้ยวขวามือที่บ้านตาเบ็ก เข้าไปตามเส้นทางขึ้นเขาพนมรุ้ง 12 กิโลเมตร..."

(ปราสาทเมืองต่ำ : 16)

เมื่อกล่าวถึงภาพหลัก ศิลปะของโบราณสถานปราสาทเมืองต่ำ ผู้เขียนจะเล่าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาพดังกล่าวประกอบ ทำให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลิน ไม่เกิดความเบื่อหน่ายเช่นเรื่องนาคกาลียะ จะกล่าวไว้ที่เชิงอรรถ ส่วนเรื่องพระกฤษณะยกเขาโควรรณะ จะเล่าเรื่องทันที ดังตัวอย่างตามลำดับดังนี้

"นาคกาลียะ เป็นนาคที่อาศัยอยู่ในทะเลสาบกาลินที มินิสัยเป็นอันธพาล เกรงุร้าย ชอบก่อกรรมและทำร้ายผู้อื่นเป็นนิจ วันหนึ่งมีเด็กเลี้ยงโคนาสัตว์ลงไปกินน้ำในทะเลสาบกาลินทีแห่งนี้ จึงถูกนาคกาลียะพันพิษใส่จนเสียชีวิต แต่พระกฤษณะก็ได้ช่วยชุบชีวิตให้กลับคืนมา และทำการปราบนาคกาลียะจนยอมแพ้ โดยนางกัญญาเมียวของนาคกาลียะได้มาขอชีวิตเอาไว้ ทั้งสองได้กราบเท้าของพระกฤษณะอ่อนขอชีวิต แล้วถูกพระกฤษณะ เนรเทศไปอยู่เกาะรามนาคะ"

(ปราสาทเมืองต่ำ : 24)

"คราวหนึ่งพระอินทร์กับพระกฤษณะ ได้ทำการประลองฤทธิ์กัน โดยพระกฤษณะได้ชักชวนให้นันทโคบาลดการบูชาพระอินทร์ และชักชวนให้บูชาขุนเขาโคววรรณแทน ทำให้พระอินทร์ทรงพิโรธบันดาลให้ฝนตกใหญ่จนน้ำท่วม บรรดาสัตว์และพืชผลต่าง ๆ เสียหายหนัก ดังนั้นพระกฤษณะจึงต้องยกภูเขาโคววรรณขึ้นไว้เหนือตรรชนเป็นเวลา 7 วัน 7 คืน จนพระอินทร์จำต้องยอมแพ้ให้ฝนหยุดตกในที่สุด"

(ปราสาทเมืองด้า : 42)

สำหรับเนื้อหาบางตอนที่ไม่ปรากฏหลักฐาน ข้อมูล ผู้เขียนจะอ้างอิงนักวิชาการในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้อ่าน เช่น ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ทรงสรุปอายุการก่อสร้างปราสาทเมืองด้า จากวิธีทางประวัติศาสตร์ศิลป์เข้าช่วยว่า

"น่าจะตรงกับศิลปะขอม แบบคลัง คือ ในระหว่างปีพุทธศักราช 1510 ถึง 1560 แล้วมาสำเร็จลงในช่วงสมัยของศิลปะขอมแบบบาปวน..."

(ปราสาทเมืองด้า : 44)

การจบเรื่อง

ผู้เขียนสรุปเรื่องทั้งหมดได้กระชับ ได้ใจความ โดยกล่าวถึงสิ่งก่อสร้างของปราสาทเมืองด้า น่าจะเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ที่มีการปกครองอย่างมีระบบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันยังคงความสวยงาม ความละเอียดประณีต ทำให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั้งหลาย ให้มาชมความงดงามของปราสาทเมืองด้า เป็นการจบเรื่องที่สมบูรณ์แบบ คือ

"จึงพอสรุปได้ว่า บริเวณที่ราบกว้างใหญ่ของปราสาทเมืองด้า... ทำให้ปราสาทแห่งนี้มีลักษณะที่สวยงาม... จึงเป็นสาเหตุที่ดึงดูดนักโบราณคดี นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ให้เดินทางมาศึกษาหาความรู้ และเที่ยวชมความงดงามของปราสาทเมืองด้าอยู่มิได้ขาด..."

(ปราสาทเมืองด้า : 54 - 56)

การใช้ภาษา

เรื่องนี้เป็นสารคดีที่เสนอความรู้โดยตรงแก่ผู้อ่าน ในด้านประวัติศาสตร์ และมรดกทางวัฒนธรรม การใช้ภาษาจะเป็นลักษณะเป็นคำบรรยาย และอธิบาย เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจทันที จะใช้คำตรงตามความหมาย เช่นตัวอย่างภาษาในการบรรยาย

"ฉะนั้นการสร้างปราสาททุกแห่งของกษัตริย์ขอมโบราณ จึงนิยมสร้างทิ้งเอาไว้
ไม่ให้เสร็จในยุคสมัยของตนเอง เพื่อลูกหลานหรือคนในรุ่นหลังต่อมาจะได้มาสร้าง
เสริมต่อ..."

(ปราสาทเมืองต่ำ : 26)

สำหรับภาษาในการอธิบาย ผู้เขียนจะอธิบายค่อนข้างละเอียด ทำให้ผู้อ่านมองเห็น
ภาพตาม เช่น

"ทับหลังของปรางค์อิฐแถวหน้าองค์ทิศเหนือ เป็นภาพจักษุรูปพระอิศวรทรงโค่นที่
พระหัตถ์ซ้ายทรงประคองอุ้มนางปารพตี หรือพระอุมาเทวี พระหัตถ์ขวาถือตรีศูล"

(ปราสาทเมืองต่ำ : 40)

นอกจากนี้ การเสนอเรื่องบางตอน ผู้เขียนจะใช้คำที่แสดงอารมณ์ ความรู้สึกทำให้
ผู้อ่านเคลิบเคลิ้มคล้อยตามผู้เขียนไปด้วย

"รวมทั้งกอบัวที่ป้อนูเต็มพินน้ำ พร้อมทั้งชูดอกสีชมพูคอยรับแสงอาทิตย์ ในยามรุ่งอรุณ
บนแผ่นน้ำอันสงบนิ่ง จนทำให้เคลิ้มนึกไปว่า ที่แห่งนี้คือขอบเขตของจักรวาล"

(ปราสาทเมืองต่ำ : 32)

สำหรับคำศัพท์ที่ยากต่อการเข้าใจ ผู้เขียนจะแปลความหมายทันที ทำให้ผู้อ่าน
เข้าใจเนื้อเรื่องชัดเจน ดังนี้

"อโรคยศาล หรือที่พักคนเดินทาง (บ้านคนมีไฟ)"

(ปราสาทเมืองต่ำ : 10)

"ภายนอกติดตั้งเอาไว้ด้วยลูกมะหวด หรือลูกกรงหินที่กลิ้งช่องละ 7 ลูก อย่างสวยงาม"

(ปราสาทเมืองต่ำ : 36)

ภาพประกอบ

ภาพประกอบเรื่องนี้เป็นภาพถ่าย สีสดใสสวยงาม ชัดเจน ประกอบความเข้าใจในเรื่องให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ภาพทุกภาพจะมีคำอธิบายประกอบภาพ

ภาพหน้า 53 เป็นภาพธรรมชาติกับปราสาทเมืองต่ำ มีคำอธิบายประกอบภาพว่า "ปราสาทเมืองต่ำยามเย็น" ภาพดังกล่าวสีสดใสสวยงามมาก โดยเฉพาะสีเหลืองของท้องฟ้ายามเย็น ภาพนี้ทำให้ผู้อ่านสดชื่น เกิดความสบายตาสบายใจ ผ่อนคลายความเครียดจากการอ่านข้อความในเนื้อเรื่อง

ภาพหน้า 41 เป็นภาพทึบหลัง มี 2 ภาพ คำอธิบายประกอบภาพตามลำดับ คือ "ทึบหลังองค์ศิวิไลรูปพระอิศวรทรงโคนนท" และ "ทึบหลังปรากฏแกวหน้าองค์ศิวิไล" 2 ภาพนี้แสดงให้เห็นศิลปะอันงดงาม ประณีตของช่างในสมัยก่อน ภาพดังกล่าวสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านให้อ่อนโยน ประณีต และซาบซึ้งในศิลปะอันล้ำค่า

อาจกล่าวได้ว่า ภาพประกอบสารคดีเรื่องนี้ เหมาะสมกับเนื้อเรื่องสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านได้ดี เพราะภาพชัดเจน สวยงาม มองภาพแล้วเกิดความเพลิดเพลิน และมีคุณค่าทางด้านสติปัญญาอีกด้วย

3. สารประโยชน์

สารคดีเรื่องนี้ เป็นลักษณะสารคดีวิชาการในด้านประวัติศาสตร์ และโบราณสถานที่เป็นศิลปะของขอม แต่สถานที่ตั้งอยู่ ณ อีสานใต้ของประเทศไทย ดังนั้นสารประโยชน์สรุปได้ดังนี้

3.1 ให้ความรู้เรื่องที่มาของการสร้างปราสาท ที่มีอยู่หลายแห่งในประเทศไทย เพื่อประโยชน์ทางศาสนา การเศรษฐกิจหรือการเมือง และวัฒนธรรม ดังนั้นปราสาทที่เหลืออยู่ในประเทศไทย เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่าดินแดนของไทยเราในอดีตเป็นชุมชนเมือง ชุมชนขนาดใหญ่ มีวิถีชีวิตที่มีระเบียบ มีการพัฒนา

3.2 ให้ผู้อ่านเห็นคุณค่า ความสำคัญของโบราณสถาน จะได้เกิดความรัก ความหวงแหน และช่วยกันอนุรักษ์โบราณสถานแห่งนี้ไว้ตลอดกาล

3.3 ให้ความรู้เรื่องศิลปะวัฒนธรรมของกัมพูชา เกี่ยวกับการก่อสร้างปราสาท ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย ตามลัทธิไศวะนิกายศาสนาฮินดู ความงดงาม ความละเอียด ประณีตของสถาปัตยกรรมปราสาทเมืองต่ำ ทำให้ผู้อ่านได้เฉพาะเยาวชน มจีดีใจอ่อนโยน ประณีตไปด้วย

เรื่องปราสาทเมืองต่ำ เนื้อหาสาระได้จากการไปศึกษาสถานที่จริง การค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลสนับสนุนจากนักวิชาการ ประกอบเป็นสารคดีเรื่องนี้ ตรงกับความสนใจในการอ่านของเด็กวัยก่อนวัยรุ่น เรื่องประวัติศาสตร์ ปราสาทเมืองต่ำเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนเมือง ที่อนุชนรุ่นหลังจะมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ไว้

การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ลำดับความรู้ความเข้าใจ โดยกล่าวถึงประวัติความเป็นมาก่อน แล้วจึงเล่าถึงรายละเอียดของโบราณสถานปราสาทเมืองต่ำ การสรุปเรื่องด้วยความชัดเจน ได้ใจความ การใช้ภาษาจะเป็นภาษาเขียน ลักษณะการบรรยายและอธิบาย ใช้ถ้อยคำที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ทันที สำหรับคำศัพท์ที่ยากต่อการเข้าใจ ผู้เขียนจะแปลหรืออธิบายความประกอบ ภาพประกอบเนื้อเรื่องเป็นภาพถ่าย สีเส้น สวยงามชัดเจนดี ทำให้สารคดีเรื่องนี้มีคุณค่าอ่านมาก

จากการที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์หนังสือสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น ที่คณะกรรมการประกวดหนังสือของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ในด้านเนื้อหา กลวิธีการนำเสนอและสารประโยชน์ที่ผู้อ่านพึงได้รับ ผู้วิจัยพบว่า หนังสือดังกล่าวมีทั้งส่วนดีและข้อบกพร่อง ดังนี้

1. คู่มือเลี้ยงปลาตู้

สารคดีเรื่องนี้ เป็นเรื่องที่เสนอความรู้อย่างละเอียดเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาตู้ จึงเป็นประโยชน์มากสำหรับผู้ที่เลี้ยงปลาตู้ หรือผู้ที่กำลังเลี้ยงปลาตู้อยู่ และนำไปขยายผลในการประกอบอาชีพได้ ดังนั้น เรื่องนี้จึงเหมาะสมสำหรับเยาวชน

สำหรับการใช้คำบางคำสะกดผิด ดังนั้นการตรวจพิสูจน์อักษร จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นหนังสือสำหรับเยาวชน

2. เที่ยววัดโพธิ์

เรื่องนี้เป็นแบบอย่างที่มีคุณค่า มีประโยชน์สำหรับอาชีพมัคคุเทศก์ เพราะในการนำชมสถานที่ต่าง ๆ ผู้เข้าชมจะต้องมีความรู้ในสถานที่นั้นอย่างละเอียดลออ จึงจัดเป็นมัคคุเทศก์ที่รอบรู้ ผู้อ่านที่เป็นเยาวชนสามารถนำความรู้ดังกล่าว ไปใช้ในการประกอบอาชีพนี้ และสารคดีเรื่องนี้เพิ่มคุณค่าทางด้านสติปัญญา เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมไทยอีกด้วย ส่วนข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขคือ การอธิบายความกับภาพประกอบ ซึ่งควรแก้ไขให้ถูกต้อง มิฉะนั้นผู้อ่านจะเข้าใจผิด

3. แม่ชอบฟ้ากว้าง

เรื่องนี้เป็นสารคดีท่องเที่ยวที่ให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลินด้วยถ้อยคำภาษาพูด คำคะนอง ซึ่งจะถูกใจผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่น นอกจากนี้ผู้เขียนยังแทรกเรื่องขำขัน ข้อคิดในการปฏิบัติตน อ่านแล้วจะเกิดความสนุกสนานตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย เรื่องนี้อาจเป็นตัวอย่างการเขียนสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น เด็กวัยรุ่นได้

4. ราชบุรีมีโอ่ง

เรื่องนี้ให้ความรู้เรื่องการปั้นโอ่ง ข้อบกพร่องคือ หนังสือสารคดีเรื่องนี้ไม่มีหมายเลขหน้า ซึ่งจะมีปัญหาในการอ้างอิง

5. มรดกไม้

เรื่องมรดกไม้เป็นสารคดีที่มีจุดเด่นคือ ภาพประกอบเนื้อเรื่อง ซึ่งมีทั้งภาพวาดเหมือนจริง สีสวยงาม และภาพวาดลายเส้นเพื่ออธิบายส่วนประกอบอย่างชัดเจน ทุกเรื่องมีภาพประกอบ ผู้อ่านจะได้รับความเพลิดเพลินจากการดูภาพประกอบ และได้รับความรู้จากเนื้อหาไปด้วย การออกแบบในการจัดหน้า ทำให้เกิดข้อบกพร่องในการเรียงคำ เกิดการแยกคำของศัพท์เดียวกันอยู่ไม่น้อย

6. บันทึกจากเกาหลีใต้

เรื่องบันทึกจากเกาหลีใต้เป็นสารคดีท่องเที่ยว ผู้เขียนเสนอความรู้อย่างละเอียดเกี่ยวกับประเทศเกาหลีใต้ เนื้อเรื่องบางตอนผู้เขียนให้รายละเอียดค่อนข้างมาก ราวกับเป็นตำราวิชาภูมิศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวนี้ จะทำให้ผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่น อาจจะเกิดความเบื่อหน่ายได้ ถ้าผู้เขียนตัดทอนออกบ้าง แทรกเรื่องสนุกสนานบ้าง สารคดีเรื่องนี้จะน่าอ่านมาก

7. ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์

เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์นี้ เป็นเรื่องที่ให้สารประโยชน์แก่ผู้อ่านมาก ในฐานะที่เป็นประชากรโลก ควรนำทรัพยากรมาใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่า จุดเด่นของเรื่องนี้คือ ภาพประกอบสีสันสวยงาม และข้อคิดคติเตือนใจที่ผู้เขียนฝากไว้กับเยาวชนคือ ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

8. ประวัติภาพยนตร์ไทย

เรื่องประวัติภาพยนตร์ไทยนี้ เนื้อหาสาระให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติภาพยนตร์ไทย ซึ่งตำราเกี่ยวกับเรื่องนี้มีน้อยมาก ดังนั้นจึงจัดได้ว่าเป็นตำราที่มีคุณค่า ที่เยาวชนควรช่วยกันเก็บรักษาและรวบรวมตำราดังกล่าวต่อไปในอนาคต

9. หนังตะลุง

เรื่องหนังตะลุงเป็นสารคดีที่ชี้ให้เห็นการประกอบอาชีพเชิดหนังตะลุง ที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัว การฝึกฝนด้วยความอดทน จึงเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้อ่านที่เป็นเยาวชนในเรื่องการประกอบอาชีพอื่น ๆ ด้วย

10. คนปาดตาล

เรื่องคนปาดตาลนี้ให้ความรู้โดยตรงเกี่ยวกับการประกอบอาชีพปาดตาล การทำน้ำตาลปึก และจุดมุ่งหมายสำคัญคือ ให้อ่านช่วยกันอนุรักษ์ต้นตาล ช่วยกันปลูกต้นตาลถ้ามีโอกาส เพื่อจะได้มีน้ำตาลมาทำเป็นน้ำตาลปึก และเรื่องยังใช้สำนวนพรรณนาโวหาร มีการเปรียบเทียบ ทำให้เนื้อเรื่องน่าอ่านยิ่งขึ้น

11. นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม

สารคดีเรื่องนี้ชี้ให้เห็นความยิ่งใหญ่ของกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นราชธานีในอดีต เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบัน นับเป็นสมบัติอันล้ำค่าที่คนไทยควรช่วยกันอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่ชาติ และเป็นมรดกของโลกตลอดไป ภาพประกอบเป็นภาพถ่าย และภาพวาดลาดเส้นด้วยสีเส้นสวยงาม จึงเร้าใจผู้อ่าน

12. ประสาทเมืองต่ำ

เรื่องประสาทเมืองต่ำนี้ ให้ความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนในอดีต ดังนั้น เยาวชนควรมีส่วนช่วยกันอนุรักษ์ให้ประสาทเมืองต่ำอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป และจุดเด่นที่น่าสนใจคือ ภาพประกอบเนื้อเรื่องที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดี

บทที่ 4

คุณสมบัติของหนังสือสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น ที่เน้นการประกวด

สารคดีเป็นวรรณกรรมที่ให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้อ่าน การเขียนสารคดีต้องวางโครงเรื่อง คือ ความน่า เนื้อเรื่องและบทสรุป มีส่วนประกอบที่เร้าใจให้น่าอ่าน เช่น การใช้ตัวอย่างประกอบ หรือการใช้ภาพประกอบเพื่อให้เข้าใจเนื้อเรื่องได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การใช้ข้อคิด คติพจน์ คำคม เป็นต้น

เกณฑ์การประเมินคุณค่าของหนังสือ มีดังนี้

1. ด้านเนื้อหา

1.1 พิจารณาเนื้อหาของหนังสือ ในแง่ให้ประโยชน์กับผู้อ่าน คือให้แต่ด้านบันเทิง หรือเพื่อสาระประโยชน์ด้านความรู้ หรือสาระบันเทิง หรือบันเทิงวาทะ โดยที่ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการใช้หนังสือนั้น ๆ

1.2 พิจารณารูปแบบการเขียนหรือวิธีในการเสนอเนื้อหา คือ มีความเหมาะสมกลมกลืนกัน

1.3 พิจารณาเนื้อหาประเภทบันเทิงคดี ในแง่ของแก่นเรื่อง (Theme) โครงเรื่องหรือผังเรื่อง (Plot) มีความสัมพันธ์กับอารมณ์ของผู้อ่านทั้งสิ้น

1.4 พิจารณาเนื้อหาประเภทสารคดี มีหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

ก. ข้อเท็จจริงที่นำมาเขียนถูกต้องหรือไม่ เขียนจากการค้นคว้า จากประสบการณ์ จากข้ออ้างเล่าสืบกันมา หรือเป็นเชิงแสดงทรรศนะของผู้เขียน ซึ่งจะต้องชี้แจงอย่างชัดเจน

ข. ข้อเท็จจริงมีมากหรือน้อยเพียงใด

ค. ข้อเท็จจริง ควรบอกแหล่งที่มา

ง. วิธีการเสนอเรื่อง วิธีการออกความคิดเห็น และถ้อยคำสำนวนภาษา

โวหารเปรียบเทียบ

จ. สารคดีที่มีตัวละคร เป็นตัวละครสมมติหรือเป็นมนุษย์จริง ๆ ผู้เขียนแสดงทรรศนะหรือกล่าวถึงตัวละครด้วยความเป็นกลาง

1.5 สารประโยชน์ คุณค่า และความคิด แอบแฝงที่ผู้อ่านจะได้รับ

1.6 สำนวนภาษาและโวหาร ใช้คำ ประโยคที่อ่านเข้าใจง่ายอย่างเหมาะสมกับวัย และหนังสือสำหรับเด็กโดยเฉพาะสำหรับเด็กวัยรุ่นนั้น จะมีคุณค่าเหนือกว่าเล่มอื่นได้นั้น มักจะตัดสินกันด้วยการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาและโวหารเป็นส่วนใหญ่

1.7 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในเนื้อหา เป็นเครื่องปลุกฝังความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ที่แปลกไปจากเดิม เช่น การแทรกแนวคิดจิตวิทยา การปกครองเด็ก คุณธรรมในการครองชีวิต คุณธรรมในการทํามาหาเลี้ยงชีพ การปลุกฝังอบรมนิสัยต่าง ๆ หรือความคิดในการสร้างสุนทรียภาพ ให้งังเกิดแก่ผู้อ่านตั้งแต่ยังเด็ก

2. การพิจารณาในรูปเล่มหนังสือ โดยเฉพาะในการประกวดหนังสือสำหรับเด็กนั้น จะเน้นในเรื่องการจัดภาพ การจัดหน้า (Layout) ตลอดจนการวาดภาพ การใช้สี และภาพช่วยประกอบเรื่องให้หน้าอ่านได้มากหรือไม่ สิ่งที่จะเป็นข้อตัดสินได้อย่างเด็ดขาดคือความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ที่ทำได้อย่างเหมาะสมกลมกลืนมีศิลป์และสวยงามนั่นเอง (จินตนา ไบกาชยี่. 2530 : 47 - 52)

ดังนั้น การคัดเลือกหนังสือ ที่สมควรได้รับรางวัล หนังสือเล่มนั้นต้องมีคุณค่าเหนือเล่มอื่น ในด้านเนื้อหาสาระ รูปแบบในการเสนอเรื่อง การใช้สำนวนภาษา การแทรกสารประโยชน์ หรือข้อคิด คติธรรม รวมทั้งภาพประกอบในการเสริมเนื้อเรื่องอีกด้วย

ในการประเมินคุณค่าหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น ที่คณะกรรมการประกวด ประเภทสารคดี ทั้งหมด 12 เล่ม จะใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้

1. คุณค่าด้านความรู้
2. คุณค่าด้านความบันเทิง
3. คุณค่าด้านศิลปะการประพันธ์
4. คุณค่าด้านความคิด
5. คุณค่าด้านศีลธรรมและจรรยาบรรณ

1. คุณค่าด้านความรู้

คุณค่าด้านความรู้ควรเป็นความรู้ในเรื่องราวที่น่าสนใจ เช่น เรื่องใกล้ตัว ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน หรือเป็นความรู้ที่แปลกใหม่น่าสนใจ ดังนี้

คู่มือเลี้ยงปลา โดย วิริยะ สิริสิงห

ผู้เขียนรวบรวมประสบการณ์ที่เคยเลี้ยงปลาทั้งประเภทสวยงาม และปลาที่เลี้ยงไว้เป็นอาหาร รวมทั้งได้รวบรวมตำราต่าง ๆ ทำให้หนังสือเล่มนี้เป็นตำราที่น่าเชื่อถือ มีความถูกต้อง เพราะฉะนั้นผู้อ่านสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงปลา หรือเลี้ยงปลาเล่นเป็นงานอดิเรก

นอกจากความรู้เรื่องการเลี้ยงปลาประเภทต่าง ๆ แล้ว ผู้เขียนยังได้นำเสนอความรู้เชิงเทคโนโลยี เช่น เครื่องควบคุมอุณหภูมิ หรือ เทอร์โมสแตท (Thermostat) และเครื่องปั๊มอากาศ เป็นต้น ผู้เขียนให้รายละเอียดชัดเจน

เที่ยววัดโพธิ์ โดย สุทธิลักษณ์ อัมพวันวงศ์

เรื่องเที่ยววัดโพธิ์นี้เป็นสารคดีท่องเที่ยวสถานที่และสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เขียนพาชม รวมทั้งแรกประวัติและความรู้ประกอบสถานที่ เช่น ประวัติพระพุทธรูป ประวัติวัด เป็นต้น

ให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ศาสนา วัดโพธิ์นอกจากจะเป็นแหล่งเผยแพร่พุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นแหล่งเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอีกด้วย โดยสังเกตจากสถานที่และสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เขียนพาชม อธิบายภาพสลักเรื่องราวเกียรติ อธิบายความรู้ศิลปจารึกทั้ง 8 หมวด เป็นต้น ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ทำให้ผู้อ่านรู้จักสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ศาสนา ได้แก่ พุทธศาสนา เช่น พระอุโบสถ พระระเบียง พระพุทธรูป เป็นต้น

ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์

ให้ความรู้ที่ถูกต้องน่าเชื่อถือ เนื้อหาสาระเป็นเสมือนตำราวิชาภูมิศาสตร์ หลักฐานอ้างอิงคือผู้เขียนเสนอเป็นหนังสืออ่านประกอบท้ายเล่ม นอกจากนี้ภาพประกอบเนื้อเรื่อง ซึ่งมีทุกหัวข้อเรื่อง จะเป็นหลักฐานอ้างอิงได้

ให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและสังคม ความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ถ้าไม่รู้จักใช้สักวันหนึ่งก็ต้องหมด ทำให้เกิดผลเสียหาย เกิดปัญหามากมาย ดังนั้นการนำความรู้เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ให้เกิดประโยชน์

ให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรมนุษย์ มนุษย์คิดค้นเครื่องอำนวยความสะดวก การติดต่อกัน โดยใช้วิธีการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เครื่องมือที่เป็นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ได้มาจากแร่ธาตุ เช่น เครื่องบิน เครื่องเทเลวิชั่น เป็นต้น

2. คุณค่าด้านความบันเทิง

ความบันเทิงในสารคดีเป็นสิ่งจำเป็น ทำให้ผู้อ่านสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่เกิดความเบื่อหน่าย และเร้าความสนใจให้ติดตามเนื้อหา สำหรับสารคดีที่ได้รับรางวัลดีเด่น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามียุทธศาสตร์ด้านความบันเทิง คือ

แม่ชอบพักว่าง โดย กล้อง สลับลาย

เนื้อเรื่องให้ความเพลิดเพลินสนุกสนานเกี่ยวกับประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เขียนในการเดินทาง เรื่องนี้เขียนได้น่าอ่าน ไม่เป็นวิชาการ เช่น ระหว่างพักอยู่ที่อินโดนีเซีย มีการจัดงานวันชาติไทยบนเรือ ผู้เขียนต้องหาใบตองกับมะลิ ทุกลาบ เพื่อมาร้อยมาลัย ซึ่งไปหาวัสดุเหล่านี้ได้ที่ร้านขายข้าวมัน เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้เขียนจะแทรกเรื่องตลกขบขันตลอด เช่น คนไทยชอบรับประทานน้ำพริกนรกกัน เพื่อนต่างชาติเห็นแล้วกลัว เมื่อผู้เขียนชวนให้ลองชิมดูบ้าง เขาส่ายหน้าปฏิเสธบอกว่า โอ๊ยไม่อยากตาย

เนื้อเรื่องบางตอนให้ความรู้สึกประทับใจ เช่น ผู้เขียนฝากข้อความไว้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องคัดเลือกคณะเยาวชนจาก 50 คน ที่อยู่ร่วมฝึกกิจกรรมด้วยแล้ว ต่อมาต้องคัดออกให้เหลือเพียง 35 คน ผู้เขียนฝากข้อความกับผู้อ่านว่า

"มันเป็นเรื่องง่ายที่นำเรารู้จักกันและรักกัน และคงเป็นเรื่องง่ายที่จะพรากเราออกจากกัน ง่ายสำหรับคนอื่นแต่เจ็บปวดเหลือเกิน สำหรับหัวใจที่บริสุทธิ์ของพวกเขา ขออย่าได้ใช้วิธีการนี้ในปีต่อไปอีกเลย"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 7)

3. คุณค่าด้านศิลปะการประพันธ์

การใช้ศิลปะในการเขียนสารคดีสำหรับเด็กวัยรุ่น ผู้อ่านจะเข้าใจเรื่องราวได้โดยง่ายและการสร้างเรื่องให้น่าอ่าน ดังเรื่องต่อไปนี้

เที่ยววัดโพธิ์ โดย สุทธิลักษณ์ อัมพันธ์วงศ์

ผู้เขียนใช้รูปแบบเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง เรื่องนี้เสนอความรู้เกี่ยวกับสถานที่และสิ่งต่าง ๆ ภายในวัดโพธิ์ โดยผู้เขียนทำหน้าที่เป็นนักคุุเทศก์ ทำให้ไม่เบื่อหน่าย ซึ่งดีกว่าจะอธิบายความรู้อย่างเดียว

สำหรับการลำดับความอ่านเข้าใจง่าย ไม่สับสน โดยอธิบายด้วยถ้อยคำตรงตามความหมาย ชัดเจน เช่น

"กำแพงแก้ว

อยู่ล้อมรอบลานพระอุโบสถ มีซุ้มประตู 8 ซุ้ม และซุ้มสีมา 8 ซุ้ม ในแต่ละซุ้มปักใบสีมาคู่ เป็นเครื่องหมายแสดงว่าเป็นพระอารามหลวง บนหลังซุ้มสีมามีพระสุถูปหล่อด้วยโลหะตั้งไว้ซุ้มละองค์ นอกประตูกำแพงแก้วหล่อรูปปางแปลงไว้ 2 ข้างประตูรวม 16 รูป"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 24)

ผู้อ่านได้เห็นตัวอย่างการใช้ราชาศัพท์อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะราชาศัพท์ที่ใช้กับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ เช่น

"วันหนึ่งในปี พ.ศ. 2374 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานกฐิน ณ วัดพระเชตุพนได้ทอดพระเนตรเห็นถาวรวัตถุของวัด ซึ่งสมเด็จพระโอยภาคาราชทรงสถาปนาไว้เมื่อ 31 ปีก่อน อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมปรักหักพัง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ขึ้นเป็นการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ที่สุดใช้เวลา 16 ปี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2375 ถึง พ.ศ. 2391"

(เที่ยววัดโพธิ์ : 8 - 9)

นอกจากนี้ผู้เขียนมีวิธีการสร้างเรื่องได้อย่างน่าสนใจ คือ การเล่าประวัติสถานที่ต่าง ๆ ประวัติพระพุทธรูป เช่น เล่าเรื่องมหาสงกรานต์ ในการชมศิลาจารึกหมวดประเพณี เล่าเรื่องพระพุทธรูปปางห้ามพระแก่นจันทน์ เป็นต้น

บันทึกจากเกาหลีใต้ โดย ประพนธ์ เรืองณรงค์

ผู้เขียนเลือกใช้รูปแบบการเขียนได้เหมาะสมกับเนื้อหา คือ ใช้การบันทึกประสบการณ์ที่ได้ไปท่องเที่ยวประเทศเกาหลีใต้ นำชมสถานที่ต่าง ๆ พร้อมกับแทรกความรู้เกี่ยวกับประเทศเกาหลีใต้ตลอดเรื่อง

กลวิธีการสร้างเรื่องให้น่าอ่าน คือ การแทรกเกร็ดความรู้ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เช่น เพลงอารีตัง เสนอทั้งเนื้อร้องภาษาเกาหลี คำแปลและโน้ตเพลง สำหรับภาษาเกาหลีผู้เขียนจะยกตัวอย่างคำที่ใช้พบในชีวิตประจำวัน เช่น ฮันยองฮาซิมนิกา = สวีตตี้, ออลมาอิมนิกา = ราคาเท่าไร เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีสำนวนอุปมาอุปไมยที่น่าสนใจ เช่น

"เวทีการเมืองของเกาหลีปัจจุบัน ถ้าเปรียบเหมือนเวทีมวยฝ่ายน้ำเงินหรือนายพลโนเทยูเพื่อนสนิทของนายพลชุนดุษวาน ขึ้นไปยืนบนเวทีรอคอยคู่ต่อสู้อยู่แล้ว"

(บันทึกจากเกาหลีใต้ : 61)

คนปาดตาล โดย วิญญู บุญยงค์

ผู้เขียนแทรกสัพพนิพนธ์โวหาร ทำให้เกิดความไพเราะ เห็นภาพชัดเจน
จงใจให้น่าอ่าน เช่น

"พอแสงเงินแสงทองสาดขึ้นจับท้องฟ้า ก็คอนหากระบอกลาดเดินออกจากบ้าน
มุ่งหน้าสู่หมู่ไม้สูงเสียดฟ้าที่ยืนตะค่อมอยู่ในความสลัวยามรุ่งอรุณ"

(คนปาดตาล : 15)

นอกจากนี้ยังใช้ภาษาคมคายกะทัดรัด สื่อความหมายได้ชัดเจน เช่น

"ความหวาน บนความเสี่ยง ที่มีชีวิตเป็นประกัน มิได้ทำให้คนปาดตาลย่อท้อหรือ
หมดสิ้นความอดทน"

(คนปาดตาล : 13)

สำหรับการลำดับความอ่านเข้าใจง่าย ไม่สับสน เช่น ในการอธิบายกว่าจะเป็น
น้ำตาลโตนด ผู้เขียนอธิบายเป็นขั้น ๆ ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพตาม เช่น

"ขั้นแรก

เท้านตาลที่ได้จากกระบอกลาดใส่รวมกันในปิ่น...

ขั้นที่สอง

เท้านตาลสดทั้งหมดลงในกระทะใบบัว โดยผ่านกระชอนที่มีผ้าขาวบางซ้อนอยู่"

(คนปาดตาล : 47)

4. คุณค่าด้านคิด

ส่วนประกอบที่เราใจให้สารคดีน่าอ่าน คือ ข้อคิดหรือคำคมที่แทรกอยู่ในเนื้อหา
ดังเช่น

แม่ชอบฟ้ากว้าง โดย กล้อง สลับลาย

ผู้เขียนส่งเสริมให้รู้จักคิดพิจารณาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่นตัวอย่างในการ
สอบสัมภาษณ์ ถ้าตอบปัญหากรรมการไม่ได้ ให้พยายามแสดงปณิธานไหวพริบกับปัญหาเฉพาะหน้า
ซึ่งผู้เขียนแนะนำว่า กรรมการไม่ได้หวังว่าเราจะตอบปัญหาทุกข้อได้หมด สิ่งเหล่านี้จะเป็น
ข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์มาก โดยเฉพาะผู้อ่านที่เป็นเยาวชน

เนื้อเรื่องมีให้ข้อคิดที่ลึกซึ้งคมคาย สมเหตุสมผล ทำให้ผู้อ่านรู้จักนำไปพิจารณา
รู้จักการปฏิบัติต่อตนเองและต่อส่วนรวม เช่น กล่าวถึงศูนย์อพยพที่พนัสนิคม ชลบุรี ว่า

"ด้วยเหตุที่ค่ายนี้ใหญ่มาก... แต่คิด ๆ แล้วก็ไม่ได้เอาดีกว่าเพราะอยากจะมีเสรี
ภาพ และต่อสู้ด้วยลำแข้งตนเอง ที่สำคัญคือแม่จันทกอบอุ้มบนแผ่นดินของเรา"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 22)

กลวิธีการเร้าใจให้ผู้อ่านเกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ พัฒนา และเผยแพร่
วัฒนธรรมไทย เช่น การกล่าวถึง การจัดงานประจำปีชาติไทย มีการสาธิตการแต่งงาน
จัดของที่เป็นของที่ระลึก ดอกไม้ไทย ขนมไทย เครื่องดนตรีไทย โดยผู้เขียนสรุปได้ดีว่า

"แม้พวกเราจะไม่ใช่มืออาชีพกันสักคน แต่เพื่อประเทศของเรา แม้เราทำได้ไม่ดี
มากแต่เราก็ทำเต็มที่ และภูมิใจว่าเราไม่ทำความอับอายมาให้ประเทศ ขอปรบมือให้
เพื่อน ๆ ทุกคนดื่มน้ำใจต่อความเข้มแข็งตรงบรรทัดนี้"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 68)

5. คุณค่าด้านศีลธรรมและจรรยาโลงใจ

การเขียนสารคดี นอกจากจะให้สารประโยชน์แก่ผู้อ่านแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การจูงใจให้ผู้อ่านทำความเข้าใจที่มีจิตใจที่อ่อนโยนประณีต ดังเช่น

ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ โดย สมชาย เดชะพรหมพันธุ์

ผู้เขียนส่งเสริมให้ผู้อ่านเป็นคนดีมีคุณธรรม เช่น เรื่องทรัพยากรสัตว์ป่าและการอนุรักษ์ ผู้เขียนแนะนำผู้อ่านว่า

"ความรู้สึกรักสัตว์ เมตตาต่อสัตว์ ถ้าเกิดกับประชากรของเรามากขึ้นเท่าไร สัตว์ป่าก็จะถูกทำลายน้อยลงเท่านั้น การพัฒนาจิตใจเพื่อให้เกิดความรักและ เมตตาต่อสัตว์จึงควรเริ่มตั้งแต่เยาวชนของเรา"

(ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ : 23)

เนื้อเรื่องเสนอแนวทางที่ถูกต้องในการประพฤติปฏิบัติตน เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรมนุษย์ ผู้เขียนเสนอการจัดการในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาสมรรถนะทางสมองและกำลังกาย การให้การศึกษา การเล่นกีฬา เป็นต้น

การใช้กลวิธีสร้างค่านิยมที่ถูกต้องแก่ผู้อ่าน เช่น ให้ช่วยกันอนุรักษ์สัตว์ป่าและได้รับการปกป้องรักษามากขึ้น ไม่เช่นนั้นมาบริโภค มาใช้แรงงาน

พร้อมกันนี้ยังช่วยยกระดับจิตใจผู้อ่านให้สูงขึ้น เช่น ช่วยกันอนุรักษ์สัตว์ป่า มีความเมตตาสงสารสัตว์ป่า การอนุรักษ์ทรัพยากรมนุษย์ โดยปลูกฝังด้านคุณธรรมอันดีงาม แห่งการอยู่ร่วมกัน เป็นต้น

แม่ขอบฟ้ากว้าง โดย กล้อง สลับลาย

เรื่องนี้ให้คติข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต เช่น กล่าวถึงเจ้าหน้าที่ในเรือเป็นคนที่รู้กันว่า ขยัน สะอาด มีระเบียบ

ผู้เขียนเสนอตัวอย่างที่ดี เหมาะสมกับการประพฤติตน เช่น ผู้เขียนจะรักนวลสงวนตัวว่า

"ตราบไต่ที่นั่นระวังตัวก็ไม่น่ามีปัญหา เพราะฉันเคารพความประหลาดตัวเองเสมอมา"

(แม่ชอบฟ้ากว้าง : 73)

การประเมินคุณค่าหนังสือสารคดีนี้ คงจะให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านในการพิจารณาคัดเลือกหนังสือ ผู้จัดทำหนังสือและผู้สร้างสรรค์หนังสือได้มีเกณฑ์ว่าหนังสือนั้น ควรมีคุณค่าที่เด่นชัดจึงสมควรแก่รางวัล

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการวิเคราะห์สารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น ที่คณะกรรมการประกวดหนังสือของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ซึ่งสรุปผลการศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์สารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (12 - 14 ปี) ที่ได้รับรางวัลดีเด่นจากการประกวดหนังสือ ของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ในด้านเนื้อเรื่อง กลวิธีการนำเสนอ และคุณค่าที่เหมาะสมควรได้รับรางวัล

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาจิตวิทยาพัฒนาการสำหรับเด็กวัยรุ่น และความสนใจในการอ่านของเด็กวัยรุ่น
2. ศึกษาหลักเกณฑ์การเขียนสารคดี
3. วิเคราะห์สารคดีตามขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าทั้ง 12 เล่ม ในด้านต่าง ๆต่อไปนี้อย่างละเอียด
- 3.1 เนื้อเรื่อง
- 3.2 กลวิธีการนำเสนอ
 - การดำเนินเรื่อง
 - การใช้ภาษา
 - การใช้องค์ประกอบอื่น
- 3.3 สารประโยชน์
4. ศึกษาคุณค่าของหนังสือที่คณะกรรมการประกวด
5. เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการวิเคราะห์หนังสือสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น ที่คณะกรรมการประกวดหนังสือของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2538 ซึ่งมีทั้งหมด 12 เล่ม ผู้วิจัยได้ศึกษาตามวิธีการและจุดมุ่งหมายของการวิจัย ได้ผลดังนี้

1. เนื้อเรื่อง

เนื้อเรื่องให้ความรู้เชิงวิชาการ ส่งเสริมการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ความรู้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมไทย และความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

2. กลวิธีการนำเสนอ

การดำเนินเรื่อง ส่วนใหญ่ผู้เขียนจะเสนอเรื่องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน คือ อธิบายประวัติความเป็นมา ดำเนินเรื่องตามลำดับความรู้ และมีทศรูปที่ได้ใจความกระชับ ชัดเจน พร้อมทั้งให้ข้อคิดและคติเตือนใจ

การใช้ภาษา เป็นลักษณะการบรรยายและการอธิบายเป็นหลัก ด้วยถ้อยคำง่าย ๆ กระชับ ชัดเจน การอธิบายค่อนข้างละเอียด พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบความเข้าใจให้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้เขียนจะใช้ถ้อยคำทั้งภาษาพูด พูดคุยกับผู้อ่านเพื่อสร้างความเป็นกันเองกับผู้อ่าน

ภาพประกอบเนื้อเรื่อง ผู้เขียนเสนอภาพเพื่อเร้าใจผู้อ่านให้ติดตามเนื้อเรื่อง และเสริมความเข้าใจให้ชัดเจน ภาพเกือบทั้งหมดจะเป็นภาพถ่ายจากของจริง มีสีสัน สวยงาม ชัดเจน พร้อมทั้งคำอธิบายประกอบภาพ

ในด้านคุณค่าของหนังสือสารคดีทั้ง 12 เล่ม ที่เหมาะสมได้รับรางวัล สรุปได้ดังนี้

1. ให้คุณค่าด้านความรู้ ที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ มีหลักฐานอ้างอิง โดยผู้เขียนจะชี้แจงให้ผู้อ่านทราบอย่างเปิดเผย ส่วนใหญ่จะกล่าวบอกไว้ที่คำนำหรือบทนำเรื่อง ความรู้มักจะเป็นเรื่องที่ให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมไทย และความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและสังคมคือ การประกอบอาชีพ

2. ให้คุณค่าด้านความบันเทิง ผู้เขียนเสนอเรื่องราวที่ทำให้ผู้อ่านคล้อยตาม พร้อมทั้งเกิดความประทับใจในเนื้อเรื่องบางตอน

3. ให้คุณค่าด้านศิลปะการประพันธ์ ส่วนใหญ่ผู้เขียนจะใช้รูปแบบเหมาะสมเนื้อเรื่อง โดยให้อ่านง่าย ๆ ต่อการเข้าใจประโยคชัดเจน บางตอนอธิบายให้ผู้อ่านเห็นภาพตาม พร้อมทั้งการเล่าเรื่อง การยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย ทำให้เพิ่มความเข้าใจได้ยิ่งขึ้น

4. ให้คุณค่าด้านคิด เนื้อเรื่อง ส่วนมากจะเร้าใจให้เกิดความคิดที่จะช่วยกันอนุรักษ์ เพชร ศิลปะและวัฒนธรรมไทย และยังเสริมให้ผู้อ่านรู้จักความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์และ ให้อ่านรู้จักพิจารณาแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อจะได้นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน

5. ให้คุณค่าด้านศีลธรรมและจรรยาบรรณ เนื้อเรื่องส่วนใหญ่ช่วยยกระดับจิตใจของผู้อ่านให้สูงขึ้น และยังเป็นตัวอย่างที่ดีหรือเสนอแนวทางที่ถูกต้อง ที่เหมาะสมในการประพฤติปฏิบัติตนแก่เยาวชนอีกด้วย

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาหนังสือสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น ที่คณะกรรมการประกวดหนังสือของ คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2538 จะอภิปรายผลการศึกษาค้นคว้ามี่ดังต่อไปนี้

ผลจากการศึกษาค้นคว้าพบว่า หนังสือสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและการประกอบอาชีพ ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้น ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านที่เป็นเยาวชน เกิดความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจ เยาวชนจะเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยกันอนุรักษ์ พัฒนาและเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ให้อยู่คู่ชาติตลอดไป ได้แก่ ความรู้เรื่องเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ จากเรื่องมรดกไม้ ความชื่นชมในสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม จากเรื่องเที่ยววัดโพธิ์และเรื่องนครประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย นั้น สอดคล้องกับคำกล่าวของ ปราณี เชียงทอง (2525 : 231 - 232) เกี่ยวกับการเขียนเรื่องประเภทสารคดีสำหรับเด็กว่า "เป็นเรื่องเชิดชูศิลปวัฒนธรรมไทยให้เกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของความเป็นไทยและชาติ" สำหรับเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านที่เป็นเยาวชน ต่อไปภายหน้าต้องมีอาชีพเป็นหลักแหล่ง เห็นแบบอย่างความตั้งอกตั้งใจประกอบอาชีพที่ตนถนัด ได้แก่ ความรู้เรื่องการบินไอ้จ๋มมั่งกร จากเรื่องราชบุรุษมีไอ้จ๋ม และความรู้เรื่องการทำดาบ จากเรื่องคนปาดดาบ เป็นต้น

การเสนอเรื่อง ในลักษณะสารคดีที่ให้ความรู้ทางวิชาการเป็นส่วนใหญ่ พร้อมกับให้ความเพลิดเพลินไปด้วย การลำดับความรู้ส่วนใหญ่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน

สำนวนภาษาที่ปรากฏ มักเป็นการบรรยายและการอธิบายได้ใจความ ผู้อ่านจะเข้าใจเนื้อเรื่องได้ง่าย

ภาพประกอบ เป็นสิ่งที่ดึงดูดและเร้าใจผู้อ่านให้ชวนติดตามเนื้อเรื่อง และเสริมความเข้าใจเรื่องให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนมากเป็นภาพถ่ายจากของจริง มีสีสัน สวยงาม

ข้อเสนอแนะ

หนังสือสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น ส่วนใหญ่แล้วเสนอเรื่องราวที่ให้ความรู้และข้อเท็จจริงในด้านวิชาการมาก ดังนั้นผู้ที่จัดทำหนังสือสารคดีดังกล่าว ควรกำหนดให้มีตัวละคร มีบทสนทนาหรือแทรกเรื่องเบาะสมอง เรื่องขำขัน รวมทั้งการใช้ภาษาพูดปนบ้าง ภาษาปากบ้าง จะทำให้ถูกใจผู้อ่านที่เป็นวัยรุ่น หนังสือเหล่านี้ควรส่งเสริมเป็นหนังสืออ่านนอกเวลาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก็จะเกิดประโยชน์มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้วิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับรางวัลดีเด่น จากการประกวด เนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประเภทสารคดีเท่านั้น ผู้สนใจอาจจะศึกษาหนังสือสารคดีของเด็กวัยนี้ หรือศึกษาหนังสือในลักษณะเดียวกัน แต่เป็นการประกวดจากที่อื่น ๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กล้อง สลักลาย. แม่ขอบฟ้ากว้าง. กรุงเทพฯ : บารุงสาส์น, 2528.
- จารุพงษ์ จันทรเพชร. มรดกไม้. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ, 2530.
- จินตนา ใบกาชุย. การเขียนสื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, ม.ป.ป.
- _____. "การพิจารณาคุณค่าหนังสือสำหรับเด็ก," จันทร์เกษม. 198 : 47, 51 ;
กันยายน - ตุลาคม 2530.
- เจือ สตะเวทิน. ดาร์บร้อยแก้ว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุทธินิสารการพิมพ์, 2517.
- จุฬารักษ์ ศิริหัทธ. นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม.
กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2536.
- โคม สุขวงศ์. ประวัติภาพยนตร์ไทย. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2533.
- ถวัลย์ มาศจรัส. เทคนิคและตัวอย่างการเขียนส่งเสริมการอ่านและหนังสือเพิ่มเติม.
กรุงเทพฯ : มิติใหม่, 2538.
- นิตยา บุญสิงห์. ความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อเนื้อหาแบบเรียนวรรณคดีไทย.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2514. อัดสำเนา.
- นิตา ชูโต, กล่อมจิตต์ พลายเวช และกานต์ณัฏ ศักดิ์เจริญ. "การวิเคราะห์เนื้อหา
หนังสือสำหรับเด็ก," การวิจัยทางการศึกษา. 13(3) : 65 ; กรกฎาคม -
กันยายน 2526.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. แนะแนวทางการศึกษาวิชาวรรณคดี. กรุงเทพฯ :
บัณฑิตการพิมพ์, 2518.
- บุปผา ทวีสุข. ความสนใจในเนื้อหาแบบเรียนวรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2516. อัดสำเนา.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. บันทึกจากเกาหลีใต้. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2531.
- ประยูรศรี มณีสร. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
คณะครุศาสตร์ สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ วิทยาลัยครูจันทร์เกษม, 2532.

- ปราณี เชียงทอง. วรรณกรรมสำหรับเด็ก. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
บางแสน, 2525.
- ปรีดา ปัญญาจันทร์. ราชบุรียังโง่. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2529.
- ปรีชา นุ่นสุข. หนังสือเล่ม. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2534.
- พรจันทร์ จันทรวิมล และคนอื่น ๆ. การเขียนและจัดทำหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน.
กรุงเทพฯ : ตะเกียง, 2534.
- มาลี บุญศิริพันธ์. การเขียนสารคดีสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : ประกายพรึก,
2535.
- รัชณี แพรนิมิตร. การวิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็กวัย 11 - 14 ปี ที่พิมพ์ในประเทศไทย
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 - 2522. ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- รณจวน อินทรกานแหง. วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : ดวงกมล,
2517.
- รณจวน อินทรกานแหง, สมพันธ์ เลขาพันธ์ และประทีป วาทิกทินกร. การอ่านและ
การพิจารณาหนังสือ. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2521.
- ธวัช ชังชาดา. หนังสือสำหรับเด็ก. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม, 2531.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2526.
- ลมูล รัตดากร. การเขียนและการแปลหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น,
2529.
- วรรณิ ศิริสุนทร. การวิเคราะห์หนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กฉบับคณะกรรมการประกวดตั้งแต่
ปี พ.ศ. 2520 - 2523. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2529. อัดสำเนา.
- วัน สังข์สะอาด. การสำรวจการใช้เวลาว่างของนักเรียนในโรงเรียนวิสามนและอาชีวศึกษา
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร, 2505. อัดสำเนา.

- วัลลภา วิทยารักษ์. ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับคุณค่าของสารคดีที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.
- วัลลภา อีสริยวงศ์. จิตวิทยาวัยรุ่น. นครปฐม : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูนครปฐม, 2530.
- วาสนา วีรพลิน. หนังสือประเภทที่ได้วัยรุ่นสนใจ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2504. อัดสำเนา.
- วิญญู บุญยงค์. คนปาดตาล. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ, 2535.
- วิรุฬ โสภวงค์. การอ่านและพิจารณาวรรณกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : องค์การคำของคุรุสภา, 2530.
- วิริยะ สิริสิงห. การสร้างสรรคัวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2537.
- _____. คู่มือเลี้ยงปลาตู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก, 2530.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ. รายงานการสัมมนาเรื่องหนังสืออ่านสำหรับเด็กกลุ่มอายุ 11 - 16 ปี. 2510.
- _____. รายงานการสำรวจความสนใจและรสนิยมในการอ่านของเด็กและเยาวชนไทย. 2520.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ 2522. งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ 1 - 8 เมษายน 2522. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2522.
- สมชาย เดชะพรหมพันธุ์. ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2532.
- สมัย สุทธิธรรม. ปราสาทเมืองต่ำ. กรุงเทพฯ : องค์การคำของคุรุสภา, 2537.
- สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม. จิตวิทยาเด็กเกเร. กรุงเทพฯ : โอเคเอ็นเอสไตร์, 2522.
- สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์. เที่ยววัดโพธิ์. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2527.
- สุนทรี มีพร้อม. วิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็กฉบับขณะการประกวด. ปริณิธานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.

- สุภัททา ปิยะแพทย์. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์
วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2527.
- สุรางค์ จันทน์เอม. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2525.
- อรพินท์ สวาสดิพันธ์. ความสนใจในการอ่านเรื่องต่าง ๆ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ในโรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2510. อัดสำเนา.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ วรรณมา ชัยเลิศ

เกิดวันที่ 29 เดือนสิงหาคม พุทธศักราช 2499

สถานที่เกิด เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 199/5 แขวงบางขุนศรี เขตบางกอกน้อย
กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10700 โทรศัพท์ 8644196

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 1 ระดับ 5

สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม กรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2512	ประถมศึกษาโรงเรียนวัดช่างเหล็ก เขตคลองสาน
กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2517	มัธยมศึกษาโรงเรียนสตรีวัดระฆัง เขตบางกอกน้อย
กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2519	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง)
วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ. 2524	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.บ.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร (ภาษาไทย)
พ.ศ. 2541	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ภาษาไทย)

การวิเคราะห์สารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ชนะการประกวดหนังสือ
ของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ
ระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2538

บทคัดย่อ
ของ
วรรณา ชัยเลิศ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาเอกภาษาไทย
มีนาคม 2541

การวิเคราะห์หนังสือสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ชนะการประกวดหนังสือของ
คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2538

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะทราบว่า หนังสือสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น
ที่ได้รับรางวัลดีเด่นทั้งหมด จากการประกวดหนังสือของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ
มีลักษณะอย่างไร มีความเหมาะสมกับเด็กวัยดังกล่าวหรือไม่ โดยพิจารณาคูณค่าของหนังสือ
เหล่านี้ทำให้ได้รับรางวัล การศึกษาครั้งนี้จะทำให้ทราบแนวทางในการเขียนหนังสือ และ
การปรับปรุงหนังสือสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น

หนังสือที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด เป็นหนังสือประเภทสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น
ที่ได้รับรางวัลดีเด่น จากการประกวดหนังสือของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ในงาน
สัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2538 เท่านั้น

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์หนังสือดังกล่าว ประมวลมาจากการเขียนสารคดี
สำหรับเด็กวัยรุ่น จากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางหนังสือเด็กวัยรุ่นได้กำหนดไว้ ผู้วิจัย
ใช้หลักเกณฑ์ที่ได้ี้ เป็นแนวทางในการประเมินค่าและพิจารณาหนังสือทั้งหมด

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า หนังสือประเภทสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นทั้ง
12 เล่ม เมื่อพิจารณาในด้านเนื้อหาของหนังสือเหล่านี้แล้ว เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับ
วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพเป็นส่วนใหญ่ การเสนอเรื่องส่วนมากเป็นไปตามขั้นตอน
ผู้เขียนเสนอเรื่องโดยใช้วิธีการบรรยายและอธิบายเป็นหลัก ใช้ภาพประกอบช่วยเสริมความ
เข้าใจเนื้อหาและเร้าความสนใจผู้อ่าน

AN ANALYSIS OF THE WINNER'S NON-FICTION FOR PRE-ADOLESCENTS
IN THE BOOK COMPETITION ORGANIZED BY THE NATION BOOK
DEVELOPMENT COMMITTEE DURING 1980 - 1995

AN ABSTRACT
BY
WANNA CHAILERT

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Thai Language
at Srinakharinwirot University
March 1998

An analysis of the winners' non - fiction for pre - adolescents in the Book Competition organized by the Nation Book Development Committee during 1980 - 1995.

This analysis has its aim to find how all the documentary books of pre - adolescents, which had prized from the Book Competition, organized by the Nation Book Development Committee are, and to find that they are appropriate for the mentioned pre - adolescents or not. The analysis of these books have made them to get the prize. This may help finding the way of writing and improving the documentary books for the pre - adolescents.

All the books which were brought to analyse are those of pre - adolescents which had received the best prize from the Book Competition organized by the Nation Book Development Committee in the National Book Fair during 1980 - 1995.

The principles used in analysing the mentioned books, are from the principles of writing of the documentary books for adolescents of the aducators and the authors in which the books for adolescents have been written. The analysts have used these principles for their guide to evaluate and consider all the books.

The results have showed that the twelve documentary books for pre - adolescents, by analysing the contents of these books, have been written about the cultural knowledge and have guided in their career. The presentation has been in the suitable steps. The writers have presented the main ideas by describing and explaining, including an illustration by the pictures in order to make their readers understand the texts and attract their interesting.